

საქართველო

მეტეხიანი

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ

1964

საპარტავლოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია
ფილოსოფიის ინსტიტუტი

არისტოტელე
მეტაფიზიკა

თარგმანი გერმანულიდან
კომენტარები და წინასიტყვაობა თამარ კუკავასი
რედაქტორი პროფესორი პ. ზერაძე

ბამონდველოზა
„საბჭოთა საპარტავლო“
თბილისი — 1964

არისტოტელეს ფილოსოფია, სიერთოდ, და მისი მეტაფიზიკა, კერძოდ, წარმოადგენს მთელი ბერძნული ფილოსოფიის შექამებას, კვინტესენციას. არისტოტელე გენიოსისათვის ჩვეული ძლიერებით ითვისებს წინაშეგდგომას მთელ მემკვიდრეობას, კრიტიკულად გადაამუშავებს და შემდგომ ავითარებს მას, ამევე თხზულებაში არისტოტელე იცავს და წინ წყევს დემოკრიტეს იმ მატერიალისტურ ტენდენციებს, რომელსაც უპირისპიდე მალა შეფასებას აძლევდა ლუნიონი. „მეტაფიზიკაში“ შესულია მთელი ის ფილოსოფიური პრობლემები, რომელიც დამაყენა არისტოტელეს თანამედროვე და წინამორბედმა აზროვნების განვითარებაში. მრავალი პრობლემის არისტოტელესეულ გადაწყვეტას დღესაც არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა. ამიტომაც ეს წიგნი იდეოლოგიის დროშის მრავალი მუშაკის სამაგიდო წიგნს წარმოადგენს. „მეტაფიზიკა“ თარგმნილია მსოფლიოს თითქმის ყველა კულტურული ერის ენაზე. ქართულ ენაზე „მეტაფიზიკის“ თარგმანის არარსებობა უდიდესი ხარვეზია. ეს გამოცემა ამ ხარვეზის შეგების ცდას წარმოადგენს.

იღონწელი თარგმანი შესრულებულია ძველ ბერძნულ ენად და დახუტების მოხით შედარებულია რუსულ (კუბიკი) და გერმანულ (გოლკე) თარგმანებთან. კონკრეტულად მოცემულია ამ თარგმანების ზოგიერთ ადგილზე კრიტიკული ანალიზი, იქვე განმარტებულია „მეტაფიზიკის“ ძნელად გასაგები ადგილები და მოცემულია ზოგიერთი ადგილის ჩვენი, ახლანდელი გაგება, განსხვავებული სხვა მოთარგმნელთაგან და ფილოსოფიის მკვლევართაგან.

თარგმანს წინ უძღვის შესავალი წერილი, რომელიც შეიცავს არისტოტელეს ფილოსოფიის ზოგად მამოძლავს და შეფასებას მარქსისტულ-ლენინური მსოფლმხედველობის პოზიციებიდან.

წინასიტყვაობა

არისტოტელე ძველი ბერძნული ფილოსოფიის მწვერვალი და უდიდესი წარმომადგენელი იყო. არ დარჩენილა იმდროინდელი შეცნეიერების არც ერთი დარგი, რომელსაც იგი არ შეხებოდეს და თავისი სიტყვა არ ეთქვას. თავის ნაშრომებში მან თავი მოუყარა მანამდე დაგროვილ მთელ ფილოსოფიურ და მეცნიერულ ცოდნას, კრიტიკულად გადაამუშავა და წინ წასწია ის. დღესაც აოცებს მკითხველს აზროვნების ის მაღალი კულტურა, რომელიც იგრძნობა არისტოტელეს ფილოსოფიაში. არისტოტელესათვის დამახასიათებელია წამოყენებულ პრობლემათა სერიოზულობა, მათი განხილვის უჩვეულო სიღრმე და ამომწურავობა. მართალია, იგი ზოგჯერ პრობლემათა დაყენებით კმაყოფილდება, მაგრამ ამით არა ნაკლებს წიგნს წინ აზროვნების განვითარებას, მიუთითებს რა იმ მიმართულებაზე, საითაც საჭირო იყო კვლევებიდან წარმართვა. მკითხველს აოცებს არისტოტელეს ენის ლაქონიერობა, რაც დამახასიათებელი იყო მთელი ძველი ბერძნული ფილოსოფიისათვის. სიერთოდ, არისტოტელეს ყოველი ფრაზა ღრმა აზრის შემცველია, მისთვის უცხოა ზედმეტსიტყვაობა.

არისტოტელე მრავალ საკითხს განხილავს თანამედროვეობის დონეზე დგას. ამიტომაცაა, რომ არისტოტელეს ფილოსოფიას დღესაც არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა. ამით ახსენება ის კოცხალი ინტერესი, რომელსაც იწენდენ ყოველთვის და უკანასკნელ ხანებშიც კი არისტოტელეს ფილოსოფიისადმი, როგორც ჩვენი, ისე დასავლეთში. მსოფლიოს ხალხთა თითქმის ყველა ენაზე იქმნება უამრავი თარგმანები და გამოკვლევები, მიძღვნილი არისტოტელეს ფილოსოფიისადმი.

არისტოტელეს ფილოსოფიას და მის მნიშვნელობას კაცობრიობის აზროვნების განვითარების ისტორიაში მალა შეფასებას

აძლეოდნენ მარქსიზმის კლასიკოსები. მარქსმა მის „უდიდესი მოახროვნე“ უწოდა, ენგელსმა კი „ძველი დროის ყველაზე უფრო უნივერსალური თავი“. ლენინი არისტოტელეს ფილოსოფიას აფასებდა, როგორც მერყევის მატერიალიზმსა და იდეალიზმს შორის. ლენინის აზრით, არისტოტელე ასევე მერყეობდა დიალექტიკასა და მეტაფიზიკას შორის. ენგელსმა რა არისტოტელეს პოზიციას „პირველი მამოძრავებელი“ საკითხში, აღნიშნავდა, რომ „(რა თქმა უნდა, ეს იდეალიზმია, მაგრამ იგი უფრო ობიექტურია და უფრო დაშორებული; უფრო ზოგადი, ვიდრე პლატონის იდეალიზმი, ამიტომაც ნატურფილოსოფიაში უფრო სწორად მატერიალიზმს)“¹. ლენინი მაღალ შეფასებას აძლევდა არისტოტელეს ბრძოლას პლატონის ფილოსოფიური იდეალიზმის წინააღმდეგ. კერძოდ, მის ბრძოლას პლატონის იდეებზე მოძღვრების წინააღმდეგ. ლენინი წერდა: „როცა ერთი იდეალისტი მეორე იდეალისტის იდეალიზმის საფუძვლებს აკრიტიკებს, ამით მუდამ მოგებული რჩება მატერიალიზმი. შეად. არისტოტელე versus პლატონი etc, პეტელი versus კანტი etc.“²

არისტოტელე ცხოვრობდა 384 — 322 წწ. ძველი წელთაღრიცხვით. ის წარმოშობით ქალაქ სტაგირადან იყო. მამამთი მაცედონიის მეფის ამინტა II-ის კარის ექიმი ყოფილა. 17 წლის არისტოტელე დაემოწაფა ცნობილ ბერძენ ფილოსოფოსს პლატონს, რომელსაც უსმენდა ის, დაახლოებით 20 წლის განმავლობაში. მაგრამ შემდეგში არისტოტელესა და პლატონის მსოფლმხედველობათა შორის სერიოზული წინააღმდეგობა წარმოიშვა, არისტოტელემ დაიწყო თავისი მასწავლებლის მოძღვრების კრიტიკა და იძულებული იყო დაეტოვებია აკადემია. 343 წელს იგი მიწვეულ იქნა მაცედონიის სამეფო კარზე ალექსანდრე მაცედონელის აღსაზრდელად. 335 წელს კი თიენში ჩამოაყალიბა საკუთარი ფილოსოფიური სკოლა ლიკეი, ანუ პერიპატეტული სკოლა (სიტყვიდან „პერიპატო“, რაც სივრცის ნიშნავს, რადგან არისტოტელეს ჩვევად ჰქონდა მსმენელთათვის ლექციების გადცემა სივრცის დროს). ალექსანდრე მაცედონელის გარდაცვალების შემდეგ არისტოტელეს დევნა დაიწყო როგორც მისმა, ისე ალექსანდრე მაცედონელის მოწინააღმდეგეებმა. ის იძულებული იყო გაქცეულიყო, რის შემდეგ ჩქარა გარდაიცვალა.

არისტოტელეს თხზულებებიდან აღსანიშნავია „მეტაფიზიკა“,

„სკულის შესახებ“, „ფიზიკა“, „კატეგორიები“, „ტოპიკა“, „ანალიტიკა“ და სხვა. ფილოსოფიური შეხედულებანი არისტოტელეს, ძირითადად, გადმოცემულია ჟეს „მეტაფიზიკაში“, აგრეთვე ნაწარმოებში „სკულის შესახებ“. არისტოტელეს მსოფლმხედველობა უაღრესად ფართოა და ყოვლისმომცველი. ის ეხება მისი დროის თითქმის ყველა ასე თუ ისე მნიშვნელოვან პრობლემას. გარდა ამისა, არისტოტელე აჯამებს მის წინამორბედთა მიერ მიღებულ შედეგებს და იძლევა მათ კრიტიკას. არისტოტელეს მსოფლმხედველობის რამდენადმე მაინც სრული დასასიათება ასეთ პატარა წერილში, ცხადია, შეუძლებელია, ამიტომ ჩვენ შემოვიფარგლებით მხოლოდ რამოდენიმე პრობლემით, რომელიც დააყენა, თუ გადაწყვიტა არისტოტელემ, რათა მკითხველს ზოგადი წარმოდგენა მიენც შეეძქმნათ არისტოტელეს მსოფლმხედველობის შესახებ.

არისტოტელეს ფილოსოფია, საერთოდ, და მისი შემეცნების თეორია, კერძოდ, უაღრესად მჭიდრო კავშირშია წინამორბედთა ფილოსოფიურ სისტემებთან. არისტოტელე, უმეტეს შემთხვევაში, იმავე პრობლემებს ეხებოდა, რასაც მისი წინამორბედნი და ზოგჯერ მათგან მიღებული მემკვიდრეობის განვითარებასა და გაღრმავებას, ზოგჯერ მხოლოდ სისტემატიზაციას წარმოადგენდა. ყოველივე ეს კი მოითხოვდა არისტოტელეს მხრივ ამ მემკვიდრეობის არა ბრძალ მიღებას, არამედ კრიტიკულ გადასინჯვას.

ასეთი კრიტიკული პოზიცია უჭირავს არისტოტელეს პითაგორელების მიმართ. ამ შემთხვევაში მათ მსოფლმხედველობათა შეხების წერტილს უსაზღვროების ანუ უსასრულობის საკითხი წარმოადგენს.

როგორც ცნობილია, პითაგორელებისათვის საწყისი უსასრულო ანუ უსაზღვრო იყო. პითაგორელები ამ საწყისის რეალური არსებობის მომხრენი იყვნენ. არისტოტელე პითაგორელებს სწორედ ამ პუნქტში დაესხა თავს, უარყო რა უსაზღვროების რეალური არსებობა, არისტოტელეს აზრით, უსაზღვროება არ წარმოადგენს ისეთივე რეალურად არსებულს, როგორცაა, მაგალითად, სახლი ან ადამიანი. ექვემდებარება რა ის განუწყვეტელი ქანაობის პროცესს, ყოველთვის განსხვავებულ გვეჩვენება.³

ასევეებადა რა მთელს უსასრულოსაგან, როგორც არამთელი საგან, აღნიშნავდა, რომ მთელს დასრულებლობაგან განსხვავებით, არ შეიძლება რაიმე მიემატოს ან დააყდეს.⁴

1 ე. ლ. ე. ნ. ი. ფილოსოფიური რჩევულები, თბ., ტ. 3, 1963 წ., გვ. 291.

2 იქვე, გვ. 287.

3 იქვე, გვ. 287 — 288.

1 არისტოტელე, ფიზიკა, 206 ბ.

2 იქვე, 207 ა.

არისტოტელე შემდეგი არგუმენტებით უარყოფდა უსასრულობას:

1. შეუძლებელია უსასრულობა დავაშროთ გრანობად საგნებს; 2. ის ვერ გამოდგება საგანთა საწყისად, რადგან საწყისი განუყოფელია და არა უსაზღვრო და, მაშასადამე, უსაზღვროდ დაყოფად; 3. ამავე მიზეზით, ე. ი. დაყოფადობის გამო, ის ვერც ელემენტი იქნება; 4. მის არ შეიძლება რეალური არსებობა ჰქონდეს, რადგან ის ისევე, როგორც ყოველი მისი ნაწილი, უსაზღვროდ დაყოფადია.

ამავე მიზეზით, არისტოტელე უარყოფდა საწყისობას რიცხვისა, რომელიც უმცირესის მხრე სასრულოვანია, მაგრამ დაუსრულებელია მიმართის თვალსაზრისით. არისტოტელეს ყოველი დაუსრულებელი შეუძნობდა მიაჩნდა, რაც მისთვის კიდევ ერთ დამატებით არგუმენტს წარმოადგენდა დაუსრულებელის რეალური არსებობის უარსაყოფად.

ყოველზე აქედან კი უფრო ზოგადი ხასიათის დასკვნა გამოდინარეობს: არისტოტელეს შეცნობადლ მიაჩნდა საგნები, რომლებსაც რეალური ანუ ობიექტური არსებობა გააჩნდათ, წინააღმდეგ პოტენციალური, 'არარეალური' არსებობის მქონე საგნებისა, რაშიც ის უსაზღვრო მოვლენებს გულისხმობდა.

არისტოტელე დაუპირისპირდა ჰერაკლიტესა და სოფისტებს შემეცნების საკითხებში. არისტოტელე მათ აერთიანებდა და აცრიტუებდა იმით, რომ ისინი უარყოფდნენ ყოველზე მყარს, როგორც ობიექტურ სინამდვილეს, ისე აზროვნებაში, რითაც სპობდნენ ურთიერთგაგებას და, მაშასადამე, აზროვნებას. არისტოტელეს იმდენად აბსურდულად მიაჩნდა ყოველზე ეს, რომ ზედმეტად თვლიდა მათ წინააღმდეგ კამათსაც კი¹.

არისტოტელეს შეუძლებლად მიაჩნდა ერთსა და იმავე მოვლენაზე ერთსა და იმავე ვითარებაში ერთმანეთისაღმი დაპირისპირებული აზრების გამოთქმა, რომელნიც ჰეშმარიტნი იქნებოდნენ², ამიტომაც ებრძოდა პრაქტიკურს დებულებასაც იმის შესახებ, რომ აღმანი არის საგნების საზომი და თუ ერთი და იგივე საგანი ზოგს მწარედ ეჩვენება, ზოგს ტყბილად, არისტოტელეს აზრით, ეს იმას

ნიშნავს, რომ ერთი მათგანი სწორს ამბობს და მეორე არა. და რომ ამიტომ ერთი მათგანი ჯანმრთელია, მეორე კი არა.

შემდეგ, არისტოტელე აღნიშნავდა იმისაც, რომ რაოდენ ძალიან არ უნდა იცვლებოდნენ შეგრძნებები, მათი არსება უცვლელია, საბელდობრ, ტყბილი ყოველთვის ტყბილია და მწარე ყოველთვის მწარე და ა. შ. და ასეთად დარჩება მომავალშიც³.

არისტოტელემ იცოდა, რომ პრაქტიკოსს ზემოთხატანილ დებულებას მივყავდით ყოველივეს ჰეშმარიტად ან მცდარად აღიარებამდე, რაც აბსურდი იყო⁴.

ყოველზე ამის სათავე, ე. ი. სათავე შეცდომისა, მისი აზრით, იმაში მდგომარეობდა, რომ ისინი ყოველთვის მოძრავად აცხადებდნენ. არისტოტელე ებრძოდა როგორც ამას, ისევე მის საპირისპირო მტკიცებას, ყოველთვის უძრავობის შესახებ. ყოველთვის უძრავად გამოცხადება არისტოტელეს მიაჩნდა აზრის სისუსტედ, და არა მხოლოდ ფიზიკის, არამედ ყოველგვარი მეცნიერების უარყოფად.

ამრიგად, არისტოტელემ უარყოფდა რა როგორც ყოველივეს მოძრავად, ისევე უძრავად გამოცხადებას, მდლითა სამყაროს ერთიმეორის გვერდით, როგორც მოძრავობის, ისე უძრავობის დაშვებამდე და, მაშასადამე, როგორც მცდარი, ისე ჰეშმარიტი დებულებების არსებობის აღიარებამდე, რაც თავისებური კორექტივი, თუ განვითარება იყო სოფისტების მსოფლშედეგლობისა.

მაგრამ არისტოტელე არ დავაყოფილებულა მთელ კოსმოსში ერთიმეორის გვერდით მოძრავა-უძრავობის დაშვებით. მან ეს ორი მხარე თვით საგნებში აღმოაჩინა. არისტოტელე, წინააღმდეგ სოფისტებისა, ფიქრობდა, რომ არ არსებობს საგნის აბსოლუტური ცვალებადობა, სანამ ეს საგანი არსებობს და რომ ცვალებადი საგანი, ახალი თვისებების მიღებასთან ერთად, ინარჩუნებს ძველ თვისებების ნაწილს⁵. ამიტომაც თუ ერთსა და იმავე საგანზე არსებობს საწინააღმდეგო აზრი, რაც მათი ცვალებადობით არის გამოწვეული, ის საგნის სხვადასხვა მხარეს უნდა ეხებოდეს. უმეტეს შემთხვევაში, ერთი მათგანი საგნის წარმავალი მხარეების შესახებ უნდა იყოს გამოთქმული, მეორე კი მომავლისა. ისე რომ, საბოლოო ჯამში, ერთსა და იმავე ვითარებაში ერთსა და იმავე

1 არისტოტელე, ფიზიკა, 204 B.

2 იქვე, 207 A.

3 არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1063 B.

4 იქვე, 1011 B.

1 არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1062 B.

2 იქვე, 1010 B.

3 იქვე, 1007 B.

4 იქვე, 1070 A.

საგანზე ორი ერთიმეორის საწინააღმდეგო აზრი არსაოლეს არ ვამოთქმის¹.

მართალია, არისტოტელე წინააღმდეგი იყო აბსოლუტური უბრალობის ან მოძრაობის დაშვებისა და მამასადამე, მსჯელობის აბსოლუტური ჰუმანიტეტების, ან მცდარობის დაშვებისაც, მაგრამ შემეცნების ობიექტი მისთვის მაინც მყარი იყო, თუმცა ისეთი მყარი, რომელიც ცვალებადში არსებობდა². ცვალებადში მყარის ძიების ტენდენცია კი არისტოტელემ სოკრატესა და პლატონისაგან შემკვიდრებით მიიღო, რათა ეს სოფისტებს დაუბირისპირდა. ამ ტენდენციამ მიიყვანა ის ფორმისა და შემდეგ კატეგორიების აღმოჩენამდე. მყარი ცვალებადში და ცვალებადის გვერდით — ასეთია არისტოტელეს შემეცნების ობიექტი, ასეთია მესამე კორექტივი, შეტანილი მის მიერ სოფისტკაში.

პლატონისა და არისტოტელეს ფილოსოფიათა და აქედან გამომდინარე, მათი შემეცნების თეორიათა ურთიერთობის საკითხი უაღრესად მნიშვნელოვანია თვით არისტოტელეს მსოფლმხედველობის არსის დადგენისათვის.

არისტოტელესა და პლატონის ფილოსოფიათა ურთიერთობის შესახებ ფილოსოფის ისტორიკოსთა შორის, ძირითადად, ერთი საერთო აზრი არსებობს, რაც შემდეგზე დაიყვანება — არისტოტელე, მართალია, კრიტიკულ დამოკიდებულებაშია პლატონის ფილოსოფიასთან, მაგრამ ამავე დროს ბევრ რამეს სესხულობს იქიდან და ამიტომ დიდად ახის დავალებული მისგან.

ღრმადაც რომ არ ჩავიხედოთ არისტოტელეს ფილოსოფიაში, მხოლოდ ის ფაქტი, რომ არისტოტელე 20 თუ 17 წლის განმავლობაში იყო პლატონის მოწიფე, ყურადღებას ითხოვს არისტოტელეს ფილოსოფიის მკვლევართან. აბრაორო შეიძლება ითქვას, რომ არისტოტელეს ასეთ ზანგრძლავ ყოფნას აკადემიაში გარკვეული გავლენა უნდა მოუხდინა მთელ მის ფილოსოფიურ მოღვაწეობაზე, რაც ცხადია, მასწავლებლის მიმართ მარტო კრიტიკულ დამოკიდებულებაში ვერ გამოვლინდებოდა. არისტოტელეს მიერ პლატონის ფილოსოფიასთან მიმართების შესახებ საკმაოდ ნათელ წარმოდგენას იძლევა „მეტაფიზიკა“, სადაც არისტოტელე თავს უყრის პლატონის იდეებზე მოძღვრების წინააღმდეგ მიმართულ აოგუშენებებს.

1. არისტოტელეს ერთ-ერთი არგუმენტის მიხედვით პლატონმა საგნებისაგან დაკლებული იდეების დაშვებით საგნების რიცხვი

¹ არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1010 ბ.

² იქვე, 1037 ა.

გააორმაგა. 2. თუ იდეები საგანთა არსებობა, შეუძლებელია, ფიქრობს არისტოტელე, რომ მათ „იქ“ სხვაგვარი მნიშვნელობა ჰქონდეთ, ვიდრე „აქ“³. 3. თუ საგნები იდეებს ეზიარება, ან უერთდება, იდეებსა და საგნებს შორის უნდა იყოს რაღაც „მესამე“, საერთო იდეებსა და საგნებს შორის, შემდეგ კიდევ რაღაც მეოთხე, საერთო მესამე იდეასა და საგნებს შორის და ა. შ. მამასადამე, პროცესი და უსრულებელი იქნება. 4. იდეებს, რომლებიც საგნებში არ იმყოფებიან, საგნებისათვის არავითარი სარგებლობა არ მოაქვთ. 5. იდეებში საგან სივნიბი არ მიიღება არც ერთი იმ გზით, რომელზეც პლატონი ლაბარაკობს, რადგან საგნები შეიძლება წარმოიზნენ და მოისპონ იდეებისაგან დამოუკიდებლად, ე. ი. გარეშე იმისა, არსებობენ თუ არა იდეები. 6. იდეებსაც უნდა ჰქონდეთ თავისი იდეა და ამრიგად, ერთი და იგივე იდეა იქნება, როგორც ნიშუში, ისევე ასლი, რაც დაუშვებელი იყო პლატონის მოძღვრების მიხედვით. 7. არ შეიძლება, რომ არსება არსებობდეს იმისაგან ცალკე, რს არსებასაც ის წარმოადგენს. 8. იდეების არსებობისა და მისეხდავად, საგნები მაინც არ წარმოიშებიან, თუ არ არსებობს მოძრაობის მიზეზი. 9. საგანთა არსება არ შეიძლება რიცხვი იყოს, რადგან ამ შემთხვევაში საგანი რიცხვი უნდა ყოფილიყო. 10. თუ საწყისი რიცხვი არამქვეყნიური, მაშინ საგნებიც ასეთნი უნდა ყოფილიყვნენ. 11. თუ საგნები წარმოდგენენ დამოკიდებულებას რიცხვებს შორის, მაშინ მათ სადღეფვალ უნდა ჰქონდეთ რაღაც სხვა, რომლის ურთიერთობასაც ისინი გამოხატავენ. 12. საგანთა საწყისები ვერ იქნებიან ვერც რიცხვის შემადგენელი ერთეულები, რადგან მათ თვისებები არა აქვთ და საგანთა სიმრავლეს ვერ წარმოშობს ვერც მათი შეერთება და ვერც დაშორება. 13. არისტოტელეს აზრით, პლატონმა ვერ გადაწყვიტა ვერც მოძრაობის საკითხი, რადგან მასთან იდეები უძრავი იყვნენ და ამიტომ გადაუწყვეტელ რჩებოდა საკითხი იმის შესახებ, თუ საიდან ჩნდებოდა მოძრაობა. 14. პლატონმა და მისმა მიმდევრებმა ვერც საგანთა ერთიანობის საფუძველი მონახეს, რადგან ზოგადის გამოყოფით კონკრეტულსაგან ვერ დადასტურეს ყოველივეს ერთიანობა, არამედ მიიღეს რაღაც დამოუკიდებელი, რომელიც საგანთა ერთიანობას ვერ გვიხსნის. 15. არისტოტელეს შეუძლებლად მიაჩნდა უყვლა საგანთა საწყისი ელემენტების შეცნობა, რადგან ამ ელემენტების შეცნობამდე აღმაიანს არავითარ არ უნდა სცოდნოდა. 16. თუ ყველა საგანი შედგება ერთი და იმავე ელემენტებისაგან, მაშინ საგნები უნდა გეცოდნოდა აღქმამდე, რაც შეუძლებელია. 17. რადგან ყოველ საგანს მრავალი მზარე აქვს, აუცილებელია, რომ თვითეულ მათგანს რამოდენიმე იდეა ჰქონდეს, მაგრამ

ეს შეუძლებელია იდეების საგნებისაგან დამოუკიდებელი არსებობის გამო. 18. თუ ერთი და იგივე იდეა გამოხატავს როგორც ორფენიანობას, ისევე მრავალფენიანობას, მაშინ ერთსა და იმავე იდეაში საწინააღმდეგო თვისებები ყოფილა გაერთიანებული, რაც არისტოტელეს დაუშვებლად მიიჩნია. 19. პლატონის ალსნელი დარწმუნებით იდეების წარმოშობის გზა. 20. თუ იდეა საერთოა ბევრი საგნისათვის, ის მათში ვერ იარსებებს. 21. მარადიული საწყისები არ შეიძლება არსებობდნენ, რადგან ალსნელი არჩება, თუ როგორ არიან ისინი ერთდროულად როგორც წარმავალი, ისევე წარუვალელი საგნების საწყისები. 22. საწყისად არც გეომეტრიული სხეულები გამოდგებიან, რადგან ისინი დამოუკიდებელნი არ არიან, არამედ წარმოადგენენ დამოუკიდებელის ჩაღაც საზღვარს. 23. საგნები იდეებისაგან არ წარმოიპობიან არც ერთი იმ გზით, რაზეც იდეების არსებობის მომხრენი უთითებენ. რადგან, თუ იდეები საგანთა არსებები, მათ ძირითადში ისეთივე მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეთ, როგორც საგნებს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იდეებსა და საგნებს მხოლოდ სახელი ეწებათ საერთო. 24. როდესაც იდეების არსებობის მომხრენი იდეებს უშვებენ საგანთა დამოკიდებულებას ალსანიშნავად, ამით ისინი საგანთა დამოკიდებულებას საგნებზე წინააღმდეგობას მიჰყვებიან, რომელთა დამოკიდებულებასაც ისინი წარმოადგენენ. ეს კი დაუშვებელია არისტოტელეს თვალსაზრისით. 25. თუ იდეები ერთდროულ საგნებია, მათი განსაზღვრა შეუძლებელი იქნებოდა.

არისტოტელეს იდეებზე მოძღვრების კრიტიკა მოცემული აქვს „მეზიკაში“, სადაც აღნიშნავს, რომ საგნებს მათი მათემატიკური ან გეომეტრიული მხარე შეიძლება ჩამოსცილდეს მხოლოდ გონებით, აბსტრაქციის გზით და არა ფაქტურად. როგორც თვით არისტოტელე აღნიშნავს, ამ კრიტიკის მიზანი იყო იმის გამოჩვენება, არსებობს თუ არა რაიმე სხვა არაიშვარებადი მოვლენების გზარდობა.

ამ არაუმეტეს საფუძველზე კი არისტოტელე ასკენდა, რომ იდეები იმ ფორმით, როგორც ამას იდეათა მომხრენი უშვებენ, არ შეიძლება არსებობდნენ¹. და რომ ამიტომ ისინი უარყოფილი უნდა იქნას.

როგორც ვხედავთ, არისტოტელე პლატონის მოძღვრებას იდეების საგანთაგან გამოცალკევების გამო აკრიტიკებდა. სწორედ ამიტომ არ გამოდგებიან ისინი საგანთა არსებობის, წარმოშობის,

¹ არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1039 a.

მოძრაობის და სხვა დანარჩენი მხარეების, თუ თვისებების ასახსნელად, ფიქრობდა ის. მაგრამ აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ არისტოტელეს კრიტიკა გაბირობებული იყო არა მარტო მეტაფიზიკურ-ონტოლოგიური, არამედ გნოსეოლოგიური ინტერესებითაც. არისტოტელესთვის იდეები არ გამოდგებოდნენ არა მხოლოდ საგანთა არსებობის ასახსნელად, არამედ მათ შესაცნობადაც. გარდა ამისა, ისინი თვით ზღებოდნენ შეუცნობელნი, მიღებული არსებობის გამო. ამ სიძნელეებიდან მხოლოდ ერთადერთი გამოსავალი იყო — იდეების თვით საგნებში შეტანის ანუ ზოგადის კონკრეტულშივე მოთავსებისა და არისტოტელესავე სწორედ ამ მიმართულებით გათვითარა სოკრატე-პლატონისაგან დაწყებული ძეგბა. მან პლატონისაგან მიღმა გატანილ ზოგადი ისე მიწაზე აღმოაჩინა, რითაც კაცობრიობა გამოიყვანა პლატონის ფილოსოფიით შექმნილი ჩიზიდან და შემდგომი წინსვლისა და განვითარების პერსპექტივები გადუშალა.

მაგრამ შეიძლება თუ არა იმის თქმა, რომ არისტოტელე ამ შემთხვევაში თანმდევარი იყო? რომ მისთვის ზოგადი, როგორც შემეცნების საგანი ყველგან ობიექტური, მატერიალური იყო? შორს რომ არ წვიდეთ, „მეტაფიზიკაშივე“, სადაც ასეთი პრიციპული კრიტიკა იდეებისა, გვხვდება ადგილები, რომლებიც მოწმობენ არისტოტელეს მიერ იდეებისმაგვარი რეალობის დაშვებას. რომ არა ვთქვათ არა ფორმაზე, რომელიც შემდგომში პლატონის იდეების როლს თამაშობდა, არისტოტელეს უძრავი მამოძრავებელიც სხვა არა იყო რა, თუ არა რაღაც სუბრეატი პლატონის იდეებისა, მისი უმადლესი იდეისა მაინც¹. არისტოტელე მეორეგან უფრო გარკვევით მთვითიყვანს, რომ ესაა რეალობა, რომელსაც არა აქვს მატერია, რომ იგი ყოველთვის ამოძრავებს ისე, რომ თვით არ მოძრაობს².

საგნების და მათი თვისებების ფორმების მხოლოდ პლატონის იდეების სახეცვლელობანი იყვნენ. არისტოტელეს ფორმა ისევე უპირისპირდებოდა უსაზღვრო მატერიას, როგორც პლატონის იდეები, როგორც პლატონთან, არისტოტელესთანაც მატერია იყო ქაოტური, უსაზღვრო, სახის არმქონე, სადაც წესრიგი და გარკვეულობა ფორმას შექმნიდა. ასე ილიკავა მასთან მატერიაში პლატონის „სხვის“ იდეები, ხოლო ფორმებმა — იდეებისა. ამას გარდა, არისტოტელესათვის სახეები და გვარები ისევე მარადიულნი იყვნენ, როგორც პლატონის იდეები.

¹ არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1073 a.

² იქვე, 1074 a.

რათ იყო გამოწვეული არისტოტელეს ეს კომპრომისი პლატონ-
ნაზმის წინაშე? — ეს იყო შედეგი მისი ცდისა — დაეძვნა შემეც-
ნებასათვის, როგორც უმაღლესი ფსიქიური უნარსათვის,
შესატყვისი ობიექტი.

პოპოვსკი ცოდნა, ვინც ზოგადი იცის! კოდნა ზოგადისა იმეტომ
ისა სხვა სახის კოდნაზე უფრო ღირსებული, არისტოტელეს
მართა, რომ ის დამოუკიდებელია-და მაშინ თავის თავში ატარებს,
იმეტომ მხოლოდ ის არსებობს თავის თავისთვის და არა სხვის
თვის! ყველაზე უფრო სრულყოფილი კოდნა მაშინ შეიძლება
დაკონტროლდეს, როდესაც საგნის არსება გიცთა და არა მაშინ, როდესაც
საგნის ამა თუ იმ მხარეს ყველაზეთი მხოლოდზე, რაც აგრეთვე; ამავე
როგორ, ზოგადი ცოდნისათვის უპირატესობის მინიჭებას ნიშნავდა
კლასიკურების წინაშე. არისტოტელეს საზიოთ, იმათ, ვინც კონკ-
რეტული, ფაქტობრივი მდგომარეობა იცინა, ნაღველ ღიაღებულ
კოდნას გაჰიანთა, ვიდრე იმათ, რომლებმაც იცინა მისეზეები.
ფილოსოფიას რატომ? — არადან მეორეთი უფრო ზოგადი კოდ-
ნა იქეთ პირველებთან შედარებით. მართალია, არისტოტელე ღრ-
ულ არსებობის მიხედვით, პირველადი ფილოსოფიის კონკრეტულ, ერ-
ოვნულ საგნის, საღვ დოგმა და მატერია ერთად გვევლინება, მაგრამ
საგნის მიხედვით კი მისთვის არსება, ზოგადი პირველობა.

1. არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 982 ა.

1. არისტოტელე, ფიზიკა, 189 მ.

აღქმვიდან მოგონებისაყენ, მოგონებიდან ცდისაყენ, ხოლო ცდიდან ცოდნისაყენ. ასეთია არისტოტელეს მიერ მიღებული ინდუქციური გზა ზემოხსენებული დედუქციურის გვერდით, ზოგადიდან, არსებობიდან და მიზეზებიდან რომ იწყებოდა.

ყოველივე ამის შემდეგ არ იქნებოდა სწორი არისტოტელე მხოლოდ დედუქციური მეთოდის მომხრედ გამოგვეცხადებინა, რადგან არისტოტელე იყენებდა და იცავდა როგორც ინდუქციას, ისევე დედუქციას.

დასასრულ, უნდა შევეხეთ არისტოტელეს მეთოდის ცალკეულ, უფრო კონკრეტულ მხარეებს. ყერძოდ, არისტოტელე არა ერთხელ იმეორებდა აზრს იმის შესახებ, რომ კვლევა უნდა მიემართებოდეს ჩვენივეს მეტად ცნობილი მოვლენებიდან აუღებულუბებიდან ბუნებრივად უფრო ცნობილი მოვლენებისა თუ დებუებებისაკენ. სხვაგან არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ კვლევა უნდა დაწყებულიყო ნაკლებ ცნობილი და ადვილად მისაწვდომი ობიექტებიდან.

არისტოტელეს შემეცნების თეორიის მეკვლევაი ვერ აუვლის გვერდს შემეცნების ობიექტის საკითხს არისტოტელესთან. არც ამ საკითხზეა გარკვეული და საბოლოოდ დადგენილი აზრი მეკვლვართა შორის. ასე რომ, ეს საკითხიც პრობლემატურ საკითხთა რიგს უნდა მივაკუთვნოთ.

თუ როგორია თვით არისტოტელეს პოზიცია ამ საკითხში, უნდა გადმოვყდეს კონკრეტული მასალების საფუძველზე არისტოტელეს თხზულებებიდან. როგორია ეს მასალები?

ერთი მხრე, არისტოტელე აღნიშნავს, რომ შემეცნების ობიექტი წინ უსწრებს შემეცნებას, რომ უშუტეს შემთხვევაში ცოდნა მამინ გვაქვს, როდესაც ცოდნის ობიექტებს ცოდნის წინაზე არსებობა გააჩნიათ. არაა შემთხვევა, რომ ცოდნა და ცოდნის ობიექტები ერთდროულად ჩნდებოდნენ რომ ცოდნის ობიექტის არარსებობა სპობს ცოდნას, მამინ როდესაც არა გვაქვს შებრუნებული მდგომარეობა, რომ არცოდნა ცოდნის ობიექტსა სპობდეს, რადგან თუ არა გვაქვს ცოდნა, შესაძლებელია არსებობდნენ თვით ობიექტები. ანალოგიურ მისაზრებას გამოთქვამს არისტოტელე აღქმისა და აღქმის ობიექტის შესახებ, აღქმის ობიექტი არსებობს აღქმამდე და აღქმის არარსებობა ამ შეწყვეტა არ სპობს აღქმის ობიექტს. „ფიზიკაში“ არისტოტელე ავითარებს აზრს, რომ ჩვენი წარმოდგენის შინაარსი დამოკიდებულია მისგან დამოუკიდებლად არსებული ობიექტისაგან.

შემეცნების ობიექტს არისტოტელე განსაზღვრავს, როგორც

არსებას, არსება კი სხვებზე არაა დამოკიდებული, არამედ მათგან დამოუკიდებელია და ყოველივე სხვა მასზეა დამოკიდებული. არისტოტელე იმასაც კი აღნიშნავს, რომ ზოგადი ერთეულ საგანზეა დამოკიდებული.

უფრო ღრმად ზოგადისა და ერთეულის ურთიერთობის საკითხი არისტოტელეს ნაკვლევი აქვს თხზულებაში „სულის შესახებ“, სადაც ის პირდაპირ აღნიშნავს, რომ გრძნობადი საგნების გარდა, დამოუკიდებლად არადფერი არ არსებობს. აზრის საგანს კი არისტოტელე შიფრავს, როგორც აბსტრაქციას, ზოგადს¹. ამიტომაც აღნიშნავდა ის, რომ ვისაც შეგრძნებები არა აქვს, მან არც არადფერი იცის².

არისტოტელე დამოუკიდებელ არსებობას მხოლოდ ერთეულ საგანს ანიჭებს. რაც შეეხება ზოგადს, ის ყოველთვის სხვზე იოქმის, გამოხატავს რა ყოველთვის „ასეთ“-ს და „ისეთ“-ს და არასოდეს „იმას“ ან „ამას“, რაც მის სხვისაგან დამოკიდებულსა ჩდის. არისტოტელე ამავე მოტივით უპირატესობას აძლევს ერთეულ საგანს საწყისთან, ელემენტთან და მიზეზთან შედარებით³. სინამდვილე პირველ ადგილზე იმყოფება, როგორც ლოგიკური ფორმულირების მიხედვით, აღნიშნავს არისტოტელე, ისევე არსებობს თვალსაზრისითაც⁴. მეორეგან არისტოტელე დასძენს, რომ ის პირველია დროშიც⁵. და ყოველთვის ფორმისა და მატერიაის ერთიანობას წარმოადგენს. ასეთია შემეცნების ობიექტი არისტოტელესთვის, ერთი მხრივ, რაც სინამდვილეში შეგრძნებების ობიექტს ნიშნავს.

მეორე მხრე, არისტოტელე აღნიშნავს ამ ობიექტის ნაკლოვან შესაძლებლობას, რაც მან შემეცნების უფრო უნაკლო ობიექტის ძიებას უსაჩინებებს, როგორც პლატონს. ერთეული საგნის ეს ნაკლოვანი მხარე, ძირითადად იმაში მდგომარეობს, რომ ის წარმოიშობა და ისპობა, რაც მატერიალთან მისი კავშირით არის გაპირობებული. ზოგადი კი, როგორც მატერიისაგან დაცილებული, მარადიულია. მართალია, ზოგადიც შეიძლება არსებობდეს, ან არ არსებობდეს, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ ის არ წარმოიშობა და არ ისპობა. რაც ერთეული საგნისათვის აუცილებელია და გარლუვალი⁶.

¹ არისტოტელე, სულის შესახებ, 3, VIII, 5, 3.

² იქვე, 3, VIII, 5, 3.

³ არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1040 B.

⁴ იქვე, 1049 B.

⁵ იქვე, 1039 B.

⁶ იქვე, 1039 B.

სწორედ ესაა საგანი მეცნიერებისა. მეცნიერება, რომელიც ყოველგვარ ცოდნაზე მაღლა დგას, მოითხოვს ობიექტს, რომელიც ყოველი სხვა სახის ცოდნაზე უკეთესი იქნება! მეორეგან არისტოტელე ამ ობიექტს ყველაზე უფრო ძვირფასსა და ღვთაებრივს უწოდებს¹. მაგრამ არისტოტელე ამაზე არ ჩერდება, მიდის უფრო შორს, როცა აღნიშნავს, რომ აზროვნების ეს ობიექტი მისთვის გარეშე კი არაა, არამედ მასშივეა მოცემული, რომ აზროვნება და აზროვნების ობიექტი, საბოლოო ჯამში, ერთი და იგივეა, რომ აზროვნება მოიაზრებს არა რაღაც გარეშეს, არამედ თავისავე თავს². ყოველივე ამას კი არისტოტელე იძიო სწის, რომ აზრს აქვს ობიექტად ისეთი რამ, რაც არაა დაკავშირებული მატერიალურად³ და ამრიგად, აზროვნება აზრის მოაზრებად იქცევა მასთან⁴.

ამე გაჩნდა არისტოტელესთან შემეცნების ორი ობიექტი: ერთი მხრივ, სხეულებრივი, მატერიალური, ერთეული, მატერიალური თვისებების; განფენილობის, ადგილმდებარეობის ქმნადობა-წარმავლობის და სხვათა მქონე. მეორე მხრივ, ზოგადი, დროისა და სივრცის გარეშე მოყოფი, უცვლელი და გარღვევადი. აქედან პირველი შეგრძნებების საგნად იქცა, მეორე კი ჭეშმარიტი შემეცნებისა და მამსადამე, მეცნიერების. პირველია მატერიალური, მეორე კი იდეალური. პირველი ობიექტები ხან არსებობენ და ხან არა და ამიტომ ხან იძლევიან ცოდნას და ხან კი არა. მეცნიერებას ობიექტი — ზოგადი კი, რომელიც არსებობს მუდმივად, წარმოადგენს ცოდნის წყაროს და ურყევ ცოდნასაც გვაძლევს. მიუხედავად იმისა, რომ მხოლოდ ერთეულს აქვს წარმოშობა-ქმნადობის უნარი-თან ერთად დამოუკიდებელი არსებობის უნარიც, ორივე შემეცნების ობიექტია, ოღონდ წარმავლობა სივრცეში დაბალ საფეხურზე, ზოგადი კი — მაღალ საფეხურზე.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ არისტოტელე ყველა მეცნიერება-თავან ასხვევდა ფილოსოფიის ობიექტს. ასეთად კი საგანთა საწყისებისა და მიზეზების კვლევა მიაჩნდა⁵. ამიტომ ის მეცნიერებას მიზეზთა შესახებ, ანუ ფილოსოფიას, ყველაზე უფრო მწიფეყოფან მეცნიერებად თვლიდა.

¹ არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1072 ა.

² იქვე, 1074 ა.

³ იქვე, 1072 ა.

⁴ იქვე, 1075 ა.

⁵ იქვე, 1074 ა.

⁶ იქვე, 982 ბ.

მოტანილი მასალების საფუძველზე არ შეიძლება იმის თქმა, თუ რომელს მისცა არისტოტელემ უპირატესობა თავის შემეცნებას თეორიულად — ერთეულსა თუ ზოგადს. ის მათ სხვადასხვა თვალსაზრისით იხილავდა და სხვადასხვა თვალსაზრისითვე აძლევდა უპირატესობას.

სხვა საკითხებთან შედარებით, საკითხი შეგრძნებების შესახებ არისტოტელეს უფრო დეტალურად აქვს დამუშავებული. ამ საკითხს ზოგიერთი მხარე მას გადაწყვეტილიც აქვს, ზოგიერთის შესახებ კი მხოლოდ პრობლემა აქვს დაყენებული.

არისტოტელე როგორც აზროვნებაში, ისევე შეგრძნებებში ასხვევდა მათს არსებობის შესაძლებლობაში და სინამდვილეში. სისტემატურად არსებულ შეგრძნებას კი განხორციელებისათვის საჭიროებს პირობებს. არისტოტელე შეგრძნებას აღარცაა იმ საყვე მასალას, რომლის ასაილვლადაც რაღაც ზემოქმედება იყო საჭირო. უკვე განხორციელებული შეგრძნება გრძნობის სხვადასხვა ფორმისაში ვლინდება და ის შეგრძნება კი აღარაა, არამედ გრძნობა.

შეგრძნება, ფიქრობდა არისტოტელე, იღებს საგანთა ფორმას და არა მატერიას, როგორც სანთელი, რომელიც აღნეშდავს საგანთა მხოლოდ გარეგან გამოსახულებას, მატერიის გარეშე. შეგრძნება ადგილსამყოფელად კი მას გული მიაჩნდა. ყოველ შემთხვევაში, ის ამას გარკვევით ამბობდა გემოვნებისა და შეხების შეგრძნების შესახებ, რომ შეგრძნება და მთელი ფსიქიკა დაკავშირებულია სისხლთან. ყველაზე უფრო ძლიერი შეგრძნების უნარი აქვთ ის ცხოველებს, რომელსაც უფრო სუფთა და თხელი სისხლა აქვთ. ასეთი ცხოველების ფსიქიკაც სხვებთან შედარებით, უფრო მეტად აზრის რაფინირებულია. არისტოტელეს აზრით, სუფთა სისხლის მქონეთ მეტი შემოქმედებთან უნარი აქვთ, ხოლო თხელი და ცივი სისხლის მქონეთ კი მეტი აზროვნების უნარი⁶.

არისტოტელესთან გვხვდება ისეთი იდეოლოგიც, სადაც გიტარებულია საწინააღმდეგო აზრი, რომ ადამიანები შეგრძნებებს იდეალურად არა სისხლად, არამედ ზორკით ან რაღაც მისდევარით. თვით სისხლს კი შეგრძნების უნარი არ გააჩნია. ეს უნარი ამა აქვს არც ქონს. და მთელი სხეული რომ ქცეულიყო ან სისხლად ან ქონად, მას არ ექნებოდა უნარი შეგრძნებისა⁷.

როგორ შევათანებთ ყოველივე ეს ზემოთქმულთან? არისტოტელეს ამის შესახებ არა აქვს არავითარი მითითება. საფიქრე-

¹ არისტოტელე. ცხოველთა ნაწილების შესახებ, 650 ა.

² იქვე, 647 ა.

³ იქვე, 651 ბ.

ბელია, რომ არისტოტელე სისხლს თვლიდა აუცილებლად შეგრძნებების მიღებისათვის, მაგრამ მხოლოდ ის არ მიაჩნდა ამისათვის საკმარისად.

არისტოტელემ იცოდა, რომ ყოველი შეგრძნების ორგანოს აქვს თავისი აღქმის ობიექტი. კერძოდ, მხედველობის ობიექტად ასახელებდა ფერს, სმენისას ბგერას და ა. შ. მაგრამ ამავე დროს ფიქრობდა, რომ არსებობენ ისეთი თვისებებიც, რომელიც საერთოა რამოდენიმე შეგრძნების ორგანოსათვის, ასეთთა შორის ასახელებდა მოძრაობას, უძრაობას, რიცხვს, ფიგურას, სიდიდეს და ა. შ.

არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ აღქმული და აღქმა ერთდროულად არ არსებობენ, და რომ აღსაქმელი წინ უსწრებდა აღქმას. ამრიგად, არისტოტელე ყოველგვარი ეჭვის გარეშე აყუდებდა იმას, რომ აღქმის გამოწვევით აგენტიც გარედან მოქმედებენ, ავითარებდა რა ამ აზრს, აღნიშნავდა, რომ თვისობრივი ცვალებადობა არის შედეგი გრძნობად-აღქმადი საგნების ზემოქმედებისაო¹. არისტოტელეს სიაზოვნება-უსიაზოვნების შეგრძნებებიც გარეობიექტების ზემოქმედებიდან გამოჰყავდა². ამ აგენტებს არისტოტელე ახასიათებდა როგორც მოძრაულ და ცვალებადო³, ამ მხრივ, არისტოტელე შეგრძნებების ობიექტებს გონებისას უპირისპირებდა, რომელიც მას უცვლელად მიაჩნდა.

მაგრამ არისტოტელეს არ გამოარჩენია მხედველობიდან სუბიექტ-ობიექტის მჭიდრო კავშირი, ის, რომ შეგრძნებები დამოკიდებულია არა მარტო ობიექტზე, არამედ სუბიექტზე და მის მდგომარეობაზე და ამიტომ შეგრძნებებს სუბიექტ-ობიექტის კავშირის გითარებაში იხილავდა⁴, რომ შეგრძნებების შესაძლებლობიდან სინამდვილეში გადასვლისას არსებობს არა მარტო ის, რასაც წარმოვიდგენთ, ე. ი. წარმოდგენის შინაარსი, არამედ მისგან დამოუკიდებელი ობიექტიც, ამას გარდა, დრო, როდესაც მას წარმოვიდგენთ, აგრეთვე შეგრძნებები და მათი მდგომარეობა, ერთი სიტყვით, პირობები, რომლებშიც შეგრძნებები ხორციელდება⁵.

არისტოტელეს აზრით, ქვეშაირტება არაა თვით საგნებში, არამედ მსჯელობაში საგნების შესახებ, რადგან მსჯელობას რაღაცას რაღაცას ეაწერო, ან არ ეაწერო. მსჯელობა კი შეიძლება იყოს, რო-

ბ. ა. კუშმარიტი, ისე მცდარი⁶. ამრიგად, ქვეშაირტება ან შეცდომა არ არის არისტოტელე უკეთესი აღნიშვნა.

მ. ა. შ. კრძანებებს უნდა ვეწოდოთ, რომ ისინი არასოდეს არ სცდებიან, რომ შეცდომა აზროვნებაშია⁷. არისტოტელე ამიტომაც წინააღმდეგი იყო აზროვნებისა და შეგრძნებების გაიგივებისა, რადგან შეგრძნება, მისი აზრით, ახასიათებს ყველას, აზროვნება კი არა⁸. რადგან კრძანებებს სავსე აქვთ ცალკეულ კონკრეტულ საგნებთან, ისინი შეილება სცდებოდნენ შეცდომა მხოლოდ შეკავშირებაშია⁹. არისტოტელე ასხვავებდა შეგრძნებებს წარმოდგენებისა და შეხედულებებისაგან და ფიქრობდა, რომ შეგრძნებები ყოველთვის ქვეშაირტა არაა. წარმოდგენები და შეხედულებები კი მხოლოდ ზოგჯერ შეგრძნებებისათვის ასეთი ნიშნის გამოცხადება მას შემდეგ, როცა ისინი სრულიად უპაურო ისინი, პროგრესულ ნაბიჯს წარმო-

იღებენ. აღნიშნავდა, რომ ქვეშაირტი ცოდნა გვცემს მასში, რადგან ის დამოკიდებულია იმაზე, რაც ინიშნავს. ქვეშაირტულია და პირიქით, დამოკიდებულია იმას თვითონ, რაც ინიშნავს. სიტყვი კი ამ მხრივ უპირისპირდება ქვეშაირტულს.

არისტოტელე ავითარებდა რა ამ აზრს, აღნიშნავდა, ქვეშაირტება ქვეშაირტიად არაებულთან უნდა იყოს თანხმობაში¹⁰. ეს კი გამოყოფს მას არაქვეშაირტებისაგან¹¹.

არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ შეცდომები შეიძლება იყოს ორიგინალური, მაგრამ ამას არისტოტელე მიაწერდა არა თვითონ, არამედ იმას, რაც შეგრძნებებს ახლავს თან და ხვედვით სდევს მას¹². არისტოტელეს შეცდომის ფუფუნობა განსაზღვრებაც მოგოვება. შეცდომა, მისი აზრით, იტყვის უარყოფა¹³. შეცდომა წინააღმდეგ ქვეშაირტებობს არისტოტელე, აკავშირებს ისეთ მხარეთ, რომლებიც იქნებიან არა არაინ დაკავშირებულნი, ანდა პირიქით, აშორებს

¹ არისტოტელე სტელის შესახებ I, 7, VI.

² იქვე, I, 7, VI.

³ იქვე, VI, 10, 2.

⁴ იქვე, I, 10, 2.

⁵ იქვე, I, 7, VI.

⁶ იქვე, I, 7, VI.

⁷ იქვე, I, 7, VI.

⁸ იქვე, I, 7, VI.

⁹ იქვე, I, 7, VI.

¹⁰ იქვე, I, 7, VI.

¹¹ იქვე, I, 7, VI.

¹² იქვე, I, 7, VI.

¹³ იქვე, I, 7, VI.

¹ არისტოტელე, ფიზიკა, 245 ა.

² იქვე, 247 ა.

³ არისტოტელე, მეტეფიზიკა, 1609 ა.

⁴ იქვე, 246 ა.

⁵ იქვე, 1011 ა.

სესე მხარეთ, რომელთა დაშორება აგრეთვე არ შეიძლება. მეორე მხრივ, ანტიკორუპციულ მტკიცებით, კემპარტეცამი დაუშვებელია წინააღმდეგობა და რომ ის თავის თავთან უნდა იყოს შეთანხმებული, რაც თანხმობაში იყო მისი მეორე ანალოგიის გაშვებულ დღეულებათან იმის შესახებ, რომ ორი ერთმეორის საწინააღმდეგო დღეულები ერთდროულად, ერთს ვითარებაში კემპარტიტი არ შეიძლება იყოს.

ცხადია, შესავალ წერილში შეუძლებელია არისტოტელეს ფილოსოფიის და „მეტაფიზიკაში“ დაყენებულ პრობლემათა ამომწურავი დალაგება. მით უმეტეს, რომ კომენტარებში, რომელიც ერთვის თარგმანს, მოცემულია, როგორც ძნელად გასაგებ ადგილთა განმარტება, ისე არისტოტელეს „მეტაფიზიკის“ ცალკეულ თავთა მოკლე შინაარსებიც.

აჭირად მიგვაჩნია რამდენიმე შენიშვნის გაკეთება ჩვენი თარგმანის შესახებ: თარგმანის პროცესში ჩვენ მოვეხიდა ზოგიერთი სიძნელის გადალახვა, რაც უპირველესად ყოვლისა, თვით არისტოტელეს ენის სპეციფიკაში მდგომარეობს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია არისტოტელეს ლაბილარული სტილი, რაც „მეტაფიზიკის“ ცალკეულ ადგილებს სხვადასხვაგვარი ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა და აიძულებს მთარგმნელთ იყვნენ არა მარტო მთარგმნელნი, არამედ კომენტატორნიც. მკითხველი ნახავს, რომ ჩვენი კომენტარებიც, სხვა თარგმანების კომენტარებთან შედარებით, უფრო ძუნწია, რადგან შევეცადეთ, რომ არისტოტელეს ტექსტის მრავალი ადგილი თვით თარგმანშივე განვემარტო, რათა მკითხველი ნაკლებ დაგვექანცა სკოლორებში განუწყვეტელი ჩახედვით. ჩვენი თარგმანი, სხვა თარგმანთა კრიტიკული ვალა-სინჯვაცაა, არისტოტელეს ტექსტის უკეთ გაგებისა და დაზუსტების მიზნით. კერძოდ, მკითხველი მასში ნახავს ცნობილი რუსი მთარგმნელის კუბიკის და გერმანელი მთარგმნელის გოლკეს თარგმანებისაღმდეგ გაკეთებულ ზოგიერთ კრიტიკულ შენიშვნას.

მიზანი, რაც თარგმანის პროცესში გვაიმპრეზებდა, ერთი იყო: რაც შეიძლება ზუსტად გადმოგვეცა არისტოტელეს ღრმა ჩანაფიქრი და მისი სტილის საოცარი ლაბილარობა, სხვათა შორის, ეს ყველაზე მეტად ქართველ მთარგმნელებს მოეთხოვებოდა, რადგან აშკარად იგრძნობა ის გარემოება, რომ ქართულ ენაზე უფრო ადვილად შეიძლება ბერძნული ენის მთელი ნიუანსების გადმოცემა, ვიდრე ზოგიერთ სხვა ენაზე.

ჩვენი თარგმანი, როგორც პირველი ცდა ამ ურთულესი ნაშრომის გადმოქართულებისა, არ იქნება დაზღვეული ხარვეზებისაგან, მაგრამ რაოდენ დიდი ხარვეზებიც არ უნდა ახლდეს მას, ის, უდავოდ, სასარგებლო იქნება ბერძნული ფილოსოფიის ათვისებით დაინტერესებული მკითხველისათვის.

წიგნი პირველი

თავი პირველი

უნებოთ ყველა ადამიანი შემეცნებისაგან ისწრაფვის. ამას მოწმობს სიყვარული შეგრძნებებისაღმდეგ. ადამიანები ეტანებიან შეგრძნებებს და განსაკუთრებით მხედველობითა შეგრძნებას, მათ-გას გამომდინარე სარგებლობისაგან დამოუკიდებლად. სხვა შეგრძნებებთან შედარებით მხედველობას ვაძლევთ უპირატესობას არა მხოლოდ იმიტომ, რომ რაიმე მოვიმოქმედოთ, არამედ მაშინაც, როდესაც არაფრის გაკეთებას არ ვაპირებთ. ამის მიზეზი კი ეს არის, რომ ის სხვა შეგრძნებებზე უფრო მეტ ცოდნას გვაძლევს და საგანთა მრავალ თვისებას ცხადყოფს!

ცხოველებს აქვთ მუნებრივად თანდაყოლილი შეგრძნების უნარი, საიდანაც ზოგს უჩნდება მეხსიერება, ზოგს კი არა. ამიტომ პირველი უფრო მეტად გონიერნი და ცოდნის უკეთ შემთვისებელნი არიან, ვიდრე მეხსიერების უნარის არამქონენი. გონიერ-ისკვებით, რომელთაც სმენის შეგრძნება არა აქვთ, არც შესწავლის უნარი აქვთ. მაგალითად, ფუტკრებს და სხვა ამღავართ, თუკი მოიხეზო ხოლო ცოდნა ათვისების უნარი იმათ აქვთ, რომელთაც „მელონები“ ეწოდებათ. ამათ უნარიც აქვთ.

ელა სხვა ცხოველი ფანტაზიებითა და მოგონებებით ცხოველებს კი მოცულობას კი მცირედ ზიარებულა. ადამიანთა მოცულობა კი იყინებს, როგორც დახლოვნებას, ისე განსხვავებას. ადამიანებს მოცულობა მეხსიერებიდან ექმნებათ, რადგან ერთსა და იმავე აზრს მრავალ მოგონებას ერთი ცდის ძილა აქვს. როგორც თითქმის ეტლებმა ცოდნასა და დახლოვნებას. ცოდნას მოგონებას კი ადამიანები ცდის მეოხებით აღწევენ და რაც პოლოსი ამბობს, გამოცდილებამ დახლოვნება შეჰქმნა, ეტლებამ კი შემთხვევა.

მოცულობა მაშინ წარმოიშობება, როდესაც ცდიდან მიღებულ მატერიალურ მითითებათაგან მსგავს მოვლენათა შესახებ ერთი ზოგადი

შეხედულება გამოგვიშვავდება. მაგალითად, თვალსაზრისი იმის შესახებ, რომ ამა და ამ დაავადების კალიას¹, სოკრატეს და ასე-
 სე სხვის მრავალს ამა და ამ საშუალებამ უშველა, გამოცდილებაა,
 ხოლო თვალსაზრისი იმის შესახებ, რომ იგი შველის ყველა ამა-
 გვარ ავადმყოფობას, იქნება ის ანთება, ღვიძლის დაავადება თუ
 ცივი-ცხელება, — დახელოვნებაა. პრაქტიკული თვალსაზრისით კი,
 როგორც ჩანს, გამოცდილება დახელოვნებისაგან არაფრით არ
 განსხვავდება, პირიქით, გამოცდილნი უფრო მეტ წარმატებულსაც
 კი აღწევენ ხოლმე, ვიდრე გამოუცდელი თეორეტიკოსები. ამის
 მიზეზი კი ისაა, რომ გამოცდილება ერთიგულად ფაქტების ცოდნაა,
 დაკვირვება კი ზოგადად ყოველი მოქმედება და წარმოშობა კი
 ერთიგულს ეძება. მაგალითად, გვიძი კურნავს არა ადამიანს², ან თუ
 კურნავს, კურნავს შემთხვევით, არამედ კალასს, ან სოკრატეს, ან
 სხვა ვინმეს, რომელიც ამავე დროს ადამიანიც არის. ამიტომ თუ
 ვინმეს აქვს რაიმე ცოდნა გამოცდილების გარეშე და იცის ზოგადი,
 მაგრამ ამ ზოგადი შემავალი ახდენილება კი არ იცის, ის
 მკურნალობის დროს სწორად შეიძლება. რადგან განსაკურნავი
 ინდივიდი

მაგრამ ჩვენი აზრით, ცოდნა და გაგების უნარი უფრო მეტად
 დახელოვნებულს აქვს. კიდრე გამოცდილ და დასკოვანებულს,
 როგორც უფრო ბრძნით, გამოცდილებზე მაღლა ვაყენებთ, რადგან
 ცოდნა ყველაზე მეტად სიბრძნის ახალეს თან. ეს კი იმიტომ, რომ
 პირველი მ-ზე უფრო მეტი, მეორეზე მეტი არაა. მაგრამ გამოცდილი
 იცის „რა?“, მაგრამ „რატომ?“ არ იცის. დახელოვნებულებმა კი
 იცის „რატომ?“ და მიზეზი. ამიტომ მშენებლობის ხელმძღვანელი
 ხელოსნებთან შედარებით ყოველთვის უფრო პატივსაცემად და
 ბრძნად ვთვლით, რადგან მათ იცის რა მიზეზები იმისა, რაც კეთ-
 დება, უფრო მეტად მცოდნენი არიან. ხელოსნები კი, როგორც
 ზოგიერთი უსულო არსებები, მოქმედებენ, მაგრამ ისე, რომ არ
 იცის რას აკეთებენ, მაგალითად, როგორც ცეცხლი, რომელიც
 სწვავს. უსულო საგნები მოქმედებენ თავისი ბუნებისა და შესა-
 ტყვიადად ხელოსნები კი — ჩვეულებით. ამრიგად სიბრძნეს პრაქ-
 ტიკა კი არ იძლევა, არამედ განსჯა და მოხერხების ცოდნა.

სოკრატის მკობრის მოქმედება — განსჯა — შეგვახსენებს ნიშნისა
 სწავლების უნარი. დახელოვნებასაც გამოცდილებასთან შედარე-
 ბით მეტ ცოდნად ვთვლით. რადგან პირველი შესაძლებელია
 ცოდნის გადაცემა, მეორეთი კი არა.

გარდა ამისა, არც ერთი შეგარება არ მიგვაჩინა სიბრძნედ,
 რადგან ისინი თუმცა ინდივიდუალური მოვლენების შემცენებას

ეს საშუალებას წარმოადგენენ, მაგრამ არას გვეუბნებიან
 იზიუბებზე. მაგალითად, კითხვაზე იმის შესახებ, თუ რატომ
 ცხელი? არამედ გვეუბნებიან მხოლოდ იმას, რომ ცეცხ-
 ლი ცხელია.

მართლაც, აღმოჩენმა პირველი ნებისმიერი ხელოვნებისა,
 ც სცილდებოდა საერთო შეგარებების ფარგლებს, იდ-
 რს ვაკვირებდა გამოიწვია, არა მარტო იმიტომ, რომ მის რა-
 აღმოჩენას სარგებლობა მოჰქონდა, არამედ როგორც
 და სხვებისაგან განსხვავებულმა. აღმოჩენილ ხელოვნე-
 წლი აუცილებელ მოთხოვნილებათა დამყოფილებსა
 ება, ნაწილი კი დროსტარებას დროსტარებისათვის გან-
 კისრული ხელოვნებანი, პირველთა შედარებით უფრო დიდ
 ძისხედ მიგვაჩინა. რადგან ის ცოდნა, რომელსაც ისინი შეიცა-
 ებლობას არ ემსახურება. როდესაც ყველა ამაღავრის
 რა შეიქმნა, უპირველესად ყოვლისა, ისეთ ქვეყნებში³, სა-
 ამიანებს თავისუფალი დრო ჰქონდათ, აღმოჩენილ იქნა
 მეცნიერებანიც, რომელნიც არც სიამოვნებასა და არც
 ბელ მოთხოვნილებათა დამყოფილებას არ ემსახურე-
 ამიტომაც მათემატიკურა მეცნიერებანი უფრო მეტად
 ჩამოყალიბდა, სადაც ქურუმთა წოდებას ყველაზე მე-

ღულისა დრო ჰქონდა.

შეიქმნა ჩვენი ნათქვამი გვერდია, თუ რა განსხვავებაა
 ისა და სხვა ანალოგიურ დარგებს შორის. მაგრამ მიზე-
 ზისა, რის გამოც ჰყენ ამ მათ შესახებ ვმარჯვლოთ, არის ის, რომ
 დღევანი სიბრძნე, ყველას აზრით, პირველ მიზეზებსა და
 ეხება

გად, როგორც თავდაპირველად იყო ნათქვამი, ჩანს, რომ
 დროსტარების მიერ შეგარების მქონე უფრო ბრძნები
 ებული — გამოცდილზე, მშენებლობის ხელმძღვანელი —
 თეორეტიკოსი — პრაქტიკოსზე.

ღ, ცხადია, რომ სიბრძნე რაღაც საწყისებისა და მიზეზების

თავი მორა

გას მეცნიერებას ვეხებთ, ამიტომ, ისიც უნდა განვიხი-
 რომელი საწყისებისა და მიზეზების ცოდნას წარმოად-
 ჩნე, რაც იმისათვის უფრო ჩქარა ვახდებთ ნათელი,
 ყენება ჩვენს მიერ გამოთქმულ შეხედულებებს ბრძე-

982a

981b

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ბრძენია უბირველესად ყოვლისა, ის, ვინც იცის ყველაფერი, რამდენადღაც ეს მისთვის მისაწვდომია, ისე რომ, არ იცის მისში შემავალი ერთსულები. შემდეგ, ბრძენია ის, ვინც იცის ძნელად მისაწვდომი რამ, ე. ი. რის შეცნობა ადამიანებისთვის ადვილი არაა (მაგალითად, შეგარძნება ყველასათვის საერთოა, რადგან ადვილია, მაგრამ ის არავითარი სიბრძნე არაა). შემდეგ, ყველაზე ბრძენია ის, რომელსაც ყოველივეს მიზეზების შესახებ უზუსტესი ცოდნა გააჩნია და ყველაზე უკეთ შეუძლია მათი სწავლება. მეცნიერებათა შორის კი ის მეცნიერება, რომელსაც უპირატესობას აძლევენ მრავალმა ადამიანმა და შემოქმედების მიზნით უფრო მეტად წარმოადგენს სიბრძნეს, ვიდრე ის, რომელსაც უპირატესობას აძლევენ მისგან გამომდინარე სარგებლობის გამო. ასევე ხელმძღვანელი მეცნიერება უფრო მეტად არის აბრძნე, ვიდრე დაქველდობა ბუნებას, რადგან ბოძებს კი უნდა უბრძნეობდნენ, ამავედ ის უნდა მხოდასებლობდეს, და ბრძენი არ არ უნდა მოთხოვნილობდეს. ბუნება, არამედ პ ა ე დ მ ბრძენი უნდნენ მასზე ნაკლებ ბრძენი.

ასეთი და ამაღწევა შეხედულება გვექვს ჩვენ ს ბოჰანისა და ბრძენია შესახებ, რომელითაც ყველაფერს ცოდნა სხვებზე უფრო მეტად აუცილებლად ზოგადის მცოდნეს გააჩნია, რადგან მან ასე თუ ისე იცის ყველა უბნებში. შეიძლება ითქვას, რომ ადამიანებისთვის ყველაზე უფრო ძნელია უზოგადესის შეცნობა, რადგან ის ყველაზე უფრო მეტადაა დამოკიდებული შეგარძნებებიდან. ხოლო უზუსტესია ცოდნა უპირატესეს გვართა შესახებ, რადგან ცოდნა, რომელიც ნაკლები ნიშნების შემცველ გვარს ეხება, უფრო ზუსტია იმათთან შედარებით, რომელსაც დამატებითი ნიშნები აინტერესებს, როგორც არათემატია გეომეტრიასთან შედარებით. ასევე უფრო მეტი ცოდნის მოცემა შეუძლია მეცნიერებას, რომელიც მრეზებს სწავლობს, რადგან, საერთოდ, ასწავლიან ისინი, რომლებიც ცალკეულ საგანთა მიზეზებზე მსჯელობენ. ცოდნა და შეცნობა იმ მეცნიერებათა თვითმზარდა, რომლებსაც ყველაზე მეტად შეცნობადი ობიექტი აქვთ, რადგან, ვისთვისაც თვით ცოდნის შეტანა მიზანი, პირველ რიგში ირჩევენ ყველაზე უკეთეს ცოდნას. ასეთი კი არის ცოდნა ყველაზე მეტად შეცნობადი ობიექტის შესახებ ყველაზე მეტად შეცნობადი კი არცელო გვარები და მიზეზები, რადგან მათი შემოწმებით და მათგან შეცნობა ყველა დანარჩენი და არა პირვით. მეცნიერებათა შორის უმაღლესი, და დაქვემდებარებული მეცნიერებათა ყველაზე უკეთ წარმომადგენელია ის, რომელ-

მაც იცის, თუ რა მიზნით ხდება ყოველივე. ეს კი თვითყველო საგნის საცეთა და საერთოდ, საუკეთესოა მიეღს ბუნებაში.

ყოველივე ზემოთქმულის მიხედვით, საძიებელი მეცნიერების ლი ხვდა იმავე მეცნიერებას, რომელიც პირველ საწყისებას და ზეზს სწავლობს. ხოლო საცეთა და მიზანით ერთ-ერთი მიზნია

რომ ეს მეცნიერება არ არის პრაქტიკული ხასიათის, ამას ცხადყოფს იმათი მოძღვრება, რომლებმაც პირველად დაიწყეს ფილოსოფოსობა. ადამიანები კი, როგორც თავდაპირველად, ისე ახლანდებნის შედეგად იწყებენ ფილოსოფოსობას. დასაწყისში მათ რეგებად უშუალო დაბრკოლებები. შემდეგ თანდათანობით შორს მიდიოდნენ და უფრო მნიშვნელოვან პრობლემებს დნენ, მაგალითად, პრობლემას მთვარეზე, მზეზე, ვარსკვლავებზე მიმდინარე პროცესებისა და ყოველივეს წარმოშობის მიზეზებზე. ხოლო ვისც ცხოვრობდა ადამიანები და უკირდა, იმან ისიც იცოდა, რაც არ იცოდა. ამიტომაც, ვისაც მთვით უყვარდა, ასე თუ ისე ფილოსოფოსიც იყო, რადგან მთვითი საკვირველი მოვლენებიდან წარმოიშობა. ამრიგად, ფილოსოფოსობა დაიწყეს უცოდინარობის თავიდან აცილების გამო და ცხადია, რომ ცოდნას იტანებოდნენ შემეცნების და არა რაიმე სარგებლობის მიზნით ამას აღასტურებენ ფაქტები. ჩემის აზრით, როცა მოპოვებული იყო ყოველივე აუცილებელი მოთხოვნილებების დაძაბოვებისათვის, თვით ცხოვრების შემსუბუქებისა და დროსტარებისათვის, მაშინ იწყებოდა ასეთი ცოდნის ძიება. ცხადია, რომ მისი არ ეძებდნენ რაიმე სხვა სარგებლობის მიზნით. როგორც თავისივე უწყობდნენ იმ ადამიანს, რომელიც არსებობს თავის თავისთვის და არა სხვისთვის, ასევე ცოდნათა შორის ერთადერთი თავისთვის ცოდნად ვთვლით მხოლოდ იმას, რომელიც არსებობს ფილოსოფოსის. ამიტომაც ითვლება მისი მოპოვება არაადამიანურ საქმედ ადამიანები კი მეტწილად მონური ბუნებისანი არიან, და რაც სიმონილად ამბობს: „მხოლოდ ღმერთს აქვს ეს უპირატესადამიანი ღირსი კი არაა იმისა, რომ ეძებდეს თავის ცოდნას. თუ პოეტები მართალს ამბობენ, და ღვთებაც ნია, ეს დაახლოებით იმას ნიშნავს, რომ ყველაზე უკეთესი ზე უბედურნი არიან. მაგრამ ღვთებმა არ შეიძლება მუდამ და როგორც ანდაზა ამბობს: „პოეტები“ სწორად ცხოვრობენ სხვა რაიმე უნდა მივიჩნიოთ ღვთებებზე უფრო მეტად კმის ღირსად, რადგან ყველაზე ღვთებრივი ყველაზე ტიპსაცემია. ასეთი კი ორი მოსაზრების გამო ერთი რამ

არის: რაც ყველაზე უფრო მეტად ლეიფობაა. კერძოდ, ისეთი ქ
არის ლეიფობები მეტსიერება და მეორე, რომელსა ლეიფობები
მოხმეტ ქვე თოვტივ თვალსაჩინაა და ცოდნა უნდა და ლეიფ
ჩვენი სხივით ლეიფობა უფროვე მეტსიერება და ლეიფ ანა
ამიტომ მეტსიერება ასევე ლეიფობა ლეიფობა, ან უფრო მეტ
მეტად ლეიფობა შეილება ქვე და ლეიფობა, ლეიფობა
შეილება ქვე ლეიფობა ლეიფობა ლეიფობა ლეიფობა
ლეიფობა ლეიფობა ლეიფობა ლეიფობა ლეიფობა

[illegible]

1. როგორ არეზონანსი? კვლევა კონსტრუქციის
საინჟინერო და სტრუქტურული ინჟინერების
შემოსავლები მ. ლ. ბერიძე გეოგრაფიული ინჟინერების
კვლევა ინჟინერების ინჟინერების ინჟინერების ინჟინერების
ინჟინერების ინჟინერების ინჟინერების ინჟინერების ინჟინერების

ამრიგად, აქ მ. ჯელობა ეხებოდა: მას, თუ როგორი, აქ ებელი
მეცნიერების ბუნება და მიზანი, რომელმაც უნდა განსაზღვროს
მთელი ჩვენი კვლევები შეიძლება

0530 806580

[illegible]

პიპონს კი არაღიან არ წათვლის მათს გვერდით დაყენების ღირაად მისი შეხედულებების უმნიშვნელობის გამო.

ანაქსიმენე და დოგენე კი პიპონს თვლიდნენ წყალზე უადრეს და მარტვე სხეულთა შორის ყველაზე უფრო მნიშვნელოვან საწყისად.

პიფასოს მეტაპონტელი და პერაკლიტე ეფესელი საწყისად თვლიდნენ ცეცხლს, ემპედოკლე — ოთხ ელემენტს, უმატებდა რა ზემოწამოთვლილ ელემენტებს მეოთხეს, — მიწას. მისი აზრით, ეს ელემენტები მუდმივად არსებობენ, და არ წარმოიქმნებიან, არამედ მშობებრივად და დაკლებით ხან ერთიანდებიან და ხან იშლებიან. ინაქსაგორა ელაძომენელი კა, რომელიც მასზე უფროსი იყო, მაგრამ მასზე გვიან გამოვიდა სამოღვაწეო ასპარეზზე, ამბობდა, რომ საწყისები უსაზღვროდ ბევრი არიან. თითქმის ყველა ერთნაირი ელემენტებისაგან შემდგარი ნვითიერებანი, როგორიცაა წყალი, ან ცეცხლი, ამბობდა ის, წარმოიშობიან და ისპობიან შეერთებითა და დაშლით. სხვათაირად ისინი არც წარმოიშობიან და არც ისპობიან, არამედ მარადიულად არსებობენ. აქედან გამომდინარე, ერთადერთ მიზეზად მატერიის რაღაც სახეობას ასახელებდნენ. მაგრამ მიიწევდნენ რა წინ, თვით საქმე უჩვენებდა გზას და აიძულებდა აცლევას.

დაეუფეთ, რომ ყოველი წარმოშობა და მოსპობა ყოველთვის ერთი ან მრავალი საწყისიდან წარმოებეს მაგრამ რატომ ხდება ეს ასე და რაა ამის მიზეზი? სუბსტრატით ხომ თავის თავს თვითონ ვერ შეცვლის? მე შემდეგს ვგულისხმობ: არც ხე და არც სპალენძი არ არის თავის თავის ცვალებადობის მიზეზი, რადგან არც ხე აეთვითა საწოლს და არც სპალენძი ქანდაცებას, არამედ რაღაც სხვა ამ ცვალებადობის მიზეზი. მისი მოძებნა კი სხვა საწყისის მოძებნას მოითხოვს, რაც მოძრაობის საწყისია. ბინი, რომლებიც თავიდანვე აცლევს ამ გზას მიჰყვებოდნენ და ამბობდნენ, რომ სუბსტრატით ერთიანად, არაერთად დაბრკოლებებს არ ხვდებოდნენ მაგრამ ერთი საწყისის მომხრეთაგან ზოგი აცლევს-თვითი გატაცების შედეგად აცხადებდა, რომ ერთი მთელი თავისი ბუნებით უძრავია და არა მარტო წარმოშობისა და მოსპობის თვალსაზრისით (ამ ძველისძველ შეხედულებას ყველა იზიარებდა), არამედ ყოველგვარი ცვალებადობის თვალსაზრისითაც, რაშიც მდგომარეობა მათი თვალსაზრისის თავისებურება. იმათგან, რომლებიც საწყისოს ერთად თვლიდნენ, პარმენიდეს გარდა, ევრაიზ ვერ შეძლო ამ მიზეზის დანახვა. იმანაც იმდენად, რამდენადაც როგორც ლეო უშეზღადა არა მხოლოდ ერთ, არამედ ორ მიზეზს. იმათ კი, რომლებიც უფრო მეტად შესაძლებლად თვლიდნენ მრავალი სი-

ქსი, რატომბას, როგორიცაა თბილი და ცივი ან ცეცხლი და წყალი იყენებდნენ, როგორც მოთავი ბუნების მქონე, ქსი, მიწას და სხვა ამდაგვარა კი. პირიქით, — როგორც უფროსა

ჩი აცლევს და საწყისების შემდეგ, რაც არსებული ტენებია აახსნელად არ აღმოჩნდა აცხადრის, როგორც თ, იმავე შემთარბებით იძულებული ფილოსოფოა სი, ძიება შეუდგენს; არსებულ მოვლენათ სიყვითა და ასეიტიერბის მიზეზი არ აღმოჩნდა არც ცეცხლი, არც მიწა, არც სხვა რაიმე ამდაგვარი ამის, აღბათ, არც ისინი ფიქრობდნენ, ი იყო კარგი, რომ აეთი მოვლენები მიენდოთ თვით-და შემთხვევისათვის.

იტიერბლად მოლაპარაკე წინაპართა შორის გონიერად მოვინც გონება გამოაცხადა როგორც მთელი ამაჰაროს, ისე იგი, მიზეზად. როგორც ცხოველებში, ისე მთელს ბუნე-ქნ გარკვევით ვიცით, რომ ამ შეხედულების მატარებელი სი, კორა იყო მაგრამ არაებობს საფუძველი იმითათვის, რომ სი შეხედულება უფრო ადრე პერმოტომე ელაძომოთქვა. ამ თვალსაზრისით მომხრეები არსებულთა თავ მიზეზად ერთსა და იმავე დროს თვლიდნენ, როგორც სი, ისე მოძრაობა საწყისს.

თავი მეთხთხ

ელი, რომ რაღაც აეთ მიზეზს თავდაპირველად ოლე ვილც სხვა კი იავე, როგორც პარმენიდი, არს-ყისლ სიყვარულს, თუ ვნებას თვლიდა პარმენიდე ამაჰარა წარმოშობას, აღნიშნავდა, რომ ყველა რე სიყვარული შეიქმნაო! შესიოდეს აზრით კი: აქვე ე ქაოსი გაჩნდა, შემდეგ ფართეკერლიანი დედამიწა და ოზე მეტად შესანიშნავი უყვადეთა შორის, როგორც ითა მოძრაობისა და წესრიგის აუცილებელი მიზეზი. მ მოაზროვნეთა შორის პირველი, ამავე ქვემოთ რა

ბუნებაში სიყვითის საწინააღმდეგო აღმოჩნდა, ე. ო, წესრიგი და მშვენიერება, არამედ უწყსრიგობა და 985a სი, სიყვითე პარბი ბოროტება და სილამაზეზე პარბი სი, სიყვითე ერთმა მოაზროვნემ შემოიტანა მეგობრობა და ბა, როგორც თვითეთულ ზემოხსენებულ მოვლენათა მიზეზი.

ის, ვინც მიჰყვება და გაიზიარებს ემპედოკლეს შეხედულებათა მთავარ აზრს და არ მიჰყვება ყურადღებას მის ბუნდოვან გამოთქმებს, აღმოაჩენს, რომ მეგობრობა მასთან სიყვითის მიზეზია და მტრობა — ბოროტებისა. ამგვარივე, ვინც პირველი ამტკიცებს როგორცაა, რომ ბოროტება და სიყვითე საწყისებიაო, სწორი იქნება, რადგან მასთან თავისთავად სიყვითე ყოველგვარი სიყვითის მიზეზია და თავისთავად ბოროტება კი — ბოროტებისა.

ეს მოაზროვნენი, როგორც აქ ვთქვით და უფრო ადრე განესაზღვრეთ წიგნებში „ბუნების შესახებ“, ასახედებდნენ, თუმცა გაურკვეველად და ბუნდოვნად, ორ მიზეზს — მატერიას და მოძრაობის საწყისს. ისე, როგორც გამოუღვლეონი იქცევიან ბრძოლაში, აქეთ-იქით აწულებიან და ზნორად კარგადაც ურტყამენ მახვილს, მაგრამ არა ცოდნითა და შედეგად. როგორც ბეცობა, არც ამ ფალოსიფიებებს გაეგებათ რა იშინა, რასაც ამტკიცებ. რადგან, ცხადია, რომ ისინი ის სრულებით არ აარგებლობენ ამ საწყისებით, ანდა იშვიათად.

ანაქსაგორა კი, როდესაც დასჭირდება ზოლმე რაიმე აუცილებელი მიზეზი, მაშინ მოიშველიებს ზოლმე გონებას, როგორც სამყაროს შემოქმედების საშუალებას, მაგრამ დანარჩენ შემთხვევებში კი ყველაფერს იყენებს არსებული მოვლენების მიზეზად, გარდა გონებისა.

ემპედოკლე თუმცა მასზე უფრო ზნორად სარგებლობს ამ მიზეზებით, მაგრამ მაინც არააყმაღრმად და არც თანმიმდევრულად მასთან მეგობრობა ზნორად ამორებს საგნებს ერთმანეთს, მტრობა კი აკავშირებს. როდესაც მტრობის ზეგავლენით ყოველგვარ საწყისს ელემენტებად იშლება, მაშინ ცეცხლი და ყველა სხვა ელემენტი გროვდება და როდესაც მეგობრობის ზეგავლენით ცვლავ ერთანადებიან, ისევ აუცილებელი ზდება ყველა ამ ელემენტთა ნაწილის გამოყოფა. ამრიგად, ემპედოკლემ წინამორბედიდან განსხვავებით, პირველად შემოიტანა დაშორების მიზეზი, რომელიც არა მარტო მოძრაობის, არამედ განსხვავებისა და დაპირისპირების საწყისად აქცია. ამას გარდა, პირველად მან მიუთითა ეგრეთ წოდებულ მატერიალურ საწყისებზე. მაგრამ ის იყენებდა მათ არა როგორც ოთხს, არამედ როგორც ორს. სახელდობრ, ერთი მხრივ, იყო ცეცხლი თავისთავად და, მეორე მხრივ, მისთან დაპირისპირებულ, როგორც ერთი ბუნების მქონე, მიწა, ჰაერი და წყალი. ამის ამოკითხვა შეიძლება მისი ლექსებიდან. ამგვარად, როგორცაა ვთქვით, ის ასეთ და ამ რაოდენობის საწყისებზე მყოფობდა.

ლევკეაჲ და მისი მეგობარი დემოკრიტე ამბობდნენ, რომ საწყის-

სება სავსე და ცარიელიაო. პირველს არსებულს უწოდებდნენ და მეორეს არარსებულს, რომელითაც პირველი — სავსე და მაგარი არსებულია, ზოლო ცარიელი — არარსებული. მუხედვად ამისა, მათთან არსებული არ არსებობს უფრო მეტად, ვიდრე არარსებულს და სხეული უფრო მეტად, ვიდრე სიცარიელე, რადგან ისინი არსებულის მატერიალური საწყისები არიან. როგორც ის მოაზროვნენი, რომლებიც საწყის სუბატრატად ერთს აცხადებდნენ და ოველივეს მისი თვისებებიდან აწარმოებდნენ, ზოლო იშვიათსა და ზნორს თვისებათა საწყისებად თვლიდნენ, ასევე ესენი განსხვავებულ ყოველივე დანარჩენის მიზეზად აცხადებდნენ. ეს განსხვავება კი სამია: ფორმა, წესრიგი და მდებარეობა. მაშასადამე, მათი მოვლენები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან მოძრაობით, განლაგებითა და ტრიალით. ამათგან მოძრაობა ფორმად, სლაგება — წესრიგად და მიმართულებად კი — მდებარეობა. აგანსაკუთრება N-სგან ფორმით, AN-სგან — წესრიგით, ზოლო NN-სგან — მდებარეობით. მაგრამ საკითხს იმის შესახებ, თუ მოძრაობა საიდან და როგორ ახასიათებს არსებულს, მათ შიგნით სხეულისა, დაუდგვარად აუარეს გვერდს.

ორი მიზეზის შესახებ, როგორც უკვე ვთქვით, ჩანს, ასეთი ზნორით ცვლევადობა იქნა ჩატარებული წინამორბედი ფილოსოფოსების მიერ.

თავი მთხუთ

ამოთან ერთად და მათზე ადრე პირველად გვერთ წოდებულმა პლატონებმა მოკიდეს ზელო მათემატიკურ მეცნიერებათა და წიხს წასწიხის ის. ისინი, კარგად დაუფლებულნი მათემატიკასა, ფიქრობდნენ, რომ მათემატიკის საწყისები ყველაფერი საწყისები არიანო. რადგან მათემატიკურ მეცნიერებებში რიცხვებს თავისი მტკიცებით პირველი ადგილი უკავიათ, ამიტომ ისინი მათში უფრო ზნერ მსგავსებასა ხედავდნენ არსებულსა და ქმნიდან, ვიდრე ცეცხლში, მიწაში და წყალში. რიცხვთა ერთი თვისება, ფიქრობდნენ ისინი, არის სამართლიანობა, მეორე — სულო და გონება, მესამე — ზომიერება. ასევე მსჯელობდნენ ისინი ყველა სხვა დანარჩენი თვისებების შესახებაც. ვარდა ამისა, ისინი რიცხვებში ხედავდნენ მსგავსებას პარმონის თვისებებსა და კანონზომიერებებსა. რადგან მათ ეჩვენებოდათ, რომ ყოველივე სხვა რიცხვთა ემსგავსებოდა თავისი ბუნებით და რიცხვები მთელ ბუნებას იწარმოებდნენ წინ, ამიტომ ჩათვალეს მათ რიცხვთა ელემენტები

ჯოველივეს ელემენტებსა, შეთელი ცა კი — ჰარმონიად და რიცხ-
ვად. და რა მსგავსებასაც ხელაღწენ ისინი, ერთი მხრივ, რიცხვებას
და ჰარმონიასა და, მეორე მხრივ, ცის თვისებებსა, ნაწილებსა და
მთელს სამყაროა შორის, ცდილობდნენ მათ გაერთიანებას და თუ
სადმე რამე გამორჩეულად, ისწრაფოდნენ ისიც შეეთანხმებინათ
მთელ თავის აიპატმასთან.

მხედველობაში მჭკვლევადი: რადგან, მათი აზრით, ათი დას-
არულებულია და მოიცავს ყველა რიცხვით ბუნებას, ამიტომც ცანზე
მოხარავ სხეულთა რიცხვიც ათი უნდა იყოსო, ამბობდნენ ისინი.
რადგან ასეთი სხეული მხოლოდ ცხრა ჩანდა, ამიტომ მათედ მათ
დღედაღამის მოპირდაპირე სხეული აქციეს³. ეს ჩვენ უფრო ზუსტად
სხვაგან დავადგინეთ. მიზნად იმისა, თუ რატომ ვიხილავთ ამის,
როგორც ვთქვით, იყო, როგორც ეს, იგი იმის დადგენა, თუ რა
საწყისებს იღებდნენ ისინი და იმ მიმართებისა, რომელშიც იმყო-
ვებოდნენ ეს საწყისები ზემოდასახელებულ მიზეზებთან. რო-
გორც ჩანს, ისინი რიცხვებს როგორც არსის მატერიაში, რე თვის-
ებებისა და მდგომარეობის საწყისებად თვლიდნენ. რიცხვთა ელემ-
ენტები კი მათი აზრით, იყო ლუწი და კენტა, რომელთაგან პირ-
ველი განსაზღვრულია, მეორე კი განუსაზღვრელი. ერთი კი შედ-
ოდა ორიდან ერთიდან ორად და ორიდან ორად ორად და ორად ორად ორად
იყო

ახვა მოაზროვნენი ათ საწყისს ანუ ეგრეთ წოდებულ ათ ელემ-
ენტს უშვებდნენ, რომლებიც ვარაუდს სისტემას ჰქმნიდნენ:
სახლავრსა და უსახლავრს, ლუწსა და კენტს, ერთსა და მრავალს,
მარჯვენას და მარცხენას, გამარბობისა და დედარბობის, უძრავსა და
მძრავს, სწორასა და მრუდს, სიბათლესა და სიბნელეს, სიკეთესა
და ბოროტებას, ოთხკუთხედსა და მრავალკუთხედს.

როგორც ჩანს, ალკმეონ კოროტონელიც ამ თვალსაზრისზე
იღვას, ეს მოძღვრება ან ამან იმათგან, ან იმათ ამ-სგან გადაიღეს.
ალკმეონის დავიდაკების ასაკი პითაგორას მოხუცებულობას
ემთხვევა. თუმცა ის დასაბოლოებთ იმავე თვალსაზრისისა იყო,
როგორისაც პითაგორეობად, ის ამტკიცებდა, რომ აღმაიანთა საქმე-
ბის უმრავლესობა ორ ერთმანეთისადმი დაპირისპირებულ პო-
ლუსსა ჰქმნიო თუმცა მასთან ეს დაპირისპირებანი არ არიან გან-
საზღვრული, როგორც პითაგორეობებთან, არამედ შემთხვევითი:
მაგალითად, თეთრი და შავი, ტბილი და მწარე, კეთილი და ბო-
როტი, დიდი და პატარა. ის ასევე გაუტარებდალ მსჯელობა და-
ნარჩენ საკითხებზეც. პითაგორეობები კი აზრს გამოთქვამდნენ

დაპირისპირებულთა, როგორც რაოდენობის, ისე თვისებების
შესახებ. ამრავად, ორად ამ მოძღვრების მიხედვით, დაპირისპირე-
ბული არსებულის საწყისები არიან. ხოლო იმის, თუ რამდენი სა-
წყისი და როგორი, ვივებით პითაგორეობაგან. მაგრამ პითაგორეობ-
მა ვარკვევით არ თქვას, თუ რა კავშირში არიან ეს საწყისები ზემო-
სხედებულ მიზეზებთან. როგორც ჩანს, ისინი მათ მატერიალურ
საწყისებად თვლიდნენ, ამტკიცებდნენ რა, რომ მათგან, როგორც
შესავალი შედგენილი ნაწილებისაგან, წარმოდგება და არსებობს
ყოველი.

ზემოთქმული საკმარისია იმისათვის, რათა წარმოვადგენა გიქო-
ნითი წინაპართა შეხედულებებზე იმის შესახებ, რომ ბუნებას მრავ-
ჯალი საწყისი ელემენტი აქვს. იყვნენ ისეთი ფილოსოფოსნიც,
რომლებიც ამტკიცებდნენ, თუმცა არა ერთნაირი მეთოდით, არა-
ერთნაირად კარვად და ბუნებრივად, რომ ყოველივე ერთი ბუნე-
ბა აქვს. ამ ფილოსოფოსთა თვალსაზრისით არ ეთანხმება ზემოთ-
ტანსო კვლევას მიზეზების შესახებ. ისინი მსჯელობდნენ სხვაგვარ-
ად და არა ისე, როგორც ზოგი ბუნებასმეტყველი. რომლებიც
რწმუნდნენ რა ერთს, არსებულს აწარმოებდნენ ამ ერთისაგან.
როგორც მატერიალისაგან. ბუნებისმეტყველი, უშვებდნენ რა მოძ-
რობას, ყოველთვის მისგან აწარმოებდნენ, ესენი კი ყოველივეს
უმრავლად აცხადებდნენ. მიუხედავად ამისა, ეს დაკავშირებული
არ კვლევასთან იმდენად, რამდენადაც პარმენიდეს, როგორც
ჩანს, ერთი ცნებად მიიჩნდა, მელისის კი — მატერიალ. მაშასადამე,
პარმენი მას განსაზღვრულად თვლიდა, მეორე კი უსაზღვროდ.
ესენიდან მათზე აღრე დაიდგინა ეს ერთიანობა (რადგან,
როგორც ამბობენ, პარმენიდეს მისი მოწაფე ყოფილა), თუმცა ვერ
სათუჯო იგი და არც ერთ ამ ბუნებათაგანს არ შეეხო, არამედ,
შეუხებოდა რა ცას, თქვა, რომ ერთი დემკრიოთა.

ისინი, როგორც ვთქვით, ამ კვლევა-თიგან არაფერს ახალს არ
შეიტყნენ, განსაკუთრებით ორი მათგანი, ესენიდან და მელისო,
რომლებიც თავიანთი აზროვნებით სრულად მოუქნენლი არიან.
პარმენიდეს კი, როგორც ჩანს, უკეთ ვერცხად მსჯელობის საგანს.
აზრით, არსებულის გვერდით არარსებულს არავითარი ფასი
არ აქვს, რომ აუცილებლად არსებობს ერთი და რომ მხოლოდ ისა-
რსებული და არაფერი სხვა (რის შესახებაც ჩვენ გაცილებით
და გვაქვს ნათქვამი წიგნებში „ბუნების შესახებ“), მაგრამ
ძილებული იყო რა ანგარიში გაეწია მოვლენებისათვის, ამბობდა,
რომ ის განებისათვის ერთია, შეგარენებისათვის კი მრავალი. და
ორი მიზეზი, ანუ ორი საწყისი, თბილი და ცივი, რომელ-

მთა თაც მან ცეცხლი და მიწა უწოდა. ამათგან ცეცხლი არსებულად ჩათვალი, მიწა კი — არარსებულად.

ზემოთქმულისა და იმ ბრძენთა შეხედულებიდან, რომლებიც ამ საკითხს ეხებოდნენ, ვსაყენით, რომ პირველ მოაზროვნეთა მხედველად საწყისი მატერიალიზმი იყო: წყალი, ცეცხლი და სხვა ამლავარი სხეული. ამათავე ერთნი შეხედულებენ ერთს; სხვები კი მრავალ სხეულებრივ საწყისს. მაგრამ ორივე მხარე ას სხეულებრივად თვლიდა. ზოგი კი უშუალოდ, როგორც ამ მიზეზს, ასევე ასა და გარდა, მოძრაობის საწყისს, ოღონდ, ზოგიერთის აზრით, არსებობდა ერთი¹ ასეთი საწყისი, ზოგის აზრით, ორი —

ორი¹⁰. იტალიელებამდე¹¹ და მათთან დამოუკიდებლად სხვა ფი-
ლოსოფიოსნი ამის შესახებ ბევრად უფრო ბუნდოვანად მსჯელობდ-
ნენ. ოლენდ, როგორცა ვაჭიჭი, ისინიც აყენებდნენ ორ მიზეზს.
აქედან მეორე საწყისი, საწყისი მოძრაობისა, ზოგმა ერთი დასაზე-
ლებდნენ. მაგრამ დამატებს ის, რაც დამახასიათებელი იყო მათი
მოძღვრებისათვის, რომ ერთი განსაზღვრული, მეორე კი—ვან-
საზღვრელი. და რომ განსაზღვრული, გახსნაზღვრული და ერთი
სხვადასხვა ბუნებები კი არ არიან, როგორც მიწა, წყალი და რაიმე
სხვა ამდგავარი, არამედ გახსნაზღვრელი და დამოუკიდებელი ერთი
შეადგენს ერთ არსებას იმისას, რაზედღე ისინი თქვიან. ამიტომაც
მათთან რიცხვები ყოველივეს სუბსტრატად იქცა.

ასეთია მათი შეხედულება ამ საკითხზე. მათ ღიწყეს მსჯელობა გარეუბრ არსების შესახებ და შევიდნენ მის განსაზღვრებაში. მაგრამ მიმოათვალინენ უფროსად მარტო ხერხები, ძილურდნენ ზერეულ განსაზღვრებებს და, რისაც ეს განსაზღვრებები პირველად მიუღებოდა, იმას თვლიდნენ, ამ საგნის არსებობა. როგორც ვინმეს რომ ეთქვა, რომ ორმაგი და ორი იგივეობაა იმის გამო, რომ ორს პირველ რიგში ორმაგობა ახასიათებს. მაგრამ, რა თქმა უნდა, ორმაგი და ორი ერთი და იგივე არაა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ერთი მრავალი იქნებოდა, რაც მათ კიდევ მიიღეს შედეგად.

თი, ყველაფერი ის, რაც შეიძლება გავიგოთ, როგორც სულ პირველ, ისევე სხვა ფილოსოფოსთაგან

01530 8004360

იღნიშნულ ფილოსოფიურ სისტემათა შემდეგ წარმოიშვა პლატონის მოძღვრება, რომელიც ბევრ რამეში ენათესავება ზემოაღნიშნულ ფილოსოფიურ სისტემებს, თუმცა ბევრი რამ იტა-

ფილთა ფილოსოფიისაგან განსხვავებული ჰქონდა. ახალგაზრ-
და ექსტრა-კრტილისა და პრაქტიკულია შეხედუ-
ლის შესახებ, რომ ყველა შეგრძნებელი მოვლენა განე-
მეორებად და მათ შესწავლად არ არსებობს ეს შე-
ფასება. ელემენტარული მანაც გაიხილა.

[illegible][illegible]

რიცხვები იგივე აჩვენებდა და მათ შორის, პოემეტრიკული რიცხვები. ათავსებდნენ. განსხვავებით პითაგორელებისაგან, საგნების გარდა, ერთსა და რიცხვის დაშვება და იდეების შემოტანა მის მიერ ცნებების კვლევით იყო გამოწვეული. წინამორბედი ფილოსოფოსი კი დიალექტიკას არ იცნობდნენ. ხოლო ორიანი საგნებისაგან გამსხვავებულ ბუნებად იმითმ მიიჩნია, რომ მიაგან, როგორც ერთგვარი ცილის მასისაგან, ადვილად გამოიყვანებოდა ყველა რიცხვი. გარდა პარველი რიცხვებისა, მაგამ ეს გზა არ იყო გონიერული, რადგან სინამდვილეში პირიქით ხდებდა: რიცხვები მატერიალისაგან სიმრავლე წარმოშობენ, იდეა კი მხოლოდ ერთი ილ აღიქმადვ. სინამდვილეში კი როგორც ჩანს, ერთი მათგანაა გათვით მთავი და მზადდება, იდეა კი, არის რა თვითონ ერთი, ზეერსა ქმნის. ასეთსავე მიმართებაშია მამრობითი დღერობი-ლოადმი ეს უკნა ნელო ერთი კემრით შეიღებუ განაუფერ-დეს, მამრობითს კი მრავალს განაუფერებდა ძალუძა, რაც იმ აწვეს ელემენტს გვაგონებს. ასე განსაზღვრა პლატონმა ჩვენი მკვლობის საგანი

შემოთქმულად ცხადია, რომ ის მხოლოდ ორ მიზეზს იყენებდა. ოველ რომელსაც ზღვრავს ათავსება, მეოფს — მატერიალურა. იდეები საგანთა არსებობის მიზეზი არ იდეი მიზეზი კი ერთია, ის ადგენდა აგრეთვე იმას, თუ რას წარმოადგენს მატერიალური სუბსტანცია, რომლია საშუალებითაც ხორციელდება იდეა შეგრძნებად საგნებში, ერთი კი იდეები, რაც იგივე ორიანია, ანუ დიდი და მცირე. ამას გარდა საწყის მიზეზებს მან დაუმატა სიკეთე და ბოროტება და ერთი ერთ რაგს მიაკუთვნა, მეორე — მეორეს; რასაც როგორც უკვე ვთქვით, იკლავდა ზოგიერთი წინამორბედი ფილოსოფოსი, როგორც, მაგალითად, ემპედოკლე და ანაქსაგორა.

მთავი მიზეზი

ჩვენ მოკლედ და ძირითად ნაშეში განვიხილოთ, თუ საწყისები და და ქვეშარტები შესაბუძო როგორი შეხედულება ჰქონდა. ააიდანაც, ყოველ შემთხვევაში, შეიძლება დავსვინა გაკეთება, რომ მით. ენცე საწყისები და მიზეზებზე მკვლევარდნის ალფერა აო თუქვა იმაზე მეტი. რაც ჩვენ უკვე გვქონდა განსაზღვრული წიგნებში „ბუნების შესახებ“. პირიქით, როგორც ჩანს, ესენიც შეგნენ იმავე საკითხებს, მაგრამ ბუნდოვნად. ზოგი მათგანი ასახელებდა

და ერთ, ზოგი მრავალ, ზოგი სხეულზერიც, ზოგი კი უსხეულო მატერიალურ აწყისს. მაგალითად, პლატონი აუთად თვლიდა დიდსა და მცირეს, იტალიელები — აბერიონს, ემპედოკლე ცეცხლს, მიწას, წყალსა და ჰერს, ანაქსაგორა — მცავესი ნაწილუ-ბისაგან შემდგარ უსახელოებას. აუთ მიზეზებს ასახელებდნენ ყველა ეს მოაზროვნენი

ამათ გარდა იუვენს იხეთ მოაზროვნენიც, რომლებიც ჰერს, ცეცხლსა და წყალს შეგნენ, ან იმას, რაც ცეცხლზე ხშირია და ცხელ სიფრიფანა და იუენიც, რომლებიც ამას პირველ ელემენტად თვლიდნენ ესენი მხოლოდ აუთ მიზეზებზე უშეგებდნენ ზოგნი კი — მოძრაობის საწყისად. ისინი საწყისად ხან შეგნობრობას, ხან მტრობას, ხან ვინებას და ხან სიყვარულს აქცევდნენ. არაუბა და სუბატანცია კი არიენ არ გაარკვია ნათლად. სხეებზე მეტად მას ისინი შეგნენ, რომლებიც იდეებს უშეგებდნენ, მაგრამ ისინი იდეებს არ თვლიდნენ გრძნობადი მოვლენებითა და ერთს იდეების მატერიალად. არც მოძრაობის საწყისად მიანდათ იდეებზე, რადგან ფიქრობდნენ, რომ იდეა უფრო მეტად უძრავობისა და სიმშვიდის მიზეზია და რომ ეს ყველა დანარჩენი საგნებია არსებას შეადგენს. იდეებია არაუბა კი ერთია. მოქმედებითა, ცვა-ბადობითა და მოძრაობის მიზანს ზოგიერთი როგორღაც მიზეზად უწოდებს, თუმცა ისინი ამას არც ამ სახით ამბობენ და არც ისე, როგორც საშუალო შეგნების. ზოგიერთი ასეთ მიზეზად თვლის სუნებს ან შეგნობობას, როგორც სიკეთეს, მაგრამ მასში გულისხმობს არა რომე არსებულის ან წარმოშობადის მიზანს, არამედ მოძრაობის საწყისს. აუე აქცევიან ისინიც, რომლებიც ერთს ანუ არსებულს, როგორც ერთსა და იმავე ბუნებას, თვლიან აუბსტანციით მიზეზად და არა რაიენს ბუნებობის ან წარმოშობის მიზნად. ისინი მას კლდეებენ სიკეთის მიზეზად, მაგრამ არ ამბობენ, თუ როგორ ჰქონდა ეს. რადგან ისინი ამას პირდაპირ კი არ ამტკიცებენ, არამედ იმ მოძღვრებიდან გამომდინარეობს.

იმ ჩვენ სრულიად სწორად განესაზღვრეთ მიზეზთა რაოდენობა და თვისობრიობაც, ამას იმედია, დავვიდასტურებენ ყველა ზოგენი, რომლებმაც ვერ შეძლეს ანუ მიზეზთა დასახელება, ამას გარდა, ნათელია, რომ ყველა მიზეზი ასე ან როგორც ანაგარად უნდა იქნეს შეაწავალთ. მაგრამ თვითთელი მათგანის თვალსაზრისი და საწყისების საკითხთან დავავშირებთ მოსა-

988

ისინი, რომლებიც სამყაროა ერთად თვლიან და რაღაც ერთ მატერიალურ ბუნებას უშეგნენ, მიაჩნით რა ეს სხეულებრივი და სილიდის მქონედ, ცხადია, მრავალგზის სცდებიან, რადგან ბრინი დღეგენ სხეულებრივ მოკლენათა ელემენტებს, უახვეულოთა-თვინ — კი არა. მაშინ როდესაც არსებობენ უსხეულონიც. ამტკიცებენ რა წარმოშობისა და დიდპევის მსუზმეს, ყოველგვან ბუნებრივ ახსნას ცდლობენ და მოძრაობის მიზეზა უარყოფენ გარდა ამისა, სუბსტანციის და არსების არაფრის მიზეზად არ თვლიან აგრეთვე ნებისმიერ მარტვ სხეულს, გარდა მიწისა, აღვივალ მირჩევენ საწყისად ისე, რომ არ იკვლევენ თუ როგორ ხდება მათი ერთმომოზიადგან წარმოშობა. მე ვგვლასამობ ცეცხლს, წყალს, მიწას და პერს, რომელთაგან ზოგი ერთმანეთთან შეკავშირებით წარმოშობა, ზოგი კი დაცილებით ეს კი უმეტესად საჭიროა იმის გასარკვევად, თუ რაა აღრე და რა გვიანს.

ერთი მხრივ, შეიძლება ვიდვირთო, რომ უპირველესი საწყისი ელემენტი ისაა, საიდანაც, როგორც პირველიდან, შეერთების გზით ხდება წარმოშობა. ის ამევე დროს სხეულთა შორის ყველაზე პატარა და სიძირეფანა ნაწილებითაგან არის შედგენილი. ამიტომაც ისინი, რომლებიც საწყისად ცეცხლს იღებენ, ყველაზე უფრო მეტად ამ თვალსაზრისს ემხრობიან. ყველა დანარჩენებიც სხეულთა ასეთ საწყის ელემენტებს ასახელებენ. მაგრამ არც ერთი იმათგანი, რომლებიც ერთ საწყის ელემენტს ასახელებდნენ, აეთად არ თვლიდნენ მიწას, ცხადია, შემადგენელი ელემენტებისა იდრიდა. გამო. სამ დანარჩენ ელემენტთაგან თვითიერს თვისი მომხრეები ჰყავს: ზოგის აზრით, ის ცეცხლია, ზოგის აზრით — წყალი და ზოგის აზრით კი — პერი. მაგრამ რატომ არ ასახელებენ მიწასაც, როგორც ამის დამაინათა უმრავლესობა სჩადის, რომლებიც ყველაფრის მიწად თვლიან. ჰეიოდვეც ხომ იმის ამტკიცებდა, რომ სხეულთა შორის პირველად მიწა გაჩნდა. ამდენად ძველი და საყოველთაოდ ცნობილია ეს შეხედულება. ის თვალსაზრისის მომხრეთა აზრით, ის, ვინც ცეცხლს გარდა, სხვა რაიმე საწყისს დაასახელებდა, პერზე უფრო მეტრის და წყალზე უფრო სიფრთხილის, სწორი არ ექნებოდა. და თუ არაებობს ასეთი რამე, რა გვიან წარმოშობა, ზოლო ბუნებით პირველია (მავალითად, გადამუშავებული და ნიერთი წარმოშობის თვალსაზრისით უფრო გვიანია) მაშინ, პირიქით, წყალი პერზე აღრე იქნებოდა და მიწა — წყალზე.

ყოველთვე, რაც ზემოთ ვთქვით, ერთი საწყისის მომხრეთ ხე-

მათ, მაგრამ იგივე შეიძლება ითქვას იმათზეც, რომლებიც მრავალ საწყისს ასახელებენ. მავალითად, ემპედოკლე, რომელიც ოთხ ელემენტს საწყისს ასახელებდა, აუცილებლად ნაწილობრივ გივე, ნაწილობრივ, მხოლოდ მისთვისა სპეციფიკურ შედეგებს იღებდა ჩვენ ხედავთ, რომ მუდამ ცვალებადი ახეულები, ცეცხლი, წყალი და მიწა ერთმომოზიადგან წარმოშობიან. ამას ჩვენ ექსპერიმენტში წიგნებში „ბუნებია შესახებ“ მოძრაობის მიზეზიც, არის ის ერთი, თუ ორი, ჩანს, რომ მათ სრულებით არაფერი არა აქვთ სწორად და გონიერულად ნათქვამი. საერთოდ კი, ამ შეხედულებით მომხრენი აუცილებლად სპონენ ცვალებადობას, რადგან, მათი აზრით, არც თბილი წარმოშობება ცივისაგან და არც ცივი თბილია საკმა. თუ რაა ის, რაც ამ ააწინააღმდეგო თვისებებს განიცდია, ის კი ერთი ბუნებაა. რაც ხან ცეცხლად იქცევა ხან კი წყლად, ამხეც არაფერი არა აქვთ მათ ნათქვამი.

ხოლო ის, ვინც ანაქსაგორას შეახებ ამტკიცებს, რომ ორ საწყის ელემენტს უშვებო, გულისხმობს, უპირველესად ყოველისა, იმ შეხედულებას, რაც ანაქსაგორას გარკვევით არ გადმოუცია, მაგრამ, რასაც აუცილებლად მიიღებენ შედეგად მისი მოძღვრებისა. იმის რომელიც ბოლომდე გააღვივებენ ამ მოძღვრებას, უაზრობა იქნებოდა აგრეთვე იმის მტკიცება, რომ ყველა საწყისი ელემენტი ერთმანეთში შერეული იყო. როგორც აქლან გასიქონარე იმ შედეგის გამო, რომ აღრე ისინი შერეული იქნდა ყოფილიყვნენ, აგრეთვე იმის გამო, რომ ბუნებრივად ნებისიერი ელემენტი ნებისმიერა გერ დაუკავშირდებოდა და სხვისი თვისებანი და მდგომარეობანი აუბსტანციისადა და მოუკიდებელი იქნდა ყოფილიყვნენ. დაკავშირება და დაცილება კი მხოლოდ სუბსტანციისა შეუძლიათ. ასევე, ვინც გააანალიზებდა და ბოლომდე მოკვებდა იმას, რის თქმაც მას უნდოდა, დარჩება შეთხვედრომ ის რაღაც ახალს ამბობს, რადგან მაშინ, როდესაც არა არ იყო გამოცალკევებული, ცხადია, არაფერი ქეშმა. თქმა არ შეიძლებოდა ამ სუბსტანციებზე. მე ვგულისხმობ, რომ არ იქნებოდა არც თეთრი, არც შავი, არც ნაცრის-არც რაიმე სხვა ფერი. ანამედ. რომ ის აუცილებლად უფექნებოდა, თორემ რომელიმე ამ ფერთაგანი ექნებოდა. ამევე საზრისის მიხედვით, ის უნდა ყოფილიყო უგემური და გარკვეულმანობათა ამქონენ. არ უნდა ჰქონოდა მას არც რიობა, არც რიცხობრიობა და არც სუბსტანციულობა, შეუძლებელია, რომ მას ამ ფორმათა რაიმე ნაწილი მიანიცოსოდა, რადგან ყოველივე შერეული იყო და ზემოთქმული კი

989

მისი გამოცალკევების მომსწვებელი იქნებოდა. ია კი ამტკიცებს, ყველაფერი შერეული იყო, გონების გარდა, რომელიც ერთადერთი რამაა შეუერეველი და წმინდა. აქედან გამომდინარეობა შედეგი, რომ საწყისია ერთი, რომელიც მარტივი და შეუერეველია და სხვა, რომელიც როგორც დადგენილი, განუაზღვრელია, მანამ, სანამ განიაზღვრებოდეს და რაიმე ფორმას მიიღებდეს.

ამრავალ, ის არც სწორად მაქვსოვს და არც ნათლად, თუმცა მი აზრანდააბულება უახლოვდება მომდევნო დროის მოახლოვებისას და განსაზღვრებით უკანაველ ხანს გამოჩენილი მოახლოვების მოხანდასახულებას, აღმოჩნდა, რომ ეს ფილოსოფიური ეხებოდნენ მხოლოდ წარმოშობის, მოსპობის და მოძრაობის საკითხებს. ისინი მხოლოდ დაახლოებით ასეთ სუბტან-ციებს, საწყისებსა და მიზეზებს იცვლენდნენ, ხოლო იმათ, რომლებიც ყოველივე არსებულს იცვლენდა და ნაწილა შეგრძნებდად და ნაწილი კი არაშეგრძნებადად თვლიან, ცხადია, ორივე ამ საბუთის განხილვა უნდებოდა. ამიტომ ააქროლა უფრო მეტად შეჩერება მათზე და გარკვევა იმისა, თუ რა ამბობენ ისინი კარგად, თუ ფაღ ჩვენს მიერ ახლანდ დაყენებულ პრობლემაზე.

ეგრეთ წოდებულა პათეტიკურები კი ბუნებისმეტყველებთან^{990a} შედარებით, უფროსად უჩვეულო საწყისებითა და ელემენტებით სარგებლობენ. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ ისინი მათ არ იღებენ შეგრძნებრიდან. რადგან ყველა მათემატეკური ხასიათის მოვლენა, გარდა აბრაონომიულია, უძრავია. მაღარ იხილი მაინც მსჯელობენ მთელს ბუნებაზე და იცვლევენ მას: აცვიოდებიან ცაა წარმოშობას, მის ნაწილებს, თვისებებსა და მასზე მომდინარე პროცესებს, რას-თვისაც იუენებენ საწყისებად და მიზეზებს. და ეთანხმებიან სხვა ბუნებისმეტყველთა აზრს. რომ არსებულა ის, რის შეგრძნებაც შეიძლება და რაც ეგრეთ წოდებულ ცასაც მოიცავს მიზეზები და საწყისები, როგორც ვთქვით, მათი აზრით, საეპარსია იმითთვისაც, რომ ავსნან ისიც, რაც ზემოთ არსებობს და უფრო მეტად უდგება მას, ვიდრე ბუნებისმეტყველური შეხედულებები მაგრამ არა-ფერა ამბობენ იმის შესახებ, თუ როგორ წარმოიშობა მოძრაობა, როდესაც სუბტრაქტი მხოლოდ განსაზღვრული და განუაზღვრე-ლი, ლუწი და კენძია. ან როგორაა შესაძლებელი წარმოშობა და მოსპობა და ცაზე მიმდინარე პროცესები მოძრაობისა და ცვლილ-ბების გარეშე? შემდეგ, მათ რომ დათანხმდებოდა კიდევაც ვინმე და შესაძლებელი ყოფილიყო იმის დამტკიცება, რომ სიდიდე მათ-გან^{990b} წარმოიშობა, მაინც როგორ არის ზოგი სხეული მსუბუქი, ზოგი კი მძიმე? ამას ისინი არა ნაკლებ მათემატეკური მოვლენე-

ამტკიცებენ შეგონებად მოვლენებზე ხოლო ცეცხლე მოწაზე და სხვა ამგვარ სხეულებზე არაფერი არა აქვთ ნათქვამი, ან ვფიქრობ ამტკიცებ რომ ისინი აკეთეს არ ამბობენ შეგონება-ლი მოვლენების თვისებებებზე გარდა ამისა, როგორ უნდა გავიგოთ მათი ნათქვამი, რომ რიცხვის თვისება და რიცხვი ციური სხეულებისა და პროცესების მიზეზია, როგორც ახლა, ისე წინათ, მაშინ, როდესაც იმ რიცხვი გარდა, რისგანაც კოსმოსი შედგება, სხვა რიცხვი არ არსებობს. ან როცა ამბობენ, რომ ამა და ამ სხეულს შეხედულება და ზომა არსებობს, ცოტა ზემოთ ან ცოტა ქვემოთ უსამართლობა და დაცელება, ან შეგავშირება და ამტკიცე-ბა, რომ თუ თველი მათგანი რიცხვი აქვდა გამოიღინარებო-ბა, რომ აღვლი წარმოადგენს შემადგენელ სიდიდეთა სიმრავლეს, რაზედაც დამოკიდებულია თვითთველი ასეთი დიდგოს თვისება, რა უნდა დავუშვათ, ია რომ თვითთველი ამბობენ ის რიცხვია, რა უნდა დავუშვათ, თუ რაიმე სხვა რიცხვი? პლატონი ამბობდა, რომ რომელიც ცხება, თუ რაიმე სხვა რიცხვი? პლატონი ამბობდა, რომ ის სხვათა. თუმცა მისთვისაც, როგორც სავსება რიცხვი, იგი პლატონი ამბობდა, რომ მიზეზები ოლოდ რიცხვი - მიზეზი გონე-ბისაწვდომად მოაჩნდა. ადგენთან გაიგივებული კი - გრძო-ბისაწვდომად.

თავი 823680

იოთხარელებს ამჟამად თავი უნდა დაეანათოთ, რადგან არ-
ლოდ საკმარისია ის, რამდენადაც შეგებად მათ.
იღებენ მიმდევრები. მიმდევრები არსებულ საგნების შეცნობა
მართლ შემოქმედით იმავე რაოდენობა მიზეზები და ისე იქცეოდნენ,
რომ მკორე რაოდენობის აგნებს გვრ დათვლა, მაგრამ მართა-
ნი, როგორც აღმანი, რომელსაც სურს დათვლა, ისე მათი რიცხ-
ვი არ გადიდა, იღებენ ზომ დაალოებით იმდენია, ან არანაკლები.
რაც სავსება, რომელთა მიზეზების ძიებად მინი საგნებიდან იღე-
ბად მიუყვანა თვითთველი იღებ ზომ რადაც ომინიამა, რომელიც
იღე ღროს სუბტანციებისაგან (იქნება ის ამქვეყნური თუ
არ, ისევე იქნება და ყოველგვსადმი ისეთავე
არ, როგორც არა მოკლეს
იღა რა კორე იმ აგნებ, ტო ომელთა იღებ
ვ მტკიცებთ ომინიამა რომ არა ზოგითი ოგნე
რომ ზმ ცოთაგორე არა იღებთ ვ კლბთ პიკ
მის კლბისთვისაც. ომინიამა იღებ ომინიამა ოღეა ომინიამა
კლი ხსიათის არგუმენტებით კი უნდა არსებობდეს იღეა

990a

45

ყველა იმ საგნებისათვის, რომლის შესახებაც ცოდნა გვაქვს. ერთის სიმრავლისაღმდეგ მიმართების არგუმენტით კი — უარყოფითი მოვლენებისა და დღესასწაულის საგანთა გააზრების შესაძლებლობის გამო უნდა არსებობდეს მათი იდეაც, რადგან მათ შესახებ რაღაც წარმოდგენა გვჩნება. ყველაზე ზუსტად არგუმენტები შესაძლებელს ხდიან მიმართებათა იდეების არსებობას, რასაც ჩვენ არა ვთვლით დამოუკიდებელ გვარად. ზოგნი კი შესაძლო აღმართვებზე ლაპარაკობენ საერთოდ კი, არგუმენტები, რომლითაც იდეების არსებობა ვამტკიცებთ, უარყოფენ იმას, რის არსებობასაც ჩვენ თვით, იდეების მომხრეთათვის. იდეების არსებობაზე უფრო მეტი მწიფელობა აქვს რადგან აქედან გამომდინარეობს, რომ რიცხვი წინ უსწრებს ორიანს და მიმართება — თავისთავად არსებულს მოვლენებს. ასევე ყველა სხვა შემთხვევაშიც. სადაც კი იდეების მოვლენების თანმიმდევრად მომხრენი წინააღმდეგობაში ექცევიან მსწრესთან. გარდა ამისა, იმ თვალსაზრისის მიხედვით, რომლითაც იდეების არსებობას ვამტკიცებთ, უნდა არსებობდნენ არა მარტო სუბსტანციითა იდეები, არამედ მრავალი სხვა მოვლენა — ასე, რადგან ერთი აზრი შეიძლება გვეჩვენდეს არა მარტო სუბსტანციების შესახებ, არამედ ყოველზე დანარჩენის შესახებაც. ისევე არა მარტო სუბსტანციის ცოდნა შესაძლებელი, არამედ სხვა მოვლენებიც და ათასი სხვა ამდაგვარი შედეგად გამოიღონება აქედან. მაგრამ, როგორც აუცილებლობის, ისე იდეების შესახებ არსებული შეხედულების მიხედვით, თუ იდეებში მოიხსილავება შეიძლება, მაშინ აუცილებლად უნდა არსებობდეს მხოლოდ სუბსტანციითა იდეები, რადგან თვითული მოვლენა მოიხსილავება არა შემთხვევითი, არამედ იმაში, რაც სხვის შესახებ არ ოქმის. მე მხედველობაში მაქვს ის, რომ თუ რაიმე უზიარებელ თავისთავად ორმაგობის იდეას, ის მაჩვენებლობის იდეასაც გვიხატავს, თუმცა შემთხვევით, რადგან ორმაგობის იდეა შემთხვევითაა მართალი. ასე რომ, იდეაც სუბსტანციად იქნება. მაგრამ სუბსტანციის აქედან და იქედან ერთი და იგივე მნიშვნელობა აქვს. ან ამას გარდა, სხვას რას უნდა ნიშნავდეს გამოთქმა ერთის მრავალიაღმდეგ მიმართების შესახებ? და თუ იდეებიც და მასში მონაწილე ადგილებიც ერთი და იმავე გვარის არიან, მაშინ მათ რაღაც საერთო უნდა ჰქონდეთ. მაგრამ წარმავალ ორიანებსა და მრავალ მრავალ ორიანება შორის რატომ უნდა იყოს ორიანობა უფრო მეტად ერთი და იგივე, ვიდრე თავისთავად ორიანისა და რომელიმე კონკრეტულ ორიანის შორის? თუ მათ საერთო გვარი არა აქვთ, მაშინ ისინი მხოლოდ ჰომონიმები ყოფილან. ისევე, როგორც ვინმე

991a

რომ უწოდებდეს იდიამას, როგორც კალიას, რე ზეს და არ ხედვდეს მათ შორის არაფერს აერთოს.

ყველაზე მეტ სიმძაფრეობით არის დავამტკიცებელი აკეთილი მია შესახებ, თუ რას მატებენ იდეები შეგანებად მოვლენებში მრავალს, ანდა წარმოშობასა და დღესასწაულს? იდეები ხომ არც მათი მოძრაობისა და არც სხვა რაიმე ცვალებადობა მხედვნი

მაგრამ ისინი არც სიგანითა შემიძნელებს უწყობენ ხელს (რადგან ისინი არ არიან მათი ასება, თორემ მათშივე იარსებებდნენ) და არც მათ არსებობას, რადგან იდეები მათ მოზიარებ სავსებში არ არსებობენ. ისინი იმავე აზრით შეიძლება ჩავთვალოდნენ, როგორც ათითვე იმ სიგანისათვის, რომელიც ამ ფერად იდებება, მაგრამ ეს შეხედულება, რომელიც ვერ ახაჯავს და შემდეგ ევდოქსე და ზოგიერთი სხვა იზიარებდა, უადრესად აქვეყნა. რადგან ამ შეხედულებისათვის შეიძლება მისგან გამოიღონებოდა მრავალი შესაბამისი დასკვნის დაპირისპირება. არც აქედან შეიძლება ყოველივე დახარჩუნეს მიღება არც ერთი ორდასახლებული გზით. ხოლო თქმა იმისა, რომ იდინი არიან სხვა იდეების მსგავსი სხვა მათ უზიარება, ან უზიარება, ან პოეტურა გამოთქმა, ან ვინა ის, ვინც მუშაობა იდეების შემოქმედებაში როდესაც შეიძლება, რომ ნებისმიერი სიგანის იყოს ან ხდებოდეს იდეების მსგავსი ისე, რომ იდეებს არ ბაძავდეს. მაგალითად, მოუხედავად იმისა, არსებობს თუ არა სოკრატე, შეიძლება სოკრატეს მსგავსი ვინმე არსებობდეს, ცხადია, ასევე იქნებოდა სოკრატეს უკვდავების შემთხვევაშიც. აგრეთვე ერთსა და იმავე სიგანს ექნებოდა, როგორც მრავალი ნიმუში, ისე იდეა. მაგალითად, აღმართა — ცხოველიც და ორფენობაც და ამავე დროს თავითავად იდამართება.

შემდეგ. იდეები არა მხოლოდ შეგანებადი საგნების ნიმუშებია. არამედ იდეებშიც, როგორც, მაგალითად, გვარი არის გვარი სხვადასხვათა. ასე რომ, ერთი და იგივე იქნებოდა, როგორც ნი-

სი, ისე ასლი.

ემდეგ, მე გვინდა, რომ შეუძლებელია, არაბა იმიამან და მოკლებულად არსებობდეს, რის არსებობასაც წარმოადგენს. ამ

991b

შესახებაში როგორია იქნებოდნენ საგანთაგან დამოუკიდებელი იდეები საგანთა არსებობის? ფიქსირებაში ნათქვამია,

იდეა არის საგანთა არსებობისა და წარმოშობის მიზეზი. მაგალითად იდეების არსებობისა, მათი მოზიარებ საგნებიც ვერაშობიან ისე, თუ არ არსებობს მამოძრავებელი მიზეზი, მაგრამ რამ სხვა კი წარმოიშვება, მაგალითად, სახლი ან

ბეჭდი, რომელთა იდეებმა უარყოფთ. ასე რომ, ცხადია, შესაძლებელია ამავე მიზეზით, როგორც იმ საგნების არსებობა და წარმოშობა, რომელთა შესახებაც ანლახან ვილაპარაკეთ, ისე სხვისა.

შემდეგ, თუ იდეები რიცხვები არიან, როგორ იქნებიან ისინი მიზეზები? იქნებ იმ გაგებით, რომ არსებული ადგენები სხვა რიცხვებს წარმოადგენენ. როგორც, მაგალითად, ეს რიცხვი არის ადამიანი, ის სკრატე, ის კი კალკასი? მაგრამ როგორ არიან ისინი ამითი მიზეზები? რომ ერთნი მარადიული არიან. მეორენი კი წარმოადგენენ, ეს მათ შორის არავითარ განსხვავებას არ ქმნის. თუ საგნები რიცხვთა სიმფონიისმაგვარ მიმართულებას წარმოადგენენ, ცხადია, რომ უნდა არსებობდეს რაღაც ერთი, რომლის მიმართებასაც იათნი წარმოადგენენ თუ ეს მატერია, ცხადია, რომ თვით რიცხვები რაღაც მიმართებაში იქნებიან ერთმანეთთან. მე ვგულისხმობ იმას, რომ თუ კალკასი არის ცეცხლის, მწყის, წყლის, პავრისა და რაღაც სხვა სუბსტანციათა რიცხვობრივი დამოკიდებულება. მაშინ იდეაც რაღაც აუბნატრატის რიცხვი იქნებოდა და თავისთავად აღამანიც, იარსებებდა თუ არა რაიმე რიცხვი, რაღაც მოვლენათა რიცხვობრივი დამოკიდებულება იქნებოდა და არა რიცხვი. ამიტომაც რიცხვი აღარ იარსებებდა.

შემდეგ, მრავალი რიცხვიდან კი რქნება ერთი რიცხვი, მაგრამ მრავალი იდეიდან როგორ იქნება ერთი იდეა? თუ იდეები იქმნებიან არა რიცხვებიდან, არამედ რიცხვების შემადგენელი ნაწილებიდან, როგორცაა ათასის შემადგენელი ელემენტები, რა მგლოვანობა მაშინ ამ ერთანგებში? თუ ისინი ერთგვარობანი არიან, აქედანაც მრავალი შეუსაბამო შედეგი გამოძინდარეობს. მაგრამ თუ არც ჭინი არიან ერთმანეთის მსგავსნი და არც სხვები, მაშინ იათნი, როგორც უფთიანებნი, როგორ იქნებოდნენ ერთმანეთისაგან განსხვავებული? ეს კი არც ლოგიკურია და არც აზროვნებას ეთანხმება გარდა ამისა, ამ შემთხვევაში დაუცილებელი გახდებოდა, როგორც რაღაც სხვაგვარი რიცხვის დადგენა, რომელსაც ათოთხტრია სწავლობს, ისე ზოგიერთის მიერ შეაღებდა¹¹ წოდებული ობიექტებისა. როგორ და რომელი საწყისებთანაგან იქნებოდნენ შემდგომი ეს უკანასკნელი? არ რატომ არიან ისინი ამქვეყნიურ საგნებსა და იდეალურ რიცხვებს შორის? შემდეგ, თანაში შემავალი თვითიული ერთიანი რაღაც სხვა წინამორბედი ორიანისაგან უნდა იყოს წარმოადგენი. მაგრამ ეს შეუძლებელია გარდა ამისა, ზემოთქმულის მიხედვით, თუ ერთიანები განსხვავებული არიან, მაშინ ის უნდა გვემსჯელო, როგორც მსგავლობენ ოთხი, ან ორი

საწყისის მომხრენი, თუმცა არც ერთი მათგანი არ ასახელებს ისეთ საერთო ელემენტს, როგორიცაა სხეული, არამედ ცეცხლსა და მწყას, მიუხედავად იმისა, აქვთ თუ არა მათ რაღაც საერთო სხეული ისინი კი ისე მსგავლობენ, თითქმის ამავე ჰქონდეთ ერთგვაროვნის ნაწილებისაგან შემდგარი ერთ საწყისთან, როგორიცაა ცეცხლი ან წყალი. მაგრამ ეს რომ ასე ყოფილიყო, მაშინ რიცხვები სუბსტანციები არ იქნებოდნენ და ცხადია, რომ თუ არსებული რაღაც თავისთავადი ერთი, როგორც საწყისი, მაშინ ერთს მრავალი მნიშვნელობა ჰქონდა, სხვაგვარად შეუძლებელია.

გესურს რა, რომ სუბსტანციებს საწყისები გამოეწინაბოთ, სიგრძეს ევაწიზებოთ მოყვასა და გრძელისაგან, რაღაც მცირესა და ღრძისაგან, სიბრტყეს — ფართოსა და ვიწროსაგან, სხეულს — ღრმისა და არაღრმისაგან. მაგრამ როგორ შედეგება სიბრტყე ხაზი, საგან, და სხეული ხაზისა და სიბრტყისაგან? რადგან, ერთი მხრივ, სტრეტული და ვიწრო და მეორე მხრივ, ღრმა და არაღრმა სხვადასხვა

ნი არიან და იმავე მიზეზით, რის გამოც რიცხვი არაა ე. ი. მეტრისა და ნაკლების მათგან განსხვავების გამო, ცხად ამიტომაც არც მაღალი და არც სხვა რაიმე შეიძლება შედიოდეს დაბალში¹². მაგრამ არც ფართოა გვარი ღრმათაგან, რადგან ამ შემთხვევაში, სხეული რაღაც სიბრტყე იქნებოდა და წერტილებიც რაღაც ნაწილებისაგან იქნებოდნენ შემდგარი. მაგრამ პლატონი ებრძოდა ამ შეხედულებას, როგორც გეომეტრიულს და ააწესად ხაზებსა თვლიდა, რომელთაც იგი წმირად ატომურ ხაზებს უწოდებდა. მაგრამ აუცილებელია, რომ მათ რაიმე საზღვარი ჰქონდეთ. ასე რომ, იმავე საფუძველით, რომლითაც ხაზი არსებობს, უნდა არსებობდეს წერტილიც.

საერთოდ, ჩვენ განუხილველად დავტოვეთ აკეთიბი იმ სიბრძნის შესახებ, რომელი ზილვადი საგნების მიზეზებს იცვლევს. რადგან ჩვენ არაფრის არ ვამტკიცებთ იმ მიზეზების¹³ შესახებ, საიდანაც მოძრაობა იწყება, და გვეგონია რა, რომ აკავთა არსებან¹⁴ ვმსჯელობთ, ვამტკიცებთ, რომ ისინი მათგან სრულიად განსხვავებული არიან. მაგრამ იმის შესახებ, თუ როგორ არიან იდეები, მათი არსებან¹⁵, ტყუილად ვყებდებით, რადგან „მონაწილეობა“, როგორც ზეგათაც ვთქვით, არადგირი არაა. როგორც ვხედავთ, მათი არც მეცნიერული ხასიათის მიზეზები არიან, რომლის მიხედვითაც მოქმედებენ მთელი გონება და ზუენბა და არც იმ მიზეზებთან აქვთ რაიმე საერთო, რომელიც, როგორც ვთქვით, ერთადერთი საწყისი წარმოადგენენ. ამგვარად, თანამედროვე ფილოსოფოსებისათვის ფილოსოფიის ადგილი მათემატიკამ დაიკავა.

წიგნი მეორე

თავი პირველი

993¹¹ ჰუმბერტების განხილვა, ერთი მხრივ, ძნელია, მაგრამ, მეორე მხრივ, ადვილი, რაც იქიდანაც ჩანს, რომ მის ცალკე მოაზროვნე ვერ წვდება ისე, როგორც საჭიროა, მაგრამ არც საფუძვლით მარცხს განიცდის, არამედ თვითთელი რაღაცას ამბობს ბუნების შესახებ და ან სრულებით არაფერს, ან ცოტა რამეს უმატებს მას². ყოველ-
აქ დაახლოებით იგივე მდგომარეობაა, როგორც ანდაზა ამბობს: „ვინ ვერ შესძლებდა კარში მოხედვას?“ მაშინ ეს ადვილი ყოფი-
ლა³. მაგრამ სიძნელე იმაში მდგომარეობს, რომ მთელი იცი, ნაწილი კი არა. ეს სიძნელე კი შესაძლებელია ორგვარი იყოს, რის მიზეზიც არის არა ადვილში, არამედ თვით ჩვენში. რადგან როგორ მიმართებაშია დამოუკიდებელი თვალის მიხედვით, ასეთსავე მიმართებაში ჩვენი სულის გინება ბუნებით ყველაზე ნათელი მოვლენებისადმი. ამიტომ სამართლიანობა მოითხოვს პატივი ვცეთ ამ მართლად იმით, რომელია თვალსაზრისი გაციონირეთ, არამედ იმათაც, რომლებიც შედარებით ზერელედ მსჯელობდნენ, რადგან იმათაც რაღაც მოუმატეს ჰუმბერტებს, ჩვენი შეშინების უნარის წინისწარი გვაჩვენებთ. მაგალითად, რომ ადამიანთა ლოგიკური ტიპით⁴, არ გვექნებოდა მრავალი ლირიკული თხზულება, ხოლო რომ არ ყოფილიყო თრიუნ⁵, არ განდებოდა ტიპით. ასეთივე მდგომარეობაა იმითანაც, რომლებმაც რაიმე აზრი გამოთქვა ჰუმბერტების შესახებ: ჩვენი ზოგი ჩვენი შეხედულება, ზოგი მათ-
განისათვის ავიღეთ, ზოგი კი ამ შეხედულების წარმოშობის მიზე-
ზი იყო.

სწორი იქნებოდა აგრეთვე, თუ ფილოსოფიას ვუწოდებდით მეც-
ნიერებას ჰუმბერტების შესახებ. რადგან თეორიულ მეცნიერე-

ბათა მიზანია ჰუმბერტება, პრაქტიკულთა კი — საჭმე. მართლაც, როცა პრაქტიკოსები ავირდებიან საგნის მდგომარეობას, იცა-
ვენ არა მის მუდმივ მხარეებს, არამედ მიმართულებას და იმას, რასაც ის ახლა წარმოადგენს. ჰუმბერტება კი არ გვეცოდინება, მიზეზ-
ბის ცოდნის გარეშე. რადგან ყველაზე მეტად მოვლენა იმ ბუნებისაა, რომლის მიხედვითაც შეიწყებათ დანარჩენებს ეს თვისება. მაგა-
ლითად, ცეცხლი ყველაზე ცხელია, რადგან ის სხვების სითბოს მიზეზია. ასევე ყველაზე მეტად ჰუმბერტია ის, რაც სხვა მოვლენების ჰუმბერტების მიზეზია. მართლად მოვლენების საწყისებში⁶ ყოველთვის ყველაზე ჰუმბერტული იმპულსი არიან, რომ ისინი ხან-
დახან არ არიან ჰუმბერტული და არც არსებობს რაიმე სხვა მიზე-
ზი აქედ. პირაქით, ისინი არიან სხვათა მიზეზნი. ამრიგად, თე-
ორიული რმდენადა ჰუმბერტი, რამდენადაც არსებობს⁷.

თავი მეორე

ცხელია ისიც, რომ არსებობს რაღაც საწყისი და როგორც ერთი და იმავე გვარის, ისე სხვადასხვა გვარის მოვლენების მიზე-
ზები უსაზღვროდ ბევრი არ შეიძლება იყოს⁸. რადგან, ერთი მხრივ, შეუძლებელია მოვლენების დაუსრულებელი წარმოშობა პატე-
რისაგან, როგორც სხუდლისა მიწისაგან, მიწისა ჰაერისაგან, ჰაე-
რისა ცეცხლისაგან და ასე შემდეგ დაუსრულებლად. მეორე მხრივ, — მოძრაობის საწყისიდან, მაგალითად, ადამიანს ამოძრა-
ეობს პაერი, პაერის შუა, მშეს მტრობა და ამ პროცესის საზღვარი კი ამასად არ ჰქონდეს.

ასევე არც მიზნის მიმართულებით შეიძლება პროცესი დაუს-
რულებელი იყოს: მაგალითად, ადამიანი დასაყრბობდეს ჯანმრთე-
ლობისათვის, ჯანმრთელობა სურდეს ბედნიერებისათვის, ბედნიე-
რება სხვა მიზნისათვის და ასე მუდმივად ერთი მეორისათვის არ-
სებობდეს.

ასეთივე მდგომარეობაა სუბსტრატშიც. ყოველ შუას აქვს რაი-
მე მომდევნო და რაიმე წინამორბედი. სადაც წინამორბედი აუცი-
ლებლად მომდევნოს მიზეზია. ჩვენ რომ ვინმე დავგავალოს ექვათ, რომელია ამ სამში მიზეზი, ჩვენ პირველს დავსახელებ-
დით, რადგან მიზეზი არ შეიძლება უკანასკნელი იყოს, რომელიც არაფრის მიზეზი არაა. არც შუა, რომელიც მხოლოდ ერთის მიზე-
ზია. მნიშვნელობა არა აქვს იმას, ერთია ის, თუ ბევრი, განსაზღ-
რული, თუ განუსაზღვრელი. როგორც ამგვარი, ისე საერთოდ,

ყოველგვარი უსასრულობის ყველა ნაწილი ერთნაირად შუაში მდებარეობს პირველ წერტილამდე. ასე რომ, პირველი წერტილი რომ არ არსებობდეს, არც მიზეზი იარსებებდა.

მაგრამ არც დაბლა აცლა შეიძლება ასევე დაუსრულებლად ზეით საწყისიდან. მაგალითად, ცეცხლიდან წარმოიშვას წყალი, წყლიდან მიწა და ასე მუდამ რაღაც სხვადასხვა სახეობა. ერთი-მეორისაგან წარმოშობა კი ორგვარად ხდება. ერთიმეორის შემდეგ გაშობთ ან იმ აზრით, როგორც ისტორიკოზ თამაშობების შემდეგ ოლიმპიური თამაშობებია, ან ბავშვის მიმაჯაცი და წყლის ჰაერად გაიღაფქვის აზრით. რა აზრითაც გაშობთ, რომ ბავშვიდან მიმაჯაცი წარმოიშობა, ამავე აზრით გაშობთ, რომ ქმნადობის პროცესში მყოფიდან წარმოიქმნება ქმნილი და დასრულების პროცესში მყოფიდან დასრულებული. რადგან შუალედი ყველგანაა, როგორც არსსა და არარსს შორის იმყოფება წარმოშობა, ასევე არსებულსა და არარსებულს შორის — წარმოშობის პროცესში მყოფი. მისწავლე ხომ წარმოშობის პროცესში მყოფი მცოდნეა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მოსწავლედან მცოდნე წარმოიშობა. ისეთი წარმოშობის დროს კი, როგორც ჰაერიდან წყლის წარმოშობაა, მეორე მხარე იაბობა პირველ შემთხვევაში პროცესსა შებურუნება არ შეიძლება, რადგან მიმაჯიცი ბავშვად არსადღეს არ გარდაიქმნება. წარმოშობილიდან წარმოშობის პროცესში მყოფი კი არ წარმოიქმნება, არამედ ის, რაც წარმოშობის პროცესის დასრულების მოსდევს შედეგად. როგორც დღე წარმოიშვება დღილიდან, რადგან მას მოსდევს, და დღია კი დღიდან არ წარმოიშვება მეორე შემთხვევაში პროცესი შებურუნებადია. მაგრამ როგორც პირველ, ისე მეორე შემთხვევაში პროცესი დაუსრულებელი არაა. იმით, რომელსაც შუალედი საფუძვლი აქვთ, აქვთ დასასრულიც. მეორე შემთხვევაში კი მხარეები ერთიმეორის ენაცვლებიან და ერთა მხარის სიკვდილი მეორის წარმოშობას ნიშნავს.

ამავე დროს შეუძლებელია, რომ პირველი წერტილი, რომელიც მართლდელია, მოისპოს. მაგრამ თუ წარმოშობა ზედიდან არაა დასრულებული, იუცლივებულია, რომ ის პირველი, რომლის დღესპვით რაიმე წარმოიშვა, მართლდელი არ იყოს. ამას გაერდა, მიზანი ანუ ის, „ორსადისაც რაიმე ხდება“, ისეთია, რომელიც სხვისთვის კი არ არსებობს, არამედ რომლისთვისაც სხვა არსებობს. ამრიგად, თუ არსებობს რაღაც ასეთი კიდური წერტილი, პროცესი იღარ იქნება დაუსრულებელი. და თუ ასეთი არ არსებობს, არც მიზანი იარსებებს. ისინი კი, რომლებიც ამ პროცესს დაუსრულებელსა ხდიან, იფიწყებენ იმას, რომ ამით სიკვთის ბუნებას სპობენ, მაგრამ მიზნის

მოწყვეტი იმედი რომ არ იყოს, არაფერ არ მოჰყავდებდა ხელს რაიმე აქმეს და არც არსებობას ექნებოდა აზრი. რადგან გონიერი ყოველთვის რაიმე მიზნისათვის მოქმედებს, რაც საზღვარს წარმოადგენს. მიზანი ხომ იგივე საზღვარია. „არსებობის“ ცნებია სხვა განსაზღვრებაზე დაყვანით ცნებათა გამრავლება არაა საძირო. წინასწორდელი კი ყოველთვის უფრო მეტად არსებობს, ვიდრე მომდევნო. რდგან ის არსებობს მიზნად, რაცა მომდევნო არაა. მაგრამ თუ წინამორბედი არაა, არც მომდევნო იარსებებს.

ცოდნას სპობენ ისინი, რომლებიც ასე მსჯელობენ: ცოდნა შეუძლებელია, სანამ არ მივაღწევთ დაუნაწევრებელ ელემენტებს, მაგრამ რადგან უსაარულია გაახრება არ შეიძლება, არც შემიცნება იქნება შეაძლებელი.

ასეთი მდგომარეობა არაა ხაზუმში, სადაც დაყოფას საზღვარი არა აქვს. აზროვნება კი შეუძლებელია საზღვართან შეჩერება კარზე, რადგან ნაწილები დაუსრულებელ რაოდენობას ევრ დეაუვლით. ამიტომ აუცილებელია მთელს უძრავობას დაშვება და განუსაზღვრელის არსებობის უარყოფა. წინააღმდეგ შემთხვევაში განუსაზღვრელს არსება განუსაზღვრელი არ ექნება. მიზეზთა ახევი რიცხვით რომ განუსაზღვრელი ყოფილიყო, შემეცნებას არ ექნებოდა იდეალი, რადგან ჩვენი აზრით, ვიცით მაშინ, როდესაც შევიცნობთ მიზეზებს. განსაზღვრულ დროში კი იმის განხილვა, რასაც წევრთა განუსაზღვრელი რაოდენობა შეიძლება მიეპატოს, შეუძლებელია.

თავი მთავარი

ლექციის გაგებას ხარისხი დათვალვებულია მსმენელთა ჩვეულებებზე, რადგან მსჯელობაში ის მოგვეწონს, რასაც მიჩვეულები ვართ, ყველაფერი სხვა კი შეუჩვეულობის გამო გვეჩვენება არა ასეთად, არამედ გაუგებრად და უცნოდ. და ჩვენითვის რაა გასაგები, რააც მიგჩვენია. თუ რა ძალა აქვს ჩვეულებას, ეს კარგად ჩანს კანონებში, სადაც მითითური და ბავშვური მხარე, ჩვეულების გამო, ბევრად ჰარბობს მთის ცოდნას. ზოგს არაფერი არ ეამის ორატორისა, თუ ის თუ არ მსჯელობს, როგორც მათემატიკოსი, ზოგი მაგალითების მოტანას მოითხოვს ორატორიაგან, ზოგი კი პოეტთა აზრების დამოწმებას. ზოგს ყველაფერში სიზუტეც მოსწონს, ზოგი კი უფროსის სიზუსტეს, ან იმდომ რომ ჰგონია, რომ უაქტოა გაერთიანება ევლარ შესაძლებს, ანდა ის უნდაშენებოდ

992a

მიაჩნია. მართლაც, სიზუსტეს ახასიათებს რაღაც ისეთი, რასაც ხელშეკრულებების დადებისას და მონების მსჯელობაში ვხვდებით. მაგრამ, საჭიროა შევისწავლოთ, რამდენად მისაღებაა თვითნებური ამ მეთოდთაგანი, რადგან უაზრობაა ერთდროულად როგორც მეცნიერული, ისე მეთოდოლოგიური ხასიათის კვლევის წარმოება. მაგრამ არც თვითნებური ზემოხანებული მეთოდის გამოყენებაა იდეალი. მაგალითად, მათემატიკური სიზუსტის მოთხოვნა შეიძლება არა ყველგან, არამედ მხოლოდ არამატერიალურ საგნებში. მაშასადამე, ეს მეთოდი გამოუყენებელია ბუნების მიმართ, რადგან ბუნება მთლიანად მატერიალურია. ამრიგად, პირველ რიგში სწავლევია, თუ რაა ბუნება. მაშინ ცხადი გახდება, თუ რას სწავლობს ბუნებისმეტყველება და ერთი, თუ მრავალი მეცნიერება უნდა სწავლობდეს საწყისება და მიზნებს.

წიგნი მესამე

თავი პირველი

უპირველესად ყოვლისა, უნდა დავადგინოთ, თუ პირველ რიგში რა უნდა იკვლიოს სიძიებელმა მეცნიერებამ. ეს ის საკითხებია, რაც ზოგერთმა სხვაგვარად გაიგო, ან რაც შემთხვევით გამოჩნდა. ვისაც სიძნელეების გადაჭრა სურს, მისთვის მიზანშეწონილია მათი კარგად გათვალისწინება. რადგან წინამორბედი საკითხების გადაჭრა მომდევნოთა ამოხსნაც არის. მაგრამ ამოხსნა შეუძლებელია საკვანძო საკითხების გათვალისწინების გარეშე, რასაც ჩვენი აზროვნებითი ძიება ნათელყოფს ფაქტებზე. დაბრკოლებაში მყოფი დაახლოებით იმის განიცდის, რასაც შეზოგადი აღამიანი, რადგან ორივე შემთხვევაში წინსვლა შეუძლებელია. მაშასადამე, აკურობა წინასწარ მთელი სიძნელეების გათვალისწინება, როგორც ამ მიზნით, ისე მიტოვება, რომ მკვლევარმა, რომელმაც თავიდანვე არ გაითვალისწინა სიძნელეები, მკვლევარმა აღამიანს, რომელმაც არ იცის, საით წავიდეს. გარდა ამისა, ის ვერ იპოვს იმას, რასაც ეძებს და თუ იპოვს, ვერ მიხვდება, რადგან ასეთი აღამიანისათვის მიზანი ნათელი არაა. ის ნათელია იმისათვის, ვინც სიძნელეები წინასწარ გაითვალისწინა. ამას გარდა, დასკვნის გაკეთება ყველაზე უკეთესად იმას შეუძლია, ვინც როგორც ბრალმძებელმა, ყველა მოწინააღმდეგე მხარეს მოუღებია.

პირველი საკითხი, რომელსაც ჩვენ უკვე შევხვით შესავალში, შემდეგია: მიზეზებს ერთი მეცნიერება სწავლობს, თუ მრავალი? აგრეთვე ამ მეცნიერებამ მხოლოდ არათა პირველი საწყისები უნდა განიხილოს, თუ ყოველთვის მტკიცების საფუძვლებიც? მაგალითად, დასაშვებია ერთდროულად ერთი და იგივე მტკიცებაცა და უარყოფაც, თუ არა? და ასევე ყველა სხვა ამოღვარი საკითხები. თუ არსებობს მეცნიერება სტანტანდის შესახებ, საჭიროა

958

გარიგებს ასეთი მეცნიერება ერთია თუ მრავალი? თუ ბევრია, მონათუავენი არიან, თუ ზოგი მათგანი სიბრძნეს განუქუთვნიება და ზოგი კი სხვა რამეს?

გადაუღებელ კვლევას მოითხოვს აგრეთვე ერთხა იმის შესახებ, რომ მხოლოდ შეგრანტადი სუბსტანციები არსებობს, თუ ამათ გარდა, სხვაც და ერთგვარნი არიან ისინი, თუ მრავალგვარნი? როგორც იდეებია თეორიის მომხრენი უშუალოდ იდეება და მათემატიკური რიცხვებს, იდეებსა და შეგრანტებად საგნებს შორის. ყველაფერი ეს მოითხოვს მოფიქრებას, როგორცა ვთქვით და აგრეთვე ის, შემეცნება ეტება მხოლოდ სუბსტანციებს, თუ მათ შემთხვევით ნიშნენ-საც? ამას გარდა, რა სწავლობს ერთას და იგივეა და სხვას, მაგვასა და განსხვავებულს, დაპირიპირებულს, წინამორბედსა და მომდევნოს და ყოველივე სხვა ამდაგვარს, რომელთა გარკვევასაც ცდილობენ დიალექტიკოსები მხოლოდ საყოველთაოდ ცნობილ დებულებებზე დაყრდნობით.

გარდა ამისა, უნდა გაირკვეს არა მხოლოდ თავისთავად არსთა შემთხვევითი ნიშანთა არსი, არამედ მათ შორის არსებული წინა-აღმდეგობაც. აგრეთვე საკითხი იმის შესახებ, თუ რაა წარმოადგენს საწყაიები და ელემენტები, გვარებს თუ იმ ნაწილებს, რაზეც ყოველი საგანი დაიშლება? თუ ეს გვარგებია, არიან ისინი უკანასკნელნი, რაც ერთეულ სიგნებზე ითქმის, თუ პირველნი? მაგალითად, რომელია უფრო მეტად საწყისი და ინდივიდუალური საგნებზე უფრო მეტად არსებული, ცხოველი თუ ადამიანი?

განსაკუთრებით უნდა შესწავლიდ და დამუშავებულ იქნას საკითხი იმის შესახებ, არსებობს თუ არა მატერიის გარდა, სხვა თავისთავადი მიზეზი და დამოუკიდებლად არსებობს ის, თუ არა? რიცხობრივად ერთია ია, თუ მრავალი? არსებობს თუ არა მთელის გარდა სხვა რამე (მაგლში მე გვგულისხმობს მატერიის ნებისმიერ განსაზღვრებას). თუ ზოგჯერ არსებობს და ზოგჯერ არა და არსებულს როგორია საბაი ის?

შემდეგ, ლოგიკური და მატერიალური საწყაიები რიცხობრივად არიან განსაზღვრული, თუ თვისობრივად? როგორია მოკედვ და უკედვ საგანთა საწყისები? ერთი და იგივეა, თუ სხვადსხვებ? ე. ი. ყველას უკედვად საწყაიი აქვს, თუ მოკედვად მოკედავი?

შემდეგ, ყველზე ძნელი და დიდად სადავოა საკითხი იმის შესახებ, თუ რას წარმოადგენს ერთი და არსი? არის ის არსებულით არსება, როგორც პათეგორელები და პლატონი ამბობდნენ, თუ რაღაც სხვა სუბსტრატო, როგორც ემპედოკლე ასახელებდა მეგობრობას, სხეები კი ზოგი ცეცხლს, ზოგი წყალსა და ჰაერს? საყ-

ლეგია აგრეთვე, თუ როგორი საწყისებია იარნი: ზოგადი თუ ისეთი, როგორც ინდივიდუალური საგნები და არსებობენ ისინი შესაძლებლობაში, თუ სინამდვილეში? შემდეგ იმყოფებიან ისინი მოძრაობაში, თუ სხვა რამენაირად არსებობენ? ამ საკითხსაც დიდი დავის გამოწვევა შეუვლია. ამას გარდა, რიცხვები, ხაზები, ფორმები და წერტილები წარმოადგენენ რაღაც სუბსტანციას, თუ არა? თუ სუბსტანციას წარმოადგენენ, დამოკრებული არიან ისინი გრძნობადი მოვლენებისაგან, თუ მათშივე არსებობენ? ყველა ამ საკითხში არა მხოლოდ ძნელია ჭეშმარიტების მიგვლევა, არამედ ადვილი არაა ყველა მათგანის ზეირიანლ სიტყვით გადმოცემაც კი

თ ა მ ი მ ე რ ე ბ ა

როგორც თავდაპირველად ვთქვით, უპირველესად ყოვლისა, დაადაგნია ყველა სახის მიზეზებს ერთი, თუ რამოდენიმე მეცნიერება სწავლობს. ერთი მეცნიერება როგორ შეიწყაილია იმ საწყისებს, რომლებიც ერთმანეთს არ უპირისპირდებიან და არც მრავალი არაის საწყაიები არიან? მაგალითად, როგორ შეიძლება, რომ უძრავ საგნებს მოძრაობია საწყისი და სიკეთის ბუნება ჰქონდეთ, თუ ყოველივე, რაც არსებობს, თავისთავად სცეით და ამ ბუნების გამო იმ მიზეზსა და მიზანს წარმოადგენს, რომლისთვისაც იქმნება და არსებობს სხვა. მიზანი ანუ ის, რისთვისაც არსებობს სხვა, არის მიზანი რაღაც მოქმედების, ხოლო ყოველგვარი მოქმედება მოძრაობის შედეგად არსებობს. ასე რომ, უძრავ საგნება არ შეიძლება ასეთივე საწყისი! ჰქონდით და არც თავისთავად სიკეთეა შეიძლება წარმოადგენდნენ. ამ მიზეზისა სამუდამებით არც მათემატიკაში მტკიცდება რამე და არც სხვა რამე უკეთესი ან უარესი მტკიცება არსებობს. არც ვინმე ოდენ-მე ახერხებს რაიმე ამგვარს. ოაღან მათემატიკაში არაიან არ მაქვსოლს სიკეთესა და ბორიტებაზე ამიტომ ზოგიერთ სოფისტს, მაგალითად, არსტობეს, სძულთ ის. ყველა სხვა მეცნიერებაში და ხელოვნებაში კი, როგორცაა დღერლობა და მეყიდობა, მსკედავო ყოველთვის ეტება იმას, თუ რაა უკეთესი და უარესი მაგარი თუ მიზეზებია შესახებ არსებობა მრავალი მეცნიერება და თვითეული მათგანი სხვადასხვა საწყისს ეტება, რომელს ამათგანია ის მეცნიერება, რომელსაც ეეებთ? ან იმ ობიექტს, რომელსაც ვიცულებთ, რომელი შეისწავლის ყველზე უფრო მეტად? შესაძლებელია, რომ ერთსა და იმავე საგანს მიზეზთა ყველა სახე ახასიათებდეს, როგორც მაგალითად,

ახლის მამოძრავებელი მშენებლობა და მშენებელი, მიზანია შენობა, მატერია მიწა და ქვა, ფორმაა სახლის ცნება სიბრძნის ჩვენს მიერ ზემომოტანილი განსაზღვრება უღებია ყველა მეცნიერებას. ის მეცნიერებაა კი, რომელიც უმთავრესი და წარმმართველია, რომლისაღმე წინადადებები გაწევა ისევე არ შეუძლიათ სხვა მეცნიერებებს როგორც მონებს. ის მეცნიერებაა, რომელიც ერთსა და იმავე დროს სწავლობს როგორც მიზანს და სიყუთეს, ე. ი. იმას, რისთვისაც არსებობს ყველაფერი სხვა, ასევე პირველ მიზნებსა და ყველაზე მეტად შეცნობად ობიექტებს, არის მეცნიერება არსების შესახებ.

ერთია და იმავე საგანს მრავალნი სწავლობენ, მაგრამ ამათგან ყველაზე უფრო მეტადნებს ვუწოდებთ იმას, ვინც იცის, თუ რას წარმოადგენს, ან რას არ წარმოადგენს საგანი. შესაძლებელია საგანი ერთმა მეორეზე უკეთ იცოდეს. მაგრამ ყველაზე უკეთ იცის იმან, ვინც იცის არსება და არა იმან, ვინც იცის საგნის რაოდენობა. რადგან თვისობრივი მხარე, მოქმედება, ან ვენება, ყველა დანაბრის შემთხვევაშიც, მაშინაც კი, სადაც მტკიცება შეიძლება, ჩვენი აზრით, მაშინ ვიცით საგანი. როდესაც ვიცით, თუ რას წარმოადგენს ის, მაგალითად, რას ნიშნავს კვადრატის აგება? ეს ნიშნავს საშუალო პროპორციულს დაძებნის. ასევე სხვა შემთხვევებშიც. წარმოშობა, მოქმედება და ცვალებადობა მაშინ ვიცით, როდესაც ვიცით მოძრაობის საწყისი, რომელიც განსაზღვრება მიზნისაგან და ეწინააღმდეგება მას. ასე რომ, საფუძვრებელია, რომ თვითველ ამ მიზეზს სხვადასხვა მეცნიერება სწავლობს.

აღადგოა აგრეთვე საკითხი იმის შესახებ, რომ ერთი და იგივე, თუ რაიმდენიმე მეცნიერების ობიექტია მტკიცებათა საფუძვლები. საფუძვლებია იმ ზოგად შეხედულებებს ვუწოდებთ, საიდანაც მტკიცდება ყოველივე. დებულებას იმის შესახებ, რომ აუცილებელია ყოველთვის ან მტკიცება, ან უარყოფა, რომ ერთსა და იმავე დროს ყოფნა და არყოფნა შეუძლებელია და სხვა ამგვარს აწვლობს რაგვ მეცნიერება, რომელიც სწავლობს სუბსტანციებს, თუ სხვა? თუ იგივე, რა უნდა ვუწოდოთ იმ მეცნიერებას, რომელსაც ახლა ვიცავთ? არ იქნებოდა გონიერული, ის რომ ერთი და იგივედ წავიდეთ. მაგალითად, ჩატომ უნდა იყოს ეს საფუძვლები, თუ უფრო მეტად გეომეტრიის ან სხვა ნებისმიერი მეცნიერების დაკვირვების საფუძველი? როგორიც არ უნდა იყოს ეს საფუძვლები, შეუძლებელია, რომ ის ყველა მეცნიერების ობიექტი იყოს. არც სუბსტანციის შესაწავლობა და არც ახვა მეცნიერება შეიძლება იყოს ეს. ან როგორ უნდა იყოს შესაძლებელი მათი შემცენება? თუ

რას წარმოადგენს თვითველი ეს საწყისი, ჩვენ ეს ახლა ვიცით. მათ, როგორც ცნობილთ, სხვა მეცნიერებანიც იყენებენ. თუ ისინი მტკიცებას ექვემდებარებიან, მათ უნებათ რაღაც ახვა საფუძვლები და მაშინ პირველი თვისებები იქნებადნენ, ესენი კი აქსიომები. რადგან შეუძლებელია ყველაფრის მტკიცების არსებობა, არამედ აუცილებელია, რომ მტკიცება იწვევოდეს საიდანაც, რაღაცს ეხებოდეს და რაღაც მიზანს ჰქონდეს.

ამრიგად, ყოველთვის, რაც მტკიცდება, რაღაც ერთი გვარის აქვს, რადგან ყოველ მტკიცებაში მეცნიერება აქსიომებს ეყრდნობა.

მაგრამ თუ მტკიცებათა საფუძვლების და არსებობა მეცნიერება სხვადასხვაა, მაშინ რომელი ამათგანია უმთავრესი და პირველი? აქსიომები ყველაზე მეტად ზოგადი და ყველაფრის საწყისები არიან. და თუ არა ფილოსოფოსმა, სხვამ ვინ უნდა გაარკვიოს მათ შესახებ ზემოთხსენებულ და საცრუ?

საერთოდ, ყველა არსებას ერთი მეცნიერება სწავლობს, თუ მრავალი? თუ ერთი არა, მაშინ რომელ არსებას სწავლობს ის მეცნიერება, რომელსაც ვიცავთ? მაგრამ ყველა არსებისათვის ერთი მეცნიერების დაშვება არ იქნებოდა გონიერული. ამ შემთხვევაში ყველა შემთხვევითი ნიშნის შესახებაც ერთი მტკიცებითი ბასიათის მეცნიერება იარსებებდა, თუ ყველა მტკიცებითი მეცნიერება რომელიმე სუბსტანტია შემთხვევითი ნიშნისავე ზოგად დებულებებზე დაყრდნობით იცვლებს. ამრიგად, ერთი გვარის ნიშნებს უნდა სწავლობდეს ერთი მეცნიერება იმავე დებულებებზე დაყრდნობით და საგანა და მის შემადგენელ ნაწილებს უნდა სწავლობდეს ან იგივე, ან სხვა მეცნიერება, ასე რომ, ამ საგნის შემთხვევითი ნიშნისავე ან იგივე მეცნიერებანი განიხილავენ, ანდა ამათგან ერთ-ერთი.

შემდეგ, ერთი მეცნიერება სწავლობს მხოლოდ სუბსტანციებს, თუ სწავლობს მათ შემთხვევითი ნიშნისავე? მე მხედველობაში მაქვს ის, რომ თუ სხეული, ნაზი და სიბრტყე რაღაც სუბსტანციებს წარმოადგენენ, ერთი და იგივე თუ სხვადასხვა მეცნიერება სწავლობს როგორც ამათ, ისე თვითველი ამ გვარის შემთხვევითი ნიშნებს, რომელთა შესახებ მტკიცებებს მათემატიკურ მეცნიერებებში ვხვდებით? თუ ერთი და იგივე მეცნიერება სწავლობს, მაშინ მეცნიერება სუბსტანციის შესახებ რაღაც მტკიცებითი მეცნიერება იქნება მაგრამ არა გონიერა, რომ არსებია მტკიცება შეიძლებადეს. მაგრამ თუ მათ სხვადასხვა მეცნიერება ენება, რომელი სწავლობს არსების შემთხვევითი ნიშნის? ამის ახსნა უადრესად ძნელია

შემდეგ, მხოლოდ შეგარბნები სუბსტანციები არსებობენ, თუ მათ გარდა რაღაც სხვა? აგრეთვე სუბსტანციათა ერთი, თუ მრავალი გვარი არსებობს, როგორც ამტკიცებენ ისინი, რომლებიც უშვებენ იდეებებს და შუილდს, რაც, მითი აზრით, მათემატიკაა შესწავლის ობიექტია თუ რას ნიშნავს ია, რომ იდეები არიან მიხე-
წები და თავიდაც აღსტანციები, ამის შესახებ უკვე ნათქვამია ზემოთ

ამ მრავალ სიძნელეთა შორის არა ნაკლებ ააგვირვია ბე-
ცება იმის შესახებ, რომ ცის ქვეშ არსებული გარდა, არსებობენ რაღაც სხვა მოვლენები, რომლებიც იგივე შეგარბნადი საგნებია არიან, იმ განსხვავებით, რომ ერთი მარადიული არიან, მეორენი კი წარმავალი. ისინი იმის მეტს არაფერს არ ამბობენ, რომ უშვე-
ბენ თავისთავად აღმამას, ცენა და ჯანმრთელობას. დაახლოებით იგი, როგორც ისინი, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ არსებობენ ომერები, რომლებიც აღმამანისმიგვარნი არიან. ესენიც არა-
ფერს არ აკეთებენ იმის გარდა, რომ აღმამის ამარადიულებზე. ასევე იდეების მომხრენიც მხოლოდ გრძნობად აგნებს ამარადი-
ულებზე.

მრავალ სიძნელეებს წააწლებს ისიც, ვინც იდეებისა და გრძნო-
ბადი საგნების გარდა, რაღაც შუალედ მოვლენებს დაუშვებს. ცხა-
ლია, რომ როგორც თავისთავადსა და გრძნობად ხაზებს შორის არსებობენ რაღაც სხვა ხაზები, ასევე უნდა არსებობდეს ყოველ სხვა გვარშიც. თუ ყოველზევე ამის მხოლოდ ატრინომია ეხება, მაშ. გრძნობადი ცის გარდა უნდა არსებობდეს რაღაც ცა, აგრეთვე მზე, მთვარე და სხვა ამგვარი ციური სხეულები. როგორ დავაყ-
რეთ ეს? უაზრობაა რომ ის უძრავი ყოველიყო, მაგრამ ყოველი-
შეუძლებელია, რომ მოძრავი ყოველიყო. ასევეა იმ საგნებში, რომლებსაც ობიექტი იკლავს და მათემატიკური მოძღვრება პარ-
მოინის შესახებ. ამავე მიზეზით შეუძლებელია, რომ ეს მოვლენე-
ბი გრძნობადი საგნებისაგან დამოუკიდებლად არსებობდნენ. თუ
შეგარბნადი და შეგარბნები არსებობენ შუაში, მაშინ თავისთა-
ვად და მოკლევად ცხოველს შორის რაღაც ცხოველები იქნებოდნენ.

სიძნელეს წარმოადგენს აგრეთვე საკითხი იმის შესახებ, თუ
არსებულის რომელ სფეროს უნდა იკვლევდნენ ეს მეცნიერებანი? თუ
გეომეტრია ნადაგმცოდნეობისგან მხოლოდ იმით განსხვავდ-
ება, რომ პირველი ობიექტია არაატრინობადი. მეორისა კი გრძნო-
ბადი, მაშინ ცხადია, რომ მედიცინის გვერდით უნდა ყოფილიყო
რაღაც სხვა მეცნიერება, თავისთავად მედიცინისა და ჩვენს მედი-
ცინა შორის და ასევე ყველა სხვა შემთხვევებშიც. მაგრამ რამდ-
ენად დასაშვებია ეს? რადგან ამ შემთხვევაში უნდა ყოფილიყო
რაღაც ჯანმრთელი არსებები, შეკრძნობადი და თავისთავად ჯან-
მრთელთა შორის, ამავე დროს ირც ისაა შემთხვევა, რომ თითქმის
ნადაგმცოდნეობა იყოს მეცნიერება გრძნობადი და წარმავალი
სიდიდეების შესახებ, რადგან ის მათ მოსპობათანავე მოისპობო-
და. არც ასტრონომია უნდა სწავლობდეს გრძნობად სიდიდეებს
და ციურ სხეულებს. არც შეგარბნადი ხაზებია ისეთი, რომლის
შესახებ გეომეტრია მაჯელობს, რადგან გრძნობადი საგნებში არა-
ფერია ზუსტად სწორიზოფიანი ან მრავალი. რადგან წრე ეხება
სწორ ხაზს არა წერტილში, არამედ ისე, როგორც ამას პრატეორა
ამტკიცებდა, როდესაც გეომეტრებს ებრაოდა. არც ცის მოსარბა
და ბრუნვა ჰგავს იმ საგანს, რაზეც ასტრონომია მსჯელობს. და
არც მათემატიკაზე მიმდინარე პრაქტიკულ აქტს ისეთი ბუნება.

არაიან იყენი მოაზროვნენიც, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ იდეებ-
სა და გრძნობად საგნებს შორის არსებობს რაღაც. რომელიც გრძნო-
ბადი საგნებიააგან კი არ არის დაშორებული, არამედ თვით მათივეა.
მაგრამ ყველა იმ შედეგების დაწერაზე მითითებული განხილვა, რაც აქედან
გამომდინარეობს, შორს წავიყვანდა. საჭმარისია იმის გათვა-
ლისწინება, რომ მხოლოდ ეს კი არაა არაგონიერული, არამედ
ცხადია, იდეების გრძნობად საგნებში არსებობაც, რომ თვალსაზრ-
ისიდან გამომდინარეობს ორი შედეგი: ერთაა და იმავე ადგილას
იქცეობდნენ ორი სხეული იქნება და გრძნობად საგნებში მოთა-
ნებული, უძრავი აღარ იქნება. საერთოდ კი, რა მიზანი აქვს გრძნო-
ბად საგნებში მის მოთავსება?

ამ მოკლევადი მოძღვრებიდან გამომდინარეობს ისეთი შეუსაბ-
ამობა, რომ არსებული ცის გარდა უნდა არსებობდეს კიდევ სხვა
რაღაც ცა, მაგრამ არა მისგან დამოუკიდებელი, არამედ იმავე
ადგილზე, რაც კიდევ უფრო მეტად შეუძლებელია.

თამი მამაშ

ლიდ სიძნელეს წარმოადგენს აგრეთვე კითხვა იმის შესახებ,
თუ როგორ უნდა მოვიქცეთ, რომ შემთხვევაში მივწვდეთ და
რა უნდა ჩავთვალოთ ელემენტებად და საწყისებად, გვარი, თუ ის
პირველსაწყისები, რისგანაც თვითიყოლი მოვლენა შედგება. მაგალი-
თად, ჩვენს აზრით, მარცვლის საწყისები და ჩვენს მეცნიერებაში
კონკრეტული შემადგენელი ნაწილები და არა მარცვლი ზოგადად.
ასევე მსჯელობის ელემენტებსაც გუქვოდნენ დასაბუთებია შემად-
გენელ ნაწილებს, რაც ყველა დანარჩენი, ან უმრავლესი დასაბუთო-

ბათა ნაწილებიცაა. როგორც იმათ, რომლებიც სხედლთა ერთ საწყისს ელემენტს ასახელებდნენ, ისე იმათ, რომლებიც ასახელებდნენ ბეგრს, ასეთ საწყისებზედ მიიჩნიათ ის, რისგანაც წარმოიშვება, თუ შედგება საგანი. მაგალითად, ემპედოკლე არსებულის ელემენტებად ასახელებდა ცეცხლს, წყალს და იმას, რაც მათ მოსდევს შედეგად მაგრამ ის მათ არსებულის გვარებად არ თვლიდა. ამას გარდა, როდესაც ვინმე სხვა საგნის ბუნების, მაგალითად, საწოლის შეცნობას მოისურვებს, მაშინ შესაძლებს ამას, როცა ეცოდინება, თუ რა ნაწილებისაგან არის ის შემდგარი და როგორ არიან იაინი განლაგებული.

ამ მოსაზრებათა მიხედვით, გვარები არ არიან არსებულითა საწყისები, მაგრამ თუ ყოველივეს განაზღვრებების საშუალებით შევიცნობთ, ზოლო განსაზღვრებების საფუძვლები კი გვარებობითი ცნებებია, აუცილებელია, რომ გვარებობითი ცნებები განსაზღვრულ საგანთა საწყისებზე იყვნენ. რადგან როცა შესაძლებელია არსებული საგნები, ჯერ ის სახეები უნდა შევიცნოთ, რომლითაც ის საგნება აღვნიშნავთ. სახეების საწყისები კი გვარებია. როგორც ჩანს, არიან მოაზროვნენი, რომლებიც არსებულის საწყისებად გვარის მნიშვნელობით იყენებენ ხან აგრეთა, ანუ არსებულს, ხან აღიდა და მცირესა. მაგრამ შეუძლებელია ორივე შემთხვევაში საწყისთან გვეჩვენებს საქმე, რადგან სუბსტანციის არსების ერთი ცნება გამოხატავს, განსაზღვრება გვარის მიხედვით და შემადგენელი ნაწილებია მიხედვით კი სხვათა.

გარდა ამისა, თუნდაც გვარები, მართლაც, საწყისები იყვნენ, რომელია საწყისი, ის, რომელიც პირველია გვარათა შორის? თუ რომელიც უბნასკნელად ითქმის საგნებზე? მაგრამ ესეც საღიოა, რადგან, თუ ყოველთვის, უპირველესად ყოვლისა, საწყისია ზოგადი, მაშინ საწყისი უზოგადესია გვარი უნდა იყოს, რადგან ის ყოველივეს შესაბამ ითქმის ამ შემთხვევაში არსებულის იმდენი საწყისი იქნება, რამდენიც პირველი გვარია. ასე რომ, არსებული და ერთი საწყისიც იქნება და სუბსტანციაიც, რადგან ისინი სხვებზე უფრო მეტად ძეგნიან ყველა არსებულს. მაგრამ არსებულითა გვარს არ წარმოადგენს არც აერთი და არც ერთი და „არსებული“, ერთად აღებული. რადგან აუცილებელია თვითველად გვარის თავისი სახეობითი სხვაობა ჰქონდეს და ამავე დროს ერთი გვარის სახესხვაობა არ შეიძლება თავის სახესხვაობაზე იმარებოდეს და ან გვარი არსებობდეს სახეების გარეშე. ასე რომ, თუ გვარი ან „ერთი“, ან „არსებული“, მაშინ არცერთი სახესხვაობა არ იქნება „ერთი“ ან „ერთი“. მაგრამ თუ იაინი გვარები არ არიან, არც

საწყისები იქნებიან იმ შემთხვევაში, თუ საწყისები იგივე გვარები არიან

ასევე შუალაბითი ცნებები სახესხვაობასთან ერთად კონკრეტულ საგნებამდე გვარები იქნებიან აქედან ნაწილი წერა, ნაწილი კი არა გარდა ამისა, სახესხვაობანი უფრო მეტად უნდა იყვნენ საწყისები. ვიდრე გვარები, მაგალითად თუ გვარებზე საწყისები არიან. მაშინ, როგორცა ვთქვით, საწყისთა რაოდენობა უსაზღვრო იქნება. განსაკუთრებით მაშინ, თუ ვინმე ყველაზე უზოგადეს გვარს ჩათვლიდა საწყისად

შემდეგ, თუ ყველაზე უფრო მეტად ერთი საწყისი, რომელიც განუყოფელია, მაშინ ყოველივე განუყოფელი იქნებოდა ან რიცხობრიობის, ან თვისობრიობის მიხედვით. პირველ რიგში კი თვისობრივად გვაიკი ასახელებდნენ ამატომ ყველაზე უფრო მეტად „ერთი“ იქნებოდა უბნასკნელი გვარებობითი ცნება. რადგან „აღიდა“ აღარ წარმოადგენს გვარს რომელიმე აღმართიანად. ამას გარდა, სადაც არის წინამორბედი და მომდევნო, იქ არ შეიძლება ამათ გარდა რამე არსებობდეს მაგალითად, თუ რიცხებში ორიანია პირველი მათ აღარ ექნებათ რაღაც სხვა რიცხვი. დამოუკიდებელი რიცხვთა სახეობააგან ასევე არა რამე ფიქსირებულია სხვადასხვა კონკრეტული ფორმების გვარად და თუ იმ შემთხვევებისათვის არ არსებობს სახეებისაგან დამოუკიდებელი გვარი, მით უმეტეს არ იაი ებებს ის სხვა შემთხვევები. ათვსა ოდგან, როგორც ჩანს, უფრო მეტად ზემოაღსკნებულ მოვლენას უნდა ჰქონდეს. აეთი გვარი ინიცილებულად საგნებში კი იქნა მომბედი და მომდევნო არ იაი. ვადა იქნა. სადაც ერთი უკეთესი და მეორე უფროსი, იქ ყოველთვის უფროსი წინამორბედი, ასე რომ, არც ამათ ექნებათ გვარები.

ყოველივე აქედან ჩანს, რომ რაც საგანზე პირველად ითქმის, ის უფრო მეტად არის საწყისი. ვიდრე გვარობითი ცნებები მაგრამ არც იმათ დასვლით თუ როგორ უნდა ჩავთვალოთ ექნა საწყისად. რადგან საწყისი და მიზეზი უნდა არსებობდეს იმ საგანთა ვერტიკალი და იმათგან დამოუკიდებელი, რომელთა საწყისი იაი არის მაგრამ სხვა რა მიზეზით უნდა უმეგბდნენ ისინი რაიმე კონკრეტული საგნებთან დამოუკიდებელს. თუ არა ამატომ, რომ ის ზოგადად ითქმის ყოველივეზე. მაგრამ თუ ამ მიზეზით, მაშინ ყველაზე უფრო მეტად ზოგადი უნდა უთვლიყო აგანთა საწყისი. ასე რომ, საწყისები ყველაზე მეტად უზოგადესი გვარები იქნებადნენ.

ამით მოადგენ ვეწლზე უფრო ძეგლი და ვეწლზე უფრო აუტ
ლებლად კანაბილველი საკითხი, რაზეც ახლანდს შეგვიერთი თს
არ რკებოზე გრთველი აგვებშიაზან დამოუკიდებელი ათავიუ
უთიერა საგნებში ეს უსაზღვროდ ბეგერი არიან, რთებო შევიცნობ
დით ამ განუარზღველი თოდისმობა აგებნა ჩვენ კ ვეწლ
ზე, შევიცნობთ რაღაც ურთი და უკიდობა, რაც უზღავდა ათ
რთებ, მაგრამ თუ აუტლებლად ურთიერა აგებნა ავან რაღაც
დამოუკიდებლის არსებობა. მაშინ აუტილებლად, რამ ეს ადრ
რთიერა საგნებშიაზან დამოუკიდებელი პრთველი ან უკანასკნ
ლა გვერდ მაგრამ რომ ეს შეუძლებელია, რაც ათავიუ

შემდეგ თუ ერთი-ორი ადამიანი უნდა აღედგინა, რომელიც
კან მტერად მიიღო განსაზღვრება და მაშინ უფრო მეტად
ბოძს რაიღი, რაიგის არსებობა: ე. ი. ყველაზეთვის არსებობს, თუ
შევისთვის არსებობს და შოვითთვის კი არა, თუ არ არსებობს
არც ერთი ადამიანს მტერს თუ კან რატომღაც სანებობს ვინმე არა
ფერად რომ უბოძა, მაშინ ყველაფერი შეგონებანად იქნებოდა ან
ანაფათიერი ანთობივი, არც ანაფათიერი ცოდნა არ იარსებებდა,
თუ ვინმე შეგარძნებებს ცოდნად არ ჩათვლიდა ვინმე ამისა. ალ-
რადფერი არ იქნებოდა მხარდაუღო და უძრავი. რადგან ყოველი
შეგარძნებელი მოძრაობს და ესმოდა მკერდს თუ მართაფული არა-
უბოძდა, არც წარმოშობა იქნებოდა შესაძლებელი. აუცილებელი კია
არსებობდეს ის, რაც წარმოშობა და ისიც, რისგანაც ის წარმო-
შობდა, ეს უკანასკნელი კი წარმოუქმნელი უნდა იყოს, თუ წარმო-
შობის პრინციპს წყაბდა და არარსებულისაგან კი წარმოშობა.
შეუძლებელია, შემდეგ, თუ წარმოშობა და მოძრაობა არსებობს,
აუცილებელი არ იქნებოდეს რაღაც რაღაც რადგან არცერთი მოძრა-
ობა არ არსებობდა, რადგან არცერთი მოძრაობა არ არსებობდა.
აქვს, და არ წარმოშობა ის, რასაც წარმოშობა არ ძალუძს. წარ-
მოშობა კი აუცილებელ წარმოშობას უნდა არსებობდეს
შემდეგ თუ მტერი არსებობს, მაშინ რომელიც წარმოშობა
არსებობს, უფრო მეტად ღირსეული იქნება ე. ი. გვერდის აგება-
რომ შესაძლებელია მტერს წარმოშობა და თუ არ არსებობს
არც ერთი ადამიანი, მაშინ ადამიანი უნდა იქნებოდეს ვინმე თუ ე-
შეუძლებელია, მაშინ ადამიანებელია, რომ მთელს ჯგუფად, ან ე-
მთლიანად რაღაც ღირსი და სხვს.

მაგრამ თუ ამას დავუშვებთ, მაშინ ძნელი გადასაწყვეტი იქნება ის, თუ რომელი საგნებისთვის უნდა დავუშვათ ის და რომელათ-

გის არა. რომ ეს შეუძლებელია ყველა საგნისათვის, ცხადია, რადგან, მაგალითად, ჩვენ ვერ დავუშვებთ რაღაც სახლა კონკრეტულ სახელებს ატარებ. გარდა ამისა, ყველას, მაგალითად, აღმაშენებელს ერთი არსება ექნებოდათ. ეს კი შეუძლებელია, რადგან ყველა ბინი, რომელსაც ერთი არსება აქვთ, ერთნაირი არიან, ბაბარი ისიც უაზრობაა, თუ არსებები ბევრი და განსხვავებულია. მაშინ რაგორი იქცევა მატერია ერთდროულად თვითნებულ ამ საგნად და მთელი ეს კოლონია ირრეყ?³

ამას გარდა, საწყისების შესახებ სადავოა შემდეგი: თუ საწყისები სახით ერთნი არიან, მაშინ პოეტური არ იქნებოდა არც რიცხვითი ერთი, არც თავისთავადი ერთი და არც არსებული, მაშინ რეალურად იქნებოდა შესაძლებელი შემცენება, თუ არ იქნებოდა რამე ყველასათვის საერთო⁹⁴

მივარბი თუ საწყისები რიცხობრივად ერთნი არიან, მაშინ თვითღებული მათგანი რიცხვით ერთია და სხვადასხვა გრძნობად მოვლენას სხვადასხვა საწყისით არ ექნებათ. როგორც ერთი და დივიდე აახსნა, რიცხვით სახით ერთი, მივარბი რიცხვით სხვადასხვა საწყისებზე აქვთ. მივარბი თუ ეს ასე არაა და არსთა საწყისები რიცხვით ერთნი არიან, მაშინ საწყისებს ვერც სხვა არაფერი არ იარსებებდა, რადგან არაფერთა განსხვავება არ იქნებოდა, ვინაობით ჩვენს რიცხობრივად ერთს, თუ «ერთიველ საგანს». სწორად ამ აზრით ეამბობთ ჩვენ, რომ ერთიველი საგანი რიცხობრივად ერთია, ზოგადი კი მასზე თითქმის. თუ ბგერათა ელემენტები რიცხვით განსხვავებულია, აუცილებელია ასეთი რაოდენობა იმდენი აყოს, რამდენი ელემენტიცაა და არა ორი ამ მქერ.

რამ მოკლად და უკლად მოვლინათა საწყისი — ერთი და იგივე, თუ სხედასხე, ესეც არაჩაქლად ძეგლად გადასაწყვეტი კითხვაა. რამ რეორტი თანამედროვე, ყი წინამორბედმა მკარბოვნენებმა უსაქლადი დატოვენი. თუ ერთი და იგივე, რეორტი არიან ერთნი მოკლადნი, მეორენი უკლადნი და რაა ამის მზიზი?

პერსონებს მიმღევები და კვლა თეოლოგი ზურნავდა მხოლოდ იმხელ, რაც მათთვის საინფერო იყო, ჩვენზე კი ნაღუსი-ფუქრობდნენ. მათ საწყისად ღმერთი იუციეს და ყოველგვარ მისკან-წარმოვებს. ისინი ამბობდნენ, რომ იმთა, რომელმაც ირ ივემეს ამბროსია და ნექტარიონ, მოკვლავნი შეიქმნენ. ცბაობ, ისინი ამ სიტყვებს ხშირობდნენ, როგორც მათთვის ცნობისა. მაგრამ ამ მიზეზების შესახებ მსჯელობით ისინი ჩვენი წარმოდგენის სფეროს გასცილდნენ. თუ ღმერთები ამბროსიას და ნექტარის სიამოვნებისა-

ლეს მეგობრობად მიაჩნია, რადგან ის მას ყოველივეს გაერთიანების მიზეზად თვლის. სხვები კი ერთად და არსად ზოგი ცეცხლს თვლის, ზოგი მათეს, რასანაც შედეგად და წარმოიშვა, მათი აიტყვიტო, ყოველი არსებული. ასევე ისინიც, რომლებიც მრავალ ააწყის ელუმენს უშვებენ, ამბობენ, რომ ერთი და არსი აუცილებლად იმდენია, რამდენიც საწყისი, გამოდის. რომ თუ ვინმე ერთსა და არსს არ ჩათვლიდა სუბსტანციად, მაშინ არც სხვა რამ ზოგადი იარსებებდა, რადგან ისინი ყველაზე უფრო ზოგადნი არიან და თუ არ არსებობს რაიმე ერთი და არსი თავისთავად, ძნელი იქნებოდა ერთიეული საგნების გარდა სხვა რაიმეს არსებობა. გარდა ამისა, თუ ერთი არა სუბსტანცია, მაშინ ცხადია, არც რიცხვი იქნებოდა საგნებისაგან დამოუკიდებელი რაღაც ბუნება, რადგან რიცხვი ერთეულებისაგან შედგება, ერთეული კი რაღაც ერთია. მაგრამ თუ არსებობა რაღაც თავისთავადი ერთი და არსებული, აუცილებელია, რომ რიცხვთა არსება სწორედ „ერთი“ და „არსებული“ იყოს, რადგან სხვა ზოგადი აღარ იქნება ამით გარდა.

მაგრამ თუ არსებობს რაღაც თავისთავადი ერთი და არსებული, ძნელი გადამწყვეტია საკითხი იმის შესახებ, თუ როგორ არსებობს ამით გარდა რაღაც სხვა. გველისხმოდ იმას, თუ როგორ არსებობს ერთზე მეტი საგანი, რადგან არსებულისაგან განსხვავებულ სხვა რამ არ უნდა არსებობდეს, რაც გამოდინარეობს პარმენიდეს მოძღვრებიდან, რომ ყოველი არსებული აუცილებლად ერთია და ესაა არსი. მაგრამ რაივე შემთხვევაში გვაგებს სიმწლე, როგორც იმ შემთხვევაში, თუ ერთი არაა სუბსტანცია, ისევე მაშინ, თუ არსებობს თავის თავადი ერთი, რადგან შეუძლებელია, რომ რიცხვი სუბსტანცია იყოს. თუ რატომ არაა ეს სუბსტანცია, ამია შესახებ უკვე ვთქვით. მაგრამ თუ ის არსებობს. მაშინ იგივე სიმწლეები გვექნება არსებული მიმართ. მაგალითად, თავისთავადი ერთის გარდა რისგან შეიძლება წარმოიშვას სხვა ერთიანი? ამ შემთხვევაში აუცილებელია აბრაერთის არსებობა. ყოველი არსებული კი არის ან ერთი, ან ბევრი, რომელთა თვითიველი შემადგენელი ნაწილი ერთიანია

შემდეგ, თუ თავის თავადი ერთი განუყოფელია, მაშინ ზნონის აქსიომის მიხედვით, ის არც იარსებებდა, რადგან არც მომატება და არც დაკლება არ გაადიდებდა ან დამცოცხდებდა. ის კი არ შეიძლება რაიმე არსებული იყოს, რადგან, როგორც ის ამბობს, არცხულს სიდიდე უნდა ჰქონდეს და თუ სიდიდე ექნება, სხვალერბოვი იქნება. ასეთი კი შემართად არსებობს. ყოველივე დანარჩენი კი მომატების შედეგად ზრდის მას ან არა. პირველის

მაგალითია სიბრტყე და ხაზი, მეორისა - წერტილი და ერთიანი მაგრამ რადგან ის ასე უნებლად მსგელობს, ამიტომ საჭირო ხდება რაღაც განუყოფელის დაშვება. მაგრამ ამ შემთხვევაშიაც შეიძლება რაღაც ერთეული პასუხის გაცემა, რომ მისი მომატება საგანს კი არ ევადიდებდა, არამედ რიცხობრივად გაზრდიდა.

მართლაც, როგორ წარმოიშვება სიდიდე ასეთი ერთისაგან ან ასეთი მრავალი ერთიანისაგან? ეს იგივე იქნებოდა, რომ ხაზი წერტილებისაგან წარმოიზიდაყო. მაგრამ თუ ვინმე გაიზიარებს ამ თვალსაზრისს, მიიღებს იმავე შედეგს, რასაც ამტკიცებს ზოგი, რომ რიცხვს ვიღებთ თავისთავადი ერთისაგან და სხვისაგან ანუ აბრაერთისაგან. მიუხედავად ამისა, საკლევია ის, თუ რატომ და როგორ ვიღებთ ერთ შემთხვევაში რიცხვს, მეორე შემთხვევაში კი სიდიდეს ისე, თითქმის აბრაერთ იყოს, როგორც განსხვავებული, იგი ერთი და იმავე ბუნებაა

ამრიგად, არაა ნათელი, თუ აილიდ რაგორ წარმოიშობა ერთი და სხვისაგან, ან რიცხვისა და სხვისაგან.

თ ა მ ი მ ი ხ თ ი

ამს მოსდევს საკითხი იმის შესახებ, რომ რიცხვები, სხეულები, იბრტყები და წერტილები არიან რაღაც სუბსტანციები თუ არა? თუ არ არიან, მაშინ ხელნაწი გვესტრება შესაძლებლობა იმ აკითხვა გადაწყვეტის, თუ რაა არსებული და რა არაა არსებული ადენებია არსებმა? თვისება, მოძრაობა, მიმართება, მდებარეობა და სხვა ერთი წარმოადგენენ რაღაც სუბსტანციას, რადგან ყველა ირანი ითქმან რაღაც სუბსტანციის შესახებ და თვითონ კი არასოდეს არ არიან რაიმე კონკრეტული საგანი მაგრამ საფუძვრებელია, რომ სუბსტანცია ყველაზე უფრო მეტად უნდა წარმოადგენდეს წყალი, მწი, ცეცხლი და ჰაერი, რომელთაგანაც არიან შემდგარი რთული სხეულები. მათი თვისებები კი სიბოთ, სიციფე და სხვა

1002a

მაგრამ არაა სუბსტანცია. მხოლოდ სხეული, რომელიც ყოველივე მის განიცდის, რჩება როგორც რაღაც არსებული და სუბსტანცია. მაგრამ სხეული ნაყლებ არის ატმსტანცია, ვიდრე აბრტყე, სიბრტყე ნაყლებ, ვიდრე ხაზი, ხაზი ნაყლებ, ვიდრე ერთი ან წერტილი. რადგან იარნი სხეული განსაზღვრავენ და როგორც ჩანს, შეუძლოა უსხვეულოდ არსებობა. სხეულის კი უმთავრეს არსებობა არ შეუძლება ამიტომაც წინამორბედი მოზაროვნების უმრავლესობა სუბს-

ტანციად და არსად თვლიდნენ სხელთა, ყოველივე სხვას კი მის თვისებებად. ამრიგად, მათ სხელთა აწყისები ყოველივე არსებულს საწყისებად მიაჩნდათ, ხოლო შოგეიანო და ამათზე ბრძნის მოაზროვნენი საწყისებად თვლიდნენ რიცხვებს მაშინ აღარ იყვნება არავითარი სუბსტანცია და არსებული, რადგან მათი შემთხვევითი თვისებები არ იმსახურებენ ამ სახელს. მაგრამ თუ მივიღებთ, რომ სუბსტანციას სხელსავე უფრო მეტად სიგრივე და წერტილი წარმოადგენს, და იმას კი აღარ ვაქცევთ ყურადღებას, თუ როგორი სხეულები არიან ისინი, რადგან შეუძლებელია, რომ ისინი შეგრანებადი სხეულები იყვნენ, მაშინ აღარ იარსებებს არავითარი სუბსტანცია. როგორც ჩანს, ყველა ისინი სხელთა დანაყოფებს უფრო წარმოადგენენ, ერთი სიბრტყით, მეორე სიღრმით, მესამე სიგრაით. გარდა ამისა, სხელსავე შეიძლება მოთავსდეს ნებისმიერი ფორმა. ამრიგად, თუ ქვაში არაა ჰერმესი, არც კუბის ნახევარი იქნება კუბში, როგორც ზღაღც განსაზღვრული ადრედ და არც აბრტყვე. და თუ მასში ნებაშიერი ფორმაა, მაშინ მასში კუბის ნახევარად გამოშტატეული ფორმაც იქნება იგივე შეიძლება ითქვას ხაზის, წერტილისა და ერთის შესახებ

ამრიგად, თუ ყველაზე მეტად სხელთა სუბსტანცია, მაშინ ამაზე უფრო მეტად ესენიო ჩვენთან. მაგრამ თუ ეაენი არ არიან სუბსტანცია და არც რამეა არსებას წარმოადგენენ. ამ შემთხვევაში ჩვენ ხელიდან გავსდებოდა, თუ რაა არსებული და საგანთა არსება. გარდა ზემოთქმულია, ამ თეორიიდან წარმოშობაა და დღესკის შეახებ მრავალი შეუსაბამო შედეგი გამოდინარებოდა საფიქრებელია, რომ თუ სუბსტანცია წინათ არ არსებობდა, ახლა კი არსებობდა, ამ აღდრ იყო და შემდეგში კი აღარ იქნება, ეს ხდება წარმოშობისა და დღესკის გამო. წერტილები, ხაზები და სიბრტყეები კი თუმცა ხან არსებობენ და ხან კი არა, მაგრამ მათი არც წარმოშობა და არც მოაშობა არ შეიძლება. სხეულები ხან უკავშირდებიან და ხან შორდებიან ერთმანეთს, ამავე დროს შეგავშირდებიან ერთი ხლებიან, დაშორებისას კი — ორი. ამრიგად, შეგავშირებისას აღარ არსებობენ, არამედ მოიპანენ, ხოლო დაშორებისას არსებობენ არა იუ, როგორც წინათ, რადგან გაწყვეტილი წერტილი ორად ვერ გაიყოფება. მაგრამ თუ წარმოიშობიან და ისობიან, რამდენადაც უნდა წარმოიშვნენ. დაახლოებით, იგივე მდგომარეობაა დროში „ახლა“ მიმართ, არც ის წარმოიშობა და ისობა, მაგრამ არ წარმოადგენს რა რამე სუბსტანციას, ისე მოჩანს რომ თითქოს ყოველთვის სხვა იყოს. ცხადია, რომ იგივე

მდგომარეობაა წერტილებსა, ხაზებსა და სიბრტყეებში. მათზე იგივე შეიძლება ითქვას, რომ ყველა ისინი ერთნაირად ან საზღვრებია, ან დანაყოფები.

თ ა ნ ი მ ი ძ მ ა

აერთოდ, შეიძლება ვინმემ დსვა კითხვა იმის შესახებ, რომ რატომ უნდა ვეიოთ შეგრანებადი საგნებისა და შუალედი აფეროს გარდა, სხვა რამ, როგორც მაგალითად, იდეა. შეიძლება იმართ, რომ მათემატიკური რიცხვები და აქ არაბეული საგნები განახვადებიან ერთმანეთისაგან, მაგრამ არა იმით, რომ ისინი ერთი სახისანი მრავალნი არიან. ასე რომ, მათ განსაზღვრული რაოდენობის საწყისები არ ექნებათ, როგორც ჩვენში ასოების საწყისები სახით არიან განსაზღვრული და არა რიცხვით. თუ არ მივიღებთ მხედველობაში გარკვეული მარცვლის ან გარკვეული ბგერის საწყისებს, რომელთა საწყისები რიცხობრივადაც განსაზღვრული არიან. ასევეა შუალედ სფეროშიც, სადაც ერთი და იმავე სახის მოვლენები განუსაზღვრელად ბევრნი არიან.

ამრიგად, თუ შეგრანებადი საგნებისა და მათემატიკური რიცხვების გარდა სხვა რამ არ არსებობს, მაგალითად, იდეები, რასაც ზოგიერთი ამბობს, მაშინ გვექნება არა რიცხვითი, არამედ სახითი ერთი საწყისი. და ასევე არაბეული საგანთა საწყისებიც რიცხვით კი არ ექნებიან განსაზღვრული, არამედ სახით. მაგრამ თუ ეს ბუცებელია, მაშინ აუცილებელია იდეების დაშვებაც, თუმცა ისინი გარკვევით არ ამბობენ ამა, მაგრამ ის, რაც მათ სურთ თქვან, აუცილებლად შეძლება: თვითელი იდეა რაღაც სუბსტანციაა, თანაც არა შემთხვევითი. მაგრამ თუ დავუშვებთ იდეება, როგორც ერთს რიცხვით და არა სახით, აქედან აუცილებლად გამოდინარებოდა ის დაბრტყულებები, რომელთა შესახებ უკვე ვილაპარაკეთ

ამას უკავშირდება კითხვა იმის შესახებ, საწყისები შესაძლებლობაში არსებობენ, თუ როგორღაც სხვაგვარად, მაშინ საწყისები 1003აზე უფრო ადრე სხვა რაღაც იარსებებს. მაგალითად, ეს მიზნები თვლადიარეულად შესაძლებლობაში არსებობენ, თუმცა აუცილებელი არაა ყოველნაირი შესაძლებლობის არსებობა. თუ ელემენტები შესაძლებლობაში არსებობენ, შეიძლება მოხდეს ის, რომ არც ერთი მათგანი არ გადავიდეს რეალურ არსებობაში. შესაძ-

ლებლობაში კი ისიც არსებობს, რაც ჯერ არ არსებობა. ხოლო წარმოიშვება ის, რაც არ არსებობს, მაგრამ ის, რაც შეუძლებელია, არასოდეს არ წარმოიშვება.

საწყისების შესახებ გადსაწყვეტია ეს საკითხი და აგრეთვე საკითხი იმის შესახებ, ზოგადნი არიან ისინი, თუ როგორც ვთქვით, კონკრეტულნი? თუ ისინი ზოგადნი არიან, სუბსტანციები არ იქნებიან, რადგან არც ერთი ზოგადი არ ნიშნავს საგანს, არამედ თვისებას. სუბსტანცია კი კონკრეტული საგანია. თუ ზოგადი რაიმე კონკრეტული საგანია, მაშინ სოკრატე რამდენიმე ცოცხალ არსება იქნება, თვით სოკრატე, ალამიანი და ცხველი, რადგან თვითული ამითგანი გამოხატავს რაღაც საგანსა და ერთს.

ამრიგად, თუ საწყისები ზოგადნი არიან, აქედან აეთი შედეგები გამომდინარეობს. მაგრამ თუ არ არიან ზოგადნი, არამედ კონკრეტულ საგნებს წარმოადგენენ, მაშინ შეუცხოებელი იქნებოდნენ, რადგან ყოველგვარი ცოდნის ობიექტი ზოგადია. ასე რომ, თუ საწყისებს ცოდნა საჭიროა, ამ შემთხვევაში საწყისებზე წინ უნდა ყოფილიყო სხვა საწყისები ზოგადი ხასიათისა.

წიგნი მეთხუ

თავი პირველი

არსებობს რაღაც მეცნიერება, რომელიც განიხილავს არსებულს, როგორც არსებულს და იმას, რაც მას თავისთავად ახასიათებს. ის არაა არც ერთი კერძო მეცნიერებათაგანი, რადგან არც ერთი მათგანი არ სწავლობს ზოგადად არსებულს, როგორც არსებულს, არამედ გამოკითხვს მის რომელიმე ნაწილს და იცვლევს მის შემთხვევით ნიშნებას, როგორც, მაგალითად, მათემატიკური მეცნიერებანი. რადგან საწყისებსა და უკანასკნელ მიზეზებს გვევობ, ცხადია, რომ ისინი რაღაც თავისთავად ბუნებას უნდა წარმოადგენდნენ ამრიგად, ვინც არსებულთა ელემენტებს ეძებს, ის აუცილებლად ისეთ საწყისებს ეძებს, რაც არა შემთხვევით, არამედ ჭეშმარიტად არსებული საგნების ელემენტებია. ასევე ვეძებთ ზეენც არსებულს, როგორც არსებულს, პირველ მიზეზებს.

თავი მორე

არსებულს მრავალი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ ის ყოველთვის ერთსა და იმავე ბუნებას ნიშნავს და არა პოზიტივებს, როგორც მაგალითად, ყოველი მსჯელობა ჯანმრთელობაზე ეხება ჯანმრთელობას თავისთავად: ან ჯანმრთელობის დაცვას, ან მის აღდგენას, ან მის გამოღწენასა და აღდგენის გამოჯანმრთელების უნარს. ასეთ-^{1903a}სავე მიმართებაში მსჯელობა მკურნალობის შესახებ მკურნალობის ხელოვნებასთან, ერთ შემთხვევაში ის ეხება მკურნალობის ხელოვნებას, როგორც ასეთს, მეორე შემთხვევაში მისდამი მიდრეკილებას, მესამე შემთხვევაში ამ ხელოვნება შედეგებს. ასევე ყველა სხვა ამგვარ შემთხვევაში.

ლის უნარი უნდა ჰქონდეს ფილოსოფოსს. მაგრამ თუ ეს ფილოსოფოსის საქმე არაა, მაშინ ვინ უნდა იკვლიოს, რომ „მჭადარი აოკრატიე“ და „სოკრატე“ ერთი და იგივეა, თუ ერთმანეთთანადმი დაპირისპირებული? ან ის, თუ რაა დაპირისპირება და რამდენი მნიშვნელობა აქვს მას? ასევე ყველა სხვა ამდაგვარი მოვლენები. თუ ყველა ისინი არიან თვისებები თვისთაოდ ერთთა და არსებულთა, როგორც ასეთის და არა რამდენადაც ის ან რიცხვებითა. ან ზარები, ან ცეცხლი. ცხადია, რომ ზემოთქმულ შეცნობებებს უნება როგორც არსებია, ისე მისი თვისებების შესწავლა. ისინი, ვინც ამას იკვლევდნენ, იმაში კი არ აცდებოდნენ, რომ ისინი მათ არ იკვლევდნენ, როგორც ფილოსოფოსნი, არამედ იმაში, რომ პირველ სუბსტანციას არ აქცევდნენ უორადღესს, მაშინ როდესაც რიცხვს, როგორც რიცხვს, აქვს მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი თვისებები: სიკინტე სილუწე, ფარდობითობა, ტოლობა-მეტრე-ნაწლებობა. ეს თვისებები ახასიათებთ რიცხვებს, როგორც თავისთავად, ისე ერთმანეთთან მიმართებაში ასევე სხეულს, როგორც უძრავს, იუ მოძრავს, როგორც უწინადად, ისე წინაა მჭონეს სხვა თვისებებზედ აქვს. არსებულსაც, როგორც არსებულს, აქვს რაღაც თავისებურებები და სწორედ ესაა ის, რაა შეაბედაც უნდა დაადგინოს ჰეგელისთვის ფილოსოფიაში. ამას ამტკიცებს ია, რომ როგორც დიალექტიკოსები, ისე სოფისტები ფილოსოფიას ნილბს ატარებენ, მაგრამ სოფისტთა მხოლოდ მოჩვენებითი სიბრძნეა, დიალექტიკოსები კი ავალდებურ მჭელობენ, ყველადრებით კი საერთოა არსებობა და მასზე მიტომ მსჯელობენ, რომ ეს ფილოსოფიასათვის სპეციფიკური ობიექტია დიალექტიკა და სოფისტთა იმივე ღვროს ნებუიან, რასაც ფილოსოფია, მაგრამ ფილოსოფია განსხვავდება დიალექტიკისაგან კვლევი მეთოდით, აოფისტისაგან ცხოვრების პრინციპებითა შერჩევით. დიალექტიკა ცდებს აფეთებს იმ ობიექტზე, რასაც ფილოსოფია შეიცნობს, აოფისტთა კი მოჩვენებითი და არა ნამდვილი მეცნიერებაა.

შემდეგ, ერთმანეთთანადმი დაპირისპირებულ წყვილთა ერთ-ერთი მხარეა „ნაყოფი“, მაგრამ ყველა ისინი დაუფიქრებიათ არსებულსა და არარსებულზე, ერთსა და მრავალზე, მავალითად, უძრავთა ერთზე, მოძრაობა — მრავალზე. ყველა დაახლოებით ერთი აზრისაა იმის შესახებ, რომ არსებული და არსება ყოველთვის დაპირისპირებულ გეომეტრულთან შესდგება. ყოველ შემთხვევაში, ყველა აღიარებს ასეთ დაპირისპირებულ საწყისებას: ზოგი — კენტასა და ლუწს, ზოგი — თბილსა და ცივს, ზოგი — ახალ-

ვარსა და უსაზღვროს, ზოგი — მეგობრობასა და მტრობას. ყველა სხვა საწყისებიც, როგორც ჩანს, ერთსა და მრავალზე დიფერენციალიზაციის მიხედვითაა მიჯნის ნიშნით მიერ მიკვლეული დაუფიქრება. ის საწყისებიც, რომლებიც სხეულებში დაუშვებს, მთლიანად ამ გვარში ექცევა. აქედან ცხადია, რომ არსებულს, როგორც არსებულს, ერთი შეცნობება სწავლობს, რადგან ყველაფერი არის ან წინააღმდეგობა, ან წინააღმდეგობისაგან შესდგება წინააღმდეგობის საწყისები კი ერთი და სიმაგვლე, რაც ერთი შეცნობების ობიექტია, სულ ერთია, აქვს მის ერთი მნიშვნელობა, თუ არა, რასაც აინაზღვილუწი აქვს ადგილი. მაგრამ თუ ერთს მრავალი მნიშვნელობა აქვს, ყოველგვ, თვით ერთმანეთის საწინააღმდეგო ცნებებზე კი ითქმის მასზე, როგორც პირველზე. ამიტომ, თუ არ არსებობს ზოგადი და ერთი, მოცემული საგნებში ან მათგან დამოუკიდებლად, მაშინაც ზოგი რამ მაინც ერთს ენება, ზოგი კი მისგან გამომდინარეობს. ამიტომაც გეომეტრია არ იკვლევს იმას, თუ რა არის დაპირისპირება, დასაბუთებული ერთი არსებულ, იგივეობრივი და განსხვავებული და თუ განიხილავს, განიხილავს პირობითად.

ამრიგად, ერთი მეცნიერების საქმეა არსებულის, როგორც არსებულის და მისი, როგორც არსებულის, თვისებების შესწავლა ისიც ცხადია, რომ ის არა მხოლოდ სუბსტანციურ სწავლობს, არამედ მის თვისებებზე, როგორც ზემოთქმულთა, ისე წინამორბედთა და მომდევნოთ, გვარებსა და სახეებს, მთელსა და ნაწილებს და ყოველივე სხვა ამდაგვარს.

თავი მესამე

ახლა უნდა შევხებით აკეთება იმის შესახებ, რომ ერთი და იგივე, თუ სხვადასხვა მეცნიერების საგანია ე. წ. მათემატიკური აქსიომები და მათემატიკური ზუსათი მოვლენები. ცხადია, რომ მათი განხილვა არის ერთი მეცნიერების საგანი, კერძოდ, იმ მეცნიერებისა, რომელიც ფილოსოფიას ეკუთვნის და სწორედ ამია განხილვაა აქირო. ეს აქსიომები ახასიათებს ყველა სხვის სუბსტანციას და არა სხვებისაგან დამოუკიდებლად არსებულ რაღაც განსაკუთრებულ გვარს: ყველა იყენებს მათ, რადგან ისინი ახასიათებენ არსებულს, როგორც არსებულს. ყოველი გვარია კი არსებულია, და იყენებენ მათ იმდენად, რამდენადაც ეს საკმარისია

არსებობს (ეს თავიდანვე იმის მიღება იქნებოდა, რასაც დასაბუთება სჭირდება), არამედ იმის მოთხოვნით, რომ ეს როგორც თავისთვის, ისე სხვებისთვის რაღაც გარკვეულზე მსჯელობდეს. ეს კი აუცილებელია, თუ მის რაიმეს თქმა სურს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ის ვერც თავისთვის და ვერც სხვებისთვის გვრადფრს გარკვევით ვერ იტყვის. ასეთ შემთხვევაში შესაძლებელი იქნებოდა მტკიცებები, რადგან მის რაღაც საზოგადოებრივ ექნებოდა მხედველობაში. მიზეზი ამისა ის კი არაა, ვინც ამტკიცებს, არამედ მოწინააღმდეგე, რომელიც ამ დებულებას იყენებს, რომელიც უარყოფს. გარდა ამისა, ვინც ამს უშვებს, იმასაც უშვებს, რომ არსებობს რაღაც ჭეშმარიტება დასაბუთების გარეშე. მაგალითად, დებულება იმის შესახებ, რომ შეუძლებელია ყოველივე ასე იყოს და არც იყოს¹

უპირველესად ყოვლისა, ცხადია, ჭეშმარიტია ის, რომ გამოთქმა „არაუბობა“ ან „არ, არაუბობს“ რაღაცის ნიშნავს და არა შეიძლება, რომ ყოველივე ასე იყოს და არც იყოს. შემდეგ, თუ „ადამიანს“ ერთი მნიშვნელობა აქვს, ის შესაძლებელია, „ორდება ცხოველს“ ნიშნავს. ერთ მნიშვნელობაში შემდეგს ვგულისხმობთ: თუ ის ნიშნავს „ადამიანს“, როგორც ადამიანს, ამ შემთხვევაში მის „ადამიანად ყოფნა“ იქნება. მდგომარეობას არ სცვლის ის, თუ ეს ბევრი მნიშვნელობა დამოუკიდებელი, თავგარია, რომ ამ მნიშვნე-

ლობათა რიცხვი განსაზღვრული იყოს, რადგან ყოველ მნიშვნელობაში განსაზღვრულ სახელს დავარქმევდით. მე იმის თქმა მინდა, რომ თუ ვინმე ამბობს, რომ „ადამიანს“ აქვს არა ერთი, არამედ მრავალი მნიშვნელობა, რომელითაგან ერთი „ორდება ცხოველი“ და ამის გარდა, ვიდრე სხვა მრავალი მნიშვნელობები, ოლინდ რიცხვით განსაზღვრული, მაშინ სპირობა იქნებოდა თვითელი მნიშვნელობისთვის ცალკე სახელწოდების გამოჩენა. ასე რომ არ მოვეცეულოყავით, არამედ დავვეშვა, რომ ცნებებს განუსაზღვრელი მნიშვნელობა აქვთ, ცხადია, რომ ურთიერთგაეხმად შეუძლებელი იქნებოდა. რადგან ერთი მნიშვნელობის არქონება არც ერთი მნიშვნელობის არქონებას ნიშნავს. ხოლო თუ სიტყვებს არავითარი მნიშვნელობა არა აქვთ, ესაა ერთმანეთის და ვიდრე მეტი, თავის თავის ჭეშმარიტი გაგების შესაძლებლობა კი, რადგან აზროვნება შეუძლებელია რაღაც იგივეობრივის მოახრების გარეშე. და თუ ეს ასეა, მაშინ ყოველ ცალკე აღებულ საგანს ცალკე სახელი უნდა დავუჭავს.

ამრიგად, როგორც თავიდანვე ვთქვით, თუ სიტყვას რაიმე

მნიშვნელობა აქვს, ეს მნიშვნელობა ერთია და შეუძლებელია, რომ აღმაინ, „არაუბობა“ აღმაინის აზრსებობა. ნიშნავდა, თუ „ადამიანი“ არა მხოლოდ ერთთან მიმართებას გამოატავს, არამედ ერთ აზრსაც. მაგრამ ერთი არაა იგივე, რაც ერთთან მიმართებაში ერთს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, როგორც „უწინააღმდეგველს“, ისე „თითქმის“ და „დამახას“ ერთი და იგივე მნიშვნელობა იქნებოდა. და მარტად, ყველ ფერს ერთი იქნებოდა. როგორც სინოი შეიძლება, არსებობა და აზრსებობა, ერთი და იგივე არაა, არამედ ისინი მხოლოდ ომონიმები შეიძლება იყვნენ. მაგალითად, იმისთვის, რასაც ჩვენ „ადამიანს“ ვუწოდებთ, სხვადასხვა შეიძლება „არაადამიანს“ ეწოდებოდა. მაგრამ სადაო ეს კი არაა, რომ ერთსა და იმავე მოვლენას შეიძლება თუ არა ვუწოდოთ ერთი და იგივე სახელი ადამიანისა, არამედ საგანი თვითონ. მაგრამ თუ „ადამიანს“ და „არაადამიანს“ მნიშვნელობა არა აქვთ, ცხადია, სხვადასხვა არ იქნებოდა „ადამიანად ყოფნა“ და „ადამიანად არ ყოფნა“. ასე რომ, „ადამიანად ყოფნა“ იგივე იქნებოდა, რაც „არა ყოფნა ადამიანად“, რადგან ობიექტო ერთი იქნებოდა. ერთადერთი „ადამიანად ყოფნა“ და „არაადამიანად ყოფნა“ თუ ცნება ერთია. თუ ეს ერთი და იგივეა, მაშინ ერთი და იგივე ძირელობა ექნებათ. ამანდ ყოფნას და არყოფნას ადამიანისა და „არაადამიანის“ მნიშვნელობა, რომელიც სხვადასხვა „ადამიანის“ მნიშვნელობაში შედის. მაგრამ თუ ეს აუცილებელია, შეუძლებელია, რომ ადამიანი იმავე დროს „ორდება ცხოველიც“ არ იყოს. რადგან „ადამიანი“ აღმართა აყოფნისა „მოქმედობისა“ „ადამიანად ყოფნა“ და „არადამიანად ყოფნა“ აღმართა აყოფნისა, რომ ერთადერთად ჭეშმარიტი იყოს იმის თქმა, რომ ერთი და იგივე „არის ადამიანი“ და „არა არის ადამიანი“. იგივე უნდა ითქვას „ადამიანად არყოფნაზე“. რადგან „ადამიანად ყოფნა“ და „არადამიანად ყოფნა“ სხვადასხვა აზრს გამოატავებს ისევე, როგორც სხვადასხვა „თეთრად ყოფნა“ და „ადამიანად ყოფნა“, ოლინდ პირველ შემთხვევაში საგნები ერთმანეთს უფრო მეტად უპირისპირდებიან ისე, რომ სხვადასხვას ნიშნავენ. მაგრამ თუ „თეთრი“ და „ადამიანი“ ერთსა და იმავე აზრს ატარებს, მაშინ იგივე შეიძლება ვთქვათ, რაც აღრევე იყო ნათქვამი, რომ ყოველივე ერთი იქნებოდა და არა მარტო უპირისპირებული. და თუ ეს შეუძლებელია, მაშინ იმავე შედეგს ვღებდით, რაც უკვე ვთქვით, თუ მოწინააღმდეგე მხოლოდ

1007a

[illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

მოქალაქეობა იმ შემთხვევაში, თუ ყველაფერი ერთი და იგივე იქნებოდა, აღმნიშნული და არააღმნიშნული მაგრამ როგორც უკვე ვთქვით, არაღმნიშნული ისეთი, რომელიც ერთს უფროსადებს და მეორეს არა. ასე რომ, როგორც ჩანს, ყველას ერთი მარტივი შეხედულება აქვს, თუ ყველაფერზე არა, უკეთესა და უარესზე მაინც. და თუ ეს არის არა მათი ცოდნა, არამედ წარმოდგენა, მათ უფრო მეტად საჭიროა ფიქრი ჭეშმარიტებაზე, როგორც ავადმყოფი, უფრო მეტად უნდა ზრუნავდეს ჯანმრთელობაზე, ვიდრე ჯანმრთელი. ასევე წარმოდგენის მქონე არაა ისეთავე დამოკიდებულებაზე ჭეშმარიტებასთან, როგორც მცოდნე ამას გარდა, დიდ ყველაფერი იყო! და არც იყოს ასე, მაგრამ არსებულის ბუნების მტ-ნაცვლობა ახსიათებს, რადგან არ შეიძლება ერთნაირად გუწოდოთ ლუწი ორსა და სამს, ასევე ერთნაირად არ სცდებიან ისინი, ვისაც ჭვინია, რომ ოთხი არის ზედი, და ვისაც ის ათასი ჭვონია. და თუ ერთნაირად არ სცდებიან, ცხადია, რომ ერთი ნაცვლ სცდება და უფრო მეტ ჭეშმარიტებას ამბობს თუ არსებობს ჭეშმარიტებასთან უფრო მეტად ახლო მყოფი საგნები, მაშინ უნდა იყოს რაიმე ჭეშმარიტიც, რომელთან ახლო მყოფი უფრო მეტად ჭეშმარიტი იქნება. და თუ ის არ არსებობს, მაგრამ არსებობს რაღაც უფრო მეტად ჭრუევი და უფრო მეტად ჭეშმარიტი, მაშინ განვთავსდეთ დღევანდელი იმ უკიდურესი მოძღვრებიდან, რომელიც ხელს უშლის აზროვნებას რაიმეს დადგენაში.

თავი მხუთმე

იმევე შეხედულებიდან გამომდინარეობს აგრეთვე პროტაგორას მოძღვრება და აუცილებელია, რომ ამ რაივე მიღებულ იქნას, ან არც ერთი მათგანი. თუ ჭეშმარიტია ყველა შეხედულება და მოვლენა, აუცილებელია, რომ ყველაფერი ერთსა და იმავე დროს იყოს, როგორც ჭეშმარიტი, ისე მცდარი. რადგან ბევრს ერთმეორის საწინააღმდეგო შეხედულება აქვს, რომელთაგან ერთი მხარე ფიქრობს, რომ სცდება მეორე, რომელიც მის შეხედულებას არ ეზიარება. ასე რომ, აუცილებელია, ერთი და იგივე იყოს და არც იყოს და თუ ეს ასეა, მაშინ აუცილებელია, რომ ყველა შეხედულება ჭეშმარიტი იყოს, რადგან ერთმეორის საწინააღმდეგო შეხედულება აქვთ იმათ, რომელთაგან ერთნი სცდებიან და მეორენი კი ჭეშმარიტებას ამბობენ. და თუ სწამდვარყოფილ ასეა, მაშინ ყველას ჭეშმარიტება უთქვამს. რომ ორივე თვალსაზრისი ერთი და

იმევე შეხედულებიდან გამომდინარეობს, ეს ცხადია, მაგრამ უკვე ვიმათ მივღოთა მეთოდი ერთი და იგივე არ შეიძლება იყოს, რადგან ზოგს დარწმუნება აქვრდება, ზოგს იმეულება. უტოლნი სამეურნალოა, რადგან აქ საემე ეხება მათს მოძღვრებას და არა მხოლოდ სიტყვიერ მსჯელობას. იმათი მამხილებელი საშუალება კი, რომლებიც ლაპარაკობენ ლაპარაკის გულსათვის, არის სიტყვიერი ურთიერთობა და ცნებების დახუხუტება. მკვლევარებს შეხედულება საწინააღმდეგო აზრთა და საგანთა ერთდროულ არსებობა შეესაბამება გაუჩნდით შეგარძნებრიდან, სადაც საწინააღმდეგო შეხედულებანი და დამპირისპირებანი ერთდროულად არსებობენ და ერთი და იმავედ წარმოიშობიან. არარსებული არ შეიძლება წარმოიშვას. მაშინ საგანს წინასწარ უნდა ეარსება ორივე სახით, როგორც ამტკიცებს კიდეც ანაქსაგორა, რომ ყოველთვე ყოველთვეში იყო შერეული. და როგორც ასეველს დემოკრიტე: ცირიელიცა და სასეცი, რომელთაც სამყაროს ნებისმიერ ადგილზემე ვხვდებით, ერთნაირად არსებობენ, ეს უარსაყნელი, როგორც არსებული და პირველი როგორც არარსებული.

ამ შეხედულებებია მომხრეთ უნდა ვუპასუხოთ, რომ რაინი ნაწილობრივ სწორად მსჯელობენ, ნაწილობრივ კი სცდებიან, რადგან არსებულზე ორი აზრთი შეიძლება მსჯელობა: ერთი მხრივ, მისი წარმოშობა როგორღაც შესაძლებელია არარსებულიდან, მეორე მხრივ, ეს შეუძლებელია. ერთი და იგივე არის არსებულიცა და არარსებულიც, ოღონდ არა ერთსა და იმავე მიმართებაში. შესაძლებლობაში ერთი და იგივე შეიძლება დამპირისპირებულ მოვლენებს წარმოადგენდეს, სინამდვილეში კი არა. გარდა ამისა, საჭიროა მათ დაუშვან არსებულითა რაღაც არსება, რომელსაც არ ექნება სრულებით არც მოძრაობის, არც დაღუპვის და არც წარმოშობის თვისება.

ასევე ზოგს შეხედულება მოვლენების ჭეშმარიტების შესაბამე 10099 შეგარძნებული საგნებიდან გამოუშუშვადით. მათი აზრით, ჭეშმარიტება ვერ დადგენილია შეგარძნებულია სიმრავლეთა ან სიმცირეთა დაყრდნობით, რადგან ერთი და იგივე ზოგს ტუპილად ეჩვენება ზოგს კი მწიარე. ამიტომ ყველა რომ ავად გამხდარიყო ან ჭკუაზე შემოლოყო და ორისამი კაციდა დარჩენილყო ჯანმრთელი და ჭკამყოფელი, მაშინ ამით ჩათვლიდნენ ავადმყოფებად და გრენებად და არა ასეებს. ამას გარდა, მრავალ სხვა ცხოველსა და ჩვენს ერთი და იგივე საწინააღმდეგოდ ეჩვენება. და ერთსა და იმავე აღმნიშნაყ ერთი და იგივე საგანი შეგარძნებუში ერთნაირად არ

მეცნიერება. რომელი მათგანია მცდარი ან ჭეშმარიტი, არაა ნათელი. იმიტომ, რომ ერთი მათგანი უფრო მეტად ჭეშმარიტი არაა, ვიდრე მეორე, არამედ ორივე ერთნაირად ჭეშმარტნი არიან. ამიტომ ამბობდა დემოკრიტე, რომ ჭეშმარიტი არაფერია, ან ჩვენთვის დაფარულია. გამოძინარენი, ერთი მხრივ, აზრისა და შეგრძნებების იგვევობიდან და მეორე მხრივ, ორივეს ცვალებადობასთან იგვევობის დებულებიდან, ამტკიცებდნენ, რომ რაც შეგრძნებებში გვევლინება, აუცილებლად ჭეშმარიტია. გადმოცემის მიხედვით, ემპედოკლეს დემოკრიტე და სხვები, ამ შეხედულებათა აზიარებდნენ. კერძოდ, ემპედოკლეს უმტკაცებია, რომ აღმზარის ფიზიკური მდგომარეობის ცვალებადობა აზროვნების ცვალებადობის მომასწავებელია, რადგან «ფიზიკური მდგომარეობის შეცვლასთან ერთად ძლიერდება მისი აზროვნებაც უნარი». მეორე იდეალა კი ამბობს, რომ «რამდენადაც იცვლება აღმზარის ბუნება, იმდენად იცვლება მისი აზროვნებაც». ასევე აცხადებს პარმენიდე: «როგორ ნაერთსაც წარმოადგენს აღმზარის მოქნილობა ნაწილები, ისეთივეა მისი აზროვნებაც. აზროვნების ორგანოს და სხედულის ნაწილების ბუნება ყველგან და ყველასათვის იგვევობრივია და რაც ჭარბობს, ის არის აზრი».

ანაქსაგორას შეხედულების მიხედვით, რომელიც მისმა რომელიმე მიმდევრებმა შემოაგვიანახეს, აღმზარისათვის საგნები ისეთია, როგორც აღქვამენ როგორც ამბობენ, ჩანს, რომ ამ აზრისა იყო პომპროსიკი, როდესაც პეტრორის შესახებ ამბობდა, რომ «მან დარტყმითავე გონება დაგარგა და იწვა შეცვლილ აზრებით». გელისნოსმა რა, რომ ჭკუას გადასულიც აზროვნებებს, რღონდ არა ისე, როგორც ჭკუათამყუდველი. ცხადია, რომ თუ ორივე აზროვნება, რომელიც შეიძლება იყოს და არც იყოს ასეთი, აქედან უარესად ცუდი შედეგები გამოიძინარეობს, რომ ყველაზე უკეთ ჭეშმარიტებს განყვრება იმით შეუძლიათ, რომლებიც ყველაზე მეტად იძებნენ მას და ყველაზე უფრო უფეროთ ის. თუ მათ ასეთი შეხედულებები აქვთ და აუ მტკიცებენ ჭეშმარიტებას, მაშინ რატომ არ ეარგებენ ფილოსოფიისათვის რწმენა ისინი, ვინც ფილოსოფიასა მუშეშობას ამტკიცებენ, რადგან ამ შემთხვევაში ჭეშმარიტების ძებნა წყლის ნაყვ იქნებოდა¹⁰.

ასეთი შეხედულებები გამოიწვია იმან, რომ იცვლდნენ რა ჭეშმარიტება. არსებულის შესახებ, არცხუდად მხოლოდ შეგრძნებები მიაჩნდათ, შეგრძნებებს კი უადრეად განუსაზღვრელი ბუნება აქვთ და იგი არსებობენ, როგორც ჩვენ ვთქვით. ეს მოაზროვნე-

ნი გონიერულად მსჯელობენ, მაგრამ მათი მსჯელობა არაა ჭეშმარიტ. ოუმც ასეთი მსჯელობა უფრო შესაფერია, ვიდრე ესენოდენეს წინააღმდეგ მინაითული მსჯელობა ექიხარმესი. შეძლებს, სედავდნენ რა, რომ მთელი ბუნება მოძრაობაშია და რომ ცვალებად მოვლენებში არაფერია ჭეშმარიტი, დასაცენს, რომ ყოველ მხრივ ცვალებადს მიგნდა შეუძლებელია. ასეთი წარმოდგენიდან გამოიძინარეობდა უკვე გამოთქმული შეხედულებათა შორის ყველაზე უკადრესი შეხედულება ჰერაკლიტის მიმდევრებისა, და კრატელოსისა, რომელიც ვადაჭრით არაფერს არ ამბობდა, არამედ მხოლოდ თითს ამოძრავებდა და კიცხავდა ჰერაკლიტეს, რომელიც ამტკიცებდა, რომ შეუძლებელია ერთსა და იმავე მდინარეში ორჯერ ჩაუდგო. თვითონ კი ფტრებდა, რომ ეს შეუძლებელია ერთხელაც კი. ამ მოადრეტის მიმდევრებია აზრით, ცვალებადი საგანი, სანამ ის ცვალებადობაშია, არ არსებობს. მაგრამ ეს აადვია, რადგან საგანი, რომელიც რამე თვისებას ეარგავს, აქედან რაოდენაწილს ინარჩუნებს და იქიდანაც, რასაც იძენს, ნაწილი აუცილებლად უნდა ჰქონდეს წინააწარ. საერთოდ, როდესაც რამე ისობა, მისი რაოდენაწილი რჩება და როდესაც რამე იმაოდება, აუცილებლად არსებობა წინააწარ ის, რისგანაც და რის საშუალებითაც წარმოიშობა. თმცა ეს პროცესი არ შეიძლება უსასრულო იყოს

მაგრამ დაფენვით ამას თვით და შევებით იმ თვალაზრისს, რომლის მიხედვით რაოდენობრივი ცვალებადობა იგივე არაა, რაც თვითობრივი, რომ რაოდენობა მიხედვით უცვლელი არაფერია არ არის, ამიტომ ყველაფერა ფორმით შეიცნობთ. ამ შეხედულების მომხრენი ვაკიცხვის ღირსნი არიან, რადგან ისინი აწარმოებენ დავიერებას შეგრძნებადი მოვლენების მცირე რაოდენობაზე და მათი ახალგვით მსჯელობენ მთელ სამყაროზე მხოლოდ ჩვენს გარშემო არსებული შეგრძნებადი სამყარო განუწყვეტლო ისობა და იშობა, რაც მთელი კოსმოსის უმცირესი ნაწილია. ასე რომ, უფრო სამართლიანი იქნებოდა ამით¹¹ საშუალებით ისინი¹¹ გაგვემართლებია, ვიდრე მათი საშუალებით ეკნი დავეუდნაშაულებია შემდეგ, ცხადია, რომ ჩვენ მათ მიმართ უნდა მოვიცეთ იგი, როგორც ადრევე ვთქვით, საჭიროა დავუმტკიცოთ მათ და დავარწმუნოთ იმაში, რომ არსებობს რაღაც უძრავი ბუნება იმათი სიტყვიდანაც, რომელიც ამტკიცებენ. რომ ერთი და იგივე საგანი ერთსა და იმავე მიმართებაში არსებობს და არც არსებობს, გამოიძინარეობს, რომ ყველაფერი არ იმყოფება უფრო მეტად უძრავ

ბით კი არა, ზოლოდ ვისაც განსხვავებული მხედველობის მქონე თვალებში იჭეს, სიგანის სხვადასხვა თვალში სხვადასხვადასხვად მოეჩვენებოდა. ზემოდასახელებული მ-ზეზის გამო მათ ყველა მოვლენაზე, შემშარბად მიანჩნით და ამიტომ ყველა მხედველუბა — ერთა-ორად მტლ-რად და შემშარბად მავრად არც კეულას და აოც ერთსა და იმავეა ყოველთვის ერთი და იგივე არ ეჩვენება არამედ ხშირად ერთსა და იმავე დროს ერთი და იგივე ხშირად აწინააღმდეგოდაც კი ეჩვენებოდა მგავლითად, შეხების შეგრძნების ორი გადაჯვარედინებული თითით სავანი ორად ეჩვენება, მხედველობას კი ერთ დ ასე რომ, შემშარბი იქნება დებელება იმის შესახებ, რომ შეუძლებელია სიგანის ერთი და იმავე შეგრძნებები ერთსა და იმავე პირობებში და დროში ერთსა და იმავედ ეჩვენოს ადამიანს. ამიტომაც ასევე აუცილებელია უთხრათ იმათ, რომლებსაც ალაბარეებთ არა სიმნიელების დამტყვის, არამედ ლაბარაკისეგ მიზანი, რომ ეს დებელება მხოლოდ მათთვის არის შემშარბი და არა საერთოდ. და როგორც ზეგითაც იყო თქმული, მათთვის აუცილებელია ყოველივეს მიმართობა მტელი და შეჭლოლებზე. ეს კი სწორედ იმას ნიშნავს, რომ მათი აზრით, არაფერი არც წარმო-ქმნის, არც კი ექნება. აქ, თუ ის ვინმე წინასწარ არ წაოთიადიგნა. მაგრამ თუ რაიმე წარმოიშვა ან შეიძლება წარმოიშვას, მაშინ ცხადია, რომ ყველ-დგეო შესდებულაზე არ ეოფილა დამოკიდებული. თუ არაგობის რაიმე ერთი, ის დამოკიდებულებაშია ერთიანე, ანდა ერთიან განსაზღვრულ რიცხვთან. და თუ ერთი და იგივეა „ნახევარი“ და „ხალი“, ის ორმაგის ტოლი ყოველ შემთხვევაში არ იქნება. თუ აღქმელსათვის „ადამიანი“ და „წარმოიდგენი ობიექტი“ ერთი და იგივეა, მაშინ მისთვის „ადამიანი“ ექნება არა „წარმოიქმნე წარმოიდგენი, არამედ „წარმოიქმნე წარმოიდგენი“. და თუ ყოველივე დამოკიდებულია იმდემლისაგან, მაშინ აღმქმელი უსაზღვრო სი-ხის სიგნებთან იქნება მიმართებაში.

1011b

თი, ყველადერი ის, რაც შეიძლება ითქვას იმ ყველაზე უფრო ურთუი დიკლუბის შესახებ რომ რ შეიძლება ეთმნეთა: ჭინიალდევო ორი მტკიცება ერთდროულად შემშარბი იყოს. აგრეთვე აქედან გამომდინარე შედეგების და იმის შესახებ, თუ რაიმე ამტკიცებარ იხიი ამის თო შეოლობიო. ერთი და იმ კეს შესახებ ერთდროულად გამოთქმული საწინააღმდეგო შეხედულებები შემშარბი იყოს, ცხადია, რომ ერთსა და იმავე ვითარებაში არ შეიძლება ორი დამოკიდებული თვისება ახასიათებდეს ერთსა და იმავედ. ან და რასაკლებს ვთხოვთ ითი იხილიც არსებულზე არა ნაღებ არსებობს, რადგანაც არაგობა

ხოლო „ნაელი“ რაოდ გინსაზღვრული გვირის უარყოფაია: თუ შეუძლებელია ერთდროულად მტკიცება და უარყოფაც შემშარბი იყოს, შეუძლებელია აგრეთვე ერთდროულად საწინააღმდეგო მოვლენების არსებობაც. ამიტომ ან ორივე განსაზღვრულ პირობებში უნდა არსებობდნენ, ან ერთ-ერთი მათგანი განსაზღვრულ პირობებში, მეორე კი — განუსაზღვრელში.

თავი მეთხმე

ორ მოპირდამირე მსჯელობას შორის შეუძლებელია რაიმე საშუალოს არსებობა, არამედ თვითველ მათგანაც ცალკე აუცილებელად რაიმე ან მტკიცება, ან უარყოფა. ეს თავიდანვე ნათელი გახდება შემშარბიბა და სიერის ცნების განსაზღვრებისას. თქმა იმისა, რომ არსებული არ არაგობის და არარაგებული კი არსებობს, ატრუება. ზოლო რომ არსებული არსებობა და არარსებული კი არ არსებობს — შემშარბია. ასე რომ, ვინც ამბობს, რომ რაიმე არსებობს ან არ არსებობს, ან შემშარბიბა ამბობა, ან სცდება. მაგრამ არც არსებულზე შეიძლება ითქვას, რომ ის არ არსებობს და არ არსებობს და არც არარსებულზე. ამა გარდა, მოპირისპირე მსჯელობებს შორის ან არის რაღაც შუა, როგორც ნაცრისფერი შავსა და თეთრს შორის, ანდა არაფერი, როგორც დამიანისა და ცხენს შორის, მაგრამ ეს რომ ასე ყოფილიყო, მაშინ ცვალებადობა არ იქნებოდა, რადგან ცვლილება ხდება არაყეთილოდნ ყეთილისკენ, ანდა პირიქით. ჩვენ კი ყოველთვის ვაჩვენეთ, რომ ცვლილება მოპირისპირე მხარეებს შორის იმე არ შეიძლება იყოს, თუ არა შუალედი საფეხურების გავლით. თუ დავუშვებთ შუალედ საფეხურებს, ან შემთხვევაში ცვლილება მოხდებოდა თვითრიდნ და არა აათეთრიდნ, რაც არისა არ შეინიშნება. შემდეგ, ყოველივე ის, რასაც აზროვნება მოიარაგებს ან განსჯია, ის ან ამტკიცებს, ან უარყოფს, როგორც შემშარბიბის, ისე შეიძლება შემთხვევაში. რაც ნათელი გახდა შემთხვევაში განსაზღვრებიდან: როდესაც ის ასე აჯავიერებს, სულ ერთია, ამტკიცებს თუ უარყოფს, ამბობს შემშარბიბას, თუ არა და სცდება.

გარდა ამისა, ყველა დამოკიდებულებას შორის უნდა არსებობდეს შუა საფეხური, თუ მსჯელობა არ წარმოებს მსჯელობისავე ელვისთვის, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ადამიანი ვერ იტყვოდა შემშარბიბას და ვერც არაშემშარბიბას: ამიტომ, არსებულსა და არარსებულს შორის კიდევ იარსებებდა რაღაც, როგორც წარ-

1012a

მოშობადაა და დაღუბვას შორის — რაღაც ცვალ ღო. . .
დღე, სადაც უარყოფა საწინააღმდეგო მოვლენა იწვევს, შეიძლე-
ლი საფენური აქცია იარაღებდა, როგორც რიცხვებში უნდა არსე-
ლობდეს რიცხვი, რომელიც არც ეტეხილა და არც არაკენტი. მაგრამ ეს
შეუძლებელია, რაც ნათელი ცნებათა განსაზღვრებიდან ამ შემთ-
ხვევაში პროცესი განუსაზღვრელი იქნებოდა და არსებულის რიცხვი
გათვლიდა იმ მხოლოდ ერთ ნახევარეკრ, არამედ მეტეკრად.

შემდეგ, შესაძლებელი იქნებოდა უარყოფა, როგორც მტკიცე-
ბისა, ისე უარყოფის. ესეც ხომ რაღაც არსებული იქნებოდა, რად-
გან მის რაღაც სხვა არაფერა ექნებოდა შემდეგ, როდესაც მოაპაზრე
უარყოფის თვითონ არსებობას, ის სხვას აზღვრის არ უარყოფა,
გარდა არსებობისა, რადგან უარყოფა არსებობას გულისხმობს.
ზოგი ამ, და ზოგი სხვა პარადოქსებამდე მივიდნენ ერთი და იმავე
გზით. ისინი, როდესაც გერ სწავებდნენ საღო საკითხებს, თავს
ანებებდნენ მას და კემშირბად მიიწვედნენ იმას, რასაც სოლო-
გნიზმით იღებდნენ. ზოგი ამ მიზეზით მსჯელობდა, ზოგი კი იმიტომ,
რომ ყოველივეს დასაბუთების ძებნა. ყველა ამ წამოწყებათა წი-
ნააღმდეგ ცნებათა განსაზღვრებით უნდა დავიწყოთ განსაზღვრება
კი მიიღება აუცილებელია აღნიშნებით. ის აიტყვებში გამოხატული
ცნებაა, როგორც ჩანს, პეტარტეს დებულება იმის შესახებ, რომ
ყოველივე არსებობს და არც არსებობს, ყველაფერს კემშირბად
აქცევდა. ანაჟაგორას კი, რომელიც უშეზღუდო საწინააღმდეგო
მსჯელობათა შორის რაღაც შეუღლეს, ყოველივეა შეცდომა
აქცევდა, რადგან მისი აზრით, როდესაც ყოველივე შერეული იყო,
ნარევი არ წარმოადგენდა არც სიყვითა, არც არსიკეთეს ასე რომ,
გერაივი გერ იტყოდა კემშირბადებს.

თავი მეორე

დავადგინეთ რა ეს, ცხადი გახდა, რომ შეუძლებელია, როგორც
ერთ ცალკეულ შემთხვევაში, ისე საერთოდ, სწორი იყოს ზოგი-
ერთის შეხედულება იმის შესახებ, რომ არაფერი არაა კემშირბადი
(მათი აზრით, არაფერი არ უშლის ხელს, ყველან ისეთი მდგომარე-
ობა იყოს, როგორც კვდრატის გვერდებისა და დიაგონალის
თანაფარდობითობის შემთხვევაში), ამ შეხედულება იმის შესახებ,
რომ ყოველივე კემშირბადი, ეს შეხედულებები უახლოვდება პეტარ-
ტეს თვალსაზრის იმის შესახებ, რომ ყოველივე კემშირბადი-
ცაა და მცდარიც. ის თვითვე ამ დებულებას ცალ-ცალკე ამტკი-

ცებდა. ასე რომ, თუ პირველი შეუძლებელია, მაშინ მეორეც
შეუძლებელი იქნებოდა გარდა ამისა. საწინააღმდეგო დებულებე-
ბი არ შეიძლება ერთდროულად კემშირბადი იყვნენ და მცდარიც.
მკამ, შეუძლებელია არაა ზემო-მოქალაქი შეხედულებებიდან
გამომდინარეობს, რომ თითქმის ეს შესაძლებელია ყველა ამ შეხე-
დულებების მომხრეებს უნდა მოვთხოვოთ, რაც ზემოთაც უკვე
აღვნიშნეთ, რომ არ შეიძლება რაიმე არაფერიდეს და არც არსე-
ობა იყოს. არამედ ყოველივე რაღაც არსებული მნიშვნელობა იქნა
ქონდა ამიტომ მაქვს ეს და დავიწყეთ იმ. . .
თუ რას ნიშნავს კემშირბადი და შეცდომა. თუ კემშირბადი სხვა
არა არის რა, გარდა შეცდომის უარყოფისა, შეუძლებელია ყოველივე
ყოველივეს მტკიცება ან უარყოფა, არ შეიძლება ორივე მხარე
შეცდომა იყოს. რადგან წინააღმდეგობის მხოლოდ ერთ-ერთი მხა-
რია ყოველთვის მცდარი.

ყველა ამგვარი შეხედულებებიდან გამომდინარეობს ერთი
შედეგი: ისინი თავის თავს უარყოფენ. რადგან ის, ვინც ყოველი-
ვეს კემშირბადებს ამტკიცებს, კემშირბადი აცხადებს იმის საწი-
ნააღმდეგო დებულებასაც. ან რომ, ამავე დროს თავისი დებულე-
ბის არაქემშირბადებსაც ამტკიცებს. რადგან საწინააღმდეგო დე-
ბულება მის დებულებას არ ამართლებს. ხოლო ვინც ყოველივეს
შეცდომად აცხადებს, ამტკიცებს როგორც საკუთარი დებულე-
ბის არაქემშირბადებს, ისე იმ შეხედულებათა, რომლებიც მხო-
ლოდ საწინააღმდეგო დებულების არაქემშირბადებს და საკუთარის
კემშირბადებს ამტკიცებენ მის დიუსრულებად გვერი კემშირი-
ტი და მცდარი დებულებები ღ. შევსა და სკრინდება, რადგან კემში-
რბადი კემშირბადი დებულებას შესახებ ნათქვამი, რომ ის კემშირ-
ბადი, რაც უსასრულობაში მდის.

ცხადია, ავრთვე, რომ კემშირბადი ან ამბობენ არც ისინი,
რომლებიც ამტკიცებენ, რომ ყოველივე უძრავი და არც ისინი,
რომლებიც ყოველივეს მოძრავად აცხადებენ. თუ ყოველივე უძ-
რავ მდგომარეობაშია, ყოველთვის ერთი და იგივე იქნება კემშირი-
ტიცა და მცდარიც. მაგრამ, როგორც ჩანს, ესეც იცვლება, რადგან
მოლაპარაკე ოდესღაც არ იყო და არც მომავალში იქნება. და თუ
ყოველივე მოძრავია, კემშირბადი არაფერი არ იქნება, არამედ ყვე-
ლაფერი შეცდომა იქნება მაგრამ დამტკიცდა, რომ ეს შეუძლებე-
ლია ამას გარდა, აუცილებელია, რომ არსებული იცვლებოდეს.

ცვლელადობა კი წარმოებს რაიმედან რაიმეში და არ შეიძლება. რომ ოდესმე ყველაფერი ან მხოლოდ უძრავი იყოს ან მხოლოდ მოძრავი და არც მუდმივია რაიმე, რადგან არსებობს რაღაც, რაც მოძრავს მუდმივად ამოძრავებს და თვით კი, როგორც პირველი მამოძრავებელი, უძრავია.

წიგნი მეხუთე

თავი პირველი

საწყისის პირველი მნიშვნელობაა საგნის თავდაპირველი მოძრაობა საწყისი. მაგალითად, საიდანაც იწყება საგნის სივრცე და მართლუბა, იქვეა მისი საწყისიც. მოწინააღმდეგე მხრივ მოძრაობისა საწყისი მეორე მხარეს იქნება. საწყისის მეორე მნიშვნელობაა, საიდანაც ესა თუ ის აქმე უკეთესად კეთდება მაგალითად, შემეცნების დროს, საწყისია არა ის, საიდანაც შესწავლა იწყება, არამედ ის, საიდანაც აღვილია შესწავლა. მესამე შემთხვევაში საწყისად ითვლება ის, საიდანაც იქმნება საგანი. მაგალითად, ვეშისათვის ასეთია ფუძე, სახლებისათვის — ქვაყუთხედი, ცხოველებში, ზოგის აზრით, ესა გული, ზოგის აზრით კი — ტვინი, დანარჩენი სხედს სხვა საწყისებს ასახელებენ. საწყისის მეოთხე მნიშვნელობა, ის, სა-დანაც წარმოიშობა ის, რაც არ არსებობდა და საიდანაც იწყება ბუნებრივი მოძრაობა და ცვლელადობა. მაგალითად, ბავშვებისათვის საწყისია მამა და დედა და ბრძოლაში — ჩხუბი საწყისი. მეხუთე მნიშვნელობა ის წინასწარი მიმართულება, რომელიც ეძლევა მოძრავ და ცვლელად საგანს, მაგალითად, რა აზრითაც ლაპარაკობენ, როგორც დამწყებზე, ქალაქის ხელმძღვანელზე, მმართველზე და ტირანზე, აგრეთვე ხელოვნებაზე და მათ შორის ყველაზე მეტად მშენებლობაზე. საწყისის მეექვსე მნიშვნელობა ის, საიდანაც იწყება საგნის შემეცნება. მაგალითად, დისაბუთების საწყისია წინამძღვრები

დაახლოებით, ამდენივე. მნიშვნელობა აქვთ მიზეზებს, რადგან აქვთ მიზეზი საწყისია. ყველა საწყისისათვის, უპირველესად ყოველისა, საერთოა ის, რომ მათგან ან არსებობს, ან წარმოიშება, ან შეიცნობა საგანი ამათგან ზოგი თვით საგანშივე არსებობს, ზოგი — მის გარეთ. მაშასადამე, საწყისია ბუნებაც, ელემენტიც, გასჩატ, გაღაწყვეტილებაც, სუბატანციაც და მიზანიც. ბევრ შემთხვევაში შემეცნებისა და მოძრაობის საწყისია სიკეთე და მშენებურება.

ყველა ეს მსხვერპლი, ერთად აღებული რიცხვით ექვსია, მაგრამ ოთხთუელი ისმარება ორი მწიფელობით: კონკრეტული ააგნა, ა. გვარია, შემთხვევითი ნიშნა ან შემთხვევითი ნიშნა გვარისა, ძოთი ერთმანეთთან შეჯავშნობის ან დამოწმების აზრით, მაგრამ აწვევლოვე ეს, ან სინამდვილეში არსებობს, ან შესაძლებლობაში განსხვავება კი იმაში მდგომარეობს რომ კონკრეტული ააგანი და მათი მსხვერპლი სინამდვილეში ერთდროულად არსებობენ და არც არსებობენ, მაგალითად, მეურნეული და ენააგურნა, მშენებელი და ააშენებელი. შესაძლებლობაში კი ეს ყველთვის ასე არ არის, რადგან სახლი და მშენებელი ერთდროულად არ იაბობიან.

თავი მესამე

ელემენტი ეწოდება საგნის პირველ შემადგენელ ნაწილს. რომელიც სხვა სახის ელემენტებზე აღარ დამოკიდებულია მაგალითად, ბევრის ელემენტებია ის, რასაკნაღ ბევრა შედგება და რაზეც ის საბოლოოდ დამოკიდებულია. ეს უკანასკნელი კი სხვა სახის ბგეროვად აღარ იშლება. მაგრამ თუ დამოკიდებულია, დამოკიდებულია იმავე სახის ნაწილებზე მაგალითად, წყლის ნაწილები ისევე წყალია და არა მარცხდება იგივე უნდა ითქვას სხუთხის ელემენტებზე, რაზედაც ჭერდება საბოლოოდ დამოკიდებულია ეს ელემენტები კი აღარ დამოკიდებულია სხვა სახის ელემენტებზე ასეთივე, ერთი, თუ ბევრი, ელემენტები ეწოდებათ ანალოგიურად უნდა ვამჩნევოთ ნახაზებშია და დასაბუთების ელემენტების შესახებ პირველი დასაბუთების, რომლებიც მრავალ სხვა დასაბუთებაში შემადგენლობაში შედიან, დასაბუთებათა ელემენტებზე იწოდებიან. ასეთია 101 ბირველი სილოგისებები, შემდგარი სამი ტერმინისაგან. აქედან ერთ-ერთი შუა ტერმინი: გადახებითი მწიფელობით ელემენტებზე იწოდებიან იმას, რაც არსებობს, როგორც ერთი და პატარა, მაგრამ როგორც გამოსხვავებული მრავლობითი, ამიტომაც პატარას, მარტოსა და დაუმუშავებელ ელემენტზე ეწოდება, სიდანაც წარმოიშვა შეზღუდვები: რომ ელემენტი არის ყველაზე უფრო ზოგადი, ერთი და მარტო, შემავალი მრავალის, ყველას ან უმეტესობა შემადგენლობაში. ზოგი კი ერთსა და წერტილს თვლის საწყისად. რადგან ე. წ. გვარები ზოგადი და დაუმუშავლი არიან და შათი განაზღვრება კი არ არსებობს. ზოგი კი ამტკიცებს, რომ გვარები ელემენტები არიან და უფრო მეტად, ვიდრე ნიშანი, რადგან გვარა უფრო მეტად

ზოგადი. მართლაც, სადაც სახეობითი ნიშნა, იქ გვარები იქნება. მაგრამ სადაც გვარია, იქ ყველგან არაა სახეობითი ნიშნა. ამრიგად, ყველა ამ თვალსაზრისათვის საერთოა ის, რომ ელემენტად არის მიჩნეული ცალკე აღებული საგნის პირველი შემადგენელი ნაწილი.

თავი მეოთხე

ბუნება, ერთი მხრივ, ეწოდება იმას, რაც წარმოშობის პროცესშია, მაგალითად, როდესაც ვინმე გრძელად ამბობს V-ს. მეორე მხრივ, ის პირველი შემადგენელი ელემენტია, რისთანაც წარმოიშობა წარმოშობადი. გარდა ამისა, ბუნება ეწოდება იმას, საიდანაც იწყება მოძრაობა ბუნებაში არსებულ იმ კონკრეტულ საგანთან, რომელსაც მოძრაობა ახასიათებს. წარმოშობა ეწოდება სხვის შემოქმედებით ზრდას შეხებით, შერწყმით ან მიმატებით, როგორც ამას ადგილი აქვს ჩანასახში. შერწყმა განსხვავდება შეხებთანავე, რადგან იქ, სადაც შეხება გვქვს, სხვა არაფერია არ არსებობს აუცილებლობით, გარდა შეხებისა. ხოლო შერწყმულია შორის არსებობს ორივე მხარისათვის რაღაც საერთო, რაც შეხების შედეგად იმდენა შერწყმის და უწყვეტობას ორივენიდან და არა თვსებრიობის თვალსაზრისით. შემდეგ, „ბუნება“ ეწოდება იმას, რისგანაც, როგორც პირველი ელემენტიდან, რომელსაც თავისი თავის მოქმედებისა და შეცვლის აუცილებელი უნდა არა აქვს ან არსებობს, ან წარმოიშობა რაიმე ბუნებრივი საგანი. მაგალითად, ქანდაცვის და სპილენძის ჭურჭლათაგან ბუნება პალენში, ხოლო ხის ჭურჭლათაგან ბუნება სხვა შემთხვევებში. მისგან არის წარმოშობილი ყველა იმ კონკრეტული საგანი, რომელიც ინარჩუნებს ამ პირველად მატერიალს.

ასევე ელემენტებს ბუნებრივად არსებულ საგანთან ბუნება ეწოდებათ ზოგი ასეთად ცეცხლს ასანებებს, ზოგი მიწას, ზოგი პაერს, ზოგი წყალს და ზოგიც სხვა რაღაც ამდაგავრს. ოღონდ ზოგი ასეთად ელემენტების ნაწილს თვლის, ზოგი კი ყველას. გარდა ამისა, სხვა მწიფელობით „ბუნება“ ეწოდება ბუნებრივად არსებულ საგანთან არაბას. როგორც ამტკიცებენ ის მოაზროვნეები, რომელთა აზრით ბუნება არის პირველი სიტყვა. მაგალითად, ემპედოკლე ამბობდა, რომ არსებული საგნების „ბუნება სხვა არაფერია, თუ არა შერევა და უპეე შორეულია და- 1015

შორება. ამას უწოდებენ ადამიანები ბუნებას. ამიტომაც იმ ადამიანებზე, რომლებიც ბუნებაივად არსებობენ ან იშვებოდნენ, არ ვამბობთ, რომ „ბუნება აქვთ“, თუ არა აქვთ სახე და ფორმა, თუნდაც უკვე არსებობდნენ ის მატერია, რისგანაც უკვე წარმოიშვნენ ან არსებობენ ბუნებრივი საგნები. მაგალითად, ცხოველები და მათი ნაწილები ორივე ამითვე შედგებიან.

ბუნებას წარმოადგენს აგრეთვე პირველი მატერია. ამასაც ორი მნიშვნელობა აქვს: ან როგორც პირველი ამ საგნისათვის, ანდა როგორც პირველი საერთოდ. მაგალითად, სპილენძისაგან დამზადებული საგნებისათვის თვითონ სპილენძის პირველი, საერთოდ კი წყალი, თუ ყოველივე დნობადი წყლად იქცევა. ბუნება აგრეთვე ფორმა და არსება, რაც წარმოშობის მიხედვით. გადატანითი მნიშვნელობით, საერთოდ, ყოველგვარ სუბატანციას ბუნება ეწოდება, რადგან ბუნებაც რაღაც აუტანსკიცაია. ზემოთქმულის მიხედვით, ბუნება უპირველესად ყოვლია, და უმთავრესად, არის იმ საგანთა არსება, რომლებსაც როგორც ასეთი, მოძრაობის საწყისი თავი თავში აქვთ. ხოლო მატერიას ბუნება ეწოდება, რადგან შეუძლია მიიღოს მოძრაობა, რომლისგანაც არსებობს, როგორც წარმოშობა, ისე ზრდა. მოძრაობის საწყისი კი ბუნებრივ საგნებში ერთი და იგივეა, არსებული ან შესაძლებლობის, ან რეალური.

თავი მესამე

„აუცილებელი“ ეწოდება იმა, რომლის გარეშე როგორც დამხმარე მიზეზის გარეშე, შეუძლებელია ცხოვრება (მაგალითად, ცხოველისათვის აუცილებელია სუნთქვა და კვება, რადგან ამის გარეშე ის ვერ იარსებებს), აკეთის არსებობა და წარმოშობა, ბიოტეხნიკური უკუქმდება და უარყოფა (მაგალითად, წამლის დაღვრა აუცილებელია იმისათვის, რათა არ ვიფადოფეთოდ, ხოლო ეგინაში გატურვა აუცილებელია ფტლის მისაღებად). აუცილებელი იმნიშვნის, აგრეთვე იძლევა და ძალას, რაც მისწრაფებისა და განზრახვის სისტემაში მოყვანის დამახრკოლებელია და ხელის შემშლელი ამიტომ აუცილებლობა იძლევათ ეწოდება და უსიამოვნება (როგორც გენეზისი ამბობს: „ყოველი აუცილებელი საგანი ჩვენთვის უსიამოვნოა“). აუცილებლობა რაღაც იძლევათ. და როგორც ამბობდა სოფოკლეს: აუცილებლობა მიიძღუბს მე ვაკეთო ეს¹³. ჩანს, რომ აუცილებლობა რაღაც გარდუვალი, რადგან

ენ. ჯ. დეგეია წინა წიგნში მოღებული აღწერებიდან და ონების მიხედვით მოქმედებს. შემდეგ იმაზე, რასაც ახვანიათადაც ან ან უკლებლივ ვამბობთ, რომ აუცილებელია აქ ონა იქონი. აუცილებლობა ამ მნიშვნელობაშია მივლეთ შეხალა. დაუდგინათ, თუ როგორ უნდა ვუწოდოთ აუცილებელი ყოველში დაიხარენს

„აუცილებლობა“ ისეთი მოქმედება ან გნება, რომელიც იფულების გამო არ შეესაბამება ჩვენს მისწრაფებას. აუცილებელია ის, რის გამოც ანაგვანად არსებობა შეუძლებელია იგივე იქნება სივრცეში და სკელს გამოწვევს დამხმარე მიზეზებზე პირველ შემთხვევაში შეუძლებელია ცხოვრება და არსებობა იმავე შემთხვევაში — იქილი მალწევა ეს კი აუცილებლობაა. მეოთხე შემთხვევაში — იქილი მალწევა ეს კი აუცილებლობაა. ოღონდ აუცილებელი მიზეზი შემდეგ, დაამტკიცეს აუცილებლობა განეკუთვნება, რადგან თუ დაამტკიცეს მოტევა შეუძლებელია მოგან სხვა შედეგად მიღება ამის მიზეზი კი წინამდებარე რომელთანაც ანაგვილირგინში არ მიიღება. მოვლენების მიხედვით, აუცილებლობა სხვა მიზეზი აქვთ, ნაწილი კი არაფერი, ომდე თვითონ არიან ანაგვი აუცილებლობის მიზეზნი. ესე ომდე, არცელი და მთავარი აუცილებლობა მართვი მოვლენა, ომდე არ შეიძლება მრავალბარი იყოს, ე. ი. ხან ასეთი და ხან კი ისეთი, რადგან ამ შემთხვევაში ის უკვე მრავალი იქნებოდა.

ამრიგად, თუ არსებობს რაღაც მართვილი და უძრავი, მაშინ არაფერია იძლევათ ან ბუნების აწინააღმდეგო¹⁴.

თავი მეოთხე

ერთი არი. როგორც შემთხვევითი, იქ თვით თავადი შემთხვევითის მაგალითია „იორისკისი“ და „განათლებული“, აგრეთვე „განათლებული კორისკისი“, რადგან ერთი და იგივეა, ვიტყვით ჩვენ „იორისკისი“, თუ „განათლებული“ და „სამართლიანი“ და „განათლებულ კორისკისი“ და „სამართლიანი კორისკისი“ აქ ყოველივე ერთი შემთხვევითი, „სამართლიანი“ და „განათლებული“ შემთხვევითი დასათქვამი ერთ სუბატანცია, ხოლო „განათლებული“ „განათლებული კორისკისი“ და „იორისკისი“ ერთი, რადგან პირველი გამოთქმა ერთი ერთი ნაწილი მეორეს შემთხვევითი ნაწილი, ასეველი, განათლებული „განათლებული“ კორისკისი აქვე „განათლებული კორისკისი“ და „სამართლიანი კორისკისი“ ერთი, ოღონდ

განლაგებით ფესხადელო შეექმნათ და რაღაც ერთი სახე ჰქონოდათ ამიტომაც წერ სხვა ხანებთან შედარებით უფრო მეტად არის ერთი, რადგან მთელია და დასრულებული.

რამეს ერთ აწყყსად უოფნა კი რიცხვად ყოფნა ნიშნავა. რადგან აწყყისა პირველი ზომა. ხოლო ყველა გვარში პირველი საზომი ისაა, რომლითაც პირველად შევიცნობთ რამეს. ამრიგად, ერთი არის თვითებული საგნის შემცენების დასაწყისი. მაგრამ ეს ყველა გვარში ერთი და იგივე არ არის. რადგან ის ერთგან დიუნია, მეორეგან ხმოვანი და მესამეგან თანხმოვანი. სიმძიმისათვის ეს სხვაა, მოძრაობისთვის კი სხვა. მაგრამ ერთი ყველაგან განუყოფელია ან რაოდენობით, ან სახით. როგორც რაოდენობით, ისე ყოველმხრივ დაუნაწევრებელს და აღვილმდებარეობის არმქონეს ერთი ეწოდება. ყოველმხრივ დაუნაწევრებელს და გარკვეულად აღვილმდებარეობის მქონეს კი ეწოდება წერტილი. ერთი მხრივ, დაყოფადია ხაზი, ორმხრივ - სიბრტყე, ყველა მიმართულებით, და მათსადაჟე, აამხრივ — სხეული. და პირიქით, ორმხრივ დაყოფადია სიბრტყე, ერთი მხრივ — ხაზი, სრულიად დაუყოფელია წერტილი და ერთი. ამათგან მდებარეობის არმქონეა ერთი, ხოლო მდებარეობის მქონე — წერტილი

შემდეგ, ზოგი რიცხვითაა ერთი, ზოგი სახით, ზოგი გვარით, ზოგი ანალოგიით რიცხვით ერთნი არიან მატერიათ ერთნი, სახით ერთნი ცნებთ ერთნი არიან, გვარით ერთნი ფორმით და კატეგორიით ერთნი. ანალოგიით ერთნი კი ისინი არიან, რომლებსაც ისეთივე მიმართება აქვთ, როგორც სხვებს მომდევნო ყოველთვია წინაბრუნდეს მთავდეს მაგალითად, ეს, რაც რიცხვითაა ერთი, სახითაც ერთია, მაგრამ ის, რაც სახითაა ერთი, ყოველთვის არაა რიცხვით ერთი. ყველა, რაც აახით ერთია, გვარითაც ერთია, მაგრამ რაც გვარით ერთია, ყველა არაა სახით ერთი, არამედ ანალოგიით. ხოლო რაც მიმართებით ერთია, ყველა არაა გვარით ერთი.

ცხადია, რომ მრავლის შენახებ ერთის საწინააღმდეგო ზრით შეიძლება ლაპარაკი. პირველი: ის არაა უწყვეტი. მეორე: მას როგორც უმაღლესი. ისე უმდაბლესი სახის მატერია დაწაფვრებადი აქვს მესამე: არსებობს გამოუმჯატელი ცნება მრავალი მნიშვნელობის მქონე.

თავი მეთხუთხუთ

არსებული ეწოდება, ერთი მხრივ, შემთხვევით, მეორე მხრივ, თავისთავად. შემთხვევითია. მაგალითად, ნათქვამი, რომ „სამარ-

თლიანი განათლებულია“, „ადამიანი განათლებულია“ და „განათლებული ადამიანია“. დაახლოებით, ასევე გამოხატული ზეენ „განათლებული სახლის მშენებელი“, რადგან სახლის მშენებელი შემთხვევითაა განათლებული და განათლებული კი სახლის მშენებელი. „ეს არის ის“ ნიშნავს იმას, რომ ეს იმის შემთხვევითი ნიშნავს. ასევეა ზემომოტანილ შემთხვევითაც, როდესაც „ადამიანზე“ ვამბობთ, რომ „განათლებულია“, ხოლო „განათლებულზე“, რომ „ადამიანია“, ანდა რომ „თეთრი განათლებულია“, ან „განათლებული თეთრია“, რაც ნიშნავს ან იმას, რომ ორივე ერთისა და იმავს შემთხვევითი ნიშნავს, ანდა არსებულისა. განათლებული ადამიანია ნიშნავს იმას, რომ ადამიანს განათლება ახასიათებს. ამავე ზრით გამოიხატება „სათეთრო არსებობს“, რადგან არსებობს ის, რასაც ეს ვთვით ახასიათებს.

ერთი მხრივ, შემთხვევით არსებობას შემდეგი მნიშვნელობები აქვს: ან ორივე ახასიათებს ერთსა და იმვეს, ან ერთ-ერთი მათგანი ახე ან ისე არსებულს მიეწერება, ან არსებობს ის, რასაც ეს თვისება მიეწერება.

თავისთავად არსებულს კი იმდენი მნიშვნელობა აქვს, კატეგორიის რამდენ ფორმაშიც იხმარება ის. რადგან რამდენ მნიშვნელობაააც ვთვით მათ, იმდენივე მნიშვნელობით არსებობს ის. კატეგორია კი გამოიხატავს ან არსების, ან თვისებას, ან რაოდენობას, ან მიმართებას, ან მოქმედებას, ან ენებას, ან აღვილს, ანდა დროს. თვითული მათგანი არსებობს ნიშნავს. რადგან არავითარი განსაზღვრება არაა, ვიცით, რომ „ადამიანი ჯანმრთელია“, თუ „ადამიანი ჯანმრთელდება“, ადამიანი მოსიარულეა და გურგლი“, თუ „ადამიანი დადის და ჰრის“. ასევე სხვა შემთხვევებშიაც.

შემდეგ, არსებობა ნიშნავს იმას, რომ არსებული ჰუმარიტა. ხოლო არარსებობა არა ჰუმარიტების, არამედ მცდარობას. ასევე მტკიცებაა და უარყოფის შემთხვევაში. მაგალითად, „სოკრატე განათლებულია“ ჰუმარიტა, ჰუმარიტაა აგრეთვე ისიც, რომ „სოკრატე არ არის თეთრი“, ხოლო დებულება იმის შესახებ, რომ „დიდგონალი არ არის თანაზომადი“, მცდარია.

გარდა ამისა, არსებობა ზემოთქმულის მიხედვით ზოგჯერ შესაძლებლობას ნიშნავს, ზოგჯერ სინამდვილეს. მაგალითად, 1017a „მხედველს“ ვუწოდებთ, როგორც ხედვის უნარის მქონეს, ისე სინამდვილეში მხედველს. „მცოდნეს“ ვუწოდებთ, როგორც იმას, ვისაც შეუძლია ცოდნის გამოყენება, ისე იმას, ვინც იყენებს კადმი სინამდვილეში. „მშვიდს“, როგორც იმას, ვინც მშვიდადაა, ისე იმას, ვისაც შეუძლია მშვიდად იყოს. ასევე სუბტან-

ციების მიმართაც. ჩვენ როგორც პერმესზე ვიმბობთ, რომ ქვეშია, ასევე ხაზის ნახევარზე. ხოლო პურს გუწოდებთ ჯერ მოუსვლელ პურსაც. თუ როდის გვაქვს შესაძლებლობასთან საქმე და როდის არა, ამას სხვაგან განვსაზღვრავთ.

თ ა შ ი მ ე რ ა შ ი

არსება ეწოდება მარტივ სხეულებს, მაგალითად, მიწას, ცეცხლს, წყალსა და სხვა ამღვავის, საერთოდ, ახეულებს და მისგან წარმოშობილ ცხოველებს, სულსა და მის ნაწილებს. ყველა იმათ ეწოდებთ არსება, რადგან ისინი სხვა რაიმეს შესახებ კი არ ითქმებიან, არამედ მათ შესახებ ითქმის ყოველივე სხვა. არსების მეორე მნიშვნელობაა არსებობის მიზნები იეთი საგნებისა, რომლებიც სხვაზე არ ითქმებიან როგორცაა ცხოველის სული. შემდეგ ის იმ სხეულების ნაწილია, რომლებსაც ის განსაზღვრავს. რომელთა არსებას გამოხატავს და რომლიც მოსპობთ იპობა პოეოც მაგალითად, სიბრტყის მოსპობით, ამბობს ზოგიერთი, ისპობა სხეული და ხაზის მოსპობით — სიბრტყე. ზოგიერთის აზრით, რიცხვიც რაღაც ამღვავარია, რომლის მოსპობა სპობს ყოველივეს და რომელიც ყოველივეს განსაზღვრავს.

გარდა ამისა, არსება ის, რაც იმად ან იმად ყოფნას გამოხატავს. რომლიც ცნება განსაზღვრება და რაც თვითეული საგნის, არსებაა. ამრიგად, არსებას ორი მნიშვნელობა აქვს: პირველი, უკანასკნელი სუბსტანტია, რაც სხვაზე არსობდეს არ ითქმის. მეორე, კონკრეტული და დამოუკიდებელი არსება, რაც ყოველი კონკრეტული საგნის ფორმა და სახეა

თ ა შ ი მ ე ა ნ რ ა

„იგივეობრივი“ ეწოდებთ, ერთი მხრივ, შემთხვევითი მოვლენებს, მაგალითად, „თეთრს“ და „განათლებულს“, რადგან ისინი ერთი და იმავეს შემთხვევითი წარმოადგენს. შემთხვევითი წარმოადგენს „ადამიანს“ და „განათლებულს“, რადგან ისინი ერთმანეთის შემთხვევითი წარმოადგენს არიან. ხოლო „განათლებული ადამიანია“ იმტომ, რომ „განათლებულს“ „ადამიანს“ შემთხვევითი ახალითებს. ამათგან ერთი მეორეს აბსოლუტად და, პირიქით. მაგალითად, „განათლებულ ადამიანზე“ შეიძლება ითქვას, როგორც „განათლებული“, ისე „ადამიანი“ და თვითეულ ამათგანზე „განათლებული ადამიანი“. მაგრამ ყოველივე ამის განზოგადება არ შეიძლება, რადგან არ იქნებოდა ქეშმარიტი იმის თქმა, რომ „ყველა ადამიანი“ და „განათლებ-

ბეულ“ ერთი და იგივეა. რადგან ზოგადი თავისთავად არსებობს, 1018ა შემთხვევითი კი არა, არამედ ითქმის ცალკეულ კონკრეტულ საგანზე. ჩვენი აზრით, „სოკრატე“ და „სოკრატე არის განათლებული“ ერთი და იგივეა, მაგრამ „სოკრატე“ და „ყველა“ არაა ერთი და იგივე. რადგან სოკრატე არ ნიშნავს ყველა ადამიანს.

ამრიგად, ესაა „იგივეობრივის“ პირველი მნიშვნელობა. მისი მეორე მნიშვნელობა იგივეა, რაც „ერთის“, რადგან იგივე ეწოდება იმასაც, რასაც მეტერია ან რიცხვით ან სახით ერთი აქვს იგივეობრივია ისიც, რასაც ერთი აქვს არსება. ასე რომ, იგივეობა არის რაღაც ერთობა ან სიმრავლეობა, ან იმათი, რომლებსაც, როგორც სიმრავლეს, ისე ვიყენებთ. მაგალითად, როცა ვამბობთ, რომ ის თავის თავთან იგივეობარეა, ამ შემთხვევაში მასში ორი გველიანობა.

„სხვა“ ისეთ სიგნებს ეწოდება, რომლებსაც ან სახე, ან მეტერია, ან არსებებს გამოხატავს ცნება ბევრი აქვთ. საერთოდ კი „სხვა“ „იგივეს“ საწინააღმდეგო ცნებაა

„განსხვავებული“ ეწოდება საგნებს, რომლებიც არიან რა იგივე, ანვე დროს განსხვავდებიან არა მხოლოდ რიცხვით, არამედ აგრეთვე ან სახით, ან გვარით, ან მიმართებით; ამას გარდა, როგორც ისინი, რომლებიც გვართ სხვა ან დაპირისპირებული არიან, აგრეთვე იაინი, რომლებიც არსებაში რაღაც სხვაობას შეიცავენ.

„მსგავსი“ ეწოდება იმათ, რომლებშიც ან ყოველმხრივ, ან მეტწილად ერთი და იგივე განიცადეს, ვიდრე სხვა და რომლებსაც ერთი და იგივე თვითება აქვთ. აგრეთვე იმ დაპირისპირებულთ, რომლებიც შესაძლებელია იცულებოდნენ, მაგრამ რომლებსაც თვისებების უმრავლესობა, ან ძირითადი თვისებები მსგავსი აქვთ. „მსგავსს“ განსხვავებული უპირისპირდება.

თ ა შ ი მ ი ა მ ი

დაპირისპირებული ეწოდება უპირადად, წინააღმდეგობას, მიმართებას, ნაკლს, ქონებას და იმს. თუ სიღიან და საითკენ მიემართება საბოლოოდ წარმოშობა და მოსპობა აგრეთვე იმათ, რომლებიც არ შეიძლება ერთდროულად რაიმეში იყვნენ. დაპირისპირებული არიან, როგორც თავისთავადი მოვლენები, ისე ის ნაწილები, რომელთაგანაც ისინი შედგებიან. ამიტომაც ნაქირსფერი და ღიტი არ შეიძლება ერთდროულად ერთისა და იმავეს თვითება იყოს და ცხადია, რომ დაპირისპირებული იქნებიან მათი შემადგენელი ფერებიც.

„მოწინააღმდეგე“ ეწოდება სხვადასხვა გვარის მოვლენი-
რომლებიც არ შეიძლება ერთხა და იმავეს ახასიათებდნენ. აგრეთვე,
ერთი გვარი ფარგლებში ყველაზე მეტად განსხვავებულს, ერთი
და იმავე სუბსტრატია ყველაზე მეტად განსხვავებულ თვისებებს.
ყველაზე უფრო განსხვავებულ ერთი და იმავე უნარის ფარგლებ-
ში და ან საერთოდ, ან გვარით და ან სახით ყველაზე მეტად განსხვა-
ვებულთ ყოველივე დანარჩენს მოწინააღმდეგე ეწოდება ან იმიტომ,
რომ ამა იათებს დასახელებული წინააღმდეგობანი, ან ჩმეტომ, რომ
მათი მიღების უნარი აქვს, ან ასეთი მოქმედება და განცდა შეუძლია
ან სინამდვილეში მოქმედებს და განიცდის, ჰყარავს ან ითვისებ-
აქვს ან არა აქვს ისინი.

რადგან ერთხა და არსებული მრავალი მნიშვნელობა აქვს, აქე-
დანი გამომდინარეობს, რომ ყოველივე სხვა, რაც მასზე ითქმის,
დაექვემდებარება იგივეობას, განსხვავების, დაპირისპირებისა და
ყველა დანარჩენ კატეგორიებს.

სახით განსხვავებული ეწოდება ერთი და იმავე გვარის სხვა-
ნებს, მაგრამ არა ერთიმეორისადმი დაქვემდებარებული, არამედ
რომლებიც. მართალია, ერთი და იმავე გვარის ფარგლებში არიან,
მაგრამ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან და ერთიმეორეს არსე-
ბით უპირისპირდებიან.

„მოწინააღმდეგე“ ეწოდებათ აგრეთვე ერთმანეთისაგან სახით
განსხვავებულთ ან ყველა, ან გვარში პირველთ, აგრეთვე განსხვა-
ვებულთ ცნებებს შორის, უკანასკნელ სახეებს გვარში. მაგალითად,
ადამიანი და ცხენი, რომლებიც გვარის განუყოფელი შემადგენე-
ლი ნაწილები არიან და ცხენებიც განსხვავებული აქვთ. აგრეთვე
იმით, რომლებიც განსხვავებას შეიცავენ ერთი და იმავე არსების
ფარგლებში. ერთი და იმავე სახის მქონეთა შესახებ კი ამის საწი-
ნააღმდეგო აზრით შეიძლება ვილაპარაკოთ.

თ ა ნ ი მ ი თ რ ი მ ი თ ი

„წინამორბედისა“ და „მომდევნოზე“ ლაპარაკობენ იმ აზრით,
რომ თითოეულ გვარში არის რაღაც პირველი და საწყისი, რაც
რადიც განსაზღვრულ საწყისთან უფრო ახლა ან მარტივად, ან
თავისი ბუნებით, ან მიმართებით, ან აღვივით, ან ვინმეს თვალ-
საზრისით. მაგალითად, ადგილი მისუდვით ასეთია თავისი ბუნე-
ბით, ან შემთხვევით რაიმე გარკვეულ ადგილთან ახლო მყოფი,
როგორცია, შუა, კიდე, ან ნებისმიერი ადგილი, „მომდევნო-
დაშორებულიცა, ყველაზე მეტად დაშორებული აი, ამ მომენტით“

დანი, მაგალითად, უკვე მომხდარი ფაქტებთან, როგორც მიდღურა¹⁰¹⁹ ომს
წინ უსწრებს ტრასის ომი, რადგან უფრო მეტადაა დაშორებული ამ
მომენტთან.

„პირველი“ ეწოდება აგრეთვე იმას, რაც ამ მომენტთან უფრო
ახლოა. მაგალითად, ნემურე¹⁰²⁰ თამაშობანი წინ უსწრებენ პითე-
ურს¹⁰²¹, რადგან უფრო ახლო არიან იმ მომენტთან, რომელსაც ვნა-
რობით ააწყისისა და პირველია მნიშვნელობით. მორაობაში ის,
რაც პირველ მამობაზედგელთან უფრო ახლოა, ადრეც არის. მაგა-
ლითად, ბიჭი ახლოა მამაკაცთან, რომელიც ბავშვთაგან რადიც
თავისთავადი პირველი საწყისია.

შესაძლებლობისა და მიხედვით ის, რაც უფრო ძლიერია, პირ-
ველიცა და მეტი უნარის მქონეც, და მის განზრახვას აუცილებ-
ლად ემორჩილება მეორე, მომდევნო მხარე. ასე რომ, თუ ეს არ
იმორჩავენს, არც ეს მიმართაა და თუ მომძრავებს, ესეც მოძრაობს.
განზრახვა კი საწყისია.

თანმიმდევრობის თვალსაზრისით წინამორბედი მაშინ გვაქვს,
როდესაც სახეები რადიც გარკვეულწილად მიმდინარეობს ერთი
ჯანდაცებული. მაგალითად, გუნდში მეორე ადგილზე მყოფი მაშაიმ
ადგილა მყოფზე წინაა. საკრავში უკანასკნელს წინამორბედი ი-
მი უკანასკნელზე წინაა. პირველ შემთხვევაში საწყისია გუნდის
ხელმძღვანელი, მეორე შემთხვევაში — საშუალო სიმა

„პირველის“ შესახებ მდენი აზრით შეიძლება ლაპარაკი. სხვა-
გვარად კი ეს იმას ნიშნავს, რომ ის, რაც შემცვენებისთვის პირვე-
ლია, იმ პირველია სუბსტანციურადიც აზროვნებისათვის პირვე-
ლი ახვია, და შემცვენებისათვის ახვა. რადგან აზროვნებისათვის
პირველი ზოგადაა, შემცვენებისათვის პირველი კი — ინდივი-
დუალური. აზროვნებაში შემთხვევითი ნიშანი წინ უსწრებს მთელს,
მაგალითად, „განათლებული“ „განათლებულ ადამიანს“ და მთელი
განათლება არ არსებობს ადამიანის გარეშე. თუმცა „განათლებულიც“
ვერ იარაღებდა, თუ არ იქნებოდა განათლებული ვინმე.

შემდეგ „წინამორბედი“ ეწოდება წინამორბედი ადგენის თვი-
სებას. მაგალითად, სისწორე წინ უსწრებს სიბრტყეს, რადგან პირ-
ველი თავისთავად ნახის თვისებაა, მეორე კი სივრცისა. ზოგს ამ
აზრით ეწოდება „წინამორბედი“ და „მომდევნო“, ზოგს კი ბუნე-
ბია და არსების მიხედვით. ეს უკანასკნელი არ შეიძლება არსე-
ბობდნენ პირველია გარეშე და პირველი კი ამათ გარეშე. ამ
განსხვავებას იყენებდა პლატონიც.

„არსებობასაც“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს. მისი პირველი მნიშ-
ვნელობაა სუბსტრატით და სუბსტანციით. შემდეგ, შესაძლებელი

და რეალურ. აქედან პირველი შესაძლებლობაშია პირველი, მეორე კი სინამდვილეში. მაგალითად, შესაძლებლობაში ნახევარი და ნაწილი წინ უპირებს მთელს, მაგრამ სტატუსიას, სინამდვილეში კი მოადევს მას, რადგან აინამდვილეში ისინი დნულის შემდეგ არსებობენ.

ყოველივე ზემოთქმულს „წინამორბედისა“ და „მომდევნოს“ შესახებ შეიძლება ასე შევფიქროთ: ზოგი მოვლენა წარმოშობის თვალსაზრისით შეიძლება იყოს სხვისაგან დამოუკიდებელი, მაგალითად, მთელი არსებობდეს ნაწილის გარეშე, ზოგი კი — მოაპოვბა თვალსაზრისით. მაგალითად, ნაწილი შეიძლება იყოს მთელის გარეშე. ასევე ყველა სხვა შემთხვევაშიც.

თ ა ნ ი მ ი თ რ ა წ ი ბ ი

უნარი ეწოდება მოძრაობის ან ცვალებადობის საწყისა, რომელიც ან სხვაში არსებობს, ან სხვაში. მაგალითად, მშენებლობა არაა უნარი, მაგრამ იგი არ არსებობს იმ სახელში, რომელიც შენდება. მგლიცინა კი ძლიერი უნარია, რომელიც არსებობს იმაში, რომელსაც კერძოვნე, მაგრამ არა როგორც განსაყურად, საერთოდ, ცვალებადობის ან მოძრაობის საწყისი არის ძალი, რომელიც არსებობს სხვაში, ან წარმოადგენს სხვას.

მეორე მნიშვნელობის მხედვეთ, ის სხვათაგან განიციდის ზემოქმედებას ან სხვაში. იმ საგანზე, რომელიც რაიმეს ზემოქმედებით რაღაცას განიცდის, ამ განცდის უნარია მჭონეს ვეწოდებთ როგორც მაშინ, როდესაც მას ნებისმიერი განცდა აქვს, ისე მაშინ, როცა აქვს არა ყოველგვარი განცდის უნარი, არამედ მხოლოდ უკეთესისა.

შემდეგ, უნარი არაა რაიმე საშუალო კარგად, ან წინასწარი გადამწყვეტილებით შეარულებს შესაძლებლობა, რადგან იმათ, რომლებიც ღაღიან ან ლაპარაკობენ ცუდად, ან არა წინასწარი გადამწყვეტილებით, ვერ ვეწოდებთ მეტყველებს, ან სიარულის უნარს მქონეთ. ასევე განცდა შემთხვევაშიც.

შემდეგ, უნარის მჭონე ეწოდებათ იმათაც, რომლებიც საერთოდ, უგრძნობი ან უცვლელნი არიან, ანდა ძნელად იხრებიათ ცუდიაკენ რადგან გაცხება, ხანუნი, გაუწევა და ადრითოდ, განადგურება ხდება არა უნარის, არამედ უუნარობისა და რაღაც ნაწილის გამო ყოველივე ამას არ განიცდის ის, რაც ან სუსტად განიცდის მას, ან მშვიდად განიცდის უნარის, შესაძლებლობის და რაღაც, მდგომარეობის გამო.

ამრიგად, უნარზე აღდენი მნიშვნელობით შეიძლება ლაპარაკი. უნარია მჭონე, ერთი მხრივ, ნიშნავს უსიარობს ან ცვალებადობის საწყისს (მოძრაობის მწვერებელს უნარიც რაღაც საწყისია), რომელიც ან სხვაშია, ან თვითონაა სხვა მეორე მხრივ, ის რაიმე სხვაში, რასაც მის მიმართ იგივე უნარი აქვს შემდეგ, უკეთესისა და უარესისაკენ ნებისმიერი ცვალებადობის უნარი. ისიც კი, რაც იღუპება, დაღუპვია უნარია მჭონეა, რადგან არ დაიღუპებოდა, ამის უნარია რომ არ ჰქონოდა. ამგვარად კი მას აქვს ამ განცდის რაღაც გაწყობა, მიუხედავად იმისა, რადგან ის ხან წანს ამ უნარის მჭონედ, ხან კი არა. თუ ნაკლიც როგორღაც თვისების ქონებაა, მაშინ ყველაფერი რაღაც ქონება იქნებოდა. ასე რომ, უნარია რაღაც თვისება ან საწყისის ქონება. უნარის მჭონე ნიშნავს ნაკლაც, თუ შესაძლებელია ნაკლია ქონება. წინააღმდეგ შემთხვევაში ის ჰომონიმი იქნება. უნარია ისიც, როდესაც სხვის არ იკლუფს იოთა რაიმეს საწყისი ან დამღუპველი. ყველაფერი ეს ეხება იმ შემთხვევებს, სადაც მხოლოდ წარმოშობა ხდება ან არ ხდება, ან ხდება კარგად. ეს უნარი არსებობა უკულო საგნებშიც, მაგალითად, მუსიკალური ინსტრუმენტებში: ზოგ ღირაზე ვამბობთ, რომ მას ბგერის გამოცემა უნარი აქვს, ზოგს კი არა. ზოგს აქვს არა-პარმონიული ელერადობა. უუნარობა კი ეწოდება უნარის ან საწყისის არქონებას. საერთოდ, ან იქ და მაშინ, როდესაც მისი ქონება ბუნებრივია. რადგან ზეენ ერთნაირად არ ვეწოდებთ დაბადების უნარის არმქონეს ბავშვს, მამაკაცს და საჭურისს შემდეგ, ყოველ უნარს უუნარობა უპირისპირდება ეს თქმის, როგორც საერთოდ მოძრაობა, ისე კარგად მოძრაობა უნარს მჭონეზე.

„უუნარო“ ეწოდება, ერთი მხრივ, ასეთს უუნარობა, მეორე მხრივ, მას შესაძლებელსა და შეუძლებელს მნიშვნელობა აქვს შეუძლებელია ის, რომლის საწინააღმდეგო აუცილებლად ჰქმარაობა. მაგალითად, დღაგორის თანაფარდობითობა გვერდებითა შეუძლებელია, როგორც სიცრუე, რომლის საწინააღმდეგო არა მხოლოდ ჰქმარაობა, არამედ აუცილებელიც. კერძოდ, აუცილებელია ის არადარდობითი იყოს. ხოლო ფარდობითობა არა მარტო შეცდომაა, არამედ აუცილებელი შეცდომაა. ამის უპირისპირდება იგივე შესაძლებელი, რომლის მოპირისპირე არაა აუცილებლად შეცდომა. მაგალითად, ადამიანს შეუძლია ჯდობა, რადგან არაა აუცილებელი შეცდომა იყოს მსგელობა, ის არ ზისა.

როგორც უკვე ვთქვით, შესაძლებელი, ერთი მხრივ, ნიშნავს იმას, რომ ის აუცილებლად შეცდომა არაა ან ჰქმარაობა, ან შესაძლებელია ის ჰქმარაობა იყოს. გადატანით მნიშვნელობით

გადატანითი მნიშვნელობით ასევე შეიძლება მსჯელობა ბოროტებაზე, მაგალითად, სრულყოფილ ენატან-სა და სრულყოფილ ბოროტს შორეულად აკარს, გველიხმობთ რა „დასრულებულ ქუჩისა“ და „დასრულებულ“ ენატანისა. ათონებაც რაღაც სრულყოფილებაა. ამრიგად, ყოველი მოვლენა მაშინა დასრულებულია მაშინა აქვს დასრულებული არსება, როდესაც ამ ბუნებას მისი გვირის ფარგლებში არ ავლია არც ერთი ნაწილი.

შემდეგ „დასრულებული“ ეწოდება იმას, რასაც აქვს დასასრული და ამავე დროს კარგი დასასრული რადგან დაარქვნილია ის, რასაც ბოლო აქვს, ბოლო ბოლო კი რაღაც საზღვარს აკავშირებს. გადტანითი მნიშვნელობით კუდაც ვუწოდებთ დასრულებულს მაგალითად, სამართალი მოაბობს და სამართალი სიკვდილს, როდესაც გავსა და მოსპობს, ან მოაბობს და სამართალი სიკვდილს, როდესაც საზღვარს მიაღწია. ასევე სიკვდილი გადტანითი მნიშვნელობით დასასრულს ეწოდება, რადგან ორივე საზღვარს წარმოადგენს. დასასრულია აგრეთვე სამართალი მაშინა.

იგი, ამდენი მნიშვნელობით შეიძლება ლაბარაკი დასრულებულზე. თავისთავად დასრულებული ეწოდება იმას, რომელსაც არაფერი ან ავლია, ან რომლის უკეთესი არ არსებობს, ანდა რომელი, ვარაუდურ არ არსებობს. მეორე მხრივ, ეს ნიშნავს თვითიული გვირის ფარგლებში უკეთესი არ არსებობს, მის გარეთ არაფერი ან არსებობს, შემოთქმულის მიხედვით, ყოველივე სხვა აგრეთვე „დასრულებული“ ეწოდება ან იმართ, რამე აუ მოქმედებს, ან აყვით რამ აქვს, ან შემდგომის ეს, ანდა როგორღაც უდგება მას „დასრულებულის“ შესაბამისი შემოთქმული.

თავი მთავარი

„საზღვარი“ არის თვითიული საგნის კიდე, რომლის გარდა სხვა რამ პირველი არ არსებობს, რომელიც ყველაზე პირველი იქნებოდა ია არი, სიდიდის ფორმა ან საერთოდ, სიდიდე და ყოველი საგნის დასასრული, რომელიც აქვს იმ მომართული მოძრაობა და მოქმედება და არა ის, სიდიდის იქნება მოძრაობა, ისე ის, საითიდან მიემართება. ია მაშინაც ნიშნავს ის არის აგრეთვე თვითიული აგენ. არსება, ე. ი. ის, რასაც საგანი წარმოადგენს, რადგან ის არის შემეცნების საზღვარი და თუ ის შემეცნების საზღვარი, საგანი საზღვარი იქნება. ასე რომ, ცხა-

დია, რამდენი მნიშვნელობითაც ლაბარაკი საწყისზე, იმდენი და კიდევ უფრო მეტი მნიშვნელობით საზღვარზე, რადგან ყველა საწყისი რაღაც საზღვარი, მაგრამ ყველა საზღვარი საწყისი არაა.

თავი მთავარი

გამოთქმის „რამდენი შეატყვისად“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს. მისი პირველი მნიშვნელობაა კონკრეტული საგნის ფორმა და არსება. მაგალითად, სიკვდილის შეატყვისად „თვითი სიკვდილს ნიშნავს. შემდეგ, ის, რაშიც ბუნებრივად პირველად წარმოიშვება რამე, მაგალითად, ფერი ზედაპირზე. როგორც უკვე ვთქვით, „რამდენი შეატყვისის“ პირველი მნიშვნელობაა ფორმა. მეორე — თვითი თვითი საგნის მატერია და პირველი სუბსტრატის საერთოდ, „რამდენი შეატყვისის“ იმდენი მნიშვნელობით იხმარება, რამდენითაც იხმარება მიზეზი. „რის შესაბამისად“ იმავე მნიშვნელობით იხმარება, როგორც „რა მიზეზით მოვიდა“. აგრეთვე „რის შესაბამისად წარმოიქმნება მცდარი მსჯელობა“, ანდა „მსჯელობა საერთოდ“ იგივეა, რაც „მცდარი მსჯელობის მიზეზი“ და „მიზეზის მსჯელობის საერთოდ“. გარდა ამისა, „რამდენი შესაბამისად“ ნიშნავს აგრეთვე მცდარი მოძრაობა, ე. ი. იმას, თუ რის მიმართ ღდას ან მოძრაობს საგანი. ყოველივე ეს კი ნიშნავს ადგილსა და მდებარეობას.

„თავისთავადი“ აუცილებლად ასევე მრავალი მნიშვნელობა აქვს ვერ ურთი, „თავისთავად“ ნიშნავს საგნის არსებას. მაგალითად, „კალის“ ნიშნავს „კალის თავისთავად“ და კალის არსებას. შემდეგ, ყოველივე ის, რაც შედის საგნის არსებაში, მაგალითად, „კალის თავისთავად“ ცხოველია, რადგან კალის ცნებაში, ცხოველი შედის. კალის ზომ რაღაც ცხოველია, ამას ვარდა, რაც იმყოფება პირველ არსებაში, ან მის ნაწილებში. მაგალითად, ზედპირი თავისთავად არის თეთრი და ადამიანი თავისთავად ცოცხალი. რადგან სული არის ადამიანის რაღაც ნაწილი, რომელშიც მოიცმულია სიცოცხლე, უპირველესად ყოველსა.

შემდეგ, ის, რაზეც სხვა მიზეზი არა აქვს, მაგალითად, ადამიანის ბეჭი მიზეზი აქვს: ცხოველი, ორფეხი. მაგრამ ადამიანი ყველა ამ შემთხვევაში მანაც ადამიანად რჩება. შემდეგ, ის, რაც მხოლოდ ამ საგანს ახასიათებს, როგორც თავისთავად და სხვებისაგან დამოუკიდებელს.

1022a „განლაგება“ იმ საგანს აქვს, რომლის ნაწილები მოწესრიგებული არიან ან უნარის, ანდა სახის მისეღვით. როგორც ტერმინიც ცხადყოფს, განლაგება რაღაც მდგომარეობაა.

თ ა შ ი მ ი ო ც ე

„ქონების“ პირველი მნიშვნელობა მქონების რაიმე დამოკიდებულება ქონებიადრი, რაიმე მოქმედებზე ან მოძრაობის ასეთი მაგალითად, როდესაც ერთი ავითებს, მეორე კი კეთდება, მათ შუა შემოქმედება იმყოფება. ისევე ტანისამოსის პატრონსა და კეთენილ ტანისამოსს შორის იმყოფება ქონება, აქედან ცხადია, რომ ქონების ქონება არ შეიძლება. ქონება რომ ქონების უფილიყო, პროცესი უსასრულოდ გაგრძელდებოდა.

სხვათადად, ქონება მდგომარეობას ეწოდება, რომლის გამო საგანი კარგ ან ცუდ განწყობაშია ან თავის თავს, ან სხვის მიმართ. მაგალითად, განმართელობაც რაღაც ქონებაა, რადგან ის არის გარკვეული განწყობა. გარდა ამისა, ქონება ეწოდება ასეთი განწყობის ნაწილსაც. მაშაადამე, ნაწილთა სიცოცხლე რაღაც ქონებაა.

თ ა შ ი ო ც ლ ა მ ი მ ო შ ი

„განცლის“ ერთი მნიშვნელობა თვისება, რომელიც იცვლება. მაგალითად, თეთრი და შავი, ტბილი და მწარე, მძიმე და მსუბუქი და სხვა აზღაგვარი. მისი შემდეგი მნიშვნელობა ყოველივე ამის რეალური არსებობა და ცვალებადობა. შემდეგ, უფრო მეტად გზინდა ეწოდება მთვე ცვლილებებსა და მოძრაობებს, განსაკუთრებით კი ზიანს, აგრეთვე დიდ უზედურებას და უსიამოვნებას.

თ ა შ ი ო ც ლ ა მ ი ო რ ი

„ნაყლის“ ერთი მნიშვნელობა არქონება იმისა, რის ქონებაც, საერთოდ, ბუნებრივია, ოდონდ არა მარტო ამ კონკრეტული საგნისათვის, მაგალითად, მცენარეებისათვის თვალშია არქონება. მეორე, როდესაც სიგანს არა აქვს ის, რაც ან მას, ან მის გვარს ბუნებრივად ანასიათება, მაგალითად, სულ სხვადასხვანაირი ადამიანისა და

თხუნელას სიბრმავე. მეორე შემთხვევაში მთელი გვარია მოკლებული მხედველობას, პირველ შემთხვევაში, ერთი ადამიანი. აგრეთვე ის, რაც ბუნებრივად ახასიათებს რამეა და არა ქვა მისინ, როდესაც უნდა ჰქონდეს. სიბრმავე რაღაც ნაკლია, მაგად ბრმა ყველა ააგში კი არაა ბრმა, არამედ იმ შემთხვევაში, თუ არა აქვს მხედველობა მისინ, როდესაც ბუნებრივად უნდა ჰქონდეს. აგრეთვე, როდესაც არა აქვს იმ ადგილს, ან იმის მიმართ, ან იმასთან შედარებით, ან იმგვარად, როგორც უნდა ჰქონდეს. შემდეგ, „ნაკლი“ ეწოდება რაიმესათვის რაიმეს ძელუბით წარმართვას და რამდენი მნიშვნელობაც აქვს „არა“ ნაწილად დწყებულ უარყოფას. იმდენივე მნიშვნელობით შეიძლება ვთქვა: პარკით სავსეთა ნაკლებ მაგალითად, არათანასწორობა ის, რასაც არა აქვს თანასწორობა, უხილავია ი, რასაც ან საერთოდ არა აქვს ფერი, ანდა უმნიშვნელო შეფერვლობა აქვს. აივე უფროა როგორც ის, რომელსაც საერთოდ არა აქვს ფეხები, ივე ის, რომელსაც სუსტი ფეხები აქვს. აგრეთვე როცა რაიმე პატარაა. მაგალითად, 1023a ზოლს უეჭრეო მამინ ეწოდება, როდესაც პატარა კურცა აქვს. გარდა ამისა, რაც ადვილი არაა, ანდა კარგად ვერ კეთდება. მაგალითად, დუუაფელი არა მარტო ის, რაც არ დაიჭრება, არამედ ასეც, რის დაჭრა ან ადვილი არაა, ანდა კარგად ვერ დაიჭრება. ნაკლია აგრეთვე თვისების, რელიად არქონება, რადგან ბრმა ეწოდება არა ცალთვალა, არამედ ორივე თვალთ უსინთალოს მიგრამ ყველაფერი კარგი ან ცუდ, სამართლიანი და უსამართლო კი არაა, არამედ არსებობის შეუღელიც.

თ ა შ ი ო ც ლ ა მ ი მ ა მ ი

„ქონებას“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს. პირველი, როცა რაიმე ექვეა მისი ბუნების ან მიარჩივების შესაბამისად, ამ აზრით ვამბობთ, რომ ადამიანს ცივე-ცხლებმა აქვს. ხოლო ტირანებსა შეაბენ, რომ იარნი ქალაქი მფლობელები არიან და ჩამკმელები ტანიათმისისა მისი შემდეგი მნიშვნელობაა რაიმეს რაიმეში არსებობა. მაგალითად, სპილენძს აქვს ქანდაკების ფორმა და ავადმყოფობას — ახეულია.

შემდეგ, გარემომცველის და გარემოცული მნიშვნელობით. „გარემოცული“ იმის შესახებ ვამბობთ, რომელიც იმაში იმყოფება, რაც მას გარემოცავს. მაგალითად, ვამბობთ, ქურქველში ათბება, ქალაქში აღმანები, ნავში მეზღაფურები. აივე აზრით ვამბობთ მთელზე, რომ ნაწილები აქვს.

ქონებას ეწეოდნენ იმ შემთხვევაშიც, როდესაც რაიმე რაიმეს ზღაპრული მოქმედებაში, ან მოძრაობაში მისი მიწაფაფეობა მი-
ხედვით, როგორც, მაქალთოდ. ეკეტები მასზე დაყრდნობილ იმ
იმის, აგრეთვე როგორც პოეტები ამბობენ, რომ ატლანტის უჭირავს
დღეამიწა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ის დღეამიწას დაეცახებოდა.
რასაც ზოგერთი ბუნებისმეტყველიც ამტკიცებს. ამგე მნიშვნე-
ლობით გამაერთიანებელი ეწოდება იმას, რასაც აქვს გასაერთიანე-
ბელი, წინააღმდეგ შემთხვევაში თვითიველი ნაწილი საკუთარი
მიდრეკილებით გამოცალკევდებოდა, ასევე „ქონების“ ანალოგიით
გზნარობთ გამოთქმის „რამე არსებობა რამეში“.

თ ა ზ ი ო ც ა ლ ა მ ა მ ა

„რაიმესაგან“ — ნიშნავს მატერიალსაგან წარმოებულს. აქაც
ოლი გვგებ. შეიძლება არცაბოდე. ოდესაც შემდგენელ პი-
ველი გვირბა, ანდა უკანასკნელი სახე. „რაიმესაგან“ შეიძლება გიბ-
მით იმ აზრითაც, როგორც ცოცხალი დნობილი წყლალაგან შედგე-
ბა. ან როგორც ქანდაკება შედგება პილუნი აგან მისი შემდეგი
მნიშვნელობა პირველი მამოძრავებელი საწყისიდან წარმოშობა-
ლი მაგალითად, რისგან წარმოადგება ბრძოლა? უთანხმოებისა
გან, რომელიც ბრძოლაში მიზნება. ზოგერთი ის ნიშნავს მატერიალსა
დან ფორმისაგან შედგენილი მთელი ნაწილებს. მაგალითად, სტრუ-
ქონით, ამოღებული ილიდიდან? ან ქვეები - სახლიდან. მიზანი
არის ფორმა და დარღუდებული კი იაია, რასაც ბოლო აქვს.

შემდეგი გაგებით ის ნიშნავს ნაწილებსაგან შემდგარი გვარისა,
მაგალითად, აღმაშენს შემდგარს ორფეზობისაგან და მარცხალს—
აოებრისგან აქ სურათი დამოკიდებულია. ვიდრე ქანდაკებაა
და სილითა სტრუქტურა. როგორცავე ქანდაკება დამხატვლური
1023 რადგან სუბსტანცია შედგება გრინობილი მატერიალსაგან, ზოლო გვარი
გვარისათვის დამახასიათებელი მატერიალსაგან

ზოგერთი ამ გაგებით იმართება ეს გამოთქმა, ზოგერთი კი იმ გაგე-
ბით, რომ ერთ-ერთი ამათგანი საგანს ნაწილობრივ ახასიათებს. რო-
გორც ბავშვი არის დედა და მამისაგან წარმოშობილი, მეცნარე
მიწაგან, უფრო სწორად მისი ნაწილობრივად.

ზოგერთი კი მასში დროული თანმომდევრობა ნაგულისხმევი.
მაგალითად, ამბობენ დღისაგან დამე და წყნარი ამინდისაგან ქარი-
შისაგან, რადგან ერთი მეორისა შემდეგად ამა ემბობით იმათ
შესახებ. რომლებაც ერთმეორეში გადასვლა შეუძლიათ, ოო

გორც ანაზან მობინილ მავალითგანში, ზოგერთი კი მხოლოდ თან-
აქედვარობა ნაგულისხმევი როგორც შემოდგომის დასაწყისიდან
შესაძლებელია ნაოსნობა, რაც შემოდგომის დასაწყისი მოდევნა და
ლიონისეს! დღესასწაულიდან კი თარგალითიზი, რადგან ის ღიონისეს
დღესასწაულს მოსდევს.

თ ა ზ ი ო ც ა ლ ა მ ა მ ა

„ნაწილი“ ერთი გაგებით ეწოდება იმას, რაზედაც ნებისმიერი
სიდიდე იყოფა რადგან სიდიდისაგან ნაწილობრივად ნაწილიც
აიღილება, ამიტომ მას ამ სიდიდის ნაწილი ეწოდება, როგორც ორის
სამია ნაწილი, ზოგერთი კი ნაწილი ეწოდება საზომს. ამიტომაც
ზოგერთი შემთხვევაში ოო მ-ს ნაწილი შეიძლება შემთხვევაში
არა. გარდა ამისა, რაზედაც დაიშლება ფორმა, სიდიდისაგან დამოუ-
კიდებლად იმავე ნაწილი ეწოდება ამიტომ ამბობენ, სახე არის გვა-
რის ნაწილი. გარდა ამისა, რაზედაც დაიშლება, ან რისგანაც შედგე-
ბა მთელი, ან სახე, ან სახის შემცველი. მაგალითად, სპილენძი
საფეროსათვის, ან სპილენძის კუბისათვის სიდიდისა ნაწილია. ია
მატერიალი, რომელშიაც მოიცმულია ფორმა. ნაწილია კუთხეც
აგრეთვე ის, რაც ცნებას შემადგენლობაში და რაც თვითიველი ნა-
წილს ცხადყოფს, ისიც მთელს ნაწილია ამიტომაც გვარი არის
ფორმა და ნაწილი. სხვათადაც კი ამა არის გვარის ნაწილი.

თ ა ზ ი ო ც ა ლ ა მ ა მ ა

„მთელი“ ეწოდება იმას, რასაც არაფერი არ აკლია იმისაგან,
რაც მთელის ბუნება შეადგენს. და გარემომცველი გარემოცულ-
თან ერთად რაღაც მთელია, რაც ორი აზრით იმართება, ან იმ
აზრით, როგორც თვითიველი საგანი წარმოადგენს ერთს, ან იმ
აზრით, რომ მისგან ერთი წარმოიშობა. ზოგადი და საერთოდ, ია
რასაც არაფერი მთელი ეწოდება, ზოგადი ან იმართება, რომ მრავ-
ალს მოიცავს, რომელზეც ის ითქმის და რომელია თვითიველი
ერთი წარმოადგენს. როგორც, მაგალითად, ცხოველი აღმაშენი-
ცნები და ღმერთი. ხან კი მთელი ეწოდება უწყვეტს და განსაზღ-
ვრულს, რიღესაც ია, მრავლისაგან შემდგარი რაღაც ერთი,
რომლებიც, უმეტესად, შესაძლებლობაში არსებობენ, ზოგერთი კი
რეალურად. მათ შორის უფრო მეტად აქვთ ბუნებრივი, გილრი
ხელოვნური საგნები. ერთი შესახებ ვთქვით, რომ ის, როგორც
მთლიანობა, რაღაც ერთიანობაცაა. ისევე, როგორც რაოდენობა, 1024
რომელსაც აქვს დასაწყისი, შუა და კიდე. რომლებიც თუ მღება-

როებით არ განსტავადებიან, ყველა ეწოდებოდა და თუ განსტავადე-
ბიან, მაშინ მთელი. ბოლო თუ ორევეთი განსტავადებიან, მას-
იქნება, როგორც მთელი, ისე ყველა. ამას კი იმ სანგებში გხედ-
ობი. რომელია ბუნება. ცალად. ღობაში რევირ ორება. ფორმა: კ
ეცულები. როგორც კვლ. და ტრანაიპოტ. რევირ ამ მ ო ოვორკ
მთელი, ისე ყველა ეწოდებოდა. წყალზე, ზინორტევირ და
რიცხვზე იქნება. მთელი, ბოლო გამოტეხი. ყველა რიცხვი,
ყველა წყალი. იმპარება არა ბირდათი, არამედ ვადატანით
იმპარებლობით. ყველა იმპარებ იქნება, სადაც ამ გამოტეხა
ღივირ მნიშვნელობა აქვს, როგორც ეწოდება მიმართ. ყველანი
კი იმპარება ერთმანეთსაგან განსტავადეწოდებულ სანგებზე. მთელი
რომელზე ერთი რიცხვი, ყველა კი მასში შემავალი ერთგვან

ഗവൺ ന്യൂജെഴ്സിയിൽ

„არამთელი“ წოდება არა უხვსიმეორ სიღრმად, არამედ დაყოფად, ან მთელად მავალით, ორანი ან იქნება „არამთელი“, თუ მას ნებისმიერ ერთიანს ჩამოვაციოთ, რადგან მთავარილი არასოდეს არაა დარჩენილი ნაწილის ტოლი და არც სხვა ნებისმიერი რიცხვი, რადგან არამთელში საჭიროა არსება იგივე შეინახოს. ფილა მთელია რომ არ იყოფს, მინაც ფილა რიცხვი ქვეყნად აღარ იქნება. გარდა ამისა, რასაც თინაბარი ნაწილში არა აქვს, არც იაბა სტერი. მავალითად, რიცხვია ისიც, რომელსაც არა-თის ნაწილში არ ჰქონია განსხვავებას განლაგებაში, არც არამთელი იქნება, არამედ მთელი. მავალითად, წყალიც არ ცუცხლოვარ ნაწილში არსების შესაბამისი განლაგება აქვს და უწყვეტია არაინ, არც იქ იქნება არამთელი. მავალითად, ჰარმონია აქვს ნაწილების განსხვავებულ განლაგებას, მაგრამ არამთელი მინაც არაა. ამას გარდა, არც მთელი საგნები ბუდებიან არამთელი ნებისმიერი ნაწილების დარჩენის წოდებად, არსებია ძირითადი, ანდა ნებისმიერი ნაწილების დარჩენის შემთხვევითაც კი. მავალითად, თუ სამი გაგრძელება, არამთელი მინაც არაა, ის იმ შემთხვევითაა არამთელი, თუ მოტეხილი აქვს რომელიმე ნაწილი, ან სახელორი სხვედ აღმაინიც ბუბიანი არაა, თუ დარჩენილები აქვს ან სხეული, ან ელენია, არამედ თუ აქლია რომელიმე ეიდური და ისიც არა ელდა, არამედ ის ეიდური, რომელიც აღარ წამოვხრდება. ამიტომაც ეიდური ბუბიანი არ არაინ.

გვარი მაშინ გვაქვს, როდესაც ერთი და მთავი სახის ადამიანები „წუკრი წარმოშობის ხედავს მთავალ-ღ. გამოქვთი“ ანამ ანთა ანთა გვარს ატარებენ“, ნიშნებს: „სახან მათი წარმოშობა უწყვეტია“. მისი შემდეგი მნიშვნელობა პირველი მაშინადაცხევილიდან წარმოშობილი, ან გავიხივთ ვამბობთ „ეღონისა გვარია“ ან „იონელთა გვარია“, რომ ერთნი თავდაპირველად ელენისაგან არიან წარმოშობილი, მეორენი კი იონისაგან და რომ იონი უფრო წარმოშობა ბელისაგან არაუბოძებ, ვიდრე მადრიისაგან. იმასაც ამბობენ, რომ გვარი ქოლისაგან არაიო, მავალეთი, პიკარსაგან. აგრეთვე იმ ვაჭრები, რომ სიბერტე ბრტეული სიგნების გვარია და სხე-1024-ული სხეულებია, ჩაღან თეთრეთი ფარბა ან ვარცხტილი სიბერტეა, ან ვარცხტილი სხეული. ეს კი ვანსეგავებთა სუბსტრუქტია მისი შემდეგი მნიშვნელობა: მსჯელობის პირველი შემადგენელი ნაწილი, სიგნის არსებია გამომხატველი გვარია, რომლია ასეი სხვაობა თეთრებში ყოფილი.

გვარა ამდენი პრინციპულობა აქვს: პირველი, ერთი და იმავე სახის საგანთა უწყვეტი წარმოშობა, მეორე, პირველი მამოძრავებელი მსგავსი, მესამე, მატერია, რადგან იქ, სადაც არის განსჯევაზე და თვისება, იქ არის აუზმტარატი, რასაც ჩვენ მატერიას ვუწოდებთ.

„სხვაგვარია“ - ეი წყიღდებათ იმ სიანებს, რომლებსაც ბარველი სუბტარატი სხვადსაა აქვთ, რომლებიც არ დაფიქრებიათ ერთი-მეორეზე და არც ორივე მესამეზე. მაგალითად, ფორმა, და მეტერ-ის სხვადასხვა გვიარსებია აითან. აგრეთვე ისინი, რომლებიც ეკეთხნებიან ერთსავე კატეგორიას სხვადასხვა ფორმას, რომელ-ისაღან ნაწილი გამოხატავს ბრძემას, ნაწილი თვისებას, ნაწილი ე-იმას, რაც უკვე თქმული იყო თავდაპირველად. არც ე-ეინი დაფიქრ-ებნიათ ერთიმეორეზე, არც რაღაც ვიწუზზე.

တၢ်ဒၣ် ဂၢ်ဒၣ်ဒၣ်ဒၣ်ဒၣ်

„მედღარი“ ერთ შემთხვევაში ეწოდება ყალბ მსჯელობას: ან იმ აზრობა, რომ ეს ალბ არაა სინამდვილეში, ან რომ სინამდვილე ასეთი არ არსებობს იყო. მაგალითად, რაი მსჯელობები „დიდ-გონილი თანაზომიერია“, ანდა „შენ ხიზარ“ პირველი მუდამ შეც-
ლომა, მეორე კი ხანდაზმ, ე. ი. მაშინ, როდესაც სინამდვილეში ეს
ალბ არაა. ზოგჯერ ეს შეცდომა ეწოდება არსებობა, არსებობა დაგ-
ეგობა.

მია, რომ სინამდვილეში ასეთი არაა, ანდა საერთოდ, არ არსებობს. მაგალითად, ჩრდილო და სამხრეთ, რომლებიც, მართლაც, არსებობენ, მაგრამ არა ის, როგორც ვგულისხმობ. მცდარი მაგალითი იმხარაა, რომ ის არ არსებობს, რომ ან მთიანეთი ან არ არსებობს. ან, მაგალითად, შვედეთი წარმოადგენს ობიექტს არ არსებობს, ამიტომ, შემდგომი აზრითაა, რაც ეხება არასტრუქტურულ, ამიტომაც ყოველი მცდარი აზრი ეხება სწავს საგანს, ვიდრე კუჭმარტი. მაგალითად, ჭეშმარიტი დედულები წარსდ შესაბეზ სამკეთილდებისათვის შეცდომად. აზრი ერთი საგნის შეაბეზ შესაბეზება ერთი თვის, თუ ის საგნის ასევეს ვამოხატავს. მაგრამ შეიძლება ბევრიც იყოს, რადგან როგორცდ ერთი საგანი და განმეცდელ საგანი. მაგალითად, „სოკრატე“ და „განმეცდელ საგანი“. ხოლო შეცდომი აზრი, საერთოდ, არფერიც არაა. ამიტომაც სცდომიდა ანტიკონიენე, რომელიც ფიზიკადა, რომ აგანს საყოფიერი სხეულების ვარდა, რაც ყოველ ა გრა ერთი აქვს. ახვა ადაფიკი არ შეყოფიარა. ყველა კი ვამოდიანეულობა, რომ წინააღმდეგობა არ არსებობს და მამოსდამეი აც შეცდომიდა არსებობს მაგრამ ყოველ ა. ან. შეიძლება ვეყოფილით არა მხოლოდ თოვრი ა. აქვლით ამავედ ა. ა. ა. შეიძლება. ა. ა. სრულიად მცდარი, ხან კი ჭეშმარიტი იყოს. მაგალითად, რვა არის რომელიც, რადგან ორდამის ცენმა მასაც უღებდა. ამიტომაც, ზოგჯერ შეცდომის კი აზრი აქვს.

ცრუ აღმართი კი ისახა, ვინც ადვილად იჯერებს და იბრუნეს პალატიკლებზე, მგებრი, კოლაქი ვაზ მისიერ, არამედ თვით მოკლე გულისთვის და ვინც ახეხებს ახევეა ახუთ მსყებლებზეც.

ზაგნება კი „ცრუს“ მაშინ გუწოდებენ, როდესაც ცრუ წარმოადგენს იწვევას. ამის გამო მსჯელობა „პიბიტუსში“ ბისი შესახებ, რომ ერთი და იგივეა ცრუ და მართალი, მცდარია, რადგან ცრუდ ცხადდება სიცრუის თქმის შემდეგ, რომელიც მცოდნე და გონივრლი. ამას გარდა, უპირატესობა ეძლევა თავისი ნებით ბოროტეს ეს შესცდამა კი გამომდინარეობს სილოვენიზმიდან, რომ განზრახ ოჯლი სკობს უნებურად კოჭლს. ნაფილისმგვია, რომ კაჭლობა არის მიბაძვა. ბეგრამ თავისი ნებით კაჭლს იხევე უყლია, რიგრიგ შემთხვევ სტერიში თავისი ნებით ბოროტი.

მეცნარის ღირებულის მიწის გათხრის დროს განძს იპოვის, რომლის მთხრელისათვის განძის პოვნა შემთხვევითია, რადგან ერთი მეორეთა საგან არც აუცილებლობით გამოიწვევია, არც მოსდევს მას და არც ზნაირად მომდირა, რომ მეცნარის ღირებულის განინიერებინა. თუ ვინმე განათლებული ანგე დროს თვითრისა, ამას ჩვენ შემთხვევითს ვუწოდებთ, რადგან ეს არც აუცილებელია და არც ზნაირი. ასე რომ, შემთხვევითია საგნები ან თვისებები, რომლებიც ახასიათებენ ზოგიერთ საგნებს გარკვეულ ადგილს და გარკვეულ დროს. მაგრამ არა აუცილებლად არც აუცილებლად ახლა, ან ამ ადგილს. შემთხვევით თვისებებს აქვს არა განსაზღვრული, არამედ შემთხვევითი მიზეზი, რომელიც განსაზღვრულია. მაგალითად, ვინმე ეგნაში შემოღება შემთხვევით ჩამოვარდეს, ე. ი. არა იმიტომ, რომ მ-ზნად ჰქონდა დახსული აქ ჩამოვარდ. არამედ იმიტომ, რომ იყო ან მკ-არი ზნაირით, ანდა უპატივით უპატივით ანაბრად, ეს შემთხვევითი მოხდა, მაგრამ თვით ფაქტი კი არაა შემთხვევითი, არამედ მისი გამოწვევები მიზეზი. რადგან სიცოცხლის მიზეზი, რომ ადამიანი ჩავიდა იქ, სადაც არ სურდა, სახელდობრ ეგნაში.

წიგნი მამების

თავი პირველი

1825^მ საგანთა საწყისებისა და მიზეზების კვლევა ცხადია, წარმოებს იმდენად, რამდენადც ისინი არსებობენ. როგორც ჯანმრთელობასა და კეთილდღეობას, ასევე მათემატიკურ მოვლენებსაც რაღაც საწყისები, ელემენტები და მიზეზები აქვთ. საერთოდ, ყოველი ცოდნა ან დაკავშირებულია აზროვნებასთან, ან ეზიარება უზუსტესა და უმარტივეს აზროვნებას საწყისებისა და მიზეზების შესახებ. ყველა ისინი იფარგლებიან რაღაც არსებულითა და გვართი და მას იკვლევენ, მაგრამ იკვლევენ არა მარტივად არსებულს, როგორც არსებულს, და მის არსებას, არამედ იმას, რაც მიაგან გამოზღინაობას, ამა ისინი ცხადყოფენ ნაწილობრივ შეგრძნებებით, ნაწილობრივ კი მიზნობრივ საშუალებით. ასევე ნაწილობრივ ურყევად, ნაწილობრივ კი მერყევად ამტკიცებენ ისინი იმას, რაც გვარს თავისთავად ახასიათებს

აქედან ცხადია, რომ ასეთი გზით არ მტკიცდება არც სუბსტანცია და არც მისი არსება, არამედ მისი გამოკვლევის რაღაც სხვა გზა უნდა არსებობდეს. ასევე არაფერს ამბობენ ისინი იმის შესახებ, არსებობს თუ არა ის გვარი, რომელსაც ისინი იკვლევენ. რადგან ერთი და იგივე მეცნიერება იკვლევს საგნის არსებასაც და არსებობასაც

რადგან ბუნებისმეტყველებაც აღმოჩნდა მეცნიერებად არსებულის იმ გვარის შესახებ, რომელსაც როგორც მოძრაობის, ისე უძრაობის საწყისი თავი თვითი აქვს, ამიტომ ცხადია, რომ ის არ უნდა იყოს არც პრაქტიკული. არც შემოქმედებითი მეცნიერება, რადგან შემწივარი საგნების საწყისი შემოქმედშია ან გონებათა, ან ცოდნის, ან უნაირი სახით, ბოლო გაკეთებულ საგნებში გამკეპებული საწყისი მისი წინაშეა გადამყვანილების სახით, რადგან ზარჩეული და გაკეთებული ერთი და იგივეა. აჲ რომ, თუ ყოველ-

გვარი განსჯა არაა პრაქტიკული, ან შემოქმედებითი, ან თეორიული, ამიტომ ბუნებისმეტყველება რაღაც თეორიული მეცნიერებაა. მაგრამ იაეთი მოვლენების შესახებ, რომელსაც მოძრაობის უნარი აქვს და უმეტეს შემთხვევაში ცნებებში გამოხატული იმ არაქების შესახებ, რომელიც ერთია მრავლისათვის, მაგრამ რომელიც დამოუკიდებელი არაა.

საკირაო იმია გარყვება, თუ რა არის არსება და რა არის ცნება რადგან ამის გარეშე კვლევა უაზროა. განსაზღვრულ არსებათაგან ზოგი ისეთია, როგორც პაქუა ცხვირი, ზოგი კი, როგორც ცხვირის ჩანსეილობა. განსხვავება მათ შორის იმაში მდგომარეობს, რომ პაქუა ცხვირი მატერიათა გამოხატული (პაქუა ცხვირი ზომი იგივე ჩანსეილი ცხვირია), ცხვირჩანსეილობა კი შეგრძნებად-მატერიის გარეშეა. თუ ყოველი ბუნებრივი საგანი ისეთია, რომ ცხვირი პაქუა ცხვირი, მაგალითად, ცხვირი, თვალი, სახე, სხეული, ჩონჩხი, მთელი ცხვირული, ფოთლო, ფეხი, ქერტი და მთელი მცენარე, არც ერთი მათგანი არ შეიძლება არსებობდეს მოძრაობით გარეშე, რადგან თვითველ მათგანს აქვს მატერია, მაშინ ცხადია, თუ როგორ უნდა ვიკვლიოთ და განვსაზღვროთ ბუნებრივი საგნების არაება და რატომ შეადგენა ზოგჯერ ბუნებისმეტყველის შეაწავლის საგანს სული, რომელიც არ არსებობს მატერიის გარეშე. აქედან ცხადია, რომ ბუნებისმეტყველება თეორიული მეცნიერებაა მათემატიკაც თეორიული მეცნიერებაა. ის არაა ცხადი, არსებობს თუ არა უძრავი და დამოუკიდებელი მოვლენები, მაგრამ რომ მათემატიკურ მეცნიერებაშია ზოგიერთი დარგები განიხილვენ უძრავ და დამოუკიდებელ ობიექტებს, ეს კი ცხადია. თუ არსებობა რაიმე მხარდული და უძრავი მოვლენა, ნათელია, ის თეორიული მეცნიერების კვლევის საგან იქნება. მაგრამ არა ბუნებისმეტყველებისა, რადგან მისი შესაწავლი ობიექტი მოძრაობაა, არც მათემატიკისა, არამედ იმისა, რომელიც ორივეა წინ უაწერს

ბუნებისმეტყველება იკვლევს დამოუკიდებელ, მაგრამ არა უძრავ საგნებს. ზოგიერთი მათემატიკური მეცნიერების ობიექტი უძრავია. მაგრამ არა დამოუკიდებელი და მატერიასთან დაკავშირებული პირველი მეცნიერება კი ეხება დამოუკიდებელ და უძრავ საგნებს

აუცილებელია ყველა მიზეზი მხარდული იყოს და მით უმეტეს ესენი. რადგან უკუნი არაა მიზეზები იმ ღვათებრივი მოვლენებისა, რომლებიც ჩვენთვის ზილვადი არაიან.

ამრიგად, სამი თეორიული მეცნიერება არსებობს: მათემატიკა, ბუნებისმეტყველება და თეოლოგია. ცხადია, რომ თუ სადმე

თემატიკა ღვთაებთა ბრძოლის მოვლენა, ის ამ ეტაპზე უკვე შეცვლილი იქნა. რაგან ვგვლახ საბატო მერეოთ მე, ვეუფე საბატო ავანა უნა წყველობა თეოლოია ბრძოლის დარკობაზე, სხვა დარკობაზეა შედარებით უკეთესება უნა მიწაზეა, თეოლოია ე სხვა თეოლოია მე, რიტორიკა შედარებით

[illegible]

თუ ბუნებრივი სუბსტანცია გარდა სხვა აუბსტანცია არ არსებობს, მაშინ ბუნებრივად შეიქმნება პირველი მენცრობა იქნებოდა მაგრამ თუ არსებობს რაღაც უძველესი აუბსტანცია, მაშინ ის იქნება პირველი და იარსებებდა ათწლეული ფილოსოფიური და ის იქნება პირველი ზეადრბან თაუბზარბისით მისი სქემე იქნება აგრეთვე ათწლეული, თოვარი, ათწის მისი ათწები, და მისი რიოორც არე ზოლოთი უე ქეებობა ავსავა

07330 830260

არსებოდა. როგორც ასეთს, მრავალი მწიგნულობა ქა. მათ-
ან ერთი მწიგნულობა შემთავრებული, მეორე კი მშრალი შეი-
არა ღებოდა. როგორც კი ერთი ან ვარა რამდენიმე ტკე-
ლით ემთავრებოდა მგალითად, არსებდა თუიანბნაო რაოდენობა. ღერო-
ვლით კი ზე იმდენად ცხრა ან ხუთი, ევლადევილი ან ევლი-
შეაძლიებოდა, და თუკალინ სხობით რაღაც არაგებულესე მ-
ვლით მწიგნულობითი შეიძლება. ევლიანობა კი ამიტომ 'ოცნ-
არებში უნდა ევლიანობით მისეს, რადგან შემთავრებული ნიშნუ-
ლითლი. შემდეგ კი არაგებობა არაგებობა კი აღნ. მან შემდეგ
ქრტილებს მან არ იცულებს არც ერთი შეწყვირება. ღერო-
ვლით კი შემთავრებული და არც თუკალილი. ღერო-
ვლითი ქმნილი იმის, რაც სხალთან ერთად შემთავრებული. წარმო-
შობა, რადგან იგი ევლიანობით ევლიანობითლი. ახალი რამდენ-
სა, რა შეიძლება. ზეილი თუი, სხალი მონიშნა, ზეილითეს სხალი-
სა, რამდენი, რამდენი. მაგონა მან, ერთი სახალი
ქრტილ შემთავრებული. რადგან არაგებობა სხალი ევლი-
ანობა ქრტილადობა.

ასევე არც გეომეტრია განხილავს ფორმების ასეთისავე შემთხვევით ნიშნებს და არც იმის, სხვადასხვა თუ არა სამუთხაოდ სავსე თეოდ და ის სამუთხადი, რამდენს შინაგან კუთხეთა გამო იქნა სწორ კუთხედს უდრის, რაც სიზოლად კანონიერია, რადგან შემთხვევითი ფიგურა არაა. მხოლოდ რაღაც სიტყვა. ამიტომაც სწორი იყო პლატონი როდესაც სთქვა: „თუ ვერაფერს იცი, არ უნდა იტყვი“.

დას. ავტორის თხოვნით მკვლელთა რაოდენობა უნდა
 იმართებოდეს მოსახლეობის მკვლელთა რაოდენობის
 მიხედვით. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 1000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 100. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 2000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 200. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 3000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 300. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 4000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 400. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 5000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 500. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 6000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 600. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 7000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 700. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 8000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 800. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 9000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 900. თუ მოსახლეობის რაოდენობა იყო
 10000, მაშინ მკვლელთა რაოდენობა უნდა იყო
 1000.

თუ ბოვოროა მისი ბუნება და რა მიზეზი იწვევს მას?
ნათელი გახდება, თუ რატომ არ არსებობს მეცნიერება მის
ამოიგად, არსებობენ საგნები, რომლებიც ყველთვის აე არიან.

მეოცეუთი უნარია, რაც არც ბრავიზმარი ხელოვნებაა და არც განსაზ-

თუ როგორ უნდა გიყვლით ასეთი არსებული და არარსებული. ამას შემდეგ შეეჩებოთ მაგრამ შეკავშირება და დაშორება წარმოება აზროვნებაში და არა სიგნებში. ასე არსებული განსხვავდება რეალობიდან, რადგან აზროვნება აკავშირებს და აშორებს ან არსებას, ან თვისებას, ან რაოდენობას და სხვა რამეს. შემთხვევითი და შემთხვევითი რეალობა კი თვითონაა დევნილი. რადგან პირველის მიზეზი განუსაზღვრელია, მეორისა კი ჩვენი აზროვნების რაღაც მდგომარეობაა. ორივე არსებულის სახეებს წარმოადგენენ, მაგრამ არაა ცხადი, თუ არსებულის რომელ ბუნებას განეკუთვნებიან ისინი. ამიტომ ჩვენ ეს საკითხი უნდა მივატოოთ და გამოვიყვლით არსებულის, როგორც არსებულის მიზეზები და საწყისები.

წიგნი მეთხუთმე

თხუთმე პირველი

არაებულს მრავალი მნიშვნელობა აქვს, როგორც აღვნიშნეთ ადრე, როდესაც ამ მნიშვნელობებს ვიხილავდით. არსებული ნიშნავს საგანს, მია არსებას, თვისებას, რაოდენობას და სხვა ამგვარ ცატეგორიას. არსებულის ამ მნიშვნელობებიდან ცხადია, რომ პირველი არის არსი, რაც საგანია. რადგან კითხვაზე, როგორია ეს საგანი, ვპასუხობთ, რომ ის კარგია ან ცუდი და არ ვამბობთ, რომ ის არის სამი წყურთის სიგრძის ან აღმართი. ხოლო როდესაც ამ საგნის არსებას ვსაზღვრავთ, არ ვამბობთ, რომ ის თეთრია ან თბილი, ან ამი წყურთის სიგრძისა, არამედ ვამბობთ, რომ ის აღმართია, ან ღმერთი ყოველივე სხვა არაებული ეწოდება, ან როგორც არსებულის რაოდენობას, ან თვისებას, ან მდგომარეობას და ასე ამდაგვარს.

გასარკვევია, თუ არსებული რომელ სახეა განეკუთვნება სიარული, ჯანმრთელობა, ჯდომა და აკვლა სხვა ამდაგვარი. არც ერთი მათგანი არ არსებობს არც თავისთავად და არც სუბსტანციისაგან დამოუკიდებლად, არამედ არსებობს ის, რაც დადის ან ზის, ან ჯანმრთელია, ჯდომა და არსებობა კი მიეკუთვნება საგანს, რომელიც, როგორც ჩანს, უფრო მეტად არსებობს და, რომელიც მათი რაღაც განსაზღვრული სუბსტანტია, ესაა სწორედ სუბსტანტია და დამოუკიდებლად არსებობს საგანი ეს ცხადი ხდება იმ კატეგორიებიდან, რომელიც მის ეხება, რადგან „კარგი“ და „მეცდომარე“ არ ეძლევა ხმარებულ იქნას მის გარეშე. აქედან ცხადია, რომ თეთრეული მათგანი აუბსტანციის საშუალებით არსებობს. ასე რომ, სუბსტანტია პირველად არაებული, არსებული აერთოდ და არა ჯანმრთელი არაებულია.

არსებობას მრავალი მნიშვნელობა აქვს მაგალითად, ის შემ-

ლაზე პირველია როგორც ცნების, ისე შემცენების და დროის თვალსაზრისით, სხვა ქვეყნებთან შორის მის გადვლად, არც ერთი არაა დამოუკიდებელი, ის პირველი ცნების მიხედვითაც, რადგან 1028 წელს ყოველი ცნება აუცილებლად შეიცავს არსების ცნებასაც ყოველი მაგალითი მაშინ ვიციტ კარგად, როდესაც ვიციტ მისი არსება, მაგალითად, აღმაშის ან ცუცხლის არსება, ვიდრე მაშინ, როდესაც ვიციტ მისი თვისება, რადგანმა და მდგომარეობა და თვითღვთი ამათანინე მაშინ ვიციტ კარგად, როდესაც ვიციტ, თუ რა თვით რადღინე, ან თვისობებითა. როგორც უფრო, ახლად და ყოველთვის სიკვლედა და სიღაფთ, თუ რაა არსებული, ე. ა. სუბსტანცია. ზოგი ამბობს, რომ ის ერთია. ზოგი კი ერთად მეტერთა. პირველათვის ის განსაზღვრული, მეორეთათვის კი განსაზღვრელი. ამიტომაც ჩვენც ასევე, მეტწილად და უპირველესად ყოვლისა, როგორცა ვთქვით, მხოლოდ არსებულის არსებას ეკუთვნეთ.

0530 307160

როგორც ჩანს, ყველაზე უფრო სხეულებრივი სუბსტანციის არსებობა ნათელია. თუმიც ცხადია, რომ ცხოველებიც, მცენარეებიც და მათი ნაწილებიც სუბსტანციები არიან. ასევე ბუნებრივი სხეულებიც: ცეცხლი, წყალი, მიწა და ყოველი სხვა ამდაგვარი და მათი ნაწილებიც აგრეთვე ისიც, რაც მათი ნაწილებია. ხავარ, თუ მათთან მაგონს წარმოიშვა: ტა და მისი ნაწილები, ვარსკვლავები, მთვარე და მზე. ოღონდ გასარკვევია, მხოლოდ ისინი არიან სუბსტანციები, თუ სხვაც, თუ ზოგიერთი მათგანი და სხვებიც. თუ არც ერთი ამათგინა და ზოგიერთი სხვა. ზოგი ამტკიცებს, რომ სხეულის სუბტერები, მაგალითად, სიბრტყე, ზახი, წერტილი და ერთი სუბსტანციები არიან და უფრო მეტად, ვიდრე სხეული და სიტყვაც. გარდა ამისა, ზოგიერთი ფიქრობს, რომ შეგარქნებადის გარდა სხვა არაფერი არ არსებობს. ზოგიერთის აზრით, არსებობს მევირა და არსებობს უფრო მეტად, ვიდრე შეგარქნებადი მოუღონებო, მაგალითად, მარადიული სანებრი.

პლატონი უშვებდა ორი სახის სუბსტანციას: იდეებსა და რიცხვებს, მესამედ კი შეგრძნებად სხეულებსა თვლიდა.

სპეგზიზე კი, ერთიდან დაწყებული, უშვებდა მრავალ სუბსტანციას და ყოველი სუბსტანციის საწყისს. სხვა საწყისის იღებდა რიცხვებისათვის, ცალკე სიდიდეებისათვის და შემდეგ, სულისათვის, რითაც აფართოებდა სუბსტანციის ფარგლებს.

136

ზოგიერთი ამბობს, რომ იდევნის და რიცხვებს ერთი და იგივე
უნება აქვთო. მათ შემდეგ არაბოებენ ხეზები და სიბრტყეები,
კიორი და შეგარძნებადი სხეულების ჩათვლით.

[illegible]

၈၁၃၇ ၈၅၆၁၈၀

სუბსტანციებზე ვლადიმერობით თუ მრავალი იარა, რომები ძირითა-
დით მნიშვნელოვანად მანაც სუბსტანციის, როგორც ჩანს, ნიშნავს
ონგნეტულ საკანს, როგორც ვიწრო, რა მოთხის, ეკვლა ამით სუბ-
სტანციის უბნ ტოტალურ რის რს. რეგულაციის, ანუ, თვითონ 1029
კანისაღივრის ეკვლაზე უფრო მეტად სუბსტანცია უნდა იყოს
პირველი ან ტოტალურ პირველი მნიშვნელობით სუბსტანციალურ შეი-
ძლება მინიმალურ ექვან მეტრიის, მეორე მნიშვნელობით ფორმა
და მისამით - მათგან წარმოებული.

მატეოზი მე ვგულისხმობ. მაგალითად, ანოლენს, ფორმადი
აღეს. კიდეც ქანდაკებაში კამოხატილი მათგან კი წარმოადგენს
მათი მათი მე მათგანში ქანდაკება მტომ. თუ ფორმა
წინ უსწრებ. მათგან და მასზე უფრო მეტი არსებობა. მაშინ
ამეფი მსჯელობით ის თორიგისაგან წარმოებულზეც აღრე იქნება

„მოკლად ჩვეუ ზოვად. დეჟეტით, თუ რას წარმოადგენს სუბ-
ტანკო, რომ ის არ იქმნის სხვა სუბსტანტ ზე. არამედ სხვა იქმნა
მასზე მეტად მხოლოდ დ. მჭლონად არაა აკადემიის, რადგან სავი-
თისა სო. რეგბ ნივთიერ ვადა. ამა ა მტერია უმეტანკიად იქმე
ვა. მეტო. მ. თუ მატკოა უმეტანკი სჩა. ვადაუწვეტელი რჩეა
თუ რა. მატკარ ა ურეკავთ რა უოკილია სხვა. ან ჩანა, თუ
რა დოჩა. მატკანკიად უყვოლე სხვა ხომ სხეული მდგომარე-
ობა. თეიება და უნარო. რე შეილება სიგბა სიბრტყის და
სიღრმის, ისინი სხეულის რაოდ რაოდენობით მზავთ არას და
არაა უმეტანკიო სუბსტანკია რაოდენობა არაა. რადგან რასაც რაო-
დენობა ტანსათვის, როგორც პირველს, ისაა სწორად სუბსტანკია;

ფუ ჩამოვიცილებთ სიგრძეს, სიბრტყეს, სიღრმეს, ვნახავთ, რომ არაფერი აღარ დაგვრჩება, იმის გარდა, რასაც ესენი განსაზღვრავენ. ამ თვალაზრისით განხილეთაჲს აუცილებლად მხოლოდ მატერია და მოაჩანს სუბსტანციად.

მატერიაში თავისთავად შე ვგულისხმობ არა სივანს, არა რაოდენობას და არც სხვა რაიმეს, რომლითაც არსებული განისაზღვრება, არამედ იმის, რის შესახებაც ითქმის თვითებული ამათვანი და რომელსაც სხვაგვარი არსებობა აქვს, ვიდრე ყველა ამ კატეგორიას, ყოველივე სხვა ითქმის სუბსტანციად, სუბსტანცია კი მატერიაზე, ასე რომ, უკანასკნელი თავისთავად არაა არც კონკრეტული აგავანი, არც რაოდენობა და არც სხვა რაიმე, არც ამათი უარყოფა, რადგან ისინიც შემზღვევითნი არიან. ამ მოსაზრებებიდან კი გამომდინარეობს, რომ სუბსტანცია არის მატერია; მაგრამ ეს შეუძლებელია, რადგან როგორც ჩანს, დამოუკიდებელი და გარკვეულ სახით ყველაზე მეტად აუბსტანცია არსებობს. ამიტომაც ფორმად

ვიღრე მატერია, ზოლო ორივე აგავან წარმოშობილი კი არა კერძული სივანი მხედველობაში მაქვს ფორმია და მატ წარმოებული აგავანი, მაგრამ ამოა ვანსილეა გვერდზე უნდა იგდოთ. რადგან ის მათ შემდეგია, და ნათელიცაა. ასე თუ ისე ნათელია მატერიაც საკლევია მესამე, რაც ყველაზე მეტად რთულია.

აუოველთაო აღიარებით აუბსტანციები რადაც შევრ ნებადნი არიან. ასე რომ, სუბსტანციები, უპირველესად ყოვლისა, მათ შორის არიან აბიებელნი

1029ბ მოხანაწუხილია ავლა მეომ რთობადეს უფრო მეტად ცნობილისაჲ. ოდგან ცოდნა ყოველთვის აუ ვილბთ: ბუნებრივად ნალბე ცნობილად მტრად ცნობილისაჲ მსვლელობით მაგრამ როგორც პრაქტიკაში ანალი აქვია იმისაგან, რაც ერთისათვის არის სიციფე, იბო მიღება, რაც აუერთად და საყოველთაო ცნობაჲ, ასევე ანელია ერთისათვის ცნობილიად ბუნებრივად ცნობილისა და ყველაათვია ცნობილისაჲ ძიება წარმართვა მაგრამ ანობად თვითონ ისაა ნაყუბად გასაგები, ან უმნიშვნელო, ანდა არულიად ანარსებელი, რაც გასაგები ანლივდუმეათვის და რაც გააგები პირველ რიგში მაგრამ, მთუხდელად ამისა, ამ მეტოდით, როა მელზეც უკვე გვეჩნდა ნათქვამი, უნდა ვცადოთ თავისთავად ნაყუბად ცნობილად საყოველთაო ცნობილზე გადასვლა.

რადგანაც დასაწყისში განვასხვავეთ, თუ რამდენი მნიშვნელობა აქვს აუბსტანციას და ამათგან ერთ-ერთი საგნის არსება აღმოჩნდა, ამიტომ ახლა ამის განხილვას უნდა შევუდგეთ.

უპირველესად ყოვლისა, მის შესახებ ზოგი რამ შეიძლება ვთქვათ ლოგიკური გზით. მაგალითად, რომ თვითებული საგნის არსება არის ის, რასაც ეს საგანი თავისთავად წარმოადგენს. მაგალითად, შენი არსება არაა ის, რომ შენ განათლებული ხარ. თუცა ეს თვისება შენია, მაგრამ შენ თავისთავად განათლებული არა ხარ. მაგრამ არც ესაა ყველფერი. ასევე არც თეთრია სიბრტყის არსება, რადგან სიბრტყედ ყოფნა თეთრად ყოფნას არ ნიშნავს. არსება არაა არც ის, რაც ორივესაგან არის შემდგარო, სიბრტყისა და თეთრი ფერისაგან; სადაც დამატებით არის მოცემული თვითონ საგანი. მხოლოდ ის განსაზღვრება იქნება საგნის არსება, რომელშიც არ იქნება მოცემული საგანი, მაგრამ საგანზე კი იქნება თქმული, მაგალითად, თუ თეთრი ზედაპირის არსება იგივეა, რაც გლუვი ზედაპირისა, მაშინ სიგლუვის და სითეთრის არსება ერთი და იგივე ყოფილა. რთული შედგენილობის საგნებს სხვა კატეგორიებიც უდგებათ. რადგან თვითებულ კატეგორიას, როგორც რაოდენობას, ისე დროს, ადგილად და მოძრაობას აქვს რაღაც სუბსტანტი, ამიტომ საკლევია, აქვს თუ არა თვითებულ მათგანს არსების ცნება, როგორც „თეთრი აღმინას“, და რას ნიშნავს „თეთრი აღმინად“ ყოფნა? სიტყვა ზომ საგნია სამოსია. რას ნიშნავს „სამოსის არსება“, მაგრამ არც ესაა თავისთავად.

„აბათავისთავად“ ორი მნიშვნელობით ითქმის: ერთი მათგანი შეკავშირების შედეგია, მეორე კი არა. ერთი ცნების მეორესთან დაკავშირება კი განსაზღვრებაა. მაგალითად, ვინც თეთრის არსებას საზღვრავს, ის ადგენს თეთრი აღმინას ცნებას. მეორე შემთხვევაში კი იგივეს სხვა ემატება. მაგალითად, როდესაც „ტანსაცმელი“ „თეთრს“ ემატება, ეს იმას ნიშნავს, რომ ვიღაც ტანისამოსს განსაზღვრავს როგორც თეთრს. რა თქმა უნდა, „თეთრი აღმინა“ „თეთრია“, მაგრამ მისი არსება „თეთრად ყოფნა“ არაა ტანსაცმელის არსება კონკრეტულს ნიშნავს, თუ ზოგადს? როდესაც ერთი მეორის შესახებ თქმის პირველი არსება აღარ იქნება, მაგალითად, „თეთრი აღმინა“ არაა კონკრეტული საგანი, რადგან კონკრეტული არსებობა მხოლოდ სუბსტანციებს ეწეო. ასე რომ, არსება იმ საგნებს აწევთ, რომელთა ცნება განსაზღვრებაა, ზოლო განსაზღვრება ყველგან კი არა გაქვას; სადაც სიტყვას ცნებასთან იგივეობრივი

1030ა

შინაარსი აქვს, რადგან მაშინ ყველა ცნება განსაზღვრება იქნებოდა. სიტყვა რომ ნებისმიერ ცნებას გადმოსცემდა, მაშინ „ილიადაც“ განსაზღვრება იქნებოდა. განსაზღვრება გვაქვს იქ, სადაც სიტყვა რაღაც პირველადს გადმოსცემს. პირველადი კი ისინი არიან, რომლებიც ერთიმეორეზე არ ითქვიან. ამრიგად, არსება სხვა არა არის რა, თუ არა სახეთა გვარი, რომელიც, როგორც ჩანს, არც თავის თანამოწმარსებს შესაბამე თიქვის და არც თვისებას და არც შემთხვევითი ნიშანი. რა თქმა უნდა, შინაარსი აქვს ყველა სიტყვას, რომელიც რამე კონკრეტულ სივანს აღნიშნავს ის რაც უფრო მარტივია ცნება, მით უფრო ზუსტია ის, რაც განსაზღვრება იქნება და არც არსება. ან არადა განსაზღვრებას ისევე, როგორც არსებას, მრავალი მნიშვნელობა ექნება. მართლაც, არსება ერთ შემთხვევაში ნიშნავს სუბსტანციას და კონკრეტულ საგანს, სხვა შემთხვევაში კი — ყოველგვარ კატეგორიას: რაოდენობას, თვისებას და სხვა ამდაგვარს. ისევე, როგორც არსებობა ყოველივეს ახასიათებს, თუმცა არაერთნაირად, არამედ ზოგს, როგორც პირველადი, და ზოგს კი, როგორც — წარმოებული. ასევე „რიიმედ ყოფნა“ ზოგჯერ მარტივ სუბსტანციას გამოხატავს, ზოგჯერ კი როგორც სხვა მოვლენასაც. მაგალითად, შესაძლებელია, თვისობრიობის არსების ცვლიც, როგორც თვით თვისობრიობისა, მაგრამ არა პირდაპირი მნიშვნელობით, არამედ ისე, როგორც ზოგიერთი ლოგიკური გზით ამტკიცებს არსებულის, როგორც აბრასებულის არსებობას, ასევე თვისობრიობის არსებობის შემთხვევაშიც.

საქონაო იმის გარკვევაც, თუ როგორ უნდა ვიმარჯვოთ არსებობის სხვა სახეებზე, მაგრამ არა უფრო მეტად, ვიდრე მდგომარეობაზე. ამრიგად, ამჟამად ზემოთქმულის საფუძველზე ცხადი გახდა, რომ არსებობა, უპირველესად ყოვლისა, და პირდაპირი მნიშვნელობით სუბსტანციის ახასიათებს, შემდეგ აგრეთვე სხვებსაც. მაგრამ არა პირდაპირ, არამედ გადახანით, როგორც არსება თვსუბისა, და რაოდენობისა. ყოველივე ესენი კი უნდა იყვნენ ან ჰომონიმები, ან თვისების მიმატების და დაკლებების შედეგო როგორც შეუცნობელიც შეცნობადია, მაგრამ უფრო სწორი იქნებოდა, თუ მათ არც ჰომონიმებს ვუწოდებთ და არც რამეს ამდაგვარს, არამედ ისე, როგორც მედიცინაში ყოველივე ერთსა და იმავე ნიშნისაქნა მიმართული, თუმცა არც იგივეობრივია მასთან და არც ჰომონიმია. მაგალითად, განსაკუთრებით სხეული, მედიცინა და საექიმო იარაღები არც ჰომონიმები არიან და არც ერთი და იგივე, არამედ ერთსა და იმავესაღმე იაიან მიმართული და არავითარი მნიშვნელობა არა

აქვს იმას, თუ რას დაგვარქმევთ მას. ის კი ცხადია, რომ პირველი და მარტივი განსაზღვრება და არსებობა აუბსტანციებს აქვთ. მაგრამ ასეთივე განსაზღვრება შეიძლება სხვასაც ჰქონდეს, თუმცა არაპირდაპირი მნიშვნელობით. მაგრამ არაა აუცილებელი, რომ თუ, არსს დაეადგენთ, ცნება, რომელიც მას გამოხატავს, მისივე განსაზღვრება იყოს, არამედ მას ნებისმიერი შინაარსი შეიძლება ჰქონდეს. ეს კი შეიძლება მაშინ, თუ სიტყვა გამოხატავს რაღაც ერთს, მაგრამ არა უწყვეტდრობის გამო, როგორც „ილიადა“, ან გროვა, არამედ იმავე მნიშვნელობით, რაც ერთს გააჩნია. ერთზე კი უპირატესობა ისე, როგორც არსებულზე. არსებული კი ხან საგანს ნიშნავს, ხან რაოდენობას, ხან თვისებას. მაშასადამე, „ეთერი აღამიანი“ ცნებაც იქნება და განსაზღვრებაც, ე. ი. ია არის როგორც „ეთერის“, ისე სავნის განსაზღვრება.

თ ა ვ ი მ ი ა ზ თ ი

სიძნელეს იაიცა ჰქმნის, რომ ზოგიერთი განაზღვრებას არ თვლის ცნებათა შეკავშირების შედეგად. მაშინ როგორი უნდა ყოფილიყო არა მარტივი, არამედ რთული ცნების განსაზღვრება, რომელიც აუცილებლად ცნებათა მიმართებით ხდება ცხადი. მე ვგულისხმობ, მაგალითად, ცხვირა და ჩაწნევილობა ცხვირზე, აგრეთვე ცხვირის პაჭულობას, რაც ორი ცნების შეკავშირების ანუ ერთის მეორეში არსებობის შედეგია არც ჩაწნევილობა და არც პაჭულობა არ არიან ცხვირის შემთხვევითი თვისება, არამედ ისინი ახასიათებენ ცხვირს თავისთავად, არა იმ აზრით, როგორც თუთრია აღამიანიცა და კალასიც, ე. ი. რომ აღამიანს შემთხვევითი ახასიათებს თეთრი კალასიდან ყოფნა, არამედ ისე, როგორც მამაკაცი არის ცხვირული და თანასწორი არის რიცხვი. ასეთივეა ყოველივე სხვაიც, რაც თავისთავად არსებობს. ესენი კი არიან ცნება, ან სახელი იმ აგებობისა, რომელს. თვისებისაქ ისინი გამოხატავენ და რომელიც ცალკე გაუგებარი იქნებოდნენ. მაგალითად, თეთრი შეიძლება არსებობდეს აღამიანა გარეშეც, მაგრამ ქალი ცხოველის გარეშე წარმოუდგენელია. ასე რომ, ამათ ან არავითარი არსება და განსაზღვრება არა აქვთ, ან თუ აქვთ, სულ სხვანაირი, ვიდრე ის, რომელზედაც ჩვენ ვილაპარაკებთ.

ამ საკითხს სხვა სიძნელეც ახლავს თან, რადგან თუ პაჭუა და ჩაწნევილობა ცხვირი ერთი და იგივეა. მაშინ ერთი და იგივე იქნება პაჭულობა და ჩაწნევილობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში,

რატომ უნდა იყოს შეუძლებელი ვილაპარაკოთ პაჭულობაზე, გარეშე იმ საგნისა, რომლის თვისებასაც ის წარმოადგენს. პაჭულობა ხომ ცხვირის ჩაზნექილობაა. ამიტომაც „პაჭულობის“ თქმა ცხვირზე ან შეუძლებელი უნდა იყოს, ანდა ერთი და იგივე ორჯერ უნდა ითქვას: „ცხვირი“, „პაჭუთა ცხვირი“, რადგან ცხვირია, როგორც ბაშა ცხვირი, ისე ჩაზნექილი ცხვირი. ამიტომ უაზრობაა ასეთი მოვლენებით არსებზე ლაპარაკი, თუ არა და მოგვიჩვენოდა დასწრულ „სოლ“-ს. რადგან ცხვირისათვის უნდა დავუკუტუბოთ. იო გირც პაჭუ, ისე კიდევ სხვა რაღაც. აქედან ცხადია, რომ განსაზღვრება მხოლოდ არსებზე არსებზეა აქვს მკარამ თუ განსაზღვრება აქვს ანუ კატეგორიულობა, ის აუცილებლად ცნების დამატებით მიიღება. მაგალითად, თვისობრიობის ან სიკეთის განსაზღვრება. ეს უკანასკნელი კი არ არსებობს რიცხვის გარეშე, როგორც ცხოველი ქალის გარეშე. ცნების მიმატება კი გულისხმობდა ერთი და იგივე ორჯერ იქნება, როგორც ამ შემთხვევაში. თუ ეს შემთხვევაში, მაშინ არც შეიძლება ცნებებს უნდა ჰქონდეთ განსაზღვრებები, როგორც „კენტი რიცხვს“. მაგრამ აქ შეუძლებელი დარჩა ის, რომ ცნებები ზუსტად არ არის ნახშირი, თუ ამითი განსაზღვრებებიც არსებობენ, მაშინ ისინი ან სხვა გზით არაა მიღებული, ან როგორც ითქვა, განსაზღვრებასა და არსებას შორის მნიშვნელობა აქვს. ამრიგად, ზოგიერთ შემთხვევაში არაფერა არა აქვს განსაზღვრება და არსება, გარდა სუბსტანციის, ზოგჯერ კი სხვებსაც აქვთ ის.

ამრიგად, ცხადია, რომ განსაზღვრება არის არსების ცნება და ან მხოლოდ სუბსტანცია აქვს, ანდა მას აქვს, უპირატესად ყოფილისა, ან უმეტესად, ან პირდაპირი მნიშვნელობით.

თ ა ვ ი მ ი მ ნ ს

კვლევა-იღების მოთხოვნა აგრეთვე კითხვა იმის შესახებ, რომ საგანი და მისი არსება ერთი და იგივეა, თუ სხვადასხვა, რაც ზუსტ შეუწყობს სუბსტანციის კვლევას, რადგან ცალკე აღებული საგანი, როგორც ჩანს, არ უნდა იყოს განსხვავებული თავისი არსებისაგან, რაც იგივე სუბსტანციაა. მაგრამ შემთხვევითი თვისებები და მათი არსება კი სხვადასხვა უნდა იყოს. მაგალითად, „თეთრი აღამიანი“ და თეთრი აღამიანის არსება ახვალსაგანა. თუ ეს ერთი და იგივეა, მაშინ ერთი და იგივე იქნებოდა „აღამიანის“ და „თეთრი

აღამიანის“ არსება, რადგან ერთი და იგივე ყოფილა „აღამიანი“ და „თეთრი აღამიანი“, როგორცა ვთქვით. ახე რომ, ერთი და იგივე იქნება „თეთრი აღამიანი“ და „აღამიანი“ ყოფნა. ანდა არაა აუცილებელი, რომ შემთხვევითი თვისებები და არსება ერთი და იგივე იყოს, რადგან კიდური წევრები ობიექტობრივი არ არიან, ანდა ეს, ე. ი. კიდური წევრების იგივეობა შესაძლებელია შემთხვევით. მაგალითად, „თეთრისა“ და „განათებულია“, მაგრამ როგორც ჩანს, ეს სინამდვილეში ასე არ უნდა იყოს!

თავისთავად საგნებში კი იგივეობა აუცილებელია, როგორც მაგალითად, იმ შემთხვევაში, თუ არსებობენ რაღაც სუბსტანციები, რომელთა გარდა, სხვა სუბსტანციები, ან ბუნებით უპირატესნი არ არსებობენ, როგორც ზოგიერთი ამბობს იღვის შეასხებ მაგრამ თუ სხვადასხვა აიკეთა და მისი არსება, ცხოველი და მისი არსება, არსებული და მისი არსება. მაშინ იარსებებდნენ სხვა აუტანადი, ბუნებები და იღვიბი რომლებიც უფრო პირველადნი იქნებოდნენ, ვიდრე ზემოთქმულნი თუ საგნის არსება სუბსტანციაა და ისინი ერთმანეთისაგან განცალკევებული არიან, მაშინ ერთთა შექცევება შეუძლებელი იქნება, მეორენი კი არ იარსებებენ (დამოუკლებლობაში კი მე იმას ვგულისხმობ, რომ არც თავისთავად აიკეთა არსება კეთილი საგნისა და არც ეს აგანია იგივეობრივი აკეთილად ყოფნათაში), რადგან თვითველი საგანი მაშინ ვიცით, როდესაც ვიცით მათი არსება აუცილებლად როგორც საკითხის, ისე სხვა შემთხვევებშია. ახე რომ, თუ სიკეთის არსება არაა სიკეთე, მაშინ არც არსებობდა არსება ყოფილა არსებული და არც ერთთა ერთი. ასევე ყოველივე სხვაც არსება, ანდა არცერთი მოვანი. ასე რომ, თუ არსებულის არსება არაა სუბსტანცია, მაშინ არც სხვათა არსება იქნება ასეთი. გარდა ამისა, რასაც სიკეთის არსება არ ახასიათებს, ის არც აიკეთა, აუცილებელი კია, რომ სიკეთე და სიკეთის არსება ერთი იყოს, მშენიერება და მშენიერების არსებაც ერთი, სიერთად, ყველა ისინი, რომლებიც სხვაზე არ ითქვამენ, არამედ თავისთავად და პირველადნი არიან. არსებობენ თუ არა იღვიბი, საგანთა არსებობა სრულიად სიკეთისა, უფრო მეტადაც კი, ვიდრე იღვისა. ამგვარ დროს ნათელია, რომ თუ იღვიბი ისეთია, როგორც ზოგი ამტკიცებს, მაშინ საგანი სუბსტანცია არ იქნებოდა, მაგრამ ეს სუბსტანციები აუცილებლად უნდა არსებობდნენ, თუმცა არა როგორც სუბსტანციები, არამედ როგორც ზოგადი შედეგნი.

ამ მაგვლობიდან კი გამომდინარეობს, რომ ერთი და იგივე კონკრეტული საგანი და მისი არსება და ამავე დროს არა შემთხვევითი. აგრეთვე ის, რომ თვითველი საგნის შემცვენება ნიშნავს ამ საგ-

ნის არსების შემცენებასაც. ასე რომ, ამ ორი მხარის იგივეობა აუცი-
ლებულია აბსტრაქციის გზითაც. ხოლო შემთხვევითი ძაგალითად
„გახსთლებულია“ და „თეთრის“ შეახებ. რომლებსაც ორი „გა-
დასხვა მნიშვნელობა აქვთ, არ იქნება სწორი იმის თქმა, რომ ისინი
და საგნის არსება ერთი და იგივეა. ის, რის შემთხვევითი თვისებაა
თეთრი და ათეთრე, ზოგჯერ ერთი და იგივეა. ზოგჯერ არა. მა-
ლოთად „ადამიანი“ და „ბეთრი“ „ადამიანი“ არ ება ერთი და
იგივე არაა, თუმცა თვისობრივად ეს ერთი და იგივეა

უპირაბო იქნებოდა აგრეთვე, რომ ვინმეს ყოველი არსებობა-
ვის ცალკე სახელი მიეცა, რადგან მაშინ კონკრეტული საგნის
გარდა, იარსებებდა სხვა რაღაც. მაგალითად, ცხენის არსებობისათ-
ვის საჭირო იქნებოდა სხვა ცხენის არსებობა. მაგრამ რა გვიშლის
ხელს, რომ ამგადაც კი დავუშვათ არსებობა დამოუკიდებელი
არსებობა, თუ არსება სუბსტანციაა, მაგრამ როგორც ზემოთქმუ-
ლიდანაც ცხელი მსოფლიო არსებაა უსუბსტანციაო არაა ერთი.
2 ა) არამედ მათ ცნებად ერთი აქვთ, რადგან შემთხვევით არაა ერთი
და იგივე ერთი და ერთის არსება. გარდა ამისა, ისინი სხვადასხვა
რომ ყოფილიყვნენ, ეს უსასრულობაში წაგვიყვანდა, რადგან ამ
შემთხვევაში ერთის არსება სხვადასხვა იქნებოდა, ასე რომ ამის
შესახებ იგივე უნდა გავიმეორათ.

რომ პირველადი და თავისთავად არსებული საგნები და მათი
არსებები ერთი და იგივეა, ცხადია. ამ დებულების წინააღმდეგ
მიმართული სოფისტური ფანდები იმავე მეთოდით შეიძლება იქნას
ახსნილი, როგორც კითხვა იმის შესახებ, რომ ერთი და იგივეა, თუ-
არა „სოკრატე“ და „სოკრატეს არსება“ და ახავითარი მნიშვნე-
ლობა არა აქვს იმას, თუ როგორც ამის კითხვა დასმული, ან პასუხი
გაცემული

ამრიგად, თუ როგორაა არსება და საგანი ერთი და იგივე და
როგორც ო. ამაი შეახებ უკვე ვთქვით

მეორე მხარე

იმათგან, რაც წარმოიშვება, ნაწილი წარმოიშვება ბუნებრივად,
ნაწილი ხელოვნურად, ნაწილი კი თავისთავად. მაგრამ ყველა
ისინი რაიმეს ზემოქმედებით რაიმესაგან წარმოიშვებიან და რაიმედ
იქცევიან. რაიმე“ ყველა კატეგორიაში იმხარება, როგორც არსე-
ბის, ისე თვისების, რაოდენობისა და ადგილის კატეგორიაში. ბუ-
ნებრივ წარმოშობის კი ვუწოდებთ, როცა რაიმე ბუნებრივად წარ-
მოიშობა. ის, რისგანაც ხდება წარმოშობა, მატერიაა, რის საშუ-

ალებითაც — ბუნებრივი საგნებია და რაც წარმოიშვება არის ან
ადამიანი ან მცენარე. რდა სხვა რაიმე ამგვარი ყველაფერ იმას,
რაცაა „ცეცხლე უფრო მეტად ვცოვლით აუბსტანციალ, იქნება ის
ბუნებრივ. თუ თუ ივლინება წარმოშობილი, მატერია აქვს
მაგ 3 თვითებული მათგანი შეიძლება. ა ებრბდება და არც არსე-
ბობდეს. ამის მიუხედავად იმის თვითებულ მათგანში არსებობა
არაა საერთოდ, საიდანაც და რის მიხედვითაც წარმოიშვებიან
საგნები, ბუნებაა, რადგან ყოველ წარმოშობილს ბუნება აქვს,
მაგალითად, მცენარე, ცხოველ“. რი ზემოქმედებითაც ხდება
წარმოშობა, ისიც ბუნებაა, რაც სახით იგივეა, რაც წარმოშობილი.
მაგალითად, ადამიანი ბაღებს ადამიანს.

ასე ხდება ბუნებრივი წარმოშობა. სხვაგვარად წარმოშობა
შემოქმედება ყველა შემთხვევითი კი ან ხელოვნების შედეგია.
ან ხოლო ან ს.ს.გ.მ. ამთგან ზოგი შეიძლება წარმოშობილი იყოს
თავისთავად, ზოგი კი შემთხვევით, უსახელოდ იქნეს. როგორც
ამა ადგილი ქვა ბაღებშიც ახებშიც აქვს ზოგი თვით წარმო-
იშვებ ზოგი თვითლო. რი შეახებ ქვე შეიძლება ვიძახოვით 1032a
ხელოვნობა კი არაა წარმო შეიძლება რომელიმე ფორმა ს.ს.მ.
ამრიგად, როგორც ან მე ვუწოდებთ თვითებულ საგანს, არაა
და არცველ უბსტანცია. მოწი აღმდეგ მთვლენბაჲ კი რო
გოვლიც ერთი და იგივე ფორმ აქვთ ნაყლის არება უპირაპირ-
დება ქრებას არებას. როგორც განმრთებლობა ავდმყოვობას.
რადგან განმრთებლობა აქონება ავდმყოფობა, ხოლო განმრთე-
ლობა არის ექიმის სულში არსებული ცნება და ცოდნა.

განმრთებლობაში ცნება შეიძლება, მა ზარბათა სულმდეგზე წარ-
მოიქმნება. თუ განმრთებლობა არის ეს, მის მისაღწევად კი საჭიროა
ე. თ. ა. დავუშვათ ზოგჯერ თუ ს. ჰკრია, მიზნს საქრიაო.
სიტბოც დ. ა. ჰკრიაო. აიღიანც მ. შეიძლო იმოქმედო აქლან დწი-
ნა ზღოვმდებ. აიღიანც მ. შეიძლო იმოქმედო აქლან დწი-
ყველ ს.ს.მ.მ. მოქმედო მ.პ.ოთელი. ად მაინს ვამოქან
მ.რთებ ა.ე. მ.პ.ოქლან ეწი. ა.ე. ა.ე. მომოშვება რთ-
ვოლაც განმრთებლობაგან განმრთებლობა, ახსლიან ს.ს.მ. და
არამატეოალიურ დან მატეოალიურ რადგან მელდინა განმრთე-
ლობა, ფორმა, მშენებლობა კი სახლია უმატეოოთ აუბადაკია
კი მე არსებას ვუწოდებ.

წარმოშობის და მომარბობის პოოკეთგან ნაწილს აზოვნებ
ეწოდება, ნაწილს — შემოქმედება აზოვნება წარმოიშვება სწუთი-
სისა და ფორმიაგან, შემოქმედება კი აზოვნების დასარულს
იწყება. ასევე წარმოიშვება მათ შორის მყოფი თვითებული მოვლენა

[illegible][illegible]

მეა იო, რა უნდათ თოგორც მატყრა, ანა ნუბნ წაიშენ-
პირდაიო ქ აუ ვაახლებთ, არამედ ქ სახელობთ წარმოებულ
ახლებით მავალით, ქ ჩადგება ეწუფლებთ არა ქე... სამედ
ქე... სა... ხოლო გამოგნმროლებელე სამაინაჲ აუ თქმის ი, [სა-
ნაიქ რ. უამოქნაბრებელე ამო მუგზელი ქ ისა, რა ქ განმტროლობ
წარმოშობა რალე თესლებია დაჯგუფდეს ან ატმბრატორ. აგნ, ოო
შელსქ მატყროს ეწუფლებთ მავალით, განმტრობელე მგვილეს-
იუსი თოგორც ატერთოდ აღმამია, ასე აგაქმთფი მავო მ ჩავქ ქ მ-
ბობთ რამ განმტრობელე უტრო მეტად მითობა წაღაგან, ეო
ბოლ, აგაქმთფობსებას, ეტოდ აღმამიაგან მატყრო ქ აჯი-
მლოთო განმტროლს ქ არ ქწოლებია არამედ აღმამია, ოოქობსქ,
ქ მითობელე უოქმ. მატყრო ოქ, ოდელს ქ ჩან წელე ან ანქ-
ბელი აუ საო ოოგორც მავალით ქ სოლოქმბის ჩებამოქნა ფოო-
ქ ანდა ეოთა თა უქებთ, ხოლო სავაქმბროლი, ოოამ ამ თაქ

ისევ ხდება წარმოშობა, როგორც იქ ავადმყოფისაგან ჯანმრთე-
ლის ამიტომაც როგორც იქ არაა დასაბუთებული. რიგან არის
მოკლეან წარმოშობილი. აქ აქ უწოდება ქანდაკება იგი, ამა-
ნად სხვა. ისევ აპილენის ქანდაკება და ამა აპილენისი,
ქეიქი და არა ქეიქი და სახელზე ვამბობთ ამგნებელი ადური-
ანგან და რა გური და, მუნიო მათილიც; თუ კარგად დავუშ-
ვიდეთ. რა შეიძლება მარტვიდ ვთქვათ. ასლი ატურ-ანგ
წარმოიშვა და აქნადება სიგან. რადგან ეს, თიგანაც წარმო-
შობა ხდება. იცლება და იგივე არ რჩება აი, ამტომაც სჭირა-
შეა მსგელობა.

0530 82630

წარმოშობაზე წარმოიშობა, რაიმეა ზემოქმედებით (საპა მე წარმოშობა, წყნა ეველიანობა), რაიმეა (ეს კი არა, ათა ნაკლი, ათავე მატერია, ხოლო თუ არ ეველიანობით ამაში, ეს უკვე განე, ანდოთ) იქცევა რაიმედ (ეს კი არა, ან პირთი, ან წყნ, ან სხვა ნებისმიერი მოვლენა, უბრალოდ სევე არ ქმნის, პლენმა, როგორც ბირთვსა და შემხვევითა, ის რომ ფერო, რააკი უბრალო ეუთება, სილენისა, რაში გარვეული სავის ეუთება ნიშნავ, ზოგადი სტრატეტიკან ამ ანონ ეუთება მე იმა, ვამბობ რომ პილენისა დამატებულება ნიშნავ, ათა წრო, ან დროს, ეუთება, არამედ რადე სხავს, ანდელდობ, ერთი ფორმა მორედ ქვეყა, ოდგან თო ვეუთებით რაიმე, ვეუთებით რადე სხავს, ან, ომელე, მთა სუბატარია მაგალითთ, სილენისა ბირთვა ვეუთებით იმბავება, ათ სილენისა და ვეუთებით იმას, რაკ, ფეროა ვეკამ თუ ვეუთებით სფეროსაც ეხდია, იმავე ასევე ვეუთებით, მაშინ ეუთება პირველი დორაულებელი იქნება, ახალი, რომ ფორმა, რაიმეა სხვაანარად შიშოდება ვეწოდით შეგარებებში მოცემული გამოსახულება ის არც ეთერული სავანა, ეს უნაქსელე წარმოშობა სევე ამ სფეროვითად, ან ბუნებარად, ან რადე ძალით, პილენისა სფერო კი ეუთდება ის ეუთდება პილენისა და ბირთვისგან, მატერიას ელვე ფორმა და ეუთებით ანდელდის სფეროსა თუ ატერა არაებც წარმოიშობა, რიცი რაიმესგან უნდა წარმოიშავს.

მეშვენიერად, საჭიროა, რომ წარმოშობადი ყოველთვის დაყუდ-
დი იყო სახელმძღვანელო. ერთი მხრივ, უნდა გვეჩვენოს ქ. მე-
ორე მხრივ, კი ის, პიოველი ვეწულობს მატერიალს, მორჩენი
ფორმას. თუ სვეტო არის ცენტრიდან თანაბრად დაცობებული

ფორმ. უნდა განვაყვანო რიცხვ. აღნიშნავა. ამ რიცხვით
მას არა უნდა. და წარმოვიღებო ანგელო, ე. ი სათვლითი აფორ-
მა. ზემოთქმულობით ცხადია, რომ არსებულ გვერდებზე დღინა იფი-
წარმოვარება. სწორ მათა. უკუვიდოლ მთელი რიცხვით. უ-
ნაოდო წარმო-ჩენებით მთელი რიცხვით. უ-
ნაოდო სავსეა მხოლოდ მთელი რიცხვით.

საერთოდ ამიტოვად. ცდილობ რომ დღე-ღამე მიუხეზებოდ, როგორც ზო-
გიერთი უწოდებენ იდეებს. თუ კონკრეტულ ადგილისაკენ დამო-
უკუფიქრობდა არც გამოხედ. არ ეძიებდა რაიმე უპრობლემოს და ისე-
მომთხოვდა ამიტომაც საკმაოდ რბილები თავისთვისაც! თუ უნდა
არსებობდნენ ზოგჯერ აბრალად ნათელია. რაში წამოიბნობა
ისეთივეა. როგორც წარმოშობილი. თუმცა მათთან ერთად არა
რეცხობიერად. არამედ საეზობრივად. მებაღეთადა, ბუნებრივ საე-
ნებშია დამაინი აღმაინი დადებს, თუ რაიმე არამუნებრივი არ მოხ-
და, როცა ცხენი ბოდბას გრძნობს თუკა აუცილებლად მაკვავად ხდება.
ის, რაც საერთოდ ცხენს უსაჩუქრად შორის, რომლის დაახლებე-
და შენად, არის უახლოეს გვიარ, მასში ორივე მხარე თანაბრად
მოცემული. და სწორედ ესაა გორცხე.

მბრძოლედ, აზნა სპირობა არაფრითაჲ იღვიოს, რაგვარც იმჱშუა, დადგენა. ო უფრო მბრძლ სთმო უნდა ვეითობა, რადგან იღვივნა უფრო მეტად სავანთა რამდენი ღმრთის მბრძოლდ იკ. აზნა-რა მბრძოლთა არსებული წაო-შემობა დროჲს, მუელა აგანა ზამ მბრძოლა გარევეული ფორმად მოცემული გარევეული სტელა და ძელეზში, მხვალათად კალსა და სკარტად, რამდენად გახსნა-ფეღღებთან მბრძოლით, ფორმით ერთი და იგივე არიან. რადგან თორან განსუფუთელია

ელ, მავალითად, ჟანმრთელობა, ზოგი კი არა, მავალითად, სახლი.
მა, მატეზი იქ, ზომ იქ, სადაც მატეზი იქნება წარმოქმნის
თოცესა მამონი, რაოდენაც ხელ უნდა მოქმედებს, და წარმოქმნის
ლვე იქნეს დღილი და სადაც უნდა მოქმედებდეს საგნის რაოდენ ნაწი-
შიც, იქ მატეზი მოძრაობს როგორც თავისთავად; ძლი არა. მას
ხან შეუძლია გარკვეული მოძრაობის წარმოება და ხან არა
პრადეც საგნის შეუძლია თვითონ იმოძრაოს, თუმცა არანებისმიერი
უიონით, როგორცდა მავალითად, ამავე იქ საუკნის რომლისდაც
ისეთივე მატეზი არა, როგორც კვებს, არ შეუძლიათ სხვაგვარი
იმოძრაონ, თუ არა სხვების შეგავლენით. ასევეც ცეცხლიც. ამიტომ
კ სუბიექტის, საკანს არ შეუძლია არაფერი, ხელ უნდა ზემოქმე-
დების გათვალ, ზოგი კი შეუძლია მთლიანად მოძრაობებში ისინი რომ
დებნისა ან გაინიშთ ხელოვნება, ანდა მათი ნაწილობის ზემოქმე-
დებით.

თავისით წარმოშობილი ისევე წარმოიშობა, როგორც ის საგნები, რომელთა შემადგენელ მატერიას შეუძლია თავისით იმოძრაოს. ისეთივე მოძრაობით, როგორც თესლი მოძრაობს, ხოლო სადაც ეს

ყოველივე ზემოთქმული სწორია, მაგრამ უფრო ნათელი გახდება ზელმეორედ გადმოცემისას. ცნების ნაწილები, რაზედაც იშლება ცნება, ან ყველა, ან ზოგი წინ უსწრებს ცნებას. აწორა კუთხით ცნება კი არ დიყვანება მახვილი კუთხითა ცნებაზე. პირიქით, მახვილი კუთხის ცნება — სწორზე. ვინაიდან მახვილი კუთხე სწორზე მცირეა, ამიტომ მახვილი კუთხის განსაზღვრებაში ვიყენებთ სწორი კუთხის ცნებას. აიგვე წრისა და ნახევარწრეში ნახევარწრეს საზღვრავს მთელი წრე და თითს — მთელი სხეული, რადგან თითი ადამიანის გარკვეული ნაწილია. ამრიგად, მატერიალური ნაწილები, ანუ ის, რაზედაც როგორც მატერიაზე, დიშლება აგავნი, მისდევს მთელის ცნებას, ხოლო ცნების ნაწილები და ცნებით გამოხატული არსებობის ნაწილები, ან ყველა, ან ზოგი, ცნებაზე აღრე არებობენ. რადგან ცხოველთა აულო, რაც სულიერთა არებობა, არის ცნებაში გამოხატული სუბსტანცია, გარკვეული სხეულის ფორმა და არსება (ყოველი ნაწილი, თუ ის კარგად განისაზღვრა, არ შეიძლება წარმოვიდგინოთ მოქმედების გარეშე, ეს უკანასკნელი კი არ არსებობს შეგრძნების გარეშე), ამიტომ მისი ეველა ან ზოგიერთი ნაწილი წინ უსწრებს მთელ ცხოველს. ასევეა ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში. სხეული და მისი ნაწილები კი ამ არსების მზადდეს და დიშლება მასზე, როგორც მატერიაზე, მაგრამ იშლება არა არსება არამედ მთელი საგანი. ეს ნაწილები კი ხან უსწრებენ მთელს, ხან კი არა და არც მთელისაგან დამოუკიდებელი არსებობა შეუძლიათ. შეგახიბა, თითს, რომელიც მთელ ცხოველთან არის დაკავშირებული, გედრებში მხოლოდ თითის სახელი აქვს ზოგი ნაწილები კი უმოაგრეს ნაწილებთან ერთად არსებობენ. ეს ის ნაწილებია, რომლებშიაც მოცემულია ცნება და არაბება, მაგალითად, გული და თავის ტვინი. ამავე დროს მნიშვნელობა არ აქვს იმას, თუ რომელი იქნება, ადამიანი, ცხენი თუ სხვა რაიმე. ზოგადი კი არაა სუბსტანცია, არამედ მთელი შემდგარი ამა და ამ ფორმისა და ამა და ამ მატერიალიზან, როგორც ზოგადიაგან. ყოველი კონკრეტული მოვლენა კი, მაგალითად, სოკრატე, არის უკანასკნელი მატერიის თვალსაზრისით. ასევეა ყველა სხვა შემთხვევაში.

ნაწილები აქვს ფორმასაც. ფორმაში კი მე გველისსმობ არსებას და მთელსაც, რომელიც შედგება ფორმისა და მატერიისაგან და თვით მატერიასაც. მაგრამ ცნების ნაწილები მხოლოდ ფორმის ნაწილებია. ცნება კი ზოგადია. წარს არსება და წრე, სოლის არსება და სული ერთი და იგივეა, რაც შეგება მთელს, მაგალითად, კონკრეტულ წრეს, იქნება ის შეგრძნებადი, თუ გაზარებადი (გაზარე-

ზადში მე გველისსმობ მათემატიკურ მოვლენებს, შეგრძნებადში კი სპილენძისას ან ხისას), განსაზღვრება არაა აქვს, არამედ შეიცნობაა ზაროვნებით, ან შეგრძნებით, მაგრამ დიცილებულნი რეალობას, გაურკვეველია, იარსებებენ კვლავ, თუ აღარ, რადგან ისინი ყოველთვის გამოითქმინან და შეიცნობიან ზოგადი ცნებით. მატერია თვის თავად კი შეუცნობელია. მატერია ან შეგრძნებადია, ან აზრით მისაწვდომი. შეგრძნებადია, მაგალითად, სპილენძი ან ხე და საერ თოდ, მომრავი მატერია, ხოლო აზროვნებით მისაწვდომია შეგრძნებად საგნებში არსებულ, მაგრამ არა შეგრძნებადი, როგორიცაა მათემატიკური მოვლენები. ამრიგად, თუ რა მდგომარეობაა მთელსა და ნაწილებში, წინამორბედა და მომდევნოში, უკვე ითვსა.

ხოლო კითხვაზე, თუ რაა წინ, სწორი კუთხე, წრე, ცხოველი, თუ ის ნაწილები, რაზედაც ისინი იშლებიან და რისგანაც შედგებიან, ბუცილებელია ვუპასუხოთ, რომ ამის დადგენა ადვილი არაა. მაგრამ თუ სული ართ ცხოველი, ან სულიერი არსება, და აგავნი კი იგივეა, რაც მისი არსება, მაგალითად, წრე და წრის არსება, სწორი კუთხე და სწორი კუთხის არსება, მაშინ რა რის შემდეგაო ცნებაში გამოხატული კუთხე მოადღეს კონკრეტულ კუთხეს. ესაა როგორც მატერიალური, სპილენძის კუთხე, ისე დაზაზული რომელიც კონკრეტული კუთხე, ხოლო უმატეროი სწორი კუთხე მოადღეს ცნებაში გამოხატული კუთხის ნაწილებს და უსწრებს კონკრეტული კუთხის ნაწილებს. მაგრამ ამის მარტადლ გადმოცემა შეუძლებელია თუ სული იგივე არაა, რაც ცხოველი, აქაც თანმიმდევრობის საკითხი ასეც შეიძლება გადაიჭრას და ისეც, როგორც უოქიოთ.

თ ა მ ი მ ა თ ა რ მ ა ბ ა

გასარკვევია აგრეთვე საკითხი იმის შესახებ, თუ რომელია ფორმის ნაწილები და რომელი მთელისა, რადგან ანამ ეს კითხვა ნათელი არაა, არ შეიძლება კონკრეტული საგნების განსაზღვრებაც. განსაზღვრება კი აქვს ზოგადსა და ფორმებს. მინამ, სანამ ნათელი არაა, თუ რომელია მატერიის ნაწილები და რომელი არა, მანამ არც საგნის ცნებაა ნათელი. ცხადია, არსება იმ მოვლენების, რომლებიც სხვადასხვა სახის მატერიაში არსებობენ, როგორც წრე სპილენძში, ქვაში ან ხეში, არასაღდა არაა არც სპილენძი, არც ქვა, რადგან ზორობებიან მას. არაფერი არ უშლის ხელს, რომ ანალოგიური მდგომარეობა იყოს იქაც. სადაც მატერია არ სცილებია ფორმა, მაგალითად, კველა წრე რომ სპილენძისა ყოფილიყო.

სპილენძი მინც არასოდეს არ იქნებოდა არსება. თუმცა აზროვნებაათვის ენელ იქნებოდა მისი დღეობა მატერიალისგან, მაგალითად, აღმართი ფორმა ყოველთვის ხორცში, ძვლებში და სხვა ამგვარ ნაწილებში გვლინდება, ამიტომ სულ ერთია, იქნებინა ისინი ფორმისა და ცნების ნაწილები, თუ მატერიალისა. ამ ფორმას არ შეუძლია სხვა მატერიაში წარმოშობა იმია გამო, რომ ის ამ მატერიას ვერ სცილდება. რადგან ეს შეუძლებელია, მაგრამ არაა ცხადი, როლის, ამიტომ ზოგჯერ მათ შეუძლიათ მიაჩნიონ წრისა და ამკეთების დის ხაზებითა და უწყვეტობით განსაზღვრა. და რომ ამიტომ ყოველივე იმაზე და აღმართზე ისევე უნდა გვემყავლა, როგორც აღმართის სხეულები და ძვლებზე და ქანდაკებაში სპილენძისა და ქვანახე დაპყვადით რა ყოველივე რიცხვებზე, ხაზის ცნებად ორიანს თვლიდნენ იდეების მომხრეთადა ზოგნი უშეგებდნენ ხაზი თავითადა, როგორც ორს, ზოგი კი — ხაზის იდეას ზოგის აზრით, კი იდეა და ის, რის იდეაც ის არის, ერთი და იგივეა. მაგალითად, ორიანი და მისი იდეა მაგრამ ხაზების მიმართ ამის უარყოფდნენ აქედან გამომდინარეობდა, რომ ერთი იყო დღეობა ბევრისა, რომელთაგან ის განსხვავდებოდა, რაც შედეგად მიიღეს პათეოლოგებმა და გამოდიოდა, რომ იდეა ყოველივეს ერთად აქცევდა. თუმცა თვით იდეა სხვა არ ხდებოდა, მაგრამ ყოველივე კი ერთად იქცეოდა.

ამრიგად, უკვე ვთქვით იმის შესახებ, თუ განსაზღვრებების საკითხში რა დამატებებები და რა მარბოთია ეს გამოწვეული. ამიტომ უსარგებლოა ყოველივეა იმაზე დაყვანა და მატერიის ჩამოცილება. რადგან ზოგი ამ მატერიაში აუთია და იმ მატერიაში ისეთი. შედარება ცხოველებს, რომელსაც უმცროსი სოკარტე მინათავდა. სწორი არაა, რადგან გვამარტებს ქემმარტებთან და გვაკეთებინებს დსკენას, თითქოს შესაძლებელი იყოს აღმართის არსებობა ნაწილებში გარეშე, როგორც სხეულის სპილენძის გარეშე. მათი ერთმანეთთან შედარება კი არაა სწორი, რადგან ცხოველი რაღაც შეგრძნებდა და მისი განსაზღვრება მოძრაობისა და მასისადაც, გარკვეული ნაწილის გარეშე, შეუძლებელია მაგალითად, აღმართის ნაწილია არა ზოგადი ხელი, არამედ ის ხელი, რომელსაც მოქმედების შესრულება შეუძლია და ამრიგად, ცოცხალი. მკვდარი ხელი არც ნაწილია.

მათემატიკურ ობიექტებზე კი უნდა ითქვას, თუ რატომ არ არიან აქ ცნებები ცნებათა ნაწილები, როგორც ნათევარი წრე წრის ნაწილია იქნებ იმიტომ, რომ ისინი შეგრძნებდნენ არ არიან თუ ამის მნიშვნელობა არა აქვს რადგან მატერია აქვთ ზოგიერთი არაბრძო-

137ა ბად საგნებისა და ყოველივე ის მატერია, რაც არაა არსება და

ფორმა თავისთავად. არამედ რაიმე კონკრეტული საგანი. მაგალითად, ზოგად წრეს კი არა აქვს ნაწილები, არამედ კონკრეტულ წრეებში, როგორც ზემოთადა ვთქვით, რადგან მატერია ხან შეგრძნებადია, ხან კი გააზრებადია.

ცხადია ისიც, რომ სული არის პირველი სუბსტანცია, სხეული მატერია, აღმართი ანუ ცხოველი კი — ორივესაგან შემდგარი მთელი. სოკარტე და გორსკი კი, თუ სოკარტეს სულიც სოკარტე, ორი მნიშვნელობა მატერიალურია (ერთ შემთხვევაში იგულისხმება სული, მეორეში — მთელი), თუ ნაგვლისმგვია მატერია და ეს კონკრეტული სული და ე კონკრეტული სხეული, როგორც ზოგად, ისე კონკრეტულ შემთხვევაში? არსებობს თუ არა მატერიის გარდა სხვა რაღაც ასეთი სუბსტანცია და საჭიროა თუ არა ძიება რაღაც სხვა სუბსტანციისა, როგორცაა რიცხვი, ანდა ახვა ამდგვარი, ამის შემდეგ შევხებით. ამ მიზნით ეცდომოდ აგრეთვე დავადგინოთ შეგრძნებელი საგნები არსებები. შეგრძნებელი სუბსტანციების ცვლევა არის როგორც ბუნებისმეტყველებისა და მეორე ფილოსოფიის საქმე. რადგან ბუნებისმეტყველება არა მარტო მატერია ენდა შესისწავლოს, არამედ ცნებაც, ეს უკანასკნელი უფრო მეტადაც კი.

რაც შეეხება განსაზღვრებებს, თუ როგორაა მისი ნაწილები მთელის ნაწილები და თუ რატომ არის განსაზღვრება ერთი მთელი (ის კი ცხადია, რომ აქ ერთი საგანია, მაგრამ როგორაა ერთი საგანი ის, რომელსაც ნაწილები აქვს), ამის შემდეგ გავაგრძელო.

თუ რა არის არსება და როგორ არის ის დამოუკიდებელი. ყოველივე იმაზე ზოგადად უკვე ითქვა, აგრეთვე იმაზე, რატომ ხდები, რომ ზოგი არსების ნაწილი შედის განასაზღვრავ ცნებაში, როგორც ნაწილი, ზოგი კი არა. ეს იმიტომ, რომ სუბსტანციის ცნებაში არაა მოცემული მატერიის ნაწილები. ესენი კი არიან არა არსების ნაწილები, არამედ მთელია, რომელსაც ხან აქვს ცნება, ხან კი არა იმას, რაც მატერიასთანაა დაკავშირებული, განსაზღვრება არა აქვს ის განუაზღვრებელია, მაგრამ როგორც დაკავშირებულს პირველ არსებასთან, აქვს. მაგალითად, აღმართის ცნება არის სულის ცნება არსება ხომ ეს არაა სხვა რაიმე არსებული ფორმა, რომლისგან მატერიასთან კავშირში მიიღება მთელი ანუ ე წ. სუბსტანცია. როგორც მაგალითად, ჩიღრბეგბა. ამ უკანასკნელისგან და ცხვირისაგან წარმოსდგება პაჭუა ცხვირი და მასისადაც პაჭულობაც ამ შემთხვევაში ცხვირი ორჯერ არის ნახშირი, ხოლო მთლიან სუბსტანციებში, მაგალითად, პაჭუა ცხვირში, ანდა კალიაში, მოცემულია მატერია. არსება და კონკრეტული საგანი ზოგჯერ ერთი

1037ა და იგივეა, როგორც პირველად სუბსტანციებში, მაგალითად, ვაილენულობა და გულენულობის არსება (თუ აქ პირველად არსებასთან გვაქვს საშუალო). პირველად არსებებში მე გველუიანობა იმას, რაც ახვის შესახებ არ ითქმის და არც ახვაში არსებობს, როგორც სუბსტანციაში, და არა იმას, რომელიც არსებობს, როგორც მატერია ან მატერიალთან კავშირში, და რაც ერთი და იგივე არაა, შემთხვევითად კი, როგორც მაგალითად, „სოკრატე“ და „განათლებული“, რომელნიც შემთხვევით არიან იგივეობრივნი

თ ა ვ ი მ ი თ ო რ მ ი ბ ა

ამჟამად კი, უპირველესად ყოვლისა, უნდა შევხებით საკითხს განსაზღვრების შესახებ, რაზეც ანალიტიკებში არაფერი არ იყო თქმული; ხოლო ის საკითხი, რომელიც იქ იყო განხილული, გამოდგება სუბსტანციებზე მსჯელობებშიც. მე ვგულისხმობ კითხვას იმის შესახებ, თუ რატომ არის ერთი ის, რომლის თვისებებიც ვამბობთ, განსაზღვრებადი. მაგალითად, აღმაინაზე ვამბობთ, რომ ის ორფეხა ცხოველია — ეს ხომ მისი ცნებაა, ამიტომაც ის ერთი და არა მრავალი: „ცხოველი“ და „ორფეხი“. მაგრამ როდესაც ვამბობთ „აღმაინა“ და „თეთრი“, მაშინ კი ბევრი ცნება გვაქვს, რადგან ერთი ნიშანი მეორეში არ არსებობს. ერთი გვეჩვენებდა მაშინ, თუ ერთი ნიშანი იარაღებდა მეორეში და სუბსტრატს რაიმე განცდა ექნებოდა; მაგალითად, „აღმაინა“, მაშინ მივიღებდით ერთ ცნებას „თეთრი აღმაინასა“. ზემოთხილული შემთხვევაში ერთი მეორეს არ ეზიარება. გვარი, როგორც ჩანს, არ ეზიარება სახესხვაობებს, რადგან მაშინ ერთი და იგივე ერთსა და იმავე დროს აწინააღმდეგო მოვლენება ეზიარებოდა. სახესხვაობანი კი ის წინააღმდეგობები, რაზედაც იშლება გვარი მაგრამ თუ გვარი ეზიარება მათ და სახესხვაობები ბევრია, მაგალითად, „ხმელთაზე მცხოვრები“, „ორფეხი“, „უფროთ“ და სხვა, მაშინ რატომღა არის ყველა ერთი ეს ერთი და არა მრავალი? ყოველ შემთხვევაში, არა იმიტომ რომ მათი გვარი მიეწერებათ, რადგან ამ შემთხვევაში ყველაფერი ერთი განდებოდა აქ ისეთი ერთიანობა უნდა იყოს, როგორც განსაზღვრებაში, რადგან განსაზღვრება რაღაც ერთი აზრია, რომელიც ერთ არსებას გამოხატავს. ასე რომ, რადგან არსება ნიშნავს ერთ კონკრეტულ სავანას, ამიტომ ცნებაც ერთი უნდა ჰქონდეს, როგორცა ეთქვით

უპირველესად ყოვლისა, უნდა შევისწავლოთ განსაზღვრებების დავაობის საკითხი. განსაზღვრებაში, რაც ზემოთ უკვე ვთქვით, სხვა-

არა არის რა მოცემული, გარდა გვარისა, და სახესხვაობისა. ყოველივე ასევე კი ვიღებთ პირველი გვარის დავაობრივობის სახესხვაობებთან. მაგალითად, პირველი გვარია „ცხოველი“. ამის მოაღვს „ორფეხა ცხოველი“ და შემდეგ კი „ორფეხა უფროთ ცხოველი“. აუცილებელია ახსენსავლობის არსებობა შემთხვევაში. ანუ ერთად, არავითარი წინაშეცდომა არა აქვს, იქნება მსჯელობა ბევრი, თუ მცირე სახესხვაობებზე, თუ მცირესა და ორზე. ამ ორიდან პირველი გვარია, მეორე კი სახესხვაობა. მაგალითად, ცნებაში „ორფეხა ცხოველი“, „ცხოველი“ გვარია, „ორფეხა“ კი სხვა. გვარი სახეთაგან დამოუკიდებლად არ არსებობს, და თუ არსებობს, არაეობა როგორც მატერია (მაგალითად, ბევრა არის როგორც გვარი, ია მატერია განსაზღვრება კი ჰქმნის მისი სახეები და ელემენტები); მაშინ ცხადია, რომ განსაზღვრება სახესხვაობებიდან მიღებული აზრი იქნება აუქირთა გამოყვით სახესხვაობებისა ახსენსავლობაზე. მაგალითად, „ცხოველის“ სახესხვაობა იქნება „ფეხების მქონე“. შემდეგ, — „ფეხების მქონე ცხოველისათვის“ განსხვავების უნდა ჰქმნიდეს „ფეხების მქონის“ სხვადასხვა სახე. ასე რომ, არ შეიძლება ითქვას, რომ „ფეხისანი“ ერთ შემთხვევაში „ფროთისანი“, მეორე შემთხვევაში კი „არაფროთისანი“. მაგრამ თუ სწორად ვიმსჯელებ (ეს შეიძლება სისუსტის ნიშანია), მაშინ „თითებდაყოფელს“ გამოყვით „თითებდაყოფილისაგან“, რადგან ისეთი ფეხების სახესხვაობები არიან, და „დაყოფილითებისანი“ „ფეხისანობის“ რაღაც სახე. ასე შეიძლება მსჯელობა იქამდე, სანამ არ მივაღწევთ დაყოფელს, და მაშინ ფეხთა იმდენი სახეობა იქნება, რამდენიც სახესხვაობაა. და ფეხისანი ცხოველებია სახეთა რიცხვი გატურლებმა ფეხთა ახსიანსა. თუ ეს ასეა, ცხადია, რომ უკანასკნელი განსხვავება იქნება სავანის არსება და განსაზღვრება, თუ განსაზღვრებებში ერთი და იგივე ხშირად არ უნდა გავიმეოროთ. ეს ხომ ფუჭი შრომა იქნებოდა. მაგრამ ეს მაინც ზღვმა ხოლმე, რადგან, რაღაცა ცნებებში „ორფეხა ცხოველი“, ასევე არას ვამბობთ თუ არა „ფეხისანი ცხოველს“ და „ორი ფეხის მქონეს“. თუ ამასაც ჩვეულებრივად დავყოფთ, მაშინ მოგვიჩვენებდა ერთი და იგივეს მრავალჯერ თქმა, იმდენჯერ, რამდენიც სახესხვაობაა. თუ სახესხვაობა არსებობს, მაშინ უკანასკნელი სახე და არსება ერთი იქნებოდა. მაგრამ თუ დაყოფა წარმოვს შემთხვევითი ნიშნების მიხედვით, მაგალითად, თუ გავყოფით „ფეხისანს“ „თეთრისა“ და „შავსა“, მაშინ იმდენი სხვაობა იქნება, რამდენი დანაყოფიცაა. ამრიგად, ცხადია, რომ განსაზღვრებაც სახესხვაობებისაგან წარმომდგარი აზრია, სახელდობრ, უკანასკნელი სახესხვაობებისა-

იმის შესახებ, თუ როგორ მიიღება განსაზღვრება დანაწილებით, უპირველესად ყოვლისა, ეს უნდა ითქვას.

ගුණවත් සහජයාසන්න

160

მის თან ახლავს შემდეგი სიმეწერები: თუ არც ერთი სუბსტან-
ცია არ წარმოადგენს ზოგად, რომელიც თვითება და არა კონკრე-
ტული საიანი და არც ერთა ჯგუფი ან ანა შედგენილი, რელი-
გია, ტან, ჯან მშენი ანკლა, აქვს მართი მართი იწმე-
და არც ერთ სუბსტანციას არ ეწეება განსაზღვრება ყველანი ათქ-

ელემენტი, არამედ ის უნდა იყოს მიზეზი, ერთ შემთხვევაში, სხელ-
 ლ, როგორც კი მარცხლისა და ა. შ. ეს კი არის ყოველი საგნის
 არსი, ანუ ისაა მათი აქცეობი, პირველი მ-ზეხი ზოგი რომ არ
 წარმოადგენს საგნის აქცეობას, არამედ აქვს რანცია, რომელსაც არ-
 სებობა აქცეობისად და ბუნებრივი შიშ. დგახლობა ქუ, მაშინ
 დია, რომ ისეთი ბუნებაც არსება იქნება, რომელიც არის არა ელემ-
 ენტი, არამედ ს. ელემენტი, ი. არის, ის, რაზედაც დამოკიდებულია
 ის, რაზედაც დამოკიდებულია, როგორც მათ ელ-
 ენტი და მ-დ.

წიგნი მერვე

თხზი პირველი

ზემოთქმულს საჭიროა გაუკეთდეს დისკვნა და უმთავრესის 1042a
 დადგენილ დამთავრდეს კვლევითი. ზემოთ კი ნათქვამი იყო, რომ
 ვიცვლავ სუბსტანციითა მიზეზებს, საწყისებსა და ელემენტებს.
 სუბსტანციითა შესახებ ყველას ერთი აზრი აქვს, თუმცა ზოგიერთ
 სუბსტანციაზე ზოგიერთმა თავისებური შეხედულება გამოთქვა.
 ყველა აღიარებს ბუნებრივი ელემენტების არსებობას, როგორიცაა
 ცეცხლი, მიწა, წყალი, ჰაერი და სხვა მარტივი სხეულები, შემდეგ
 მცენარეები და მათი ნაწილები, აგრეთვე ცხოველები და ცხოველთა
 ნაწილები. და ბოლოს: ესა და ეს ნაწილები, ზოგიერთის ორიგინალ-
 ლური შეხედულების მიხედვით, სუბსტანციებია იდეები და მათემა-
 ტიკური მოვლენები. ჩვენი მსჯელობიდან კი გამომდინარეობს დის-
 კვნა ისეთი სუბსტანციების, არსებობის შეიძლება, როგორიცაა არსება
 და სუბსტანტია.

შემდეგ, სხვა თვალსაზრისით, გვაჩივს სანებზე უფრო მეტად
 არსებობის, ზოგადი — ერთეულ სიგნებზე. ზოგადსა და გვიარს კი
 იდეები უკავშირდება. რომლებიც იმ ვე მოძღვრებით სუბსტანცი-
 ებადა მიჩნეული. თუ არსება სუბსტანციითა, რომლის ცნება გან-
 საზღვრება, მაშინ საჭიროა დადგენილ იქნას, როგორც განსაზღ-
 რება, ისე კონკრეტული საგანი. რადგან განსაზღვრება არის ცნება
 და ცნებას კი ნაწილები აქვს, მართმ აუცილებელია მათი შესწავ-
 ლა იმ მხრივაც, თუ რომელია არსების ნაწილები და რომელი არა,
 და ესენი ის ნაწილებია, რაც განსაზღვრებისა, თუ არა? მაგრამ
 სუბსტანცია არც ზოგადია და არც გვაჩივს. ხოლო იდეებსა და მათე-
 მათიკურ მოვლენებზე ჩვენ ქვემოთ ვიმსჯელებთ, რომლებიც
 ზოგიერთს შეგრძნებადი სიგნებისაგან დამოუკიდებლად არსებულ
 აუბსტანციებად მიიჩნია.

[illegible]

ფორმა.
ზემოთქმულიდან ცხადია, თუ რა არის შეგრძნებადი არსება და როგორ არსებობს იგი. ერთ შენთხვევაში ესაა ნატურა, მეორე შენთხვევაში ფორმა და რეალობა, მესამე შენთხვევაში კი მათი შერათვისის შედეგი.

၅၁၃၀ ၈၀၆၁၃၀

[illegible]

ადამიანი კი ერთი და იგივე არაა, თუ სულსაც ადამიანად არ ჩავთვლით. ეს კი ზოგჯერ შეიძლება, ზოგჯერ კი არა.

[illegible]

ყოველმეტივინიდან შემდგარა, არამედ ის არსება იქნება როგორც ის, რანდი უფრო აღმშენებელი ტიპისა და მატერიალურ ლათინურებისგან მატერიალური მიზნის მიზნის მიზნით და სტატისტიკური მას ჩვენ მას. ის იმ უზარეველი ჩავეთვით, რადგან ყოველი უკლებლია ამ მართლ უნდეს იყო, რა წინამართლი, გარეუქმით მოაზრობა და წარმოშობით გარეუქმით წარმოშობა. ახერხებდა დავაძრეულობით, რომ ფორმის ადგილზე იქნებოდა და არც წარმოშობა, ამავე ეტაპისა და დის წარმოშობა იმისა და ამისაგან, ისინი იმისა და ამისაგან, ისინი თუ არც წარმოშობა სანების დამოუკიდებლობა არაგება ცხადია მხოლოდ ის, რომ ის ზოგიერთ შემოქმედებას იყო ლილი, იმ აგებით არც, მოაზრობის არ შეუძლია დამოუკიდებლობა იმ აგებით იყოფა ახლა და მჭიდროდ იყოფა, სტატისტიკური წარმოშობა იყოფა და აქცენტით მოაზრობის, რადგან წარმოშობა სანების შორის მხოლოდ ბუნებრივი შეიძლება იყოს სტატისტიკური.

[illegible]

ში, ჯა არ, იმ-ტ-მ, რომ ეს გე რები საგნები-გან დამოუკიდებელი არიან, ამ დამარკოლები, გამოიხიანი. ვინც კი შეიძლება, რომელი უნდა იქნება, რომელიც მიზეზისა და არა მიზეზის, ი. რაოდენ უაღიროვან, ლაფტარნი, ლაფტარნი, ლაფტარნი და ელიც კი უნდა აქვებოთ (არა, ხალხი). უნდა, რომელიც უნდა მ. გრამი იგივე შეიძლება ითქვას უფრო ლივე სხვაზე. მაგალითად, ჯანმრთელობა არაა სულისა და ჯანმრთელობის თანაარსებობა, კავშირი ან სინთეზი სპილენძის სამკურნელ არის სინთეზი სპილენძისა და სამკურნელისა. და თეთრი საგანი არის სინთეზი სიმრტყისა და სინთეზისა. აქ ყველგან ერთიანობისა და განსხვავების მიზეზი არის საძიებელი შესაძლებლობისა და მის განხორციელებისა.

როგორცა ვთქვით, კიდური მატერია და ფორმა ერთი და იგივეა, პირველი შესაძლებლობაში, მეორე სინამდვილეში. აქვე უნდა მოვიქცეთ ერთის მიზეზისა და არაგზის. კვლევას, რადგან ყოველი სივანი როგორცა არის ერთი, როგორცა შესაძლებლობაში, სინამდვილეში ასე რომ, ამის მიზეზი სხვა არა არის რა, გარდა მამოძრავებელი მიზეზისა, რასაც შესაძლებლობიდან სინამდვილეში გადავიყვართ. ხოლო რასაც მატერია არა აქვს, ყოველთვის რაღაც მატერია ერთია.

წიგნი მეცხრე

თავი პირველი

უკვე ვიმსჯელოთ იმა შესახებ, რაც არსებობს როგორც პირველადი და რაზედაც დაიყვანება ყველა კატეგორია, ე. ი. სუბსტანციის შესახებ. რადგან როგორც ჩვენ თავიდანვე ვთქვით, ყველა სხვა კატეგორია: რადენობა, თვისება და სხვა, სუბსტანციის ეხება ხოლო, რადგან არსებულზე შეიძლება ვილაპარაკოთ, ერთი მხრივ, ან როგორც კოსტრეტულ საგანზე, ან თვისებაზე და რადენობაზე, მეორე მხრივ, როგორც შესაძლებლობაზე, განხორციელებაზე და მოქმედებაზე, ამიტომ უნდა დავადგინოთ შესაძლებლობისა და სინამდვილის და უპირველესად ყოველივე, შესაძლებლობის უმთავრესი მნიშვნელობები. თუმცა ეს იმდენად მნიშვნელოვანი არაა იმ საკითხისათვის, რაზეც ახლა გვსურს მსჯელობა როგორც შესაძლებლობის, ისე რეალბობის მნიშვნელობა გაცილებით მეტია, ვიდრე მხოლოდ მოძრაობისა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, უნდა ვიმსჯელოთ მოძრაობის შესახებ, ხოლო რეალბობის განსაზღვრებებში ცხადვით ყოველივე სხვა.

რომ „უნაბა“ და „შესაძლებლობა“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს, ეს სავსაა და დავადგინოთ. შესაძლებლობის ის მნიშვნელობები, სადაც მხოლოდ საბუნებრივებას სივითი, უნდა გადავდეთ გვერდზე (როგორც ის ეწოდება რაღაც მსგავსი მაგალითად, გეომეტრიაში შეაძლებელა და შეუძლებელს ვუწოდებთ გარკვეული სახით არსებობას ან არარსებობას), ხოლო, რომლებსაც ერთად და იმავე სახესთან აქვთ მიმართება რაღაც საწყისებს წარმოადგენენ და შეიძლება მათზე მსჯელობა იმ პირველ ერთთან მიმართებაში, გამო, რომელიც ან სხვაშია მოძრაობის საწყისი, ან თვითონაა სხვა.

განცდა, ერთი მხრივ, არის უნაბი, რომელიც ან თვით განმცდელში არის უნებითი ცვალებადობის საწყისი, ან სხვის ზემოქმედ-

დებოდა გამოწვეული, ანდა რამდენადღაც თვითონ არაა სხვა მეორე მხრივ კი, ისაა ცუდისავე ცვალებადობისადმი ამ განადგურებისა. მი უგარბლობდა, რაც ან ცვალებადობის სხვა საწყისისაგანაა გამოწვეული, ან რამდენადღაც თვითონაა ასეა ყველა ამ განაზღვრებაში მოცემული პირველადი ძალი. ცნება შეაძლებლობა ეწოდება აგრეთვე არა მხოლოდ მოქმედება ან ენების, ან ქარება მოქმედების უნარს, არამედ ამ ენებაში მოცემული როგორც პირველად უნარია მნიშვნელობებიც

აქედან ცხადია, რომ მოქმედებისა და განცდის უნარი ერთი და იგივეა, რადგან შესაძლებლობა, როგორც თვით საგნის მიერ განცდილი უნარის ქონება, ისე მის მიერ სხვაში ამ უნარის გამოწვევა ზოგჯერ კი ეს ახვადსება რაბა ერთი მხრივ, ია არსებობს განმცდილში იმით, რომ მის როგორც ასებობის, ისე მატერიალური რაღაც საწყისი აქვს განცდა კი. მაგალითად, ქონის წვა, რბილის გაღუწვა და ასეა, განმცდილს შეუძლია ასეაღსება მიზნით სხვადასხვა უნარი აქვთ მოქმედ საგნებს, მაგალითად, გათბობის და აშენების უნარი, პირველი გამათბომელშია, მეორე — მშენებელში ამიტომაც ამ თვისების მქონე საგნები არაკეთილარ ზემოქმედებას არ ახდენენ თავის თავზე, რადგან საგანი ერთია და არა სხვა უუნარობა და უნარია არაქონე უპირისპირდება უნარს და მიათ არქონება ისე რომ, ყოველგვარი უნარი, ვანხილელი ამ თვალსაზრისით, უპირისპირდება უუნარობას

უუნარის არქონებას მრავალი მნიშვნელობა აქვს ის ნიშნავს, როგორც საერთოდ არაქონებას, ისე იმის არქონებას, რაც ბუნებრივად უნდა ჰქონდეს მოვლენა. მაგრამ ან ზოლიანად არა აქვს, არ არა აქვს მაშინ, როცა უნდა ჰქონდეს, ან რაც რაღაცნაირად უნდა ჰქონდეს, მაგრამ ან სრულიად არა აქვს, ან როგორცაღაც. ზოგჯერ კი ვამბობთ, რომ უუნარია მოვლენა, რომელსაც იმდენი გვაქვს არა აქვს ის, რაც ბუნებრივად უნდა ჰქონდეს.

თავი მორბო

1046 ზოგი ამ საწყისთაგანი არსებობს უსულს საგნებში. ზოგი კი სულშია და სულშიც, კერძოდ, ისეთ სულში, რომელსაც განსჯა აქვს, ამიტომ სჯდება, რომ ზოგი უნარი დაეკავშირებულია განსჯასთან. ზოგი კი არა ყველა სახის ხელუწებთა და შემოქმედებითი ჩასათვის შეცნობებაც უნარია, რადგან ისინი ცვალებადობის საწყისი არიან სხვაში, ან თვით არიან სხვა. ის

უნარნი, რომლებიც დაკავშირებული არიან განსჯასთან, იწვევენ საპირისპირო შედეგებს, ხოლო რომლებიც არ უკავშირდებიან განსჯას - მხოლოდ ერთს. მაგალითად, სითბო მხოლოდ ათბობს. შედიქინა კი იწვევს, როგორც ჩანმართულობას, ისე ავადმყოფობას. ამის მხრებზე კი ისაა, რომ განსჯა ცოდნაა, რომელიც ავლენს როგორც საგნს, ისე მის გაქრებას. კოდნად არა ერთნაირად, არამედ ზოგჯერ ავლენს ორივეს, ზოგჯერ კი უმეტეს შემთხვევაში არსებობს. ასე რომ, აუცილებელია მეცნიერება საწინააღმდეგო მოვლენების ცოდნა, იყოს, ე. ი. როგორც თავისთავადი, ისე არათავისთავადი მოვლენებისა. როგორც განსჯა, რომელიც ხან თავისთავადს ეხება, ხან კი შემთხვევითსაც, რადგან ის უარყოფით და დაშორებით ცხადყოფს წინააღმდეგობას, არტონება ხომ წინააღმდეგობის პირველი სახეა? და მაშინდაპირე მხარის უარყოფა. მაშინდაპირე მხარეები კი ერთსა და იმავე მიმართებაში არ არსებობენ. ცოდნა არის განსჯის უნარი, სული კი მოძრაობის საწყისია. ამიტომ გამაქანმართული უნარი მართლ განმართულობას წარმოშობს, გამათბობელი — სითბოს. გამაცივებელი — სიგრილეს, შემეცნების უნარი კი ორივეს. განსჯა ორივეს უნარია, თუმცა არა ერთნაირად. სულში იმყოფება მოძრაობის საწყისიც ამრიგად. ორივეს ერთი და იგივე საწყისი იმომქავეებს და ერთი და იმავე მიზნისავე წარმოათავს. ამიტომაც განსჯის უნარის მქონე ამ უნარის საპირისპირო შედეგსაც იწვევს, ამიტომის შედეგებს, რადგან მათ აერთიანებთ ერთი საწყისი — განსჯა.

ცხადია, რომ ყარგი მოქმედების უნარს თან სდევს საერთოდ მოქმედებისა და განცდის უნარი. ამ უკანასკნელთ კი პირველი ყოველთვის არ ახლავთ თან, რადგან აუცილებელია, რომ ყარგი მოქმედი სერთოდ მოქმედოც იყოს. მაგრამ აუცილებელი არაა, რომ საერთოდ მოქმედი ყარგის მოქმედოც იყოს.

თავი მესამე

ზოგიერთი მოაზრობი. მაგალითად, მეფარელები, ფეორობენ, რომ უნარი მხოლოდ მოქმედების დროს არსებობს და არ არსებობს უმოქმედობის დროს. მაგალითად, ვინც აშენებს, იმას აშენების უნარიც აქვს და აქვს მაშინ, როდესაც აშენებს, ასევე სხვა შემთხვევითაც.

მაგრამ აქედან გამომდინარე შეუძლებელია შედეგთა განვარტა ძნელი არაა. ცხადია, სახლის მშენებელი არ იქნება სახლის მშენებელი არაა. ცხადია, სახლის მშენებელი არ იქნება სახლის მშენებელი არაა.

[illegible]

უნარის მქონესა და წარმოშობის პროცესში მყოფს, აჩარხებობის
უნარის მქონესა და აჩარხებულს შორის, სიტყვა აწენრება⁴³, რო-
მელიც რელობაა ნინმავე, როგორც ქ. ისე სხვა შემთხვევაში.
ძირითადად, მოძრაობიდან წარმოიშვა, რიტმი, ჩემი აზრით, „უნა-
რი“ უბრალოდვე ყოფილია, მოძრაობის უნარს უნდა ნიშნავდეს.
მაშასადამე, იმათ, რომლებიც არ არსებობენ, არც მოძრაობის უნარი
უნდა მიეფერათ, არამედ რაღაც სხვა ძატერობა. მაგალითად,
აჩარხებული შეიძლება იყოს აზროვნებისა და მისწრაფების ობიექ-
ტი, მაგრამ არ შეიძლება მოძრაობდეს, რადგან მაშინ არაფერულე-
რი ტრეალობის გაიგივებოდნენ. ზოგი აჩარხებულს არ არსებობს 1047a
მსჯელობაში, მაგრამ ის აჩარხებულია, რადგან არ ტრეალობდა არ
არსებობს.

მ-ე შეუძლებელი იქნება. თუ მ აუცილებლად უნდა არსებობდეს, მაშინ აუცილებლად იქნება მ-ც. მაგრამ, თუ პირველის აუცილებელს მაშინვე შეუძლებელია, შეუძლებელი იქნება მეორეს რადგან, თუ მ შესაძლებელია, მ-ც შესაძლებელი იქნება. თუ პირობა ისეთია, რომ მ ა არსებობს ან აუცილებლად არსებობს მ-ც თუ მ-სა და მ-ს შორის ამათი ურთიერთობა შეუძლებელია, ასევე შეუძლებელი იქნება მ-ც და მ-საშავედ, არც მ იქნება და არც მ, როგორც ჯამები, თუ მ-ს შესაძლებლობიდან აუცილებელია მ-ს შესაძლებლობაც, დ ბიჭიოთ მ-ს აუცილებელი არსებობიდან აუცილებელია მ-ს არა-ებოცა. მაგრამ მ-ს შესაძლებლობა აუცილებელია, თუ მ შესაძლებელია. თუ არის გარკვეული დროა და გარკვეული პირობებში, მაშინ მ-ც ამავე დროს და ამავე პირობებში აუცილებლად იქნება.

როდესაც ბრძნობის შეგრძნების გამოწვევები ობიექტით, რომელზეც
ის გარკვეული მიმართულებით მოქმედებს. წინააღმდეგ შემთხვე-
ვაში ის ზემოქმედება ვერ შეძლებდა. ხოლო იმის დამატებ-
ით, ათავითარი გარეშე დამატკივლებით ის უნდა იყოს. აქი-
თი აღიარა, რადგან, რასაც მოქმედების უნარი აქვს, არა-
ცოცხლოვანი, რომელსე გარკვეული მოქმედების უნარი ის ძალე-
რად უარეშე დაბრკოლებას, რითაც აზრს აგრეთვე განაღდ-
ლებს ზოგიერთი ნაწილი დამატება სუბიექტებს. მაშასადამე-
თი უნებურ სურს ის ისწავდეს გააყეთოს რომ ან ერთმანეთ-
ში აწიხადდებოდნენ, ვერც გააყეთებს, რადგან მის არც აუთი უნ-
აი ექნება, საერთოდ, არც არსებობს ერთდროულად რომ ერთმ-
ნეთის აწიხადდებოდნენ რამის კეთების უნარი, არამედ ის იმოქმედებ-
და ერთი უნარის შესატყვისად, რომელიც მის აქვს.

တၢ်ဒုဝ် ဒုဝ်န့ၣ်တၢ်

ზოგი უნარი თანდაყოლილია, როგორც შეგრანძებები, ზოგი
ვარჯიშის შედეგია, როგორც სალამურზე დაკრია, ზოგი განსწავ-
ლის შედეგია, როგორც ბელობა. ეს უნარი კი, რომლებიც
მიხეცვები და განსყის შედეგია არიან, მოითხოვს წინასწარ
ვარჯიშს, ხოლო ისინი, რომლებიც ასეთნი არ არიან და განცდას
წარმოადგენენ, ვარჯიშს არ საჭიროებენ. უნარის მქონე უფლისმპობს
ვინმეს, როდესაც და როგორცაა და უკვლა სხვა განსაზღვრებას.
გარდა ამისა, ზოგს მოძრაობის უნარი განსყის შედეგად აქვს და მა-
შასადლე, მათი უნარი გონიერებლია. ზოგნი კი უფსრები არიან და
მოქმედებები უფსრები აქვთ. პირველი ადვილობად სულთ-
ნრნი არიან. ეს უკანასკნელი კი, როგორც სულთნური, ისე უსულ-
ნი. ამ უკანასკნელი უნარის მქონე აუცილებელია ზან მოქმედებდეს,
ზან განვიხილოდეს, ამოღწიადე უმსაღებელია მოქმედება და გან-
ცდის უნართა დაახლოება. პირველთათვის კი ეს ადვილებელი არ
აქვს. პირველი შემოქმედნი არიან მხოლოდ, მეორენი კი
მათი უპირასწრებდნიან, რადგან ერთდროულად საწინააღმდე-
გო რამ შეუძლიათ, რაც პირველთათვის შეუძლებელია. ამი-
ტომ აუცილებელია რაღაც სხვა უმთავრესი არსებობა მე მხედვე-
ლობით მაქვს მოწარმება და გადწყვეტილება რაღაცა ძლიერ
იარაღად. იქს მიღწევ კელე, რაღაცა ზემოდ დაწყება და
მისწრაფების ბიძგიტან მიახლოებას. ამივიდ, ვინც აზროვნე-
ბით მოქმედეს, ადვილობად გააცემებს იქს, როდესაც მიწა-
რადვის მიმსენ, რის და როგორი უნარიც აქვს, ხოლო აქვს მაშინ

၈၁၃၇ ၁၀၀၄၆၆၀

მომართობაზე მსჯელობისას განცხადდნენ შესაძლებლობა, ახლა
უნდა დავადგინოთ, თუ რა არის რეალობა და როგორია ის. შესაძ-
ლებელია ვუწოდებთ არა მხოლოდ იმას, რასაც სხვის ამოცანებმა
შუქდგია ან რომელსაც სხვა ამოცანებმა საერთოდ, ან გარკვეული
ფორმით, არამედ სხვა სახის მოძრაობასაც, რომელიც დავადგინეთ
წინა კვლევისას.

[illegible]

ლობით არ იმხარება, არამედ ზოგჯერ ახალგაზრდა, მაგალითად, ეს არსებობს იმპაში, ან იმის მიმართ, ის კი ამაში, ან ამის მიმართ, ზოგჯერ ის იმპაშია მოძრაობის შესაძლებლობის მნიშვნელობით, ზოგჯერ კი სუბსტანციის რაღაც მატერიალურ არსებობის მნიშვნელობით. მთლიან სხვა მნიშვნელობებში განსაზღვრული, ცარიელი და სხვა ანალოგიები. შესაძლებელია და ნამდვილი საგანთა სიმრავლესაც ნიშნავს: მხედველს, მოსიარულეს, დანახულს. შესაძლებელია, აქ ზოგჯერ მატერიალურ კონსტრუქციას იყოს, რადგან ხილვადია ხან ის, რასაც ვხედავთ, ხან ის, რაც შეიძლება დანახული იქნას. ხოლო განსაზღვრული შესაძლებლობა გონებაში დამოუკიდებელი და არა რეალურად. დაუფლის უწყვეტობა მათ შესაძლებლობაში არსებობის უნარს აძლევს. მაგრამ არა დამოუკიდებელი უნარს. რადგან ის მოქმედება, რომლის საზღვარი მიზანი არაა, სხვა მიზანს უმართავს. მაგალითად, განდობა და აგებობა. ის, რაც ხდება, მოძრაობს, თუმცა არ წარმოადგენს იმას, რის გამოც წარმოადგენს მოძრაობას. ეს კი არაა მოქმედება ან უფრო სწორად, დასრულებული მოქმედება, რადგან არაა მიზანი და რადგან მხოლოდ იმ მოქმედება და რეალური, რომელსაც მიზანი აქვს. მაგალითად, ზედგა და იმავ დროს დინამიკა კიდევ, ფიქრობა და მოიფიქრა, აზროვნება და მოიზარა. მაგრამ არ ითქმის, რომ იგი სწავლობს და შეისწავლა კიდევ, ან განმარტდება და უკვე გაქანითობს, ან კარგად ცხოვრობს და, კარგად იცხოვრებს, ერთდროულად ზედნიერია და იყო ზედნიერი. წინააღმდეგ შემთხვევაში აღნიშნავს არსებობა უნდა შეეწყვიტა. მაგალითად, როდესაც ის გახდება, და არა იმ შემთხვევაში, თუ, ის ცხოვრობს და ცხოვრობდა. ამთავან ერთი მხარე მოძრაობა, მეორე კი განხორციელება. ყველა მოძრაობა დაუსრულებელია, განდობა, სიარულიც, სწავლა და შეგნობაც. ესენი მოძრაობებია, და დაუსრულებელი მოძრაობები, რადგან არ შეიძლება, რომ აღნიშნავს ერთდროულად დადიდეს და ვერა კიდევ. აწინებდეს და ვერ შეგნობს, იმედობდეს და დამატებდეს, მოძრაობდეს და ემობრავა, არამედ სხვა ის, რაც მოძრაობს და რამაც უკვე იმობრავა. მაგრამ ერთი და იგივე ერთსა და იმავე დროს ზედგის და დინამიკა, იგივე როგორც აზროვნებს და მოიზარა. ამთავან ერთი მოძრაობა მეორე — რეალურა. ამ და ამდაგვარი მსგავსობიდან ჩვენთვის ცხადია, თუ რა არის და როგორია რეალურა.

თემა 2 მთავარი

დასაღწენია ისიც, თუ კონკრეტული ადამიანის რაღაც არსებობს შესაძლებლობაში და რაღაც არა, რადგან ის ყოველთვის არ არსებობს

ბოლოს. მაგალითად, მწი არის თუ არა იდამიანი შესაძლებლობაში, თუ მაშინ არაა ასეთი, როდესაც თესლი წარმოიშობა? და მაშინაც ყოველთვის არა. როგორც ყოველივე წარმოთქმულია არა მდელი-კონი ან შემოქმედით, არამედ უმარადროვების უნარით და ესაა სწორედ განმარტული შესაძლებლობაში. განსაზღვრება იმასა, რაც აზროვნების მეშვეობით შესაძლებლობიდან სინამდვილედ იქცევა, მაშინ გვაქვს, როდესაც ეს ვინმეს სურს და არც ვარდენ უშლის ხელს არაფერი. ხოლო „განმარტდება“ მაშინ ვამბობთ, როდესაც თვით თვითვემ არაფერი არ უშლის ამას ხელს. ასევე სახლი შესაძლებლობაში მაშინ არსებობს, თუ არც თვით მაშინ და არც მატერიაში არაფერი არ უშლის ხელს სახლის წარმოშობას და აიქ რაიმეს დამატება ან გამოკლება, ან შეცვლა ანალოგიის ამისათვის! ასევე სხვა შემთხვევებშიც, როგორც იქ, რომელსაც წარმოშობის საწყისი ვართა იქნა, ისე იქ, რომელსაც ის თავის თავში იქნა, და რომელსაც ვართა ხელს არაფერი არ უშლის, რომ თვით თავიდან წარმოიშვნენ. მაგალითად, თესლი ვერ შეიძლება შესაძლებლობა არაა, რადგან ის ამისთვის სხვაგან უნდა მოხდეს და შეიცვალოს. როდესაც ის მაშინ არსებობს საწყისით ასეთი გახდება, ის უკვე შესაძლებლობაშია. პირველს კი ახლა საწყისი სჭირდება. როგორც მაშინ არაა განდობა შესაძლებლობაში, არამედ გარდაქმნილი ახლიდან იქცევა ახლა შესაძლებლობად.

ჩანს, რომ რაზედაც ჩვენ ვსაუბრობთ, არის არა ეს და ეს კონკრეტული საგანი, არამედ მიღებული ანალოგიის. მაგალითად, ყუთი ხე არაა, არამედ ხისა, არც ხეა მიწა, არამედ მიწისა. აივე პირიქით, მიწაც თუ ასეთია, არის არა სხვა, არამედ სხვისგან ყოველთვის ისაა შესაძლებლობაში, რაც მომდევნო, მაგალითად, ყუთი არის არა მიწის, არც მიწა, არამედ ხისა, რადგან ხეა ყუთი შესაძლებლობაში და ყუთია მატერიალურ. ზოგადი ხე ესაა ზოგადი ყუთის მატერია და კონკრეტული კონკრეტული ყუთისა. მაგრამ თუ არსებობს რაიმე პირველი, რომელზეც არ ითქმის, რომ სხვისგან წარმოიშობა, ის იქნება პირველი მატერია. მაგალითად, მიწა აქ არაა, ხე არაა, ხე არაა, არაა ცეცხლი არამედ ცეცხლია. აქ ცეცხლი პირველი მატერია და არა რაიმე კონკრეტული საგანი. კონკრეტული საგანი და სუბსტანტია ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან კონკრეტული საგანად ყოფნა-არყოფნით. მაგალითად, თესვების სუბსტანტია იდამიანი, სხეული და სული. ხოლო თვისებებია „განათლებული“ და „თვითი“. ამიტომაც ვამბობთ, რომ განათლების საგანში მოხვედრით მივიღებთ არა „განათლებას“, არამედ „განათლებულს“ და არა „სიითიერეს“, არამედ „თვით

უღალ რეალობა არსებობდა შეუძლებელია. ისევე შეუძლებელია სწრაზილდევო უნარით ერთიროვანად არსებობა, მაგალითად, წამართულობისა და ავადმყოფობის. ამრიგად, აუცილებელია, რომ წინააღმდეგობის ერთ-ერთი მხარე სიკეთე იყოს, ხოლო ორივე ერთ, ნაირად შეიძლება იყოს შესაძლებლობა, ან არც ერთი მათგანი. მაშასადამე, აქ არსებობდა უტოვსია, ხოლო ბოროტების დასარულება და რეალობა აუცილებლად უარესია, ვიდრე მისი შესაძლებლობა. წინააღმდეგობის ორივე მხარე ერთნაირად არის შესაძლებლობაში, აქედან ცხადია, რომ ბოროტება საგნებისაგან დამოუკიდებლად არ არსებობს და ის ბუნებით შესაძლებელს მოსდევს შედეგად. თავიდანვე არსებულ, მართლად აყენებში არ არსებობს არც ბოროტება, არც შეცდომა და არც წარმატება, რადგან წარმავლობა ბოროტების ერთ-ერთი სახეა. ეპოქურული სიდიდებისად განხორციელებიას ვთვლით. სახელობარ, ვთვლით დავიფის საშუალებით. დანაყოფები რომ გვეჩვენებს, ეს ცხადი ვახდებოდა. ამგვად კი ისინი შესაძლებლობაში გვაქვს მოცემული. რატომ ჰქმნია სამკუთხედია კუთხეების ჯამი ორ სწორ კუთხეს? იმიტომ, რომ ერთ წერტილიან მდგარი მოსაზრებე კუთხეების ჯამი ყოველთვის ორ სწორ კუთხეს უდრის. თუ ერთ-ერთი გვერდიდან გაავლებთ პარალელურ ხაზს, დამკვირვებლისათვის უმაღ ნათელი გახდება, თუ რატომ არის ეს ასე. ნახევარსფეროში ჩახაზული კუთხე რატომაც სწორია? რადგან, თუ სამი გვერდი თანასწორი გვაქვს, აქედან ორმა ჰქმნის ფუძეს, მესამე კი ცენტრირდა გაყვანილი სწორი კუთხეა. ვინც ეს იცის, მისთვის ეს ნახევარს უმაღ ცხადი გახდება. ანუ რომ, ის, რაც არსებობს შესაძლებლობის სახით, ნათელი ხდება განხორციელებისას. ამის მიზეზი კი ის არის, რომ აზროვნება არის მოქმედება ასევე ჩნდება რეალობიდან შესაძლებლობა და ამიტომაც შეიცნობენ ისინი, რომლებიც მოქმედებენ. წარმოშობის თვალსაზრისით კი, მათუმატიკური რეალობა უფრო გვიან არსებობს.

თ ა ზ ი მ ი ა თ ი

არსებულსა და არარსებულზე მსჯელობას ვაწარმოებთ ან კატეგორიითა ფორმების, ან თვით მათი და მათი მოპირდაპირე მხარეთა შესაძლებლობისა და სინამდვილის თვალსაზრისით და რაც მთავარია, მსჯელობა მათზე შეიძლება იყოს კემშიარტი, ან ცრუ. ეს უკანასკნელი კი საგნების დავაშირება და დამოურებაა. ასე რომ, ის, ვინც დამოურებულს დამოურებულად იცხადებს, და დავაშირებულად დავაშირებულად, კემშიარტიებას ამბობს და სცდება, ვინც

წინააღმდეგობაშია სინამდვილესთან. ახლა უნდა გავარკვიოთ ის, თუ რაღის არის მსჯელობა კემშიარტი ან მცდარი. შენ იმიტომ კი არა ხარ თეთრი, რომ ჩვენი თვალსაზრისი შენზე, როგორც თეთრზე, კემშიარტია, არამედ იმიტომ, რომ შენ თვითონ ხარ თეთრი. სწორედ ამიტომ ვამბობთ ჩვენ კემშიარტებას. ზოგი რამ ყოველთვის შეგავშირებულია და შეუძლებელია მისი დაშლა, ზოგი ყოველთვის დაშლილია და შეუძლებელია მისი შეგავშირება, ზოგი კი ასეც არის და ისეც. ამ შემთხვევაში არსებობა ნიშნავს კავშირსა და ერთიანობას, ხოლო არარსებობა არა კავშირს, არამედ სიმარჯვლედ აღიქმას. უკანასკნელ შემთხვევაში ერთი და იგივე აზრი და შეხედულება შესაძლებელია იყოს როგორც ცრუ, ისე კემშიარტი. ასე რომ, აქ შესაძლებელია ხან შეცდომის და ხან კემშიარტების თქმა. ხოლო იმ საგნებს შესაბამ, რომლებიც სხვადასხვაგვარად არ არსებობენ, არ შეიძლება ერთი და იგივე აზრი ხან კემშიარტი და ხან მცდარი იყოს, არამედ ერთი მსჯელობა აქ ყოველთვის კემშიარტია, მეორე კი ყოველთვის მცდარი.

რა არის არსებობა ან არარსებობა, ან კემშიარტება და სიცრუე მარტე საგნებში? ისინი არ არიან შეგავშირებულნი, რომ არსებობდნენ შეგავშირებისას და არ არსებობდნენ დაშლისას, როგორცაა თეთრი ზე, ან დიკანონის არათანაფარლობითობა. კემშიარტებას და სიცრუეს მათთან ერთი და იგივე მნიშვნელობა არა აქვს და როგორც კემშიარტება არაა აქ იგივე, ასევე არსებობა აქ კემშიარტებას და სიცრუეს მაშინ ვიღებთ, როდესაც შევხვებით ან გამოვქვიამთ აზრს საგნების შესახებ რადგან დადასტურება და თქმა ერთი და იგივე არაა. და საგნები არ გვეცოდინება, თუ არ შევეხეთ მათ. რადგან არსებულის მიმართ შეცდომა შეუძლებელია იმ შეიძლება, მაგრამ შეუთხვევით. ასევე შეუძლებელია შეცდომა მარტე არსებობა მიმართ. ყველა ისინი არსებობენ სინამდვილეში და არა შესაძლებლობაში, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი წარმოშეგებოდნენ და მოისპობოდნენ. ასე არსებული არც წარმოშობა და არც მოისპობა, რადგან ის რაიმესაგან უნდა წარმოიშვას. იმათ მიმართ, რომლებიც რაიმე კონკრეტულს წარმოადგენენ და სინამდვილეში არსებობენ, შეცდომა შეუძლებელია, არამედ შეიძლება მათი მოაზრება ან არა. ჩვენ ვიცავდეთ მათ არსებობას, და არა იმას, თუ როგორი არიან ისინი. რაც შეეხება არსებობას, როგორც კემშიარტებას და არარსებობას, როგორც სიცრუეს, კემშიარტება მაშინ გვაქვს, თუ გვაქვს ერთი და კავშირი და შეცდომა, თუ ეს კავშირი არაა. ერთი, როგორც არსებული ასე არსებობს, თუ არა და ის არსებობს, საერთოდ. კემშიარტება კი არის ამის მოაზრება

შეცდომა არის არა სიცრუე, არამედ უცოდინარობა, რომელიც იმ პგავს სიბრძნევს, რადგან სიბრძნევე აზროვნების უნარის არქონებას ჰგავს. ცხადია, შეცდომა შეუძლებელია უძრავი ! ცნების მიმართაც, თუ მათ ვინმე არ აღიქვამს, როგორც უძრავი, ანუ უცვლელი, მაშინ ის უცვლელია, თუ სამყაროშია, მოვიზრებთ, როგორც უცვლელს. მისი კუთხედების წამი არ შეიძლება ხან მოგვეჩვენოს ორი სწორი კუთხის ტოლი, ხან კი არა, რადგან ის ამ შემთხვევაში ცვალებადი იქნებოდა, არამედ ის შეიძლება მოვიზნოთ ხან არსებულად, ხან არა. მაგალითად, რომელიღაც ზრდილ-ლუწი რიცხვს ან არა რიცხვს, ან ზოგან არსებობს და ზოგან კი არა არც რიცხობრივ ერთეულზე შეიძლება ამის თქმა, რომ ის ხან ასეთია, ხან კი არა არამედ მუდამ ერთსა და იმავე მდგომარეობაში მყოფის მიმართ, როგორც ასეთზე, შეიძლება ხან შეცდომის, ხან კე შემართების თქმა

წიგნი მესამე

თავი პირველი

„ერთის“ მნიშვნელობის შესახებ უკვე ვთქვით ზემოთ, სადაც ამ საკითხზე ვმსჯელობდით. თავისთავადი და არამეტანვევითი ერთის მნიშვნელობათაგან ძირითადია ოთხი. მისი პირველი მნიშვნელობაა უწყვეტობა არა შენებით ან რამით შეკავშირებით, არამედ მართვად, ან, უმეტესად, მსივებუნებით. ამათგან ყველაზე მეტად ერთი და პირველი ის, რასაც დაუშველი და უმთავრესად, მარტივი მოძრაობა აქვს. შემდეგ ასეთია და უფრო მეტად კი, მთელი და რაიმე ფორმისა და სახის მქონე. განაყოფიერებით კი ის, რომელიც ასეთია არა იმუდებით, მაგალითად, წებოთი, თასებით ან ლურსმნებით დაკავშირების გამო, არამედ ბუნებრივად, და იმის გამო, რომ თავის თავშივე აქვს უწყვეტობის მიზეზი. ასეთია ადგილისა და დროის მიხედვით ერთი და დაუშველი მოძრაობა.

მეორეად, ცხადია, რომ პირველ ყოვლისა, სიდიდით ერთი იქნება, რასაც ბუნებრივად აქვს პირველი საწყისი თავდაპირველი მოძრაობისა, როგორცაა სივრცეში გადაადგილება წრიული მოძრაობის სახით. ზოგი ასეა ერთი, უწყვეტი და მთელი, ზოგს კი ცნება აქვს ასეთი. ასეთები არიან იასი, რომელთა შესახებ ერთი აზრი გვაქვს და რომლებიც უწყვეტნი არიან. უწყვეტი კი შეიძლება იყოს ან რიცხვით, ან სახით. რიცხვით უწყვეტია თვითიველი კონკრეტული საგანი, სახით — შემეცნება და ცოდნისათვის დაუშველი. ამრიგად, სუბსტანციათა ერთიანობის მიზეზი, უპირველესად ყოვლისა, ერთია.

მესამეად, ერთს შემდეგი მნიშვნელობები აქვს: ბუნებით უწყვეტი მთელი, კონკრეტული საგანი და ზოგადი. თვითიველი ამათგან კი ერთია ან მოძრაობით, ან აზროვნებით, ან ცნებით დაუშვლობის გამო. ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ ამხვე გავებით ვერ ვიმსჯელებთ ერთის თვისებებსა, არსებასა და ცნებაზე ერთს ზემოაღნიშნული მნიშვნელობა აქვს და თვითიველი მათგანი

წინაშეს ერიტის რომელიმე ამ სახით არსებობას. ერიტის არსება ან რომელიმე აზიანების, ან სხვა რამე, რომელიც სახელწოდებით უფრო მეტად უახლოვდება ერის, ხალხი შესაძლებლობით — ელემენტსა და მიზეზს, თუ საენების განსაზღვრებისას საჭიროა პირთა ცნების დადგენა, მაგალითად, ცეცხლს არის და არც არის ელემენტი. აგრეთვე ცეცხლს თავისთავად განუსაზღვრებელია და სხვა ამ-დაგვირგით, რადგან ერთი და იგივე არაა ცეცხლს და ელემენტსა ერთად, არამედ როგორც სავიან და ბუნება, ის ელემენტსა, მაგრამ სიტყვა „ერთი“ მის შემთხვევით თვისებებს წინაშეს, რაც ახასიათებს მას, როგორც პირველად არსებულს. იგივე ითქვამს მიზეზის, ერთისა და ყველა სხვა ამგვარის შესახებ. ამრიგად, ერთად და ერთად დაუნაწევრებლად ყოფან, ისევე როგორც კონკრეტულ სავიანს აუთნა, რომელიც დამოუკიდებელია ან აღდგის, ის ფორმის, ან განსიის თვალსაზრისით, რომელიც დაუნაწევრებელი მივილია და თვითველი ვაჭარისა და უფრო მეტად ზოადუნობის საზომია, მისი წინაშეწობა აქედან სხვა სფეროებზეც ვრცელდება.

ზომა კი არის ის, რითაც რაოდენობას შევიცნობთ, ხოლო რაოდენობის, რაზედაც რაოდენობის, შეცნობა შეიძლება ერთით და ერთხელ ყოველგვარ რიცხვსაც ერთით შევიცნობთ და ის პირველი საზომი, რომლითაც რაოდენობა შეიცნობა, არის ერთი მშასდამე, რიცხვის, როგორც რიცხვის, საწყისია ერთი. ამიტომ საგვანამ საზომია ის, რასაც პირველად შევიცნობთ. ამიტვალ, ევკლავორა, როგორც სიგრის, ისე სივანის, სიგრისი, სიმიანის და სიწარდის საზომი არა ვთი სიმძიმე და სიწარ თუ დამირისპირე მზღ მოვლენისმაც საერთო აქთ, თვითთვლ მთავანს კი ორთ მშენშენლობა აქვს. მეორეთვლ, მძიმე ეწოდება, როგორც ნების-მთერის სიმძიმის მქონე სავანს, ისე დიდის სიმძიმის მქონეს. ასეეა წარადია, როგორც ნებისმიერად, ისე უღრენსაც სწრფადი მომარე-სავანს. რადან როგორც სისწარფე აქვს წელ სავანს, სიმ სიმძიმე — მსუბუქეს ყველა ამითი საზომი და საწყისი არის რადაც ერთი და დანწარევერებელი. ასევე ხანეზში ვსარეგზობთ ფუტრთი, როგორც დანწარევერებელი. ამიტვალ, ყველად საზომად აღებულია რადაც ერთი და დანწარევერებელი, კვლ მარტვითი ან თვისებებით, ან რაოდენობით და რომელსაც, როგორც ჩანს, ვერც გამოვავლებთ რაიმეს და ვერც მივუძაბებთ. ისაა ზუსტის საზომი. საზომია შორის ყველაზე ზუსტია რიცხვი. საერთო, ყველად საზომად გამოვლენ-ბულია ყოველმხრივ დანწარევერებელი ერთი, რამელიც სხვა სდენ-რობებშიაც ნიშნულია აღებული. სტადილიდან და ტალანდინად და საერთოდ, მსხლით ერთთვლუბიდან და მოზრდითი სიდიდისგან

[illegible][illegible]

ამრიგად, ერთი, თუ განმსაღვრელი მას, ცხადია, არის რაღაც საზომი, უმთავრესად რაოდენობისა, შემდეგ კი თვისობრიობისაც. ცხადია, რომ ის დაუყოვნებლივ, პირველ რაგში, რაოდენობის მიხედვით, შეძლებს თვისობრიობის მიხედვით, ამიტომაც ერთი დაუყოვნებლივ ან აუთრით. ან რამდენადაც ის ერთია

უნდა ვივლოთ თუ რას წარმოადგენს არსება და ბუნება, როგორც ვივლოდით წიგნში „პრობლემების შესახებ“ საკითხს იმის შესახებ, თუ რა არის ერთი და რა უნდა დავადგინოთ მის შესახებ. არსებობს თუ არა თავისთავად ერთი, როგორც რაღაც სუბსტანცია, როგორც ამბობდნენ ჭერ პითაგორელები და შემდეგ პლატონი. თუ მის რაღაც სხვა სუბსტანციაზე აქვს? როგორ უნდა ვიმსჯელოთ მის შესახებ ბუნებისმეტყველებაზე უფრო გასაგებად, რომელიაგანაირი ამტკიცებენ, რომ ერთი არის რაღაც მეგობრობაო, მეორენი — პატირი, შესაძლევს კი ასეთად განსაზღვრობს აცხადებდნენ, თუ ზოგად არ შეიძლება იყოს რაიმე სუბსტანცია, როგორც ეს აღდენურეთ სუბსტანციისა და არაბუნების შესახებ მსჯელობისას, და არც ამ სუბსტანციის შეფუძლია იარსებობს, როგორც ერთმა სიმარტოლესაან დამოუკიდებლად, რადგან ის ზოგადია? თუ ზოგადი მხოლოდ ბატერგოიაა, არც „ერთი“ უნდა იყოს ასეთი. რადგან „არსებული“ და „ერთი“ ყოველივეზე ზოგადად თქმის, ასე რომ, თუ გვაჩვენებ არაინ სუბსტანციისაგან დამოუკიდებელი სუბსტანციები, არც ერთიანი შეიძლება იყოს ვვარი იმავე მიზეზების გამო. რომელთაგანათი არ შეიძლება იყოს არც არსებული და არც სუბსტანცია. ასეთივე მდგომარეობა უნდა იყოს ადგილებზედა ყველა სხვა შემთხვევაშიც რადგან მნიშვნელობა აქვს „არსებულს“, იმდენად — „ერთს“, ასე რომ, როგორც თვისობრიობას, ასევე რაოდენობას აქვს რაღაც ერთი და ბუნება. ცხადია, რომ საერთოდ, საბიბეულად, თუ რა არის ერთი იმსვე, როგორც არსებული და არაა საკმარისი თქმა იმისა, რომ მისი ბუნება ასეთივეა. ფერებში ერთი არის ერთი რომელიმე ფერი, მავალითად, თეთრი, ყოველი სხვა ფერი მისგან და შავი ფერისაგან უნდა იყოს წარმოშობილი. შავი არის თეთრი ფერის დაკლება. როგორც სიხდელად არის სინათლე.

[illegible][illegible]

ყოველივეს მამასადაც, დასაბრუნებს იქით აღარაფერია და სრულს არც რაიმე ესაწიროვება. აქედან ცხადია, რომ დაპირისპირება არის დასრულებული განსხვავება.

„დაპირისპირებული“ მრავალი მნიშვნელობით იხმარება და იმდენი დასრულებული წინააღმდეგობა არცაა, რამდენი წინააღმდეგობაც შეიძლება არსებობდეს, ანერთოდ, მოვლენებში. თუ ეს ასეა, ცხადია, რომ ერთა ან შეიძლება ბევრი რამ უპირისპირდებოდეს, არც კიდრზე უფრო მეტად კიდრით რაიმე შეიძლება იყოს და არც მანძილს ორზე მეტი კიდე შეიძლება ჰქონდეს. საერთოდ, წინააღმდეგობა, როგორც განსხვავება, არსებული ორ მოვლენას შორის, დასრულებული განსხვავებაა. აუცილებელია, რომ დაპირისპირებულთა სხვა განსაზღვრებანიც ჰქონდნენ იყვნენ. ყველაზე მეტი განსხვავების შემცველი დასრულებული განსხვავება, რადგან როგორც გვარობრივი, ისევე სახეობრივი განსხვავების ექით არ არსებობს სხვა სხვაობა. დამტკიცდა, რომ ერთი გვარის ფარგლებს გარეთ არ არსებობს. ახლა, რადგან ეს უდიდესი სხვაობაა. თვით გვარში კი ყველაზე დიდი განსხვავება არსებობს დაპირისპირებულთა შორის. მათ შორის უდიდესი განსხვავება დასრულებული განსხვავებაა. ერთი და იმავე აუტორიტატის საფუძველზე უკიდურესი განსხვავება ანუ წინააღმდეგობა წარმოიშობა, რადგან დაპირისპირებულთა ერთი და იგივე მატერია იქვე უდიდესი სხვაობა არსებობს ერთი უნარის ფარგლებშიც. ერთი გვარის ფარგლებში დასრულებული განსხვავება ედღესი განსხვავებაა, რადგან ერთი მეცნიერება სწავლობს. დაპირისპირება პირველი სახეა ჭოწნება და ნაკლი, მაგრამ არა ყოველგვარი ნაკლი, რადგან ნაკლს მრავალი მნიშვნელობა აქვს, არამედ ის, რომელიც დასრულებულია ყველა სახის დაპირისპირებანი კი მაზე დაიყვანება ან იმიტომ, რომ მათ ეს თვისებები აქვთ, ან აწარმოებენ მათ, ან შეუძლიათ აწარმოონ, ან მიტომ, რომ იღებენ და აკრავენ ან ამ, ან სხვა წინააღმდეგობებს. ესენი კი არიან შემდეგი: დაპირისპირება, ნაკლი, წინააღმდეგობა და მიმართება. ამთავად პირველი დაპირისპირებაა. დაპირისპირებულ წევრთა შორის არაფერი არ იმყოფება, აქედან კი ცხადია, რომ უარყოფა და დაპირისპირება ერთი და იგივე არაა. ნაკლიც რაღაც უარყოფაა, რადგან ან სრულიად არ შეუძლია რაიმეს ქონება, ან ის, რაც უნდა ჰქონიდა ბუნებრივად სავსეს, არა აქვს, რადგან ან მთლიანად დაეარება ის, ან რაიმე მიმართებაში. ესეც მრავალი აზრით იხმარება, როგორც ეს ჩვენ სხვაგან გვაჩვენებდა. ასე რომ, არქონებაც რაღაც უარყოფაა, დაეარებაც არაა განსაზღვრების შეუძლებლობასთან ან სუსტობასთან. მამასადაც, დაპირ-

ისპირებულთა შუა არაფერია არ იმყოფება. ნაკლი კი არის რაღაც ასეთი, რადგან ყოველივე ან ტოლი ან არატოლი. მაგრამ ტოლი ან არატოლი არსებობს არა ყველგან, არამედ მხოლოდ საერთო სუსტობის პირობებში.

თუ მატერიალური საგნების წარმოშობა მოწინააღმდეგე მათ, ებიდან ზღვება, ისინი წარმოიშობიან ან სახიდან, ან საბი ქონებიდან. ანდა სახეთა და ფორმთა არ ქონებიდან ამგვარად, ცხადია, რომ ყოველგვარი წინააღმდეგობა „ნაკლია“. მაგრამ ყოველი ნაკლი არაა წინააღმდეგობა. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ „ნაკლი“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს მოწინააღმდეგენი კი არაა არის, რომლებიც ცვლილება კიდრს წევრებს წარმოადგენენ. ეს კი ცხადია ცდით. ყოველგვარი წინააღმდეგობა არის წინააღმდეგობის მეორე მხარის არქონება, მაგრამ ის ყველგან ერთნაირი არაა. უტოლობა ტოლობის ნაკლია. განსხვავება — მსგავსების, ბოროტება — სიკეთის. აქ ისეთივე განსხვავებაა, როგორც უფრო ვთქვით. ერთ შემთხვევაში არსებობს მხოლოდ მოვლენა, რომელსაც რაღაც აკლია, მეორე შემთხვევაში არა აქვს როდისმე რაღაც უფრო მეტი, ან უმთავრესად, ან მთლიანად. ამიტომაც ერთ შემთხვევაში არსებობს მთლიანი საფუძველები. მაგალითად, არსებობს ისეთი ადამიანი, რომელიც არც კეთილია, არც ბოროტი. ზოგჯერ კი ასეთი შუალედი არ არსებობს. მაგალითად, ლოქი ან ლოქი იასი ან კინტი ამას გარდა. კიონი წამოვიდეთ კიონი. ან ლოქი ობსტაკლი ან შემთხვევებში კი არა. ასე რომ, ცხადია, წინააღმდეგობა ერთერთი სახე არის ნაკლი. საკმაოდია ვეჭრობდეს წინააღმდეგობის პირველი გვარი, როგორცია ერთი და მრავალი, რომ ყოველგვარ სხვა მასზე დაიყვანათ.

თავი მესამე

რადგან წინააღმდეგობის ერთი მხარე მეორეს უპირისპირდება, მტკიონ გააოჯგირა, თუ თვითონ უპირისპირდება ერთი პოქო და ტოლი — დიდა და მორა. დაპირისპირებულთა მიმართ ჩვენ უკეთეს სხვაობა კითხვას: რა არის ეს? თვითონ თუ შავი? ან ეთლი თუ მთელი? მაქან ზემოთ ენებოლი პათოთიდან ამოსულნი არა გვითხვამთ: ადამიანი თუ თეთრი, ან ვინ შემოვიდა კეთილი თუ სოციატე? ამის ცვლევა არაა აუცილებელი არც კი. რამე ესეც იქნება ამომღმდინარეობს. რომ დაპირისპირებული არ შეიძლება ერთნაირად არსებობდეს. რაც თვითდაპირველი ამ შემთხვევაშიც იმის დასამტკიცებლად, რაც თვითდაპირველი

ეტყვი. სასაცილო იქნებოდა წინააღმდეგობის ერთდროულად არსებობა. ეს რომ დავგვეშვა, კვლავ მივიღებდით ანტიუთხას, ერთია ის თუ მრავალი? ე. ი. ორივე მოვიდა, თუ ერთ-ერთი მათგანი? რადგან დაპირისპირებულ წყვილში პასუხი ყოველთვის ერთ-ერთ მხარეს გულისხმობს და ჩვენც ვკითხვლობთ: რომელია ის, დიდი, მცირე, თუ ტოლი? ან როგორ უპირისპირდება ტოლი მათ? ის არ უპირისპირდება წინააღმდეგობის არც ერთ-ერთ მხარეს და არც ორივეს ერთად. ანდა რატომ უნდა უპირისპირდებოდეს ის უფრო მეტად დიდს, ვიდრე მცირეს? ამას გარდა, თუ არატოლა უპირისპირდება ტოლი, მაშინ ის ბევრისადმი იქნება დაპირისპირებული. და არა ერთისადმი. თუ არატოლა ერთსა და იმავე დროს ორივეს ნიშნავს, ის ორივესადმი იქნება დაპირისპირებული. ეს დამტკიცდება იმათ ეხმარება, რომლებიც ორს არატოლად თვლიან. მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ მეტ უპირისპირდება ორს, რაც მეტულეზაა. ამას გარდა, ტოლი აღმოჩნდება დიდსა და მცირეს შორის დაპირისპირება კი არაფერს შუა არაა და ამის შესაძლებლობა არც მისი განსაზღვრებიდან გამომდინარეობს, რადგან დაპოლოვებული არ არის რამეს შუა მოთავსებული. პირიქით, ის მეტწილად თვითონ შეიცავს რაღაც შუალედს. მაშინ როგორი დაპირისპირებაა ის, როგორც უარყოფა, თუ როგორც ნაყლი? მაგრამ ის ვერ იქნება რომელიმე ამთავანი, რადგან რატომ უნდა იყოს ის უფრო მეტად დიდის მოპირისპირე, ვიდრე მცირეს? და თუ ორივე შემთხვევაში ეს უარყოფა ნაყლს ნიშნავს, მაშინ კითხვა „რომელი“ მისმა ორივეს მიმართ და არა ერთ-ერთი მხარის მიმართ, როგორც, მაგალითად, რომელია ია, დიდი თუ ტოლი? ან რომელია ის, ტოლი თუ მცირე? ამრიგად, კითხვას ყოველთვის ამაი წევრი აქვს და არაა შეუძლებელი, რომ ის ნაყლს ნიშნავდეს, რადგან ტოლი ყოველთვის არაა ის, რაც არაა დიდი ან მცირე, არამედ ის, რაც თავისი ბუნებით ისეთი უნდა იყოს.

ტოლია ის, რომელიც არც მეტია, არც ნაყლები, მაგრამ რომელიც შეიძლება იყოს მეტი ან ნაყლები. ის უპირისპირდება კიდევაც ორივეს, როგორც ნაყლი და უარყოფა და ამიტომაც მათ შუა გვითარეობს. ორივე მხარეს უპირისპირდება ის, რაც არც ექვთილია, არც ბოროტია და რომელსაც სახელი არა აქვს, თვითეული მათგანი მრავალი მნიშვნელობით იხმარება და არა აქვს ერთი რომელიმე სუბსტრატი, არამედ ისეთია, რომელიც არც თვითრია, და არც შავი არც ამას აქვს ერთი სახელი, არამედ ესაა რაღაც გარკვეული ფერი, სადაც უარყოფას ნაყლის აზრი აქვს. ამ შემთხვევაში საგანი აუცილებლად უნდა იყოს ან ნაყრისფერი, ან ყვითელი, ან არამე სხვა ამდაგვარი. ასე რომ, სწორია არ არის იმათი კრიტიკა, რომლებ-

იც ამბობენ, რომ ყოველივე შეიძლება ერთნაირად ვიმსჯელოთ და რომ ფესხაემელსა და ზელს შუა არის რაღაც, რაც არაა არც ფესხაემელი და არც ზელი, თუ კეთილსა და ბოროტს შუა არის რაღაც შუალედი, მაგრამ ეს შედეგი არაა აუცილებელი, რადგან მოპირისპირე მხარეებს თუ რაღაც შუალედი და მანძილი აქვთ, ერთდროულად უარყოფიან ზოგჯერ კი მათ შორის არ არის განსხვავება, რადგან ის დაპირისპირებაში, რომლებიც ერთდროულად უარყოფიან, სხვადასხვა გვარებს ეკუთვნიან, ასე რომ, ერთი და იგივე სუბსტრატი არა აქვთ.

თავი მმმმმს

ანალოგიური დამტკიცებები ახლავს თან ერთისა და მრავალს საკითხს. თუ მრავალი უშუალოდ უპირისპირდება ერთს, აქედან ზოგიერთი შეუძლებლობა გამომდინარეობს: ამ შემთხვევაში ერთი მცირე გახდება, რადგან მრავალი მცირეს უპირისპირდება. გარდა ამის, ორი ბევრი იქნება, რადგან ორმავე მრავალსავე და ორიდან გამომდინარეობს, ასე რომ, ერთი მცირე იქნება, რადგან რის მიმართ უნდა იყოს ორი ბევრი, თუ არა ერთისა და მცირეს მიმართ? მართლაც ერთზე უფრო მცირე რაიმე არ არსებობს გარდა ამისა, თუ არსებობს სიგრძით გრძელი და მოკლე, სიდიდითაც უნდა იყოს მრავალი და მცირე და ის, რაც მეტია, მრავალიც იქნება და რაც მრავალია, ის მეტიცაა. თუ მნიშვნელობა არა აქვს ადვილად განსაზღვრებად უწევებს, მცირეც რაღაც სიმრავლე იქნება. ასე რომ, ერთიც რაღაც სიმრავლე იქნება, თუმცა პატარა. ეს კი აუცილებელია, თუ ორი მრავალი ასევე მრავალ საგანზე გახმობთ, რომ ის მეტია, მაგრამ უნდა განვსაზღვოთ ამთავან წყლის შემთხვევა, რომელიც შეიძლება მეტი იყოს, მაგრამ არა მრავალი.

დაყოფადვე შემდეგად აზრით შეიძლება ვილაპარაკოთ: ერთი მხრივ, თუ სიმრავლეს სიჭარბის ხაზითი აქვს ან საერთოდ, ან რაიმეს მიმართ. ასევე მცირეც სიმრავლეა, მაგრამ ნაკლებობის თვალსაზრისით, ზოლო რიცხვი მხოლოდ ერთს უპირისპირდება ერთსა და სიმრავლეს იმავე მნიშვნელობით ვხმარობთ, როგორც, ამბობენ „ერთი“ და „ერთები“ ან „თეთრი“ და „თეთრი სავსეობი“, ან „გამომოზილი“ ან „ზომისა და „გაზომვადი“ მიმართ. ასევე ამბობენ მრავალსავეზე, რადგან ყოველი რიცხვი, როგორც ერთი, ისე სიმრავლე, ერთით იზომება და უპირისპირდება ერთს და არა მცირეს სიმრავლეა ორიანიც, მაგრამ არა იმ გავებით, როგორც სიმრავლე ჭარბია რაიმეს მიმართ, და არა უბრალოდ, არამედ პირველადი სიმრავლის მნიშვნელობით. საერთოდ, ორიანი მცირეა

რადგან როგორც პირველი სიმრავლეს, მას ნაკლი ახასიათებს. ამიტომაც ანაქსიგორამ არასწორად დაიხია უკან, როდესაც თქვა, რომ ყველა სივანი ერთნაირად განუსაზღვრელია, როგორც სიმრავლეთ, ისე სიპატარავით. მაგრამ „სიპატარავის“ მივიჩნია „სიმცირე“ უნდა ეთქვა, რადგან ისინი სიპატარავით განუსაზღვრელი არ არიან, ბოლო „მცირე“ იწყება არა ერთით, როგორც ზოგიერთი ამბობს, არამედ ორით.

ერთი და მრავალი ისე უპირისპირდება ერთმანეთს, როგორც რიცხვებში საზომი და გასაზომი და ამ შემთხვევაშიაც ისე, როგორც რაიმე კონკრეტული რაიმე კონკრეტულს და არა როგორც რაიმე თავისთავადი რაიმე კონკრეტულს. სხვაგან ჩვენ განესაზღვრეთ, რომ მიმართება ორი მნიშვნელობით იხმარება: ერთი მხრივ, როგორც დაპირისპირება, მეორე მხრივ, მაგალითად. როგორც მართება ცოდნისა შეცნობადისადმი, ე. ი. როგორც რაიმე სხვის მიმართება ცოდნისათვის. ერთი მცირეა რაიმესთან შედარებით, მაგალითად; ორთან შედარებით, ამას წინ არა უდგას რა, მაგრამ ის იმითმ არაა მცირე, რომ პატარაა, ბოლო სიმრავლე კი რიცხვისათვის რაღაც გვარია. რიცხვი, როგორც სიმრავლე. ერთით იზომება და როგორღაც უპირისპირდება ერთსაც და რიცხვსაც, მაგრამ არა როგორც მოპირისპირე, არამედ როგორც ითქვა, მიმართების სახით. რადგან ერთი ზომია, მეორე გასაზომი, ამდენად ისინი ერთმანეთს უპირისპირდებიან; მაგრამ ყოველთვის, რაც ერთია, რიცხვი არაა. მაგალითად, რაიმე განუყოფელი. ასევე ე. წ. ცოდნა შეცნობადის მიმართ არ იმყოფება ანალოგიურ დამოუკიდებლუბაში. შეიძლება გვედღეწა, რომ ცოდნა არის საზომი, შეცნობადი კი გასაზომი, საიდანაც გამომდინარეობს, რომ ყოველგვარი ცოდნა შეცნობადია, მაგრამ ყოველი შეცნობადი ცოდნა არაა, თუმცა ცოდნა შეცნობადით როგორღაც იზომება. რაც შეეხება „სიმრავლეს“. ის არ უპირისპირდება „მცირეს“ (ამ უკანასკნელს უპირისპირდება „ზევი“, როგორც „მეტს“ „ნაკლებს“) და არც საერთოდ ერთს, არამედ. როგორცა ვთქვით, ერთი მხრივ, როგორც დაყოფილი განუყოფელს, მეორე მხრივ კი, როგორც მიმართება, მაგალითად. ცოდნა და შეცნობადი. და თუ საქმე გვაქვს რიცხვთან. მაშინ საზომი ერთი იქნება

თავი მეთხუთხედი

რადგან მჭიდროდმდებარე მხარეებს შორის შესაძლებელია რაღაც შეუღულის არსებობა და ზოგს აქვთ კიდევაც ასეთი შეუღული, ამიტომაც აუცილებელია რომ „შეუღული“ მოწინააღმდეგე მხარეთაგან

წარმოსდგეს, რადგან ყველა შეუღული იმავე გვარისაა, რომელთა შეუღის მდებარეობს. „შეუღულს“ იმას ვუწოდებთ, რაღაც გადმოქცევა პირველად ცვლადი მოვლუნა. მაგალითად, თანდათანობით გადსვლა ყველაზე დაბალი ბეგრიდან ყველაზე მაღალზე ხდება შეუღული ბეგრების გავლით. ფერებში კი გადაცვლა თეთრიდან შავზე, ვიდრე შავს მივიღებდით, ხდება თავდაპირველად ალისფერისა და ნაცრისფერზე გადასვლით. ასევე სხვა შემთხვევები. ერთი გვარიდან მეორეში გადასვლა კი არ ხდება, და თუ ხდება — შემთხვევით. მაგალითად, არ ხდება ფერიდან ფერშიაზე გადასვლა. ამრიგად, აუცილებელია, როგორც შეუღული საფეხურების, ისე იმ მოვლენების არსებობა, რომელთა შორისაც ცვალებადი იმყოფება და რომელნიც ერთსა და იმავე გვარს ეკუთვნიან. ყოველი შეუღული იმყოფება ორ მოწინააღმდეგე მოვლენათა შორის, რადგან მხოლოდ ამ დროს ხდება ცვალებადობა. მაშასადამე, შეუღლებულია შეუღი ყოფნა, თუ არა დაპირისპირებულთა შორის. წინააღმდეგ შემთხვევაში ცვლადობა იქნებოდა არადაპირისპირებულ მხარეთა შორისაც. სხვადასხვა გვარის მოვლენებს შორის არავითარი წინააღმდეგობა არ არის, რადგან სწორედ მაშინ გვაქვს ასეთი ურთიერთობა, როდესაც ერთი მხარის ნებისმიერი ნიშანი მეორეს ისე ახასიათებს, რომ მათ შუა არაფერი არ იმყოფება. დანარჩენ დაპირისპირებათაგან ზოგი მიმართებას, ზოგი ნაკლს, ზოგი კი წინააღმდეგობას. იმ მიმართებას, რომელიც არაა დაპირისპირება, არც შეუღული საფეხურები აქვს. ამის მიზეზი ისაა, რომ ის ერთ გვარს არ ეკუთვნის. მაგალითად, რა უნდა იყოს მთავსებულ ცოდნისა და შეცნობადის შორის? დიდსა და მცირეს კი შეუღული არა აქვს. ერთსა და იმავე გვარში მოპირისპირე მხარეთა შორის ყოველი მოვლენი, როგორც დეამტკიცე, აუცილებელია, იმავე წინააღმდეგობათაგან უნდა იყვნენ შედგენილი, და მათთან უნდა ქონდეთ რაიმე საერთო გვარი, ან არავითარი. და თუ მათ აქვთ ასეთი გვარი, რომელიც რაღაც პირველია, წინააღმდეგობასთან შედარებით, მაშინ პირველი განსხვავება ის დაპირისპირება იქნება, რომელიც ამ გვარის მოპირისპირე სახეებს ჰქვინს, რადგან სახე არის გვარი და სახეობის სხვაობა. მაგალითად, თუ თეთრი და შავი ერთმანეთს უპირისპირდება, ამათგან პირველი ფერი დამაპირებელი იქნება, მეორე კი დამაკეპრიბებელი. მაშინ ესენი პირველ წინააღმდეგობას შექმნიდნენ სხვაობა. მაგალითად, თუ თეთრი და შავი ყველაზე დიდი განსხვავებაა. ყველა სხვა შეუღული საფეხურები გვარისა და სახესხვაობისაგან წარმოსდგება. მაგალითად, ის ფერი, რომელიც თეთრსა და შავს შუა იმყოფება, წარმოადგენს

გვარისაგან, რომელიც ამ შემთხვევაში ფერია და რომელიც სხეისსავაობისაგან, რომელიც პირველი დაბირისპირება არ არის, წინააღმდეგ შემთხვევაში ყველაფერი ან თუთი იქნებოდა, ან შავი. მაშ ესენი, რომელიც პირველ დაბირისპირებაში შორის იმყოფებიან, რაღაც სხვას წარმოადგენენ და არა პირველ წინააღმდეგობათ, რომელიც დამაშორებელი და შემკავშირებელი სახესხვაობანი არიან. მაშასადამე, უნდა გამოვარკვიოთ ის პირველი წინააღმდეგობა, რომელიც გვარის ფარგლებში იმყოფება და რომლისგანაც წარმოიქმნება ამ გვარის შუალედი საფეხურები, რადგან აუცილებელია, რომ ერთი და იმავე გვარის ფარგლებში არსებული სახეები შემდგარი იყვნენ მარტივი ელემენტებისაგან, ან თუთიონ იყვნენ მარტივი, ხოლო თვით წინააღმდეგობანი არ შედგებიან ერთიმეორისაგან, ისინი საწყისები. მათ შუა მოთავსებული კი ან ყველა უნდა იყოს ასეთი, ან არც ერთი. დაპირისპირებულია კი წარმოიშობა რაღაც, რაც ცვალებადობაშია, ვიდრე მიღწევდეს ის წინააღმდეგობის ერთი, ან მეორე მხარეს და რომელთანაც შედარებით ის შეიძლება იყოს მეტად და ნაკლებიც, რადგან ის ამ წინააღმდეგობათა შორის არის მოთავსებული. ამრიგად, ყოველი სხვა შუალედიც შედგენილია. ის, რაც ერთზე მეტია და მეორეზე ნაკლები, შედგენილია როგორღაც იმათგან, რომელთაგანაც ის ერთზე მეტია და მეორეზე კი ნაკლები. რადგან არ არსებობს რაიმე, რომელიც ამ წინააღმდეგობაზე აღრე იქნებოდა. ამიტომ ყველაფერი ის, რაც შუაშია მოთავსებული, წინააღმდეგობათაგან არის წარმოშობილი. ასეთია როგორც დამბალი, ისე დაპირისპირებული და შუალედი საფეხურები. ყველა ესენი წარმოშობილი არიან თავდაპირველ წინააღმდეგობებისაგან. რომ ერთი და იმავე გვარის ფარგლებში დაბირისპირებულია შორის მეოფი დაპირისპირებულთაგანაც წარმოშობილი, ეს ცხადია.

თ ა ზ ი მ მ რ ა მ

სახით განსხვავებული ერთმანეთისგან რაღაცით განსხვავდებიან, რაც ორივე მხარეს უნდა ახასიათებდეს. მაგალითად, თუ ერთი ცხოველი მეორისგან განსხვავდება სახით, ორივე მაინც ცხოველი უნდა იყოს. ამრიგად, სახით განსხვავებული აუცილებლად ერთსა და იმავე გვარში უნდა იმყოფებოდნენ მე გვარის იმას ვოწოდებ, რაც ორივე მხარეს ერთნაირად თქმის, იქნება ის მატერია, თუ სხვა რამ, და რომლისთვისაც განსხვავებანი შემთხვევითი არ არიან. ორივე მხარეს არა მარტო საერთო თვისებები ახასიათებს,

მაგალითად, ცხოველობა, არამედ იგივე ცხოველობა თვითებული მხარისათვის განსხვავებულიც არაა. მაგალითად, ერთი ქცენია, მეორე აღმანი, ამიტომ ეს საერთო ამ ორი მხარისათვის ახდენს სხვა სახისა. ერთ შემთხვევაში ეს თავისთავად ააეთი ცხოველია, მეორეში — ისეთი, ე. ი. ერთი ქცენია, მეორე აღმანი. ეს განსხვავება არაა გვარში არსებული განსხვავება. მე ვგულისხმობ თვით გვარში არსებულ იმ განსხვავებას, რომელიც ამ გვარს სხვად გარდაქმნის. ეს იგივე წინააღმდეგობაა, რაც ცხადია ხდება ცდით

ამრიგად, დამტკიცდა, რომ ყველაფერი მოწინააღმდეგე მხარეებზე არ დაიშლება წინააღმდეგობის კი აღგლი იქნეს ერთსა და იმავე გვარში ფარგლებში, წინააღმდეგობა არაა დასრულებულ განსხვავება, ხოლო ყოველი განსხვავება რაიმეაგან რაიმეთი განსხვავებას ნიშნავს. მაგალითად, ორივე მხარეს ერთი და იგივე გვარი უნდა ჰქონდეთ. მაშასადამე, ერთი და იმავე კატეგორიის ფარგლებში არსებული წინააღმდეგობა, რომლის მხარეები განსხვავდებიან ახით და არა გვარით, ყველაზე მეტად განსხვავდებიან არიან, რადგან დასრულებული განსხვავება აქვთ და არც ერთ-ერთულად არსებობენ!

ამრიგად, წინააღმდეგობა განსხვავდება, რომელიც არსებობს ერთი გვარის ფარგლებში საერთოივე განსხვავებას სახით და რომლის თვითებული შემადგენელი ნაწილი განუყოფელია. განუყოფელი იაინი არიან. რომლებიც სახით არ უპირისპირდებიან ერთმანეთს, რადგან დაყოფაა დროს. ვიდრე განუყოფელ ნაწილაკებს მივალწვდეთ, შუალედ საფეხურებში წარმოიშობა წინააღმდეგობა ასე რომ, ე. წ. გვარში შემავალი სახეები გვარის მიმართ არც იგივეობრივი არიან და არც განსხვავებული. ეს ასეც უნდა იყოს, რადგან მატერია უარყოფით ხდება ნათელი. ხოლო გვარი იმის მატერიაა, რის გვარიც ის არის, მაგრამ არა ჰერაკლიტის გვარის მნიშვნელობით. არამედ როგორც ეს ბუნებაშია. იაინი არ არიან მიმართებაში სხვა გვარის მოვლენებთან, რადგან ამ შემთხვევაში გვარობრივი განსხვავება გვექნებოდა. ერთ გვარში შემავალი მოვლენები კი გვარით კი არ განსხვავდებიან, არამედ სახით. დაპირისპირება კი იქნა აუცილებელი, ალცა სხესსავაობა გვაქვს. ეს კი ახასიათებენ მხოლოდ ერთი გვარის ფარგლებში მყოფთ.

თ ა ზ ი მ მ ც ხ რ

აქ შეიძლება წარმოიშვას კითხვა იმია შესახებ, თუ ქალი კაცი-საგან რატომ არ განსხვავდება სახით, თუმცა ქალსა და კაცს შორის

განსხვავება წინააღმდეგობის ხასიათს ატარებს. ქალი და კაცი, როგორც ცხოველი, სახით არ განსხვავდებიან ერთმანეთიდან ეს განსხვავება განეკუთვნება ცხოველს თავისთავად. და არა ისე თვე ტიპის განსხვავება, როგორც არსებობს სითერაქა და აიშავეს შორის, არამედ ახასიათებს მამაცისა და ქალს, როგორც ცხოველებს. ეს კითხვა უახლოვდება კითხვას იმია შეახებ, თუ წინააღმდეგობა ერთ შემთხვევაში რატომ ჰქმნის სახესხვაობას, მეორეში კი არა. მაგალითად, ფეხოასი და ფრთოსანი ქმნის ასეთ საინტერესო, სითერე და სიშავე კი არა შესაძლებელია იმიტომ, რომ აქ ერთ შემთხვევაში გვაქვს გვარისათვის მტრად სპეციფიკური, მეორეში ნაკლებ აპეციფიკური თვისება. შესაძლებელია იმიტომ, რომ ერთი მხრივ, გვაქვს ცნება, მეორე მხრივ კი — მატერია. ცნების ფარგლებში არსებული წინააღმდეგობები სახეობრივ განსხვავებას ქმნის, მატერიალად დაეცემოდნენ კი არა. ამიტომაც აღდამიანის სითერე ან სიშავე არ გვაძლევს სახეობრივ სხვაობას, არც „თეთრი აღამიანი“ განსხვავდება სახით „შავი აღამიანისაგან“, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც სახელი ერთი აქვთ, რადგან აქ აღამიანი აღებულია მატერიისთან კავშირში. მატერია კი სახესხვაობას არ გვაძლევს. არც აღამიანები ჰქმნიან აღამიანის სახეებს, თუმცა სხვადასხვა ის ხორცი და ძვლები, რისგანაც შედგება ეს ან ის აღამიანი. მართალია, მთელი აქ სხვადასხვაა, მაგრამ ის არაა სხვადასხვა სახის, რადგან ეს არაა წინააღმდეგობა ცნებაში ეს უკანასკნელი დაუწყვეტრებულია მაშინ, როდესაც კალისი მატერიისთან დაეკავშირებული ცნება და აღამიანიც იმიტომაც თეთრი, რომ კალისი თეთრია. ამრიგად, აღამიანი შემთხვევითაა თეთრი და არც სპირიტის ან ხოა სფერო სხვადასხვა სახის, ხოლო სპირიტის სამკუთხედი და ხის სფერო სხვადასხვა სახისაა. სპირიტის სამკუთხედი და ხის სფერო მატერიით კი არ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, არამედ ცნებაში მოცემული წინააღმდეგობით. ამრიგად, ჰქმნია თუ არა მატერიალური განსხვავება სახეობრივ განსხვავებას? რატომაც, რომ ეს ცნები ამა და ამ აღამიანისაგან სახით განსხვავდებიან, არამედ ცნებაში იმისა, რომ მათ მატერიასთან ერთად ცნებებიც საერთო აქვთ. იქნება იმიტომ, რომ წინააღმდეგობა ცნებაში აქვთ? თეთრი აღამიანი და შავი ცნები ერთმანეთისაგან სახით განსხვავდებიან და არა იმიტომ, რომ ერთი თეთრია და მეორე შავი. ორივე რომ თეთრი ყოფილიყო, ისინი მაინც სხვადასხვა სახისა იქნებოდნენ. კაცი და ქალი ცხოველებსათვის დამახასიათებელი თვისებებია, მაგრამ არა როგორც არსებითი; არამედ მატერია-

ლური და სხეულურები. ამიტომაც ერთი და იგივე თესლი გარკვეული ცვლილებას შეიცავს შეიძლება კაციდან ქალად იქცეს. თუ რას ნიშნავს სახეობრივი განსხვავება და რატომ განსხვავდებიან ერთნი სახით, მეორენი კი არა, ამის შესახებ უკვე ვთქვით.

თ ა შ ი მ ა თ ი

რადგან დამირისპირებული სახით განსხვავდებიან და მოკვდავი უკვდავს უპირისპირდება (უუნარობა ხომ განსაზღვრული ნაკლია), იმიტომ აუცილებელია, რომ მოკვდავი და უკვდავი სხვადასხვა გვარისა იყვნენ. ამეამდ მათ შესახებ ზოგადი ცნებები ვიხმარეთ, ამიტომ შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ არაა აუცილებელი, რომ უკვდავი და მოკვდავი სხვადასხვა სახისა იყვნენ, როგორც არ არის ეს აუცილებელი „შავი“ და „თეთრიანთვის“. რადგან, როდესაც აქვე ზოგადს ეხება, შესაძლებელია, რომ ერთი და იგივე ერთსა და იმავე დროს ორივე იყოს მაგალითად, აღამიანი შეიძლება იყოს თეთრიც და შავიც და ასეთივე იყვნენ ცალკეული აღამიანებიც. თუმცა არა ერთდროულად, მიუხედავად ამისა, თეთრი უპირისპირდება შავს სწინააღმდეგობა ნიშნის ზოგერთ მოკვლენას შემთხვევით ახასიათებს, როგორც ახლახან თქმული, ისე სხვა მრავალი, ზოგან კი ეს შეუძლებელია მაგალითად. მოკვდავი და უკვდავი, რადგან არც ერთი ავარი შემთხვევით არაა მოკვდავი შემთხვევითი თვისებები შეიძლება საგანს არ ახასიათებდეს, ხოლო მოკვდაობა კი მოკვლენას აუცილებლად ახასიათებს. თუ შესაძლებელი იქნება, რომ მოკვლენას მოკვდაობა არ ახასიათებდეს, მაშინ ერთი და იგივე იქნება მოკვდავიც და უკვდავიც თეთრული წარმავალი საგანი კი ან თეთრონაა მოკვდავი, ან არსებაში იქვს ეს თვისება. იგივე იქმის უკვდავის შესახებაც, რადგან ორივე საგანთა აუცილებელი თვისებები ისინი, რომლებსაც ეს პირველი წინააღმდეგობა ახასიათებთ, წინააღმდეგობა მოკვდავისა და უკვდავისა, აუცილებლად სხვადასხვაა გვარს ეკუთვნიან ორივე ან შეიძლება არ ეპოზონენ ისეთი იდენტობა, როგორც ზოგერთი ამტკიცებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში იარსებებდა, როგორც მოკვდავი, ისე უკვდავი აღამიანი. მიუხედავად ამისა, იდენტობა და საგნები სახით იგივეობრივი უნდა იყვნენ და არა სახელით, ამბობს ზოგერთი. თუმცა გვარით განსხვავებულნი უფრო მტრად განსხვავებულნი არიან, ვიდრე სახით განსხვავებულნი.

1059a

საგანი ამრიგად, თუ ცოდნა არის საწყისების ცოდნა, როგორ უნდა დავუშვათ, რომ საწყისი აღმსრულებელია?

შემდეგ, არსებობს თუ არა მთელის გარდა რაიმე (მე ნაგულისხმევი მაქვს: მატერია და ი' რაც მის შემდეგია), თუ არ არსებობს, მაშინ ყოველი მატერიალური წარმავალი იქნებოდა. და თუ არსებობს რაიმე, ეს იქნებოდა ისე და ფორმას, მაგრამ თუ რომელ საგნებს აქვთ ის და რომელს არა, ამის დადგენა ძნელია. ცხადია ის, რომ ფორმას ზოგან არა აქვს დამოუკიდებლობა (მაგალითად, სხალის ფორმას). შემდეგ, საწყისების სახით არიან ერთი, თუ რამდენიმე? თუ რამდენიმე არიან ერთი, მაშინ ყოველზე ერთი გასტყობდა.

თამარ მისაძე

ფილოსოფიის ობიექტია არსებული, როგორც ზოგადი და არა არსებულის ნაწილები. არსებულს კი მრავალი მნიშვნელობა აქვს, თუ არსებული მართლ სახელი აქვთ საერთო და სხვა არაფერი, მაშინ ისინი ერთი მდგომარეობაში საგანი ვერ იქნებოდნენ, რადგან მათ ერთი გვარი არ ექნებოდათ. ისინი იმ შემთხვევაში იქნებიან ერთი მდგომარეობის ობიექტი, თუ რაღაც საერთო ექნებათ. როგორც ჩანს, ეს იმავე ნიშნავს, რაც ჩვენ უკვე ვთქვით მედიცინისა და ჯანმრთელობის შესახებ. ამითაც მრავალი მნიშვნელობა აქვთ, მაგრამ ამითგან ერთი ნაწილი როგორღაც დაიყვანება მედიცინაზე, მეორე კი ჯანმრთელობაზე. ყველა დანარჩენი კი რაღაც ერთზე, „აქვენი“ ეწოდება, როგორც მეცნიერებას, ისე დასის. პირველი საშუალებით ხელოვნების ცოდნიდან გამომდინარეობს, მეორე კი მისთვისაა გამოსაყენებელი. ასევეა ჯანმრთელობის შემთხვევაშიც. მეორე, როგორც ჯანმრთელობის აშუალებას, პირველი, როგორც მისი შემოქმედო.

ანალოგიური მდგომარეობაა დანარჩენ შემთხვევებშიც. აქვე ეწოდება ყოველივე დანარჩენს არსებული. არსებულია ის, რაც არსებობს ან როგორც თვითება, ან ქონება, ან მდგომარეობა, ან მოძრაობა, ან სხვა ამდგომარეობა, რასაც არსებულის მნიშვნელობა აქვს, რადგან ყოველი არსებული დაიყვანება ან ერთზე, ან ზოგადზე. ასევე წინააღმდეგობის ყოველი მხარე შეიძლება დაიყვანოს იქნას არსებულის პირველ განსხვავებასა და წინააღმდეგობაზე, ან ერთსა და ომარადვე, ან მსგავსებისა და განსხვავებაზე, რაც არსებულის პირველი განსხვავებაა, ან სხვა რამზე. ყველაფერი ეს კი უკვე განვიხილეთ. არავითარი განსხვავება არაა, დავიყვანეთ არსებულს არსზე, თუ ერთზე. თუ ეს ერთი და იგივეა და არა

ჯადასხე. მაშინ შეიძლება მათი გადარდებულება, რადგან ერთი როგორღაც არსებულებას, ხოლო არსებული ერთია.

ოღონდ კი ყოველგვარი წინააღმდეგობა არ, ერთი და იმავე მეცნიერების ობიექტი, თვითველ მათგანზე მაქვსოთა შეიძლება იყო ან რაღაც, მაგრამ ეთვებათ სხვებზე, წამოადგენს კითხვას იმის შესახებ, თუ როგორ ვინაყვლით ნაყლზე, რომელსაც როგორც კი რაღაც ში აფუხერა უკვეა როგორც მავალითად. ამართ-ლიანია და უამართლოდ შობის. ყველა ამდგომარეობა შესაბამე მნიშვნელობით არსებობს ნაყლისა, მაგრამ თუ მთელი ცნების ზნადი, არამედ უკანასკნელი სახის მიმართ. მავალითად, თუ სამართლიანია წინააღმდეგობა უამართლოდ ის კი არ იქნება. ვინც სრულიად არაა განიშვების ერთგული. არამედ ის, ვინც ნაწილობრივად ასეთი, რადგან ნაყლიც როგორღაც არსებობს. ასევე სხვა შემთხვევაშიც. როგორც მათემატიკის იქველვს გამოცდების მეთოდით, სახელ-იოზო აკული შეგულისხმობს თერგებზე. კავშირები უბოთი როგორც კი სიამაღე. ამ უბეზე, ამგვარიც და მათი კავშირით შემდეგ, სიბოზს, აიცივს და სხვა დამირაპირებულ შეგონებებ-ბის გამოტოვების გზით და იტოვება მართლ რთოდნობას და უწყვეტობა. კილო როგორც უწყვეტს. კიოი მრმაოთელებით. მეორეს — ორი მიმართულებით, შესამეს — სამი მიმართულებით. კრეთვე მათ თერგებზე კი რომლებიც რთოდნობა და უწყვეტო-ბა წამო-დენება ოც ოცი ანა რამე, არ აქვეს უყოლდება, არამედ ზოგან იტოვებს მათს ერთმანეთთან მიმართებას და იმას, რაც მათ ასხიოებთან, ამიტომაც, ასიშერბოს და მათ მიმართება. 10618 მაგრამ ყველა ამით ჩვენ ვაკუთვნებთ ერთ მეცნიერებას, სახელ-ლობარ, გეომეტრიას.

სეთვე მდგომარეობა რსებულშიც არსებულის შემთხვევი-თი ნიშნებით, რომელიც მათ მიეწერება და მათთვის, როგორც არ გეოლოგია და მათსა ითიებული წინააღმდეგობაშიან. არის ფილო-სოფიის და არა სხვა მეცნიერების საფანი. ხოლო ფიზიკის საფანს ის, შეაღწის არა იმდენად რამდენადაც ის არსებობს. არამედ რამ-დენად კი მოთაობა დილექტია და სოფიტკია კი არსებულს შემთხვევით ნიშნება ეხებოდა. მაგრამ არა იმდენად. რამდენადაც იაინი არსებობენ და არც თვით არსებულს ეხებოდა, რამდენადაც ის არსებობს.

ამრიგად, მივიღეთ, ომ ფილოსოფია, აველვე უნდა იყო აკ კბულ, ომდენადაც ის არსებობს. მაგრამ ყოველ რაბულა, როგორც ეთოსა და ზოგად, მრავალი მნიშვნელობა აქვს. ამიტომ ავევა დამირაპირებთან შემთხვევაშიც, რადგან ისინი დავიყვანე-

ლად სარგებლობენ მით. რატომ უნდა იყოს, ან არ უნდა იყოს ის ყველაზე უფრო მეტად პური? იქნება არაფერითაა მნიშვნელობა არა აქვს, შევიძინეთ მის თუ არა. ამგვარად კი სარგებლობენ ამ საცემით ისე, თითქოა იცოდნენ მის შეახებ ჭეშმარიტება მაგრამ ეს არ უნდა გაგვეტყუებია, თუ შეგარჩნებად მოვლენება არა აქვთ რაიმე მყარი ბუნება, არამედ მსუდრე მოძრაობასა და დინებაში იმყოფებიან. გარდა ამისა, თუ თვით ჩვენი ყოველთვის ვიცავდებით ის არასოდეს არ გვგრძნობთ, საკვირველია, რომ არსოდეს ის არ გვჩვენება, რაც ავადმყოფებს, რომლებიც ისევე არ იმყოფებიან უცვლელ მდგომარეობაში, როგორც ჭანჭანები და გრძნობადი საგნები. არც მათ გვჩვენებთ ერთნაირად. თუმცა გრძნობადი საგნები არ მონაწილეობენ არც ერთ ამ ცვალებადობაში. იაინი ავადმყოფობისას მიიწევს სხვა შეგარჩნებად იწვევენ და არა იმასვე, თუმცა აუცილებელია, რომ ზემოთქმულ ცვალებადობათ იგივე შედეგებში გამოიყვით. მაგრამ თუ ჩვენ არ ვიცავდებით, არამედ იგივე გრძნობით, უნდა არსებობდეს რაღაც უცვლელი.

1063

ამ მოძღვრების მიმდევართაგან ადვილი არაა იმ სიძნელების გადაწყვეტა, რაც აქედან გამომდინარეობს, თუ არ დაუშვებენ რადიკს, რაც არავითარ დასაბუთებას არ საჭიროებს და სიდიდანაც იღებს ყოველივე აზრსა და დასაბუთებია შესაძლებლობას. ისინი კი არ უშვებენ რა არაფერა მყარს, სპობენ მსჯელობასა და ატოვებენ, აზროვნებას. ამიტომ მათთან შეფუძნებელია მსჯელობა. ზემოთქმულ იქნება ცხადია, რომ ადვილ სიძნელებში ჩავარდნილობათვის ადვილი იქნება პასუხის გაცემა, თუ ისინი ამ სიძნელების გამოაწვევს მიზეზებს გაიგებენ.

აქედან ცხადია, რომ ერთისა და იმავე საგანზე ერთსა და იმავე დროს თქმული საწინააღმდეგო დებულებანი ჭეშმარიტი არ უნდა იყოს. აუკუა იქაც, სადაც წინააღმდეგობის ერთი მხარე მეორეს გამოირცხავს. ეს ცხადი გახდება, თუ საწინააღმდეგო ცნებებს საწყისზე დავიყვანთ.

ასევე არც შუალედი ცნებები შეიძლება ერთდროულად გამოითქვას ერთსა და იმავე საგანზე. როდესაც საგანი თვითობის, სიძნეა ის, ვინც მასზე ამბობს, რომ ის არაა არც შავი, არც თეთრი, რადგან აქედან გამომდინარეობს, რომ ის არის და არც არის თეთრი. ამ ორი დაკავშირებული მსჯელობიდან ერთ-ერთი ჭეშმარიტია, ზემოთქმული კი თუთრის უარყოფელი. არც ჰერაკლიტეს შესვლულება ჭეშმარიტი და არც ანაქსაგორასი, რადგან ამ შემთხვევაში მოიღებოდა, რომ ერთისა და იმავეზე საწინააღმდეგო აზრის ექვსა შეიძლება, რადგან როდესაც ამბობენ, რომ ყველაფერში არის

ყველაფრის ნაწილი, მაშინ რაიმე არა ნაკლებ ტყბილია, ვიდრე მწერე ან სხვა ნებისმიერი წინააღმდეგობის შემცველი. რადგან ყველაფრის ყველაფერი ახაიათებს არა მხოლოდ შუააქლებლობაში, არამედ რეალურად და გამოცალკევებულად. ასევე შეუძლებელია, რომ ყველა დებულება ჭეშმარიტი ან შემცდარი იყოს ამ დებულებიდან გამომდინარე სხვა მრავალი სიძნელის გამო. მაშალად, თუ ყველა დებულება მცდარია, არც ის იქნება მართალი, ვინც ამ დებულებას იცავს. ნამდვილად შემცდარი იქნება ისიც, ვინც ამბობს, რომ არაფერია არ სცდებია.

თ ა ნ ი მ ი შ ი მ ი

ყოველი მეცნიერება, იქნება ის მედიცინა, ფიზიკულურა, თუ სხვა შემოქმედებითი ხასიათი მეცნიერება, იცვლეს იმის აწყობებაში და მიზეზებს, რააც ის შესაძლებელია. თვითველ მეცნიერებას, აქვს რა მისთვის განკუთვნილი სფერო, მუშაობა მასზე, რამდენადღაც ეს არსებობს, მაგრამ არა როგორც არსებულზე, რადგანაც ამას სხვა მეცნიერება ეხება. ზემოთაღებულ მეცნიერებათაგან თვითველი იცვლეს მის სფეროში შემავალ გვართა არსებას და აქედან გამომდინარე, ცდილობს ყოველივე დანარჩენის დამტყვევებას მეტ-ნაკლებ სიზუსტით. არსებია ცოდნას კი ისინი აღწევენ ან შეგარჩნებენ საშუალებით, ან ჰიპოთეტური მეთოდით, რადგან ინტელექტი ცდილობს, რომ აუხსნას ცოდნისა და არსების დასაბუთება იმ შეიძლება, რადგან არსებობს ბუნებას შესახებ რაღაც მეცნიერება, ამიტომ, ცხადია, უნდა არსებობდეს როგორც პრაქტიკული ხასიათის, ისე შემოქმედებითი ხასიათის მეცნიერება. შემოქმედებითი ხასიათის მეცნიერებაში მოძრაობის საწყისი იმყოფება შემოქმედში და არა შემონაქმედში. და ეს უნარი არის ან ხელოვნება, ან სხვა რამე. ასევე პრაქტიკულ მეცნიერებაშიც მოძრაობა საწყისი არის არა გაკეთებულ საგნებში, არამედ გაკეთებელში. ბუნებისმეტყველებას კი ისეთი ობიექტი აქვს, რომელიც თავის თავში შეიცავს მოძრაობის საწყისს. აქედან კი ცხადია, რომ ბუნებისმეტყველება აუცილებლად თეორიული მეცნიერებაა და არა პრაქტიკული ან შემოქმედებითი, თუ აუცილებელია რომელიმე ამ ჭეშმედში მასი მოთავსება. რადგანაც ყოველი მეცნიერებისათვის აუცილებელია როგორღაც თავისი ობიექტის არსების ცოდნა და მისი, როგორც საწყისის გამოყენება, ან უნდა დაგვარჩეს გაუნზილველი თუ ბუნებისმეტყველებამ როგორ უნდა განსაზღვროს და დაადგინოს არსებას ცნება, მაგალითად, პაჭუა ან ჩანჩქილი ცხვირისა. ამათგან პაჭუა ცხვირის ცნება მატე-

1064

რატონი იგი, ე. ვშირებულ, ეგზ-ჩაზნეილო ცხვარსა კი ბაჟუობა ცხვარში წარმოიქმნება, ამიტომაც მისი ცნება ცხვართა ერთად განიხილება ბაჟუა ხომ ამავე დროს ეგზ-ჩაზნეილო ცხვარცხადია ისიც, რომ ზორცის, თვლისა და სხვათა ნაწილების ცნებები ყოველთა მატერიალთან კავშირში უნდა იქნა განხილული.

რადგანაც არსებობს არსებულს, როგორც არსებულს და დამოუკიდებელი შესახებ რაღაც მეცნიერება, ამიტომ გასარკვევია ის უფრო მეტად ზუნებისმეტყველებასთან უნდა გვაივავიოთ, თუ რომელი სხვა მეცნიერებასთან. ზუნებისმეტყველება ეხება იმ საგნებს, რომელზედაც მოძრაობის საწყისი თავის თავში აქვთ, მათემატიკა კი თეროული მეცნიერება და აწავლობს უცვლელ, თუმცა არადამოუკიდებელ მოვლენებს. დამოუკიდებელი და უძრავი მოვლენების შესახებ არსებობს რაღაც ამ ორი მეცნიერებისაგან განსხვავებული მეცნიერება, რადგან არსებობს რაღაც ასეთი დამოუკიდებელი და უძრავი აუტანტანცია (ჩის დამტაცებასაც ჩვენ ახლა შევეცდებით). ის საღად უნდა არსებობდეს და უნდა იყოს ლუბაბრივი, პირველი დამოუკიდებელი აწყისი, ამრიგად, ცხადია, რომ სამი სახის თეორიული მეცნიერება არსებობს: ზუნებისმეტყველება, მათემატიკა და თეროლოგია. ყველა მეცნიერებაზე მალა დგას თეორიული მეცნიერებები, მათ შორის კი უკანასკნელი, რომელიც არსებულს ყველაზე უფრო სპატიო ობიექტს ეხება, თვითელი მეცნიერება იწოდება უკეთესად, ან უარესად იმისდა მიხედვით, თუ როგორია მისი შემეცნების ობიექტი.

გადაწყვეტა აგრეთვე კითხვა იმის შესახებ, რომ მეცნიერება არსებულს, როგორც არსებულია, შესახებ ზოგადია თუ არა. თვითელი მათემატიკურ მეცნიერებას აქვს თავისი განსაზღვრული სფერო, ზოგად მეცნიერება კი ყველაფერს ეხება. თუ არსებულ მოვლენათა შორის ზუნებრივი სუბსტანციები პირველი არიან, მაშინ ზუნებისმეტყველება პირველი იქნება მეცნიერებათა შორის, მაგრამ თუ არსებობს სხვა ზუნება და დამოუკიდებელი და უძრავი სუბსტანცია, მაშინ აუცილებელია, რომ მის შესახებ არსებობდეს სხვა მეცნიერება, რომელიც ზუნებისმეტყველებაზე წინ იდგება და როგორც პირველი, ზოგადიც იქნება.

თ ა ნ ი მ ა რ ა

„მარტივ“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს. რომელთაგან ერთერთი შემთხვევით არსებულს ნიშნავს პირველად სწორედ არსებულ-

ლის ეს საბუ უნდა შევიწყავლოთ. რომ არც ერთი ტრადიციული მეცნიერება არ სწავლობს შემთხვევითს, ეს ცხადია. მაგალითად, მშენებლობა არ სწავლობს იმას, იცხოვრებენ ისინი სიამოვნებაში თუ შეშინებით. სახელდობრ იმას, რაც სახლს მცხოვრებთ შეიძლება უსიამოვნებაში. ამას არ სწავლობს არც ქსოვა, არც მეწაღობა, არც მზარეულობა, არამედ თვითელი მათემატიკა სწავლობს მათთვის განუთვნილ სფეროს და ისაა მათი მიზანი. იმას, რომ მუსიკოსი ამავე დროს წერა-კითხვის მეოღენ არაა და მუსიკის მეოღენ წერა-კითხვის შესწავლის შემდეგ არ გახდება ერთდროულად ორივე, ის, რაც წინათ არ იყო და რაც ის მუღენ არ არის, მუსიკოსიც და წერა-კითხვის მეოღენ, ამას, სოფისტრიკის გარდა, არც ერთი ზემოდასახელებული მეცნიერება არ იკვლევს. შემთხვევით მოვლენებს მხოლოდ ის სწავლობს, ამიტომ არა სცდებოდა პლატონი, როცა ამბობდა, რომ სოფისტრიკა არასრებულის შესწავლა უნდებოდა. რომ შემთხვევითის შესახებ მეცნიერება არ შეიძლება არსებობდეს, ცხადი გახდება მას შემდეგ, როცა დავადგენთ, თუ რა არის შემთხვევითი.

ჩვენ ვამბობთ, რომ ყოველივე ამ მარადიული და აუცილებელი, ან უმეტეს შემთხვევაში არსებული. აუცილებელში იძულებით აუცილებელს კი არ ვგულისხმობ, არამედ მტკიცებაში გამოსდგება შემთხვევითი კი არ არსებობს არც „მეტწილად“, არც მუღდმიად, არამედ, როგორც მოხდება. მაგალითად, თუ ზაფხულში აგრილდა, ეს არ ხდება ყოველთვის, არც აუცილებლად, არც მეტწილად, არამედ ხანდახან. ამრიგად, შემთხვევითია ის, რაც არც მუღამ ხდება, არც აუცილებლად და არც მეტწილად. თუ რა არის შემთხვევითი, ამის შესახებ უკვე ვთქვით, რომ მის შესახებ მეცნიერება არ არსებობს, ესიც ცხადია, რადგან ყოველი მეცნიერება ეხება მარადიულს, ან იმას, რაც მეტწილად არსებობს, შემთხვევითი კი არც ერთი ამათვანი არაა. რომ შემთხვევითის არა აქვს ისეთი მიზნუზი და საწყისიზი, როგორიც თავისთავად მოვლენებს, ეს ცხადია, რადგან მაშინ ყველაფერი აუცილებელი იქნებოდა. მაგალითად, თუ ერთი არსებობს მაშინ, თუ არსებობს მეორე, მეორე მაშინ, თუ არსებობს მესამე, ეს უკანასკნელი კი არაა შემთხვევითი, არამედ აუცილებელი, მაშინ აუცილებელი იქნება ისიც, რის მიზეზსაც ის წარმოადგენს და ასე უკანასკნელ შედეგებამდე, რომელიც შემთხვევითი გვეგინა. მაშინ ყველაფერი აუცილებელი იქნება და შემთხვევითი, ე. ი. ის, რაც შეიძლება იყოს და არც იყოს, სავსებით გაიძღვნება.

ასევე, თუ დავუშვებთ ისეთ მიზეზს, რომელიც კი არ არსებობს, არამედ იქნება, ასეთ შედეგებს მივიღებთ, ე. ი. ყველაფერი აუცილებელი გახდება. მაგალითად, ხვალ შრის დაბნელება მოხდება, თუ

მოხდება ეს, ეს კი მაშინ, თუ სხვა რაიმე, ეს სხვა მაშინ, თუ კიდევ სხვა და ამ გზით ღღერანდელსა და ხვალეს შორის დროის განსაზღვრული მანაკვეთები, გაპოვებით მივიღწევთ იმას, რაც უკვე მოხდა თუ ეს ასეა, მაშინ ყოველივე აუცილებელი გახდება და აუცილებლობით წარმოიშვება.

საგანთა ნაწილი გეშმარიტად არსებობს, ნაწილი კი შემთხვევით, ბირველი დაკავშირებულია აზროვნებასთან და მის მდგომარეობასთან. ამიტომაც ასეთი არსებულის საწყისებს არ ვეძებთ, არამედ იმას საწყისებს... რაც აზროვნები, ვარაუდ და მოვინ დამოუკიდებელი შემთხვევითი კი არ არის აუცილებელი, არამედ ვანუსაზღვრელი, რომელსაც მიზეზებიც არაქანონზომიერი და განუსაზღვრელი აქვს.

მიზანი აქვთ ან ბუნებრივ მოვლენებს, ან აზროვნებით წარმოებული ხოლო შემთხვევითია ეს, რაც მათთან სდევთ რევე როგორც, არსებული შეიძლება წარმოადგენდეს როგორც თავისთავად, ისე შემთხვევის, ასევე მიზეზიც, შემთხვევა, როგორც მიზეზი, თან ადევს იმ მოვლენებს, სადაც მიზანი თავისუფალი ნებით არის არჩეული, ამიტომაც თავადად არჩევენ ის. დროსში ვგვხვდებით როგორც აზროვნება, ისე შემთხვევა. ნებისმიერი არჩევანი კი არ ხდება აზროვნების გარეშე. ის განუსაზღვრელი მიზეზებიც კი, რომელთა შემოქმედებით წარმოიქმნებიან შემთხვევითი მოვლენები, უცნობია აღმართა აზროვნებაათვის შემთხვევით მიზეზთანაც არც ერთ არაა ცნობილი ჩვეთვის. კეთილი ან ბოროტი შემთხვევა ნიშნავს რამდენს კარგად ან ცუდად დათავაყრება ბედნიერება ან უბედურება კი მაშინ ვაკვამ, როდესაც დღია იქნება ან ბოროტება რადგან თავითადაც არაფერი შემთხვევითი არ უძღვის წინ, თვით მიზეზიც კი და თუ ცუდია მოვლენებიც სდებან ან შემთხვევით, ან თავისთავად, ამიტომ მათზე უფრო ადრე მიზეზი გონება და ბუნება უნდა იყოს.

თავი მცხმამ

ზოგი მოვლენა მხოლოდ რეალურად არსებობს, ზოგი შესაძლებლობაში, ზოგი კი როგორც შესაძლებლობაში, იგი რეალურად, იქნება ის საგანი, რაოდენობა, თუ სხვა რამე. არ არსებობს არავითარი მოძრაობა სიგნების გარეშე. ხოლო ყოველგვარი ცვალებადობა ხდება არსებული კატეგორიების მიხედვით. არ არსებობს ისეთი ზოგადი, რომ არ ექვემდებარებოდეს რომელიმე კატეგორიას. თვითეუ-

ლი ამ კატეგორიათაგანი კი ყოველივეს ორგვარად აზნაობებს, მაგალითად, არაუბის თვალსაზრისით, ერთი მხრივ, გვაქვს ფორმა, მეორე მხრივ, მისი არქონება. თვისობრიობის თვალსაზრისით ერთი თეთრია, მეორე შავი. რაოდენობის თვალსაზრისით ერთი დასრულებულია, მეორე დაუსრულებელი. მოძრაობის მიხედვით, ერთი მაღლა, მოძრაობს, მეორე დაბლა. ერთი მსუბუქია, მეორე მძიმე. ამრიგად, არსებულის მოძრაობისა და ცვალებადობის იმდენი ფორმა არსებობს, რამდენიც არსებობს.

მოვლენათა თვითეულ გვარზე შეიძლება მსჯელობა შესაძლებლობისა და რეალური თვალსაზრისით. მოძრაობა იმის განხორციელებაა, რაც შესაძლებლობაში არსებობს. რომ გეშმარიტებაა ვამბობ, ეს ცხადი გახდება შემდეგდენი: ის, რაც შეიძლება აშენებულ იქნას რეალურად, მაშინ არსებობს, როცა შენდება, ე. ი. შეიძლება პრიცესში. ასევე სწავლის, მკურნალობის, სიარულისა, ხტუნაობის, მოხუცებისა და ზრდის დროს მოძრაობას მაშინ აქვს ადგილი, როდესაც რაიმე ხორციელდება, არც ადრე და არც გვიან. მოძრაობა კი მაშინ არსებობს, როდესაც შესაძლებლობაში მყოფი ამოძრავდება, მაგრამ არა თავისთავად, არამედ ამამოძრავების ზემოქმედებით ხოლო შესაძლებლობაში მყოფი მაშინ ხორციელდება, როდესაც ის მოძრაობს, არა რამდენად ის არსებობს, არამედ რამდენად მოძრაობს.

ამდენად კი შემდეგი მნიშვნელობები აქვს: სპილენძი შესაძლებლობაში ქანდადება და მოძრაობა არის არა სპილენძის, როგორც სპილენძი, რამედ ქანდაკება; განხორციელება რადგან ერთი და იგივე არაა სპილენძად და რადიკის შესაძლებლობად ყოველი და ის რომ ერთი და იგივე ყოველყოფი მხოლოდ ცნების მიხედვით, მაშინ სპილენძი რეალურად რადიც მოძრაობა იქნებოდა. მაგრამ ეს ერთი და იგივე არაა განმარტელობისა და ავადმყოფობისა უნარი. რადგან მაშინ ავადმყოფად და განმარტელად ყოფნა ერთი და იგივე იქნებოდა, თუშეცა განმარტელობისა და ავადმყოფობის სუბსტრატი ერთი და იგივეა, იქნება ის სითხე თუ სისხლი. თუ ეს ერთი და იგივე არაა იგივე, როგორც არაა ერთი და იგივე ფერი და ზღვალი საგნები ამრიგად, შესაძლებელს განხორციელება მოძრაობაშია, რომ ეს სწორედ მოძრაობაა და რომ ის გვხვდება სწორედ მაშინ, როდესაც რამდენს განხორციელება წარმოებს, არც ადრე და არც გვიან, ეს ცხადია ყოველი მოვლენა ხან რეალურად არსებობს, ხან არა, მაგალითად, რაც შეიძლება აშენებულ იქნას, როგორც ასეთი, ხოლო იმის განხორციელება, რაც შეიძლება აშენებულ იქნას, ხდება მშე-

ნებლობის პრინციპში, რადგან რეალობაა ამ შენებლობა, ამ უკვე დაწესებული სახლი. მაგრამ, რადგანაც სახლი უკვე არსებობს, აღარაფერია ასაშენებელი, რადგან შენდება ის, რაც ასაშენებელია. აუცილებელია სახლის შენება რეალური იყოს, რაც რაღაც მომართაბა. ჰევე უნდა ვისწავლოთ სხვა მომართებებს შესახებ.

რომ ჩვენი პირი თქვენი სწორია, ცხადია იქიდან, რასაც სხვებს ამბობენ ამის შესახებ და აგრეთვე იქიდან, რომ ამის სხვათადად განსაზღვრა აღვლოთ არაა. მისი არც სხვა გვარში მოთავსება შეიძლება, რაც ცხადია, იქიდან, რასაც მასზე ამბობენ. ზოგი მას განსხვავებულს არატოლს და არასრულს უწოდებს, მაგრამ ამათგან არც ერთი არ მომართავს აუცილებლობით და ცვალებადობა არ გვხვდება არც თვით მათში, არც ამათგან უფრო მეტად, ვიდრე მათი მოწინააღმდეგე მხრიდან. მიზეზი იმისა, თუ რატომ მოვითავსეთ ის აქ, არის ის, რომ მომართაბა რაღაც განუსაზღვრელი ჩანს, მეორე სახის საწყისები კი განუსაზღვრელი არიან ნაცულობების გამო. ისინი არ ექუთვნიან არც არსებებს, არც თვისებებს და არც სხვა რომელიმე კატეგორიას. ხოლო მიზეზი იმისა, რომ მომართაბა განუსაზღვრელი გვეჩვენება, არის ის, რომ მას ვერ მოვითავსებთ ვერც შესაძლებელთა და ვერც რეალურად არსებულითა შორის. არც შესაძლებლობაში არსებული და არც რეალური რაოდენობა მომართავს აუცილებლობით მომართაბა კი. როგორც ჩანს, რაღაც რეალობაა, თუმცა დაუსრულებელი. ამის მიზეზი კი არის დაუსრულებლობა იმ შესაძლებლობისა, რომლის განხორციელებასაც მომართაბა წარმოადგენს. ამიტომ მწელია იმის დიდება თუ რა მომართაბა. უნდა მივაქუთვინოთ ის ნაკლს, შესაძლებლობის თუ, უბრალოდ, რეალობას. მაგრამ არც ერთი ამოთვანი არაა დასაშვანი. ასე რომ, როგორც ვთქვით, ის უნდა მივაქუთვინოთ რეალობასაც და არაქუთვინოთ. ამის განქვერცა ანელია, მაგრამ ის კი ცხადია, რომ მომართაბა არის მომართვით და მისი განხორციელება ხდება მომართავების ზემოქმედებით. თვით მომართავების რეალობასაც სხვა არა არის რა, თუ არა იოივეს განხორციელება. მომართობის უნარის მქონე შესაძლებლობაში არსებულია. მომართაბა ამის განხორციელება, ხოლო რეალურად არსებობის შემდეგ მომართობის შემდეგ. ასე რომ, იოივეს ერთი რეალობა აქვთ. ისევე, როგორც ერთი და იგივე მანძილი ერთიდან ორთაქვენ და ორთაქვენ ერთთაქვენ, მაღლა და დაბლა. თუმცა ისინი ერთი და იგივე არ არიან. ასეთივე დამოკიდებულებაა მომართავებისა და მომართავს შორის.

განუსაზღვრელია ის, რის დიფერენციალზეა რადგან მის შემადგენელ ყველა ნაწილის ვერ გადავიწყვეთ, როგორც იმ ბგერას, რომლის დანახვა შეუძლებელია ამ იმპრიუმში, რომ დაუსრულებელია, 10668 ის ინელად დასრულებადი, ამ დასასრული და საზღვარი არა აქვს იმ სადაც მას ბუნებრივად უნდა მქონდეს, ამ განუსაზღვრელი მომართავის, დღევანდის, ან იოივეს გამო ის არ შეიძლება დასრულებული იყოს, როგორც კონკრეტული საგანი, მაგრამ თუ ეს არაა არც სიდიდის, არც სიმრავლის, მაშინ მისი არსება არაშემთხვევითი განუსაზღვრელი იქნება, რადგან დაუყოფელია (დაყოფადი ან სიდიდე, ან სიჩქარე იქნება, რადგან დაუყოფელია) მაგრამ არც განუსაზღვრელი იქნება, როგორც უსიდიდე (რადგან). მაგრამ არც განუსაზღვრელი იქნება, რადგან ვიკლავთ განუსაზღვრელს, როგორც ასეთს, არამედ როგორც ნაწილად დასრულებულს. გაოდა ამისა, როგორ შეიძლება არსებობდეს თავისთავად გარეგანად, თუ ის არაა რიცხვი, არც სიდიდე, რომელით თვისება განუსაზღვრელია. მაგრამ თუ ის შემთხვევითია განუსაზღვრელი, ის ვეღარ იქნებოდა არსებული საგნების ელემენტის, როგორც ენის ელემენტის ელემენტის, თუმცა ბგერა უნიკალაა. ამრიგად, რომ განუსაზღვრელი არ შეიძლება რეალურად არსებობდეს, ეს ცხადია, რადგან განუსაზღვრელის ნებისმიერი ნაწილი განუსაზღვრელი იქნება, იმგვარად, რადგან ერთი და იგივე განუსაზღვრელი და მისი არსება, იმ შემთხვევაშიც, თუ განუსაზღვრელი არის სუბსტანცია და ითქმის სხვა სუბსტანციაზე.

ამრიგად, ის ან დაუყოფელია, ან თუ ნაწილებისაგანაა შემდგარი, განუსაზღვრელად დაყოფილია მაგრამ შეუძლებელია, რომ ის, როგორც მრავალი, დაუსრულებელი იყოს. როგორც პერის ნაწილი პერისა, ისევე დაუსრულებელის ნაწილი დაუსრულებელია, თუ ის სუბსტანციაა და საწყისი. მაგრამ თუ ნაწილები არა აქვს, დაუყოფელს სუბსტანციაა. მაგრამ შეუძლებელია, რომ ეს, რაც განუსაზღვრელია, რეალურად არსებობდეს, რადგან იმ შემთხვევაში ის აუცილებლად გარკვეული რაოდენობა იქნებოდა. მაშასადამე, ის არსებობს შემთხვევით მაგრამ იქნება ასევე, მაშინ ის კი აღარ იქნება საწყისი, არამედ ვეუთ მაგრამ იქნება ასევე, მაშინ ის კი აღარ იქნება საწყისი. ამრიგად, ის, რის შემთხვევითი თვისებაც ის არის. პერი ან ლუი რიცხვი ეს კვლავა ზოგადია. მაგრამ რომ განუსაზღვრელი შეგარდნად იოივეს შორის არ არსებობს, ეს ცხადია შეუძლებელია: თუ სხვა უნარის ცნება სიბრტყეებით შემოსაზღვრულს ნიშნავს, მაშინ გარეგანად რეალური სხეული არ იქნება არც გრძნობადი, არც აზრობრივი და არც დამოუკიდებელი რიცხვი, რადგან როგორც რიცხვი, ისე ის, რაც რიცხვს შეიცავს, თვალადა.

რაიმი წარმოშობადი. და თუ ესეც წარმოიშობა, წარმოიშობა მაშინ, რადესც ამ ბუ წარმოშობადი. თუ დაუსრულებელში არაფერია პირველი, ამიტომ არც მომდევნო იქნება, და ან იქნება არც წარმოშობა, არც მოძრაობა, არც რაიმე ცვალებადობა. გარდა ამისა, ერთად და იგივე განიჭობს საწინააღმდეგო ცვალებადობას, მოძრაობას, უძრავობას, წარმოშობას და დაღუპვას. ასე რაც, წარმოიშობადი წარმოშობისას ისმება ვიდრე, რადგან ეს არც მაშინ იზადება უცეც და არც შემდეგ, რადგან თუცოლებელი არსებობდე მოაშობადი.

ამის გარდა, წარმოშობადაც და შთაბეჭდილებით, მომართვის, მატერიალ, მავრმა რა არის ცუდუბადი, სხეული თუ სული? ან რა წარმოშობად, მომართება, თუ წარმოშობა? და გარდა ამისა, რა არის ის, სიითყენაც ზღვდა მომართება? საჭიროა არსებულება, როგორც მომართვის, ისე ის, სადაც და საითყენაც წარმოიგებს მომართება და წარმოშობა. მავრმა როგორ? რადგან სრულდებით არ არის ცოდნის ცოდნა, არც წარმოშობის წარმოშობა, რადგან არ არსებობს არც დამიარბების, არც მოქმედებისა და არც ნებისა მომართება რჩება მომართება თვისების, რაოდენობისა და ადგილის მიხედვით, რადგან თვითთულ მათგანს აქვს მომართვისივე მხარე. მე ვლამაყავი ან თვისებაზე, რომელიც - უბნებ-ნაცვ ახალითებს (ახეხსავობაც თვისებაზე), არამედ იმ მდგომარეობაზე, რომლის მიხედვით ვამბობთ, რომ საგანი განიცდის ან არ განიცდის.

«უძრავი» კი ამ ისაა, რასაც საერთოდ არ შეუძლია მოძრაობა, ან რაც ძველად მოძრაობას და დიდი დრო სჭირებდა მოძრაობისათვის, ან რაც ნელა იწევს მოძრაობის, ან ბუნებრივად ახსნათებად და შეუძლია მოძრაობა, მაგრამ არ მოძრაობს, მაშინ, როდესაც უნდა მოძრაობდეს ელ და სხვ. როგორც უნდა მოძრაობდეს. უძრავი-თავად მხოლოდ ამათ ცეწოლად შევიდ მდგომარებაში უძრავ-მოძრაობის უპირისპირებად უძრავობა ამირიად. ეს ნაწილია იმთ-თვის, ვისაც უძრავობის უნარი აქვთ.

„ადგილზე ერთად“ იმითვე ითმის, რომლებიც თავიდანვე ერთ ადგილზე არიან და „ცალკე“ იმითვე, რომლებიც სხვადასხვა ადგილზე იყოფილებიან ერთნაირად ისინი უტყნა, რომლებსაც კიდე ერთ-ერთად აქვთ შუაში ის. და ღირსეულად უნდა მივიღო ბუნებრივად უწყობილ ცვალებადი საფარი, ვიდრე მივიღოთ კალსონა.

„მოპირდაპირე იდეების მიხედვით“ იაონი არაან, რომლებიც პირდაპირი ხაზით ყველაზე მეტად დაშორებულნი არიან ერთმანეთისაგან.

„ერტმანეთის მომდევნო“ იმით ეწოდებათ, რომლებიც დისაწყის სის შემდეგ არიან და დაშორებულნი არიან მისგან ან მდებარეობით.

ნ სახით, ან სხვა-რამენაირად და რააც ია მოსდევს, მაა მი, გ.ნ იპაე
ვერისა არადფერი არ აშორებ, როგორც ხაზები იმყოფებიან ხაზ-
ის. შემდეგ ერთი ერთთა შემდეგ, ანდა სახლები სახლებს შემდეგ,
იოწყა მათ შოა რაიმეს ყოფნა არადფერი არ უშლის ხელ

ამრიგად, ის რაც თანმიმდევრულად ჩ.დ. 1-ს მოადევნო ოსტაი,

შემდეგაა მაგალითად, ერთი არის ორი, შემდეგ და თუ, პირველი რიცხვი მეორე რიცხვის შემდეგ, ხოლო რასაც მოსდევს საგანი, ის

3.5 ნებისმიერ შემთხვევაში, რადგან ყოველგვარი ცვალებადობა დამოკიდებულია მხოლოდ

უღთა შორის სდებდა დაპირისპირებდა კი არის ქონსტანტინე

დღი არ არსებობს. ცხადია, რომ "შუალედრი იმყოფება კონტრაქტულ ურთიერთობაში მყოფ მხარეთა შორის.

„უწყვეტია“ ის, რომლებიც ერთიმეორეს მოსდევენ მე უწყვეტ!

უწოდებ ჩმ თავს, რომლებაც საერთო საზღვარი აქვთ. სადაც

ვაში რატომ იქნებოდნენ ისინი განუსაზღვრელად ბევრნი და არა ერთი? აზროვნება ერთი და თუ მატერიალურ ერთი, მაშინ რეალობაში ის გადავიდოდა, რომლის მატერიალური შესაძლებლობაშია, მიზნული და საწყისი კი სამია. რაი დაპირისპირებულია, აქედან ერთი ცნებაა და იდეა, მეორე მისი არქონება, მესამე კი — მატერია.

თავი მესამე

1070 ამაში შემდეგ უნდა ითქვას იმის შესახებ, რომ არ წარმოიშობა არც მატერია და არც ფორმა. მე ვგულისხმობ მათ უკანასკნელ ადგილებს, რაიმე ყოველთვის რაიმეა და რაიმეში იცვლება. რის განაცხადი იწყება ცვალებადობა, პირველი მამარაგებელია, რაც იცვლება, მატერიაა, რადაც იცვლება ფორმაა. ცვალებადობა კი დაუსრულებელია. თუ არა მატერია სპილენძი ხდება მრგვალი, არამედ იქნება მრგვალიცა და სპილენძიც, ამიტომ აუცილებელია შეჩერება.

ამის შემდეგ უნდა შევეჩხოთ იმას, რომ ყოველი სუბსტანცია როგორც ბუნებრივი, ისე სხვაგვარი, იმავე სახის სუბსტანციიდან წარმოიშობა, იქნება ეს ბუნებრივი, ხელოვნური, შემთხვევითი თუ თავისთავადი წარმოიშობა. ხელოვნება არაა საწყისი სხვაში. ბუნება კი თავის თავიდან იწყის. მაგალითად, აღმართი ადამიანი მაღალი. დანარჩენი საწყისები კი მათი არქონებაა.

არსება სამია: მატერია, რამელიც გველენება კონკრეტული სახის სახით მატერია და ადგილობრივი. რაზეა შეგნით და რა შეჩვევით. მეორე მხრივ, ესაა კონკრეტული მოვლენა და რადაც გარკვეულობა, და მესამე, ამოგან წარმოშობილი რაიმე კონკრეტული საგანი, მაგალითად, სოკრატე ან კალიოსი. ზოგჯერ კონკრეტული საგანი, თუ ის ბუნებრივი და არა ხელოვნური, არ შეიძლება დასრულებულად შედგენილი სუბსტანციით გაიგო, მაგალითად, სახლის ფორმა და არა ხელოვნებაში არსებული ფორმა რომელიც არც წარმოიშობიან და არც ისპობიან, არამედ სახლი მატერიის გარეშე, ისევე როგორც ჯანმრთელობა და ყოველთვის სხვა, შექმნილი ხელოვნებით, არსებობენ და არ არსებობენ როგორადაც სხვადასხვად. ამიტომაც არ სცდებოდა პლატონი, როცა ამბობდა, რომ იდეები აქვთ ბუნებრივ საგნებს. მაგრამ თუ არაბობენ იდეები ისეთი მოვლენებისთვის, როგორცაა ცეცხლი, სუფთი ან თავი, ყველა ისინი მატერია და უმეტესად წარმავალი არსების მქონე.

მამარაგებელი მიზნები წინ უსწრებს მოძრაობას, ლოგიკურად კი მოვლენებთან ერთად არსებობს. მაგალითად, როდესაც ადამიანი

ნი ჯანმრთელობა, მაშინ არსებობა ჯანმრთელობის ცნება, და სპილენძის სფეროს ფორმასთან ერთად არსებობს სპილენძის სფეროც. რჩება თუ არა რაიმე შემდეგ, ეს ააყვევება. ზოგჯერ ამას ხელს არაფერი არ უშლის. მაგალითად, აკეთია სული, მაგრამ არა ყოველგვარი, არამედ მხოლოდ გონების, რადგან შეუძლებელია მთელი სული აკეთი იყოს.

ამრიგად, ცხადია, რომ იდეების არსებობა საჭირო არაა, რადგან აღმართი ადამიანს ბედებს, კონკრეტულ საგანს კი რაიმე კონკრეტული საგანი. ასევე ხელოვნებაშიც, მაგალითად, მელიცონა არის ცნება ჯანმრთელობისა

თავი მეოთხე

სხვადასხვა მოვლენებს სხვადასხვა მიზეზები და საწყისები აქვთ, ზოგს ასეთი, ზოგს ისეთი. მაგრამ თუ ვიპაჩელებთ ზოგადად და ანალოგიით, ისინი ყველგან ერთი და იგივეა. კითხვა ეხება იმას, რომ ერთი და იგივე თუ სხვადასხვა საწყისები და ელემენტები აქვთ არსებობს, მიმართებით, და ყველა სხვა კატეგორიით. მაგრამ უპარობა იქნებოდა, რომ ისინი ყველას ერთნაირი ჰქონოდა, რადგან ერთი და იგივესაგან იქნებოდა წარმოშობილი მიმართებაცა და სუბსტანციაც. მაშ როგორი არიან ისინი? არსებობა და სხვა კატეგორიების გარდა, არაფერია ზოგადი, ელემენტი კი წინ უსწრებს იმას, რის ელემენტიც არის, მაგრამ აქ არსებობს ელემენტი მიმართებითა, არც ეს უკანასკნელი არიან ელემენტები სუბსტანციითა.

ამას გარდა, როგორი შეიძლება, რომ ყველაფერს ერთი და იგივე ელემენტები ჰქონდეს. არასოდეს არ შეიძლება ერთი და იგივე იყოს ელემენტები და მისაც წარმოებული მთელი. მაგალითად, BA იყოს იგივე, რაც B და A ელემენტი არც არსებული უნდა იყოს, მაგალითად, არსება და ერთი, თუმცა ისინი ყოველი სახის შემადგენლობაში შედიან. არც ერთი ელემენტი არაა არც აუტანტანტი და არც მიმართება. თუმცა ეს აუცილებელია ასე იყოს. არც ყველაფერს აქვს ერთი და იგივე ელემენტები ანდა როგორცა ვთქვით, ეს ზოგჯერ ასეა, ზოგჯერ კი არა მაგალითად, ყველა შემადგენელ სხეულს ერთნაირად აქვთ ფორმად: ერთ შემთხვევაში, თბილი, მეორეში — ცივი, რაც სითბოა ნაკლებობა. ხოლო მატერია პირველად შესაძლებლობაში არის ერთი და მეორეც, სუბსტანციები, როგორც ეს, ისევე ის, რაც მათგან არის წარმოშობილი და რომელსაც ასეთივე საწყისები აქვთ. მაგა-

ლითად, როდესაც თბილისა და ციხისაგან რაიმე ერთს ვიღებთ, როგორცია ხორცი ან ძვალი. ის, რასაც ვიღებთ, განსხვავებული უნდა იყოს იმათგან, რისგანაც ვიღებთ. ამით ეს ელემენტები და საწყისები აქვთ, სხვებს კი — სხვა. მაგრამ ყოველივეზე ასეთი მსჯელობა არ შეიძლება, არამედ ზოგჯერ უნდა ვიხსენიოთ ანალოგიით. მაგალითად, ვინმემ რომ დაასახელოს საწყისად ფორმა, მისი არქონება და მატერია, თვითული ამოთვანი სხვადასხვა სხვადასხვა გვარში. მაგალითად, ფერებისათვის ესაა თეთრი, შავი, ზედაპირი, სინათლე, სიბნელე, ჰაერი, რომელიაგან წარმოიშემა დღე და ღამე.

მიზეზები კი არამხოლოდ ისინი არიან, რომლებიც საფინს შემდეგვლობაში შედიან, არამედ გაჩენილი, მაგალითად, მამოძრავებელი მიზეზი. ცხადია, რომ საწყისი სხვა და ელემენტი კი სხვა, თუმცა ორივე მიზეზია. ასევე იყოფა საწყისიც: მამოძრავებელ და შემჩერებელ საწყისად. არსებობს აგრეთვე რაღაც საწყისი სუბსტანცია. ასე რომ, ანალოგიის მიხედვით ელემენტები სპირა, მიზეზები და საწყისები კი — ოთხი. მაგრამ ისინი სხვადასხვა შემთხვევაში სხვადასხვა არიან. პირველ რიგში სხვადასხვა პირველი მიზეზი, როგორც მამოძრავებელი მიზეზი, მაგალითად, ჭანმრთელობა, ავადმყოფობა, სხეული. მამოძრავებელი მიზეზია მედიცინა. ფორმა გარკვეული სახის უწყრივობაც, აგრეთვე სახლის ასაშენებელი აგურები. მშენებლობა კი არის მამოძრავებელი მიზეზი.

ასეთ სახეობად განიყოფება საწყისები. თუ ბუნებრივ საგნებში აღმართნი აღმართნი ამოძრავებს, აზრანებაში ამოძრავებს ფორმა ან მისი საწინააღმდეგო. ამ შემთხვევაში კი სპირა სახის მიზეზი გვიჩვენებს, ზოგჯერ კი გვეჩვენებს ოთხი. ჭანმრთელობის ფორმა როგორცაა არის მედიცინა, სხლის ფორმა — მშენებლობა, აღმართნი კი ჰქვინის აღმართნი. გარდა ამისა, ყოველივე ამას წინ უსწრებს მამოძრავებელი მიზეზი.

თავი მესამე

არსებობენ როგორც დამოუკიდებელი, ისე არადამოუკიდებელი მოვლენები, რომელთაგან პირველი სუბსტანციებია. სუბსტანციები ყოველივე საწყისებში მძიმედ არიან, რომ მათ გარეშე არ არსებობს არც მოძრაობა და არც თვისებები. ამით მოხდეს სეულა და სხეული, ან გონება, მისწრაფება და ახელი.

შემდეგ, როგორცაა ანალოგიის გზით საწყისებია რეალობა და

შესაძლებლობა, მაგრამ ისინი სხვადასხვანაირი არიან და სხვადასხვა ვითარებაში არსებობენ. ერთი და იგივე მოვლენა ზოგჯერ რეალობაა, ზოგჯერ კი შესაძლებლობა, როგორც მაგალითად, ღვინო, ხორცი და ადამიანი. ისინიც დასახელებული მიზეზების ფარგლებში ემქმევიან. რეალურად არსებობს ფორმა, როდესაც ის დამოუკიდებელია. და ის, რაც ორივესაგან არის შემდგარი, ან მისი ნაკლი, როგორცია სიბნელე და ავადმყოფობა შესაძლებლობაში კი მატერია არსებობს. რომელია შეუძლია ორივედ იქვეა რეალურად და შესაძლებლობაში არსებული კი ერთნაირივან განსხვავებულად, რადგან ათა აქვთ ერთი და იგივე მატერია ზოგჯერ სხვადასხვა აქვთ ფორმაც მაგალითად. აღმართის მიზეზია შემდეგი ელემენტები ცეცხლი და მიწა, როგორც მატერია და მისი სუბსტანცია ფორმა ამა გარდა კიდევ რაღაც გარეშე, მაგალითად, მამა, მზე, წარეში ტრიალი, რომელიც არც მატერიაა, არც ფორმა, არც მისი არქონება, არც იმავე სახის მიზეზი, არამედ მამოძრავებელი.

გარდა ამისა... უნდა მოვქოთ ყურადღება იმასაც, რომ ზოგჯერ რეალობა, ზოგჯერ კი არა ყოველივეს თავდაპირველი საწყისი ზოგჯერ რეალურად უსწრებს მათ. ზოგჯერ კი შესაძლებლობაში ისინი ზოგადნი არ არიან, კონკრეტული საგნების საწყისები კონკრეტული სუბსტანცია არიან ზოგადი აღმართნი კი ზოგადი აღმართნი საწყისია, მაგრამ ასეთნი არ არსებობენ. არამედ პელები აქილევსის მამა, შენი კი შენი მამა გყავს. კონკრეტული B AB-ს საწყისია, საერთოდ B კი საერთოდ AB-სი.

შემდეგ, სხვადასხვა კატეგორიების სხვადასხვა მიზეზები და ელემენტები აქვს ოგოლო ნათქვამი იყო თუ ისინი სხვადასხვა გვარის ეკუთვნიან, მაგალითად, მგერები, ფერები, არსებები, რაოდენობა, მათ ანალოგიის გარდა, სხვა არაფერია არა აქვთ აგრეთ. ერთსა და იმავე სახეში შემდგომი კი განსხვავდებიან არა სახით. არამედ ინდივიდუალურად მაგალითად, შენი მატერია. შენი ფორმა, შენი მოძრაობა, და ჩემი, რაც მხოლოდ ცნების მიხედვითაა ერთი და იგივე.

ამრიგად, კითხვაზე იმის შესახებ, რომ არსებობს, მიმართებათა და თვისებათა საწყისები და ელემენტები არის თუ არა ერთი და იგივე, ცხადია, მრავალი აზრით შეიძლება გავცდეს პასუხი. ცხადია, რომ ისინი სხვადასხვა თვისებულისათვის და არა ერთი და იგივე. მაგრამ ისინი ზოგჯერ ყველას ერთი და იგივე აქვთ ანალოგიით, ზოგჯერ მათ საერთო აქვთ მატერია, ფორმა, მათი არქონება,

მამოძრავებელი, არსების მიზეზი, რომელიც ყველასათვის საეროა, და რომლის მოსაზრებით ისაობა ყოველივე დანარჩენი.

გარდა ამისა, ზოგჯერ პირველია რეალობა, ზოგჯერ კი სხვებსა წინ უსწრებს წინააღმდეგობა, რომელიც არც გვარია და არც მრავალი მნიშვნელობა აქვს, ზოგჯერ კი — მატერიალური.

[807B

თუ რომელია შეგონებადი საგნის საწყისები და რამდენი, აგრეთვე როგორი არიან იდეუმობრივი და როგორი განსხვავებული, ამის შესახებ უკვე ვთქვით.

თ ა მ ი ნ ი ა მ ა მ ა

არსებობს სამი სუბსტანცია, ორი ბუნებრივი და ერთი უძრავი. ამ უცანსეგნელს შესაბამე უნდა იქნება, რომ აქტიულებელია რაღაც უძრავი მარადიული სუბსტანციის არსებობა. რადგან არსებულ მოვლენათა შორის სუბსტანციები პირველნი და წარმატებულნი არიან, ამიტომ ყველაფერი წარმოიშობა იქნება. მაგრამ შეუძლებელია მოძრაობისა და დროის წარმოშობა და მოსპობა, ისინი ხომ მარადიული არიან. მაგრამ თუ არ არსებობს დრო, არ იარსებებდა არც წინამორბედი და მომდევნო, რადგან მოძრაობა ძველ უწყვეტია, როგორც დრო. იგივე უნდა ითქვას მოძრაობის ნებისმიერ თვისებაზე. საერთოდ, მოძრაობა კი არაა უწყვეტი, არამედ ადგილმონაცვლეობა, კერძოდ, წრეში ტრიალი. მაგრამ თუ არსებობს ან მამოძრავებელი, ან შემოქმედი მიზეზი, მაგრამ ისე, რომ არ მოქმედებს, მაშინ არც მოძრაობა იქნება, რადგან შესაძლებელია უნარი არსებობდეს ისე, რომ არ განხორციელდეს.

არც მაშინ გვეჩვენება რაიმე საზოგადოება, თუ არსებობს როგორცაა იდეები, მარადიულად ვაქცევთ ისე, რომ მათში ცვალებადობის გამომწვევ რაიმე მოქმედ და საწყისს არ დაუღუშებენ. არც იდეები იქნება საკმარისი და არც იდეების გარდა სხვა სუბსტანციების დაშვება, რადგან თუ ისინი არ მოქმედებენ, არ იქნება მოძრაობა, მოძრაობა არ იქნება არც მაშინ, ისინი რომ მოქმედებდნენ, რადგან მათი არსება შესაძლებლობაა. არც მოძრაობა იქნება მარადიული, რადგან ის, რაც შესაძლებლობაში არსებობს, შეიძლება არც არსებობდეს. ასე რომ, საჭიროა ისეთი საწყისები, რომელთა არსება მოქმედებაა. გარდა ამისა, მათი არსება არამატერიალური უნდა იყოს, რადგან ისინი მარადიული უნდა იყვნენ, თუ საერთოდ, რეალურად არსებობს რაღაც მარადიული.

მაგრამ აქ წინდება სიძნელე: უნდა ვთქვათ, რომ ყოველივე

რეალური შესაძლებლობაში არსებობდა, ხოლო ყველა შესაძლებელი კი შეიძლება აქ უკეს იქნებოდეს. ან ომ, თავდაობა შესაძლებლობაში არსებობს. მაგრამ თუ ეს ასეა, მაშინ რეალური აღარაფერი აღარ იქნება, რადგან შესაძლებელია ისიც, რაც შეიძლება არ არსებობდეს.

მაგრამ შეუძლებელია როგორც ის, რასაც თეოლოგები ეძახდნენ, რომ ყოველივე ღმრთიან წარმოიშვაო, ისე ის, რასაც აქტიულებენ ბუნებაში მერყეულნი, რომ ყველა საგნები ერთად იყვნენო. რადგან როგორ იარსებებს მოძრაობა, თუ რეალურად არც ერთი მიზეზი არ არსებობს. რადგან მატერია თვითონ კი არ ამოძრავებს თავის თავს, არამედ მშენებლობა. არც ყოველთვიური მსხვერპლ-შეწირვები და არც ღვთაებთა არსებობა მოძრაობის თვისებად, არამედ მოძრაობის თვითონ და დახადება. ამიტომაც ზოგი ენერგიის მარადიულად აქცევს, როგორც ლევიკებ და პლატონი. ისინი ამბობენ, რომ მოძრაობა მარადიულია. მაგრამ არ ამბობენ თუ რატომ, ან რა მოძრაობა, ან რა არის იმის მიზეზი, რომ ის ხან ასეთია, ხან კი ისეთი. შემთხვევით კი არაფერი არ უნდა მოძრაობდეს, არამედ როგორც მუდამ, ისე ამაყად რაიმე მიზეზით უნდა ხდებოდეს ან ბუნებრივად, ან იძულებით, ან გონებით და სხვა რამენაირად.

შემდეგ, რომელია მოძრაობა პირველი? რასაც დღი მნიშვნელობა აქვს. მაგრამ არც პლატონი წყვეტს კითხვას იმის შესახებ, თუ რომელია ის საწყისი, რომლითაც მოვლენა თავის თავს ამოძრავებს, რადგან როგორც ის ამბობს, სული შემდეგ წინდება და ცხადთან ერთად არსებობს.

რაც შეეხება თეოსოფიის იმის შესახებ, რომ შესაძლებლობა რეალურად წინ უსწრებს, ეს ზოგჯერ სწორია, ზოგჯერ არა თუ როგორ, ამის შესახებ უკვე ვთქვით. რომ რეალობა წინ უსწრებს შესაძლებლობას, ამას ანაქსაგორაც ადასტურებდა, რომლის აზრით, გონება არის რეალობა. ემპედოკლესთან ასეთია მეგობრობა და მტრობა. ლევკიებს აზრით კი, მოძრაობა მარადიულია. ქაონი და ღმრთი კი არ არსებობენ განუსაზღვრელი დროის განმავლობაში, არამედ ან ტრიალებენ, ან სხვანაირად მოძრაობენ. თუ რეალობა წინ უსწრებს შესაძლებლობას, და თუ ერთი და იგივე, განუწყვეტელი წარუღო მოძრაობაშია, საჭიროა არსებობდეს რაიმე უცვლელი, რაც ყოველთვის ერთნაირად ამოძრავებდა მათ. და თუ უნდა არსებობდეს წარმოშობა და სიყვდილი, მაშინ უნდა არსებობდეს რაღაც სხვა, რაც სხვადასხვაგვარად მოქმედებს. ე. ი. რაც აუცილებლად ხანდახან თვითნებად მოძრაობს, ხანდახან კი — სხვის ზეგავლენით. ეს კი უნდა იყოს ან რაღაც შესაბამე, ან პირველ სხვის ზეგავლენით. ეს კი უნდა იყოს ან რაღაც შესაბამე, ან პირველ

1072a

ასეთი მღვდლმარეობაა მოძრაობებში. ისმის კითხვა — საჭიროა
კრლევ სხვა საწყისებინ ძიება, თუ არა?

ეს ასე უნდა იყოს, არადგან წინააღმდეგ შეშინებვაში ყოველივე წარმოშობილი იქნება ღამისა, ყოველგვან ნარევებსა და არასრულბელისაგან; ამიტომაც ეს აღადგენილად უნდა ჩავთვალოდ. ასე რომ, უნდა არსებობდეს რაღაც მუდამ შეუჩინებლად მოძრავი, როგორიცაა წითელი მოძრაობა. ეს ცხადია არა მარტო მაქსიმალური, არამედ უშუალოდაც ამოცნად, პირველი ცეცხლი მართალია, ამას გარდა, არსებობს რაღაც მოძრაობავედელი, რომელიც ამოძრავებს სხვისა და თვითონაც მოძრაობს და რომელსაც შეუადგელი უცხოა. ამიტომაც უნდა არსებობდეს რაღაც, რაც ისე ამოძრავებს, რომ თვითონ არ მოძრაობს და რაც მართლდელი სუბსტანცია და მოქმედებაა. ასე ეს ამოძრავებს მისწრაფდება და აზროვნების საგანი, რომელიც თვით არ მოძრაობს. ამიტომაც, ამოძრავებს უბრალო, რომელიც იგივედგანჩნდება ჩვენც ეს ვისწრაფვით იმისკენ, რაც შეგვინგროვს გვეჩვენება. ასევე, უპირველესად ყოვლისა, შეგვინგროვია სასურველი. ჩვენ უფრო მეტად იმტრამ ვიასწრადვით მისკენ, რამ შეგვინგროვად გვეჩვენება, ან გვეჩვენება იმტრამ, რომ ვისწრადვით მისკენ, რამ ვისწრადვით არ გვეჩვენება. აზროვნების აზროვნების იმეტრამ ამოძრავებს. აზროვნების იმეტრამ ეს აზროვნებისაგან დამოუკიდებელი თავისთავად მყოფუნების როგს განეკუთვნება. მას აქვს პირველადი არსება, რომელიც მართვია და რეალურად არსებული, მაგრამ ერთი და მარტევი ერთი და იგივე არაა, რადგან ერთი საზოგადოებისა, მეორეც ეს მის მდგომარეობისა. მაგრამ როგორც შეგვინგროვ, ისე თავისთავად მყოფუნებები ერთსა და იმავე როგს განეკუთვნებიან და ის საუკეთესოა არიან, ამ მისი ანალოგიური.

244

[illegible]

245

მედიკოსმა შიხისა და მთავრის მოძიებამ სამ სუბკრუში მოათავსა.
ამათგან პირველში უძნებო ვთარგმნევენბა მკურაუ ხო
მანათ შუა მდებარეობს, მესამე მ ნარჩენადან დადიო
მათგან უფრო მტკნარ უკა ვაძნებოდა მთავო, ვარაუზ მხ
რავ ვაძნევედ, თოთოო მთავა ზოთოთოთოთოთო
ამათარ პირველი თოთოთო და მთავარ თოთოთოთო
ევდოქია იზრტო, მეთოთი ვთარგმნევენბა ზოთოთოთოთო
იმას ბარკო მთოთოთოთოთოთოთოთოთოთოთოთოთოთოთოთოთო
მოკოთო
რეთო
მოთო
მოთო
მოთო

[illegible][illegible][illegible]

3. თს. ფოქიწი ფეღ და ფეჟელა მოზროწენთაგან გადუწა-
მელა და მოჰეწეწო მიზროწენთა მისი განთარგმნელ შეგედუ-
ღებთ, ღმელაჲსა ჟენი არიან და იმის მოკცენ მთელ მხენსა
დარჩილნი და თუჲსა დამტემა იწენა მათი დაარწმუნებლად,
დარჩილნი განაბტუკებლად და სარგებლობა მიზნით

ღმერთებს სთხოვს აღმართისა და ასევე ცხოველთა მშავებას
 ატყაფებდნენ და აქედან გამოჰყავდათ ზემოთქმეულა მშავთა სხვა
 შავდაკები თუ ეს მშვენიერება მც ღმერთთა თვითაბოძებულ
 ზედგებას. რომ სულა ომბტრკეობი ომბრტები ათქ. მ.შ.რ ეს
 ღმერთობე მსგავსად ენაჲს ატყავდა. ღმ.რ. რაგავა. მით
 ატყავნა. მც ღმერთობე მც. მც მშვენიერებასა ომბრტებ
 მრავალგვარი იქნენ აღმორენილი და კვლავ დამოუკიდებლნი, ჩვენამდე
 მერს, მაღალნი, ოღონდ ძვირფასა მც გამომანათლებ.

ღლებთან ერთად იარსებებდნენ, მეორეში მათზე აღარც. იმავე საბუთით ამ სიბრტყეებზე წინ ხაზები, რომელიდა უწინარესი იქნებოდა სხვა ხაზები და წერტილები. და ამ პირველივე ხაზების წინ იქნებოდადნენ სხვა პირველი ხაზები და წერტილები, რომელთა უწინარესი სხვა აიყოფიერა ამ იქნებულად. მაგრამ ეს უპირაღ დაგროვება იქნებოდა, გზადის, რომ შეგირენიდა სხეულებს გარდა, არსებობს ერთი ახეული, და შეგირენიდა სიბრტყის გარდა, სამი სხვა სიბრტყე, ე. ი. ერთი შეგირენიდათაგან დამოუკიდებლად არსებულ, მეორე მათე-მატიკურ სხეულებში არსებული, მესამე ამთავან დამოუკიდებლად არსებული, ოთხე ხაზი და ხუთე წერტილი. ამრიგად, რომელი მათე-მატიკური მეცნიერებების სპეციფიკებია ისინი? მათემატიკა არ უნდა ეხებოდეს არც უპირავე სხეულში არსებულ სიბრტყეებს, ხაზებსა და წერტილებს, რადგან მეცნიერება ყოველთვის პირველად საწყისებს ეყრება. იგივე უნდა ითქვას აგრეთვე რიცხვების შესახებაც. ცალკე აღებულად წერტილის გარდა, უნდა იყოს სხვა წერტილები. ასევე არსებული სხვა, იქნება ის შეგირენიდა, თუ აზრბრტყე, უნდა იყოს დამოუკიდებელი მათემატიკური რიცხვები

შემდეგ, როგორც უნდა გადწყვედეს ეს საკითხი, რომელსაც შევე-სტო წინაშე „პრობოლეუმების შესახებ“. რადგან ის, რასაც სწავლობს საკურორმო, ატარებობს შეგრძნებულ საგნებსაგან დამოუკიდებლად ისევე, როგორც ეს ობიექტებზე, რასაც გეომეტრია სწავლობს. კითხვა ნებისა იმას, თუ როგორ არსებობენ ცა ან მისი ნაწილები, ან სხვა ნებისმიერი მოძრაობა სტრუქტურა, ანდა ის საგნები, რომლებსაც სწავ-ლობს მათზეცაა ან მეცნიერება პარამონის შესახებ. რადგან უნდა ეარსებოს სხვა ბევრებსა და ფერებს, შეგრძნებულ და დამოუკიდებ-ელი საგნების გარდა, ე. ი. სხვა შეგრძნებებსა და შეგრძნე-ბათ. მაგრამ რატომ უნდა მივიყვს უპირატესობა ერთს ან მე-ორეს? თუ ეს ასეა, მაშინ იარსებებენ სხვა ცხოველებიც. ზოგა მათგანშიც იქნებოდა ანეგებს ზოგად ღებულებებს ან სუბსტანციითა უარდა, სხვა სუბსტანციების არსებობის შესახებ. ესენი უნდა დაყენდეს რაღაც სხვა სუბსტანციებზე, მოთავსებულნი იდგებიან და შეუ-დღე სტერეო წარს, რამელიც არ ექნებათ არც რიცხვა, არც სიდი-დე, არც წერტილი და არც დრო. თუ ეს შეუძლებელია. მაშინ შეუ-ძლებელი იქნება შეგრძნებულ საგნებისაგან დამოუკიდებლად სუბს-ტანციითა არსებობა. საერთოდ, თუ ვინმე ამტკიცებს მათგანსავე რა მოვლენათა დამოუკიდებელ არსებობას, აქედან გამომდინარეობს როგორც ექვმშარტების, ისე საერთო, მიღებულ შეხედულებათა სპინალიზმდღგო შედეგები. რადგან ამ შეხედულებას მიხედვით აციკლებელთა ისინი შეგრძნებულ სიდიდეებზე არც არსებობდნენ,

[illegible][illegible]

მსგნ მონათ

რომ მათემატიკური სიდიდეები სხეულებზე უფრო აჩვენებენ არა
არა, რომ შეგვრძნებულ მოვლენებს ჩვენი წინ უსწრებენ არა აჩვენებენ

ბიო, არამედ მხოლოდ ცნებით, რომ ისინი არც სადმე არსებობენ
დამოუკიდებლად და არც შეგრძნებად სავსებში, ამის შესახებ საკ-
მარისია, რაც ვთქვით აზიოტშიც ცხადია, რომ იაინი ან სრულიად
არ უნდა არსებობდნენ, ან როგორღაც სხვაგვარად უნდა არაებობ-
დნენ და არა დამოუკიდებლად მამასადაფე. „არკებობა“ მრავალი
მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს.

როგორც ზოგადი მათემატიკური შეცნობები ეხება არა სილი-
დებისა და რიცხვისაგან დამოუკიდებლად არსებულ რამეს, არამედ
თვით ამით, და არც იმის, რასაც აქვს სილიდო და დაყოფადობის
თვისება, ამიტომ ცხადია, რომ შეგრძნებებ ადიდებებზე შეიძლება
არსებობდეს ცოდნა და დასაბუთება, მაგრამ არა რამდენადაც ის
შეგრძნებადია, არამედ რამდენადაც კონკრეტულად არსებული საგა-
ნი. სავსების შესახებაც რამდენადაც ისინი მომრავნი არიან, დაგრო-
ვილია დიდი ცოდნა, მიუხედავად იმისა, თუ როგორია თვითეთლი
მათეანი და მიუხედავად მათი შემთხვევითი თვისებებისა. ამიტომაც
არც აუცილებელია, რომ შეგრძნებადი მოვლენებიდან დამოუკი-
დებლად არსებობდეს რაღაც მოძრაობა, ან მათში იყოს რაიმე გარე-
გეული ბუნება იმისათვის, რომ მოძრაობა ადგენსაც ჰქონდეს ცნებები
და ეარსებოდეს მეცნიერებას მათ შესახებ, მაგრამ არა როგორც მოძრაო-
ბა, არამედ როგორც მხოლოდ სხეულზე, ასევე აზრებზე, რო-
გორც ადამზე, სივრცეზე, როგორც ადამზე, დაყოფადზე, როგორც
ასეზე, დაყოფადზე, როგორც მდგომარეობის მქონეზე და რო-
გორც დაყოფადზე მხოლოდ. ან რამე, შემხარტია არა მხოლოდ
უზრალად იმის თქმა, რომ დამოუკიდებელი სავსები არსებობენ,
არამედ იმისაც, რომ არსებობენ არადამოუკიდებელი სავსები, რო-
გორცია მოძრაობა სავსები. მაშინ შემხარტია იქნება აგრეთვე მათე-
მატიკური სილიდებისათვის მარტობა, როგორც ადამიანს ასევე
იქცევიან ამ შესუდულებების მომხრენი და როგორც სხვა მეცნიერ-
თა შესახებ აწორია იმის თქმა, რომ ისინი სწავლობენ ამას და ამას,
მაგრამ არა შემთხვევითი. მაგალითად, მეცნიერება აწვლობს არა

1078a თვითის, თუ ჯანმრთელი თვითია, არამედ ჯანმრთელობას და იმის,
რასაც წარმოადგენს ობიექტი თვითონ, მაგალითად, ჯანმრთელობას,
როგორც ჯანმრთელობას, და ადამიანს, როგორც ადამიანს ასევე
გეომეტრიაშიც თუ ის, რასაც გეომეტრია სწავლობს, არის შემთხ-
ვევით შეგრძნებადი, გეომეტრია მას არ სწავლობს იდენი, რამ-
დენადაც ის შეგრძნებადია და არც მათემატიკური მეცნიერებანი
იქნებოდნენ მეცნიერებანი შეგრძნებადის შესახებ და არც იმათ
შესახებ, რომელნიც ამ შეგრძნებათთან დამოუკიდებელნი
არიან. თვითეულ სავსან თვითთავად შეიძლება მრავალი თვისება

ჰქონდეს. მაგალითად, ცხოველია როგორც წალი, ისე კაცი, რაც
მათი სპეციფიკური თვისებაა. მიუხედავად ამისა, არ არსებობს
ცხოველისაგან დამოუკიდებლად რაღაც წალი ან კაცი. იგივე
იქმნება, სიბრტყეზე როგორც ასეთზე და სივრცეზე. რაც უფრო
მეტად მართება და პოველად ეხება ცოდნა, მით უფრო ზოტა
ია. უფრო ზოტა ცოდნა, რომელიც ან ეხება მოძრაობას, იმასთან
შედარებით. რომელიც ეხება მოძრაობას მაგრამ უზუსტესა ცოდნა,
რომელიც ეხება პრევილ მოძრაობას, რადგან ი, უმარტევი და
კანონზომიერი მოძრაობაა.

იგივე უნდა იქნება ჰარმონიის თეორიასა და ობიექტზე თუ
ერთი მათგანი არ სწავლობს მხედველობას, როგორც მხედველობა.
ან ბევრას, როგორც ბევრას, არამედ ხანებ როგორც ადამიანს.
არც მათ თვით ეხება ადამიანს, რომელიც ადამიანს
მოვლენება აწვლობს შემთხვევითი თვისებებისაგან დამოუკი-
დებლად იქვე არ სცდება როგორც ადამიანს რომელიც ადამიანს
მიწაზე და ადამიანს, რომ ანახანს აქვს ერთი ფუტის სივრცე.
მაშინ როცა ის ასეთი არაა რადგან შეცდობა არა წინამდებარე
თითოეული მოვლენა შეიძლება დამოუკიდებლად განხილულიყო, თუ
იმას, რაც დამოუკიდებელი არაა, დამოუკიდებლად მივიჩნევდით
ისევე, როგორც იქვეა მათემატიკაში და გეომეტრია რადგან ად-
ამიანი, როგორც ადამიანი, არა, ერთი და დაუთმეფებელი, ამიტომ
მათემატიკისიც იღებს მას. როგორც დაუშვლელ ერთს, შემდეგ კი
იკვლავა, ახალითა თუ არა ადამიანს, როგორც დაუშვლელს, რომ
შემთხვევითი თვისება ხოლო გეომეტრია კი იკვლავს ადამიანს
არა როგორც ადამიანს, არც როგორც დაუშვლელს, არამედ როგორც
სხეულს მა, რომ ასევე ეარება, როგორც დამოუკიდებელს. ცხადია
რომ ის, ასე იარებება შესაძლებლობაში ამიტომ წარმოადგენს
ბუნებრივად. რომელიც ეხება არსებულს, როგორც არა-
ბუნას, რაც მათი შესწავლის ობიექტია. არსებული თუ არა
ერთი რეალურად არსებულ, როგორც მატერიალურად.

სიკეთე და მშვენიერება მხედვასგან. პირველი ყოველთვის
მოქმედებაშია, მშვენიერი კი უმოძრაო სხეულებშიც არსებობს.
ამიტომ ისინი რომლებიც ადამიანს, რომ მათივე ყურად მიწოდო-
ბანი არათვის არ გეაწვდომი მშვენიერების ან სიკეთის შესახებ
სცდებიან. პირიქით, მათემატიკისები მკვლობენ კიდევ მაშინ და
საბოლოო კიდევ მაშინ, თუმცა მართალია, ისინი არ ასახელებენ
ის სწავლებას და დებულებას, რომელსაც ადამიანებმა, მაგრამ ეს
არ ნიშნავს იმას, რომ იანნი მათ შესახებ არ მკვლობდნენ
მშვენიერების უმოძრაო ფორმება წესრიგად, სიბრტყისა და

1078a განაზღვრულა, ოთხეკი არი, ემთავრება, მიმართული მათემატიკურ მეცნიერებათა დისპლენებანი. და თუ იაინი მოვლენების უმრავლესობა მინეზებად ჩანს (მე ვგულისხმობ წყლის და განს. ზღოვულობას), ცხადია, რომ მათემატიკურ მეცნიერებათა როგორც იათა სიახი მინეზებზე იმეცლებენ. როგორცაა მწვერვლები ჩვერ ამის შეაბენ უფრო გააგებდ აქვს თხზულებები ერთეულით

თავი მეთხუთხუთ

მათემატიკური მოვლენების შესახებ უკვე ვთქვით, როგორც იმაზე, რომ ისინი არსებობენ ისე იმაზე თუ როგორ არსებობენ იათა, როგორ არიან ისინი წინამორბედნი და მომდევნო. მაშინვე იღებზე თანაბრულად იღებზე ვგვიხილოთ, რომ არსებობს ჩველი ამ დამატებით მთ. ირცელთა ბრენიდან. ამაჟღერ იაჟ. -- არკ თავდასაოვლად ესმოდთ იღებზე იმათ. ვინ ქ მათ ათჟ ბოღ ამტკიცებდენ ისინი იღებზე. იტბო ი. მშენებელ მ ჟიდენ იტბო ი. ორ. ამტკიცებზე ზღო ი. სოლოტს თჟ. ზოო ი. ყველა შეგონებანი მოვლენის განუყვეტელი მიმართი. შე აბი მათი ზრით, თჟ ამტკიცებთ ითიმე ცოდნა და ზოო მშენ შეგონებადი მოვლენის გაოდა უნდა არსებობდენ იოდა აბი უკვლია ბრენები რადგან ამტკიცებთ დინებთ პოო. ამ მყოფი მოვლენის კოდენ არ შე ედება

სოკატე, რომელსაც მუშაობდა ეთოკრი. ათინებია ს. თებზე, უიარველიად უკვლია, უთიება მთ ზოგად განაზღვრებზე ბუნებისმეტყველთ შორის. ეი პირველ დემოკრატ შეუო გავრით მს. და განსაზღვრა თბილო და კიგი პითაგორელტებმა თავდოიკველად აგანთ თვისებებია მცირე რაოდენობა დოჟკემირე. რიცხვებზე, როგორიბია ზომი, ამათილონობა და ქორწინება აი კი შეგნებულად ეებადა ცნებას, იცვლდა აილოვიზმება და მათ საწყისებზე, მაშინ დიადემტეკია არ იყო იმდენად თლოერი. რომ შე იტბოდა აგანთივან დამოუკიდებლად წინამდებულობათა არსის გვლევა და იმთ დადგენა, არის თუ არა ერთი და იმავე მეცნიერების აგანა წინამდებულობათა შეწყველად

მართლიანობ. მოითხოვს, რომ ორი რამ მიეკუთვნოთ სოკატე. ინდუქტოო მეთოდი და ზოგადია განსაზღვრება. ეს ორივე მეცნიერების საწყისებია, მაგრამ სოკრატემ არც ზოგადი და არც ცნებები არ აქცია დამოუკიდებელ რაოდენებზე იმთ კი რამ ლებმაჟ ისინი გამოაცალკევე და არსებულის ამ სსხებზე იღებები

უწოდებ, ამ მოდერნიზაციას ივრე შედეგი მიიღეს რადგან ყოველი ზოგადი ცნება რეალ აქცეს ეს დაახლოებით ივრეა, ვინმე რომ ატრდეს დათვლით არსებული აგნების მკოო რიცხვი, მაგრამ ზონია, რომ ვერ დათვლის იაჟ, თუ იო გააძკვლ, ი. ინი ამბობენ, რომ იღებები უფრო ბევრია, ვიდრე განიზიადი აგნებია, რომელთა მინეზებათ თებამ მოიცავს ისინი იღებზე მღე, რადგან თჟოულ სიგანას, არსებობსაგან დამოუკიდებლად, აქვს რაღაც ჰომონიმი, რაც აუკრთობა მრავალსათვის, როგორც მიწვეერი სიგნებისათვის, ისე მარადიულათვის.

შემდეგ, არც ერთი იმ მეთოდით, რომლითაც მტკიცდება იღებების არსებობა, არ ჩანს, რომ ეს ასეა. ზოგჯერ სოლოკრი არ გამოდის, ზოგჯერ კი იღებებს იღებენ იმ მოვლენებისათვისაც, რომელთათვის იღებები თითი მათ არ დაუშვიათ, ხოლო მეცნიერებებიდან მიღებულ დასკვნებით არსებობ. ყოველზე იმა იღებ. რომელი კოდნა გეჟე ერთი მოვლენადი მიმართების პირი. იათ უნდ იქს უაოლოთი მოვლენების იღებები ხოლო უკვე ლმუ ზელ აგანთ იღებები ამ აგანთი მოაზნებზე მს. ათოპოლოზი. ე. ი. მთიხ ზომ რალე წამოიღებდა გვარება ზონი უზუტეს მკველო. ბ. იყენებენ მიმართებითა იღებებთ დაადგენდა. ომალბ აც იანი არ თვლიან დამოუკიდებელ გვარებაზე, ზონი კი შეამბე ადამიანზე ლაპარაკობენ სავრთოდ კი, მტკიცება იღებები სოკატე ჰოპას შეახებ უარყოფს იმას, რს დამტკიცება ქ განუტებობთ სურთ იმათ, რომლები ქ გვაიბან იღებებლ ევარებაზე, ზონი მთი მოლოდინიდან გამომდინარეობს, რომ ორიანი კი ათ ათებობზე. ჟრე, არამედ რიცხვი მანვე ადრეა მიმართება და ეს უნანსკნელი ი თავი თავზე ადრეა და სავრთოდ, ყოველზე ის. რაც უწინააღმდეგეა ი მოვლენების სადუქველზე იმითი, ვინც თანამოდებ რულად განვითარება მთ ამას გრდა, იმ თოერიო მიხედვით, რომელი იღებებს უშუალო, უნდა არაუმდგენთ ათ მარტო აუბატანციება აქვთ აუკრთო ცნება, არამედ აზოუბატანციება აც დ. ცოდნა მარტო სუბსტანციება უქდენ ხოლო აუკილებლობის გამო და შედგი გამომდინარეობა უქდენ ხოლო აუკილებლობის გამო და იღებების შესახებ არსებულ შესთულებათა მიხედვით. თუ სიგნები იღებებზე, რადგან ზონიარბა არ შეიძლება შემთხვევითიან, არაუმდგენ, რადგან ზონიარბა არ შეიძლება შემთხვევითიან, არამედ თვითიული სიგნები მხოლოდ იმდენად ეზონარბა იდეს, რამდენადაც ის არ ითქმის სხვა რაიმეზე მე იმას ვამბობ, რომ თუ რაიმე ეზონარბა თვისთავად ორმაგ, ის ეზონარბა მარადიულად,

მაგრამ შემთხვევით, რადგან ორმაგი შემთხვევითაა მარალული. ამრიგად, იდეებზე სუბსტანციები იქნებიან. მაგრამ სუბსტანციის ერთი და იგივე აზრი აქვს, როგორც აქამდე ის აქამდე. ან სხვას რას უნდა ნიშნავდეს ეს თქვა, რაც ავაგების გარეა არსებობის რაღაც საერთო მრავალსაბუთო? და თუ ერთი და იგივე იდეებისა და მასში მნიშვნილ საგნების გვარი, მაშინ მათ შორის რაღაც საერთო იქნება, რადგან ერთ უნდა იყოს წარმავალ და მრავალ წარუვალ ორბანთა შორის ორბანი უფრო მეტად ერთი და იგივე, ვიდრე ორბანობის იდეებსა და რომელიმე ორბანა შორის? თუ მათ ერთი გვარი არა აქვთ, მაშინ სახელი ეწენარებად ერთი იდეე, როგორც ვინმე რომ უწოდებდეს იდეიანა ან კალისა და ხეს და არ ამქნებდეს ყუარადებებს მათ შორის საერთოს. თუ ყველა სხვა ზოგად ცნებებსაც იდეებს დავუკავშირებთ, მაგალითად, თვებისათვად პირტელე ფორმის და წრეს და ამ ცნებაც სხვა ნაწილებსაც დავუბამებთ, მოფიქრებას მოითხოვს, ყოველივე ეს უაზრობა ხომ არაა. რას ემატება ის „შეას“, „სიმბრტყეს“, თუ ყველას საერთოდ, რადგან ყველაფერი, რაც არსებობს შედის, არის იდეა. მაგალითად, „ცხოველად“, „პირფეხი“. შემდეგ, ცხადია ისიც, რომ მათი იდეაც ისეთი ბუნებისაა, როგორც მავალთბად, სიმბრტყე, რომ ის, როგორც გვარი, ყველა სახეს ახასიათებს.

၈၂၆၇ ၁၀၈၅၇၇

აქვალაზე ძნელად გადასაწყვეტია კითხვა იმის შესახებ, თუ რა არაგებობა მოჰყვა იდეებს ან იბი.ათვის, რაც მარადიული შეგრძნებადია შორის, ან წარმოშობადია და მოქცევადადია, რადგან ისინი არც მათი მოძრაობის და არც რაიმე ცვალებადობის მიზეზები არ არიან. ისინი არც საბუნების შექმენებში გვხვებიან (რადგან ისინი მათი არსება არ არიან, ისინი მათი არსება რაიმე ყოველფორმულ, მათივე იარსებებდნენ), არც მათს არსებაში. რადგან ისინი არ არსებობენ იმ საბუნებში, რომლებიც მათ ეზიარებიან. მართალია, ის შეიძლება ჩავთვალოთ ისეთ მიზეზად, როგორც თეთრი იმ თეთრობის, რაიმესაც ის შეერია, მაგრამ ეს თვალსაზრისი, რომელიც გამოთქმა ჯერ ანაქსაგორამ, შემდეგ ცვედრისმა და სხვებმა, ადვილად უარსაყოფია, რადგან ამ შეზღუდულობამ მრავალ შევსებაში დასველი გამოთქმისარსებას. მიუხედავად იმისა, რომელიც არც ერთი საბუნის, არც ერთი იმ მეთოდით, რომელსაც იყენებდნენ იდეების მომხრენი. ბოლო მტკიცება იმისა, რომ იდეები

[illegible]

ზოგნი ამბობენ, რომ რევუტები ორჯერია აზიანა ისინი, რომ-
ღებმაც აქვთ მომდევნო და წინათობები — ილაგლარი რევუტები
მათემატიკური რიცხვები კი არსებობენ იდენტური და შეგარებული
ანგენისაგან დამოუკიდებლად და ორჯერ უნდა დამოკიდებდეს
შეგარებისაგან მოვლენებისადა. ზოგნი ესენი, მხოლოდ მათემა-
ტიკური რიცხვები არაებობენ, როგორც პირველადნი და შეგარე-
ბადი საგნებისაგან დამოუკიდებელნი. პათაფორუმების აზრით,
რცხებობენ მხოლოდ მათემატიკური რიცხვები, მაგრამ არა და-

დღის მკინდ თვლიდნენ, აქედან ცხდით გახდა, თუ რამდენი მნიშვნელობა აქვთ რიცხვებს და როგორ არსებობენ იასინ. მათი არსებობის ყველა ამ ფაორის დაშვება, შეუძლებელია. მაგრამ ერთი ფორმისა უფრო მეტად, ეოდრე მეორისა

ମଧ୍ୟମ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ

[illegible]

[illegible]

არსებობს პირველი ორი. შემთავშელის მიხედვით, თანმიმდევრუ-
ლოა და აუცილებელი იქნის რაღაც მეთოდი და თუ მეთოდია, იქნის
მესამეც და ასე შემდეგ. მაგრამ შეუდარებელი ერთდროულად იმის
გაქცეა, რომ თავის თავად ერთიანის შემდეგ არსებობს პირველი და
მეორე ერთი და შემდეგ პირველი ორიანი. ისინი კი პირველ ერთსა
და ერთიანს უშვებენ, მეორესა და მესამეს კი აღარ. ასევე პირველ
ორიანს უშვებენ, მეორესა და მესამეს კი აღარ.

და არც შემთხვევითი ერთიანებააგან შემდგარი. ამიტომ აუკლებელს, რომ მასში შემავალი ერთიანება ერთმანეთისაგან განსაკუთრებულად, წინააღმდეგ შემთხვევაში, არც ზუთიანები იქნებიან განსაკუთრებულნი, მაშინ განსაკუთრებული იქნებიან ერთიანებები და მაშინ ათთანში მხოლოდ ეს ორი ზუთიანია იქნება. თუ სხვა სიტუაციაში, რომელი ათთანში შედგება მათგან? მაგრამ დამოუკიდებელ ათთანში ამ ორთანში აქვს ათიანი არ არის.

აუცილებელია იფიქროვო, რომ თითხიანი შედგებოდეს არა შემთხვევითი ორთანებისაგან, რადგან როგორც ის ამბობს, ვინააზღვრული ორთანის იღება რა განსაკუთრებულ ორთანს; აორმაგებ, მიღებული ორთანს და ორ ორთანს ჰქმნის.

ამას გარდა, როგორ შეიძლება, რომ ორი ერთიანის გარდა არაფერადღეს რაღაც ორთანს თვალსაყრდენი აქვს. რაღაც სამიანი თვალსაყრდენი ეს შეიძლება მოხდეს არა ერთიანი ზოგადობით, როგორც „თეთრი აღმართი“ არ ებრძა, არა „სადაზიანებაგან“ დამოუკიდებლად და მათ ეწოდება, ან „ერთი“ მეორე „ერთის“ ოდეს დაგებულია წარმოადგენს. როგორც „აღმართი“ „სადაზიანება“ და „არაფერადღეს“ ანდა ერთი შეიძლება ერთი გვეყვ. შეიძლება, მეორე შემთხვევაში — შერევა. შეიძლება — გარდაეყვით, რომელთაგანაც არც ერთი არ შეიძლება წარმოადგენდეს იმ ერთიანებას, რომელთაგანაც შეიძლება ორი ან ამის რამდენიმე როგორც ორი იდენტური არა, ამ ორს გარეშე არსებული რაღაც ერთი, აუცილებლად ასევე ერთიანებები და ისინი იმით არ განსაკუთრებიან ერთმანეთისაგან, რომ შეიძლება ორთანს, წერტილებზე განუყოფელი არიან, მაგრამ ორი წერტილისაგან დამოუკიდებლად არსებითი სხვა ორთანს არ არსებობს.

მაგრამ არც ის უნდა დაგვაროთ, რომ აქედან გამოდინარეობს წინამორბედი და მომდევნო ორთანის და ასევე სხვა რიცხვების დაშვების აუცილებლობა. თითხიანი ორთანები ერთდროულად არიან მოცემული. მაგრამ ისინი წინ უარყოფით რეაქციაში შემავალი ორიანებს და წარმოშობენ მათ. როგორც ორთანმა წარმოშობა თითხიან ორთანები, რომლებიც რეაქციაში იმყოფებიან ამრეად, თუ პირველი ორთანს არის იდეა. მაშინ ელვის ოდეს რაღაც იდეება იქნებოდნენ. იგივე შეიძლება ვთქვათ ერთიანებზეც ის ერთიანები, რომლებიც პირველი ორთანში არიან, წარმოშობენ თითხიან შემავალ ორს ერთიანს. აუ როპ, ყველა ერთიანები იქნებოდნენ იდეები და იდეებისაგან იქნებოდნენ შემდგარი ამრეად, ცხადია. რომ ის აგნები, რომელთა

იდეები არსებობენ, რთული შედგენილობისა იქნებიან. მაგალითად, ცხოველი იქნება შემდგარი რაღაც ცხოველისაგან, თუ ის იდეა აუთოდ კი, ერთიანებში ნებისმიერი განსაკუთრების დამატებით უარსობა და მინუსური მე პონაქორში ვგულისხმობ პიპი. ზოგადობით დამატებითავე რა მესამეალოთ იდეა მოიცავს რაღაც არ ჩანს. რომ ერთიანები ერთმანეთისაგან განსაკუთრებულია ან თვალსაყრდენით, ამიტომ აუცილებელია რამ რაღაცები ერთმანეთისაგან განსაკუთრებული იყვნენ. ან აუთოდ მათ იმეტი, რომ ისინი ერთმანეთისაგან შედგებიან აუ რომ, თუ რაღაცები არც მერტივარ არის აუ ნიულოვ, ტოლნი იქნებიან იდეებისა უკვე უკვე უკვე და მერტივარ და რაღაც ნიშნავს წინააღმდეგ შემთხვევაში დამოუკიდებელ ორთანში შემავალ ორთანს. ვნ რაღაცებში იქნებოდნენ, რა ანთი უნდა ჰქონდეს, ამ შემთხვევაში ნათქვამს, რომ ისინი მაგვანნი არიან?

შემდეგ, თუ ყველა ერთიანი სხვა ერთიანთან ერთად ორთანს ჰქმნის, მაშინ სხვადასხვა რეაქციაში შეიძლება ორთანს აუ, და სამართაგან აღუბნელი ერთიანები ორთანს შედგენენ მერტივარ ორთანს, ამოახვე წინ იქნებულა, თუ მესამე როგორც არ, რა აუცილებლად უნდა წინ იქნებოდეს. მაგრამ რაღაც მთლიან ერთიანს სწავნით უნდა აუ ებრძა. მეორე კი ორთანს ერთიანობის ორს ერთიანები თუ რა რაღაც რაღაცებზე აუ ებრძა. ან აღმართი და ცხენი, მაგვამ ენიჭება მაგვარა, ამ შედეგმა აუ ავრცელებს ერთზე, საფიქრებლად, რომ დამოუკიდებელი სამიანი მეტი არ იყო ორთანზე, თუ მეტია, ცხადია, რომ მასში თავისთავად ორთანს ტოლი რაღაცეა არაფერადღეს. რომელიც დამოუკიდებელი ორთანს. მაგვარა იქნებოდეს. მაგრამ არ შეიძლება, რომ ორთანზე რაღაცეა პირველიც ორს და მეორეც, და არც იდეები არიან რიცხვები ისინი, რომლებიც ერთიანებში განსაკუთრებული შეიქნენ. სწორად იქნებიან იმ შემთხვევაში, თუ იდეები არსებობენ, როგორც უკვე ვთქვით თავდაპირველად თუ იდეა ერთი, ერთიანები კი მსგავსი, მაშინ ორთანსა და სამიანი მსგავსი იქნებოდნენ. დათვლაც კი სწორად: ერთი, ორი, წინამორბედი რიცხვები რამდენ დამატებულა გარეშე ამ შემთხვევაში არც განუარსებელი ორთანისაგან ექნებოდეს. დღევანდელი წარმოშობა. არც იდეები არსებობდნენ რაღაც ერთიანზე მეორეში არაფერადღეს და უკვე იდეა ერთის ნაწილი იქნებოდეს მასთანადავე, თავისი პიპიოთის თვალსაყრდენით ისინი წინააღმდეგ, საერთოდ კი არა. რადგან ბევრ რამეს უარყოფენ მათთვის ერთგვარ სინელი. წარმოადგენს იდეები რა, თუ რაღაც

ლისას „ერთი“, „ორი“, ვუმატებთ ერთიანებს, თუ ნაწილებს, ჩვენი აზრით, მივმართავთ ორთვე ხერხს. მაშასადამე, ასაცილობა, რომ ეს განსხვავებები სტესტანციალურ განსხვავებებზე დაგვეყვანა

თ ა ბ რ მ ი რ მ ე

1083ა უპირველესად ყოვლისა, კარგი იქნებოდა დაგვედგინა, თუ რაში მდგომარეობს: რიცხვება ან ერთიანებს შორის განსხვავება თუ საერთოდ არცერთს განსხვავება კი აუცილებლად ან რაოდენობრივი, ან თვისობრივი უნდა იყოს. მაგრამ როგორც ჩანს, არც ერთი ამ განსხვავებათაგანი არ არსებობს, თუმცა რიცხვებში არცერთს რაოდენობრივი განსხვავება, მაგრამ ერთიანებიც რომ რიცხობრივად განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან, მაშინ თანაბარი რაოდენობის ერთიანების შემცველი რიცხვები ერთმანეთისაგან განსხვავებული იქნებოდნენ შემდეგ. პირველი რიცხვები მეტიან არიან, თუ ნაკლები? ზოლო მომდევნოში მატულობენ, თუ პირიქით? მაგრამ ყოველთვის ეს უაზრობაა. რიცხვებში არც თვისობრივი განსხვავებაა შესაძლებელი, რადგან მათ არავითარი თვისებები არა აქვთ. მათი აზრით კი, რიცხვებს რაოდენობის ფარდა, თვისებებიც აქვთ. მაგრამ ეს არ ემართებათ მათ არც ერთისაგან, არც ორისაგან, რადგან პირველს არ აქვს თვისობრიობა, მეორე კი რაოდენობის შემქმნელია. ეს ბუნება არის არსებული, სიმრავლის მიხედვით. თუ ამ რაოდენობა მდგომარეობაა, ამაზე უფრო მეტად დასაწყისში უნდა ითქვას და დადგინდეს ერთიანების განსხვავება. განსაკუთრებით კი ის, თუ რაობაა აუცილებელი განსხვავების დაშვება? და თუ რიცხვებში არაა თვისობრივი განსხვავება, მაშინ რას გულისხმობთ იმინი?

თუ რიცხვები იდებია, ცხადია, რომ ერთიანებს არც დაკავშირება უნდა შეეძლოს ერთმანეთთან და არც დაშორება. მაგრამ არც ისაა სწორი, რასაც ზოგადი ამბობს რიცხვების შესახებ. ზოგნი უარყოფენ იდებებს არსებობას, როგორც საერთოდ, ისე რაოდენ რიცხვების სახით, მაგრამ თუ საგნებს წინ უსწრებენ მათემატიკური რიცხვები, რომელთა საწყისია დამოუკიდებელი ერთი, მაშინ უაზრობაა, რომ ერთიანებს წინ უსწრებდეს რაოდენობა, როგორც ისინი ამბობენ, ზოლო ორიანი წინ არ უაწრებდეს ორიანებს და არც სამი სამიანს. იგივე უნდა ითქვას ყველა რიცხვზე. თუ რიცხვებში ასეთი მდგომარეობაა და თუ გინდა მხოლოდ მათემატიკურ რიცხვებს უშვებს, მაშინ ერთიანი საწყისი არ იქნება, რადგან აუცილებელია, რომ ერთი ასეთივე სხვა ერთიანებისაგან

განსხვავებული იყოს. და თუ ეს ასეა, მაშინ უნდა იყოს რაოდენობრივი ორიანებზე წინ და ასე შემდეგ სხვა რიცხვებზეც. და თუ ერთი საწყისია, აუცილებელია უფრო მეტად ისეთი მდგომარეობა იყოს, რასაც პლატონი ამბობდა რიცხვების შესახებ, ე. ი. იყოს პირველი ორიანი და სამიანი და რიცხვებსაც ერთმანეთთან დაკავშირება არ შეეძლოს ამ შემთხვევაში კი როგორც უკვე ვთქვით, მრავალ შესაბამის შედეგს ვიღებთ. მაგრამ აუცილებელია ან ასე იყოს, ან ისე, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში დამოუკიდებელი რიცხვები არ იარსებებენ.

აქედან ცხადია, რომ ყველაზე უარესია მესამე გზა, რომელიც მათემატიკურ და იდეალურ რიცხვება აიგვება. რადგან ამ შესუღლებებშია აუცილებელი ორი შეცდომა გამომდინარეობს, ამ შემთხვევაში მათემატიკური რიცხვები არ უნდა არსებობდნენ, არამედ აუცილებელი ხდება დამუშავებული პირობების გაფართოება და ამ შედეგების გაზიარება, რასაც ისინი იღებენ, ვინც რიცხვებს იდებებს უწოდებენ.

პითაგორელთა მეთოდი ზემოთქმულთან შედარებით ნაკლებ სიმკაცრეს შეიცავს, მაგრამ მას აქვს სხვა, მისთვის საუკეთესო სიმკაცრეები ერთი მხრივ, რადგან პითაგორელები რიცხვებს არ თვლიან საგნებისაგან დამოუკიდებლად, ამით მრავალ სიმართლას რიცხვებსა სძლევენ, მაგრამ მეორე მხრივ, დაუშვებელია სხეულების რიცხვებისაგან შედგენილად და ამ რიცხვების მათემატიკურად გამოცხადება. არც განუყოფელი მოვლენებისთვის სიდიდების მიწერაა სწორი. ეს შესაძლებელია რომ იყოს, ერთიანებს სიდიდე მიანიჭონ, მაგრამ როგორ შეიძლება, რომ სიდიდე განუყოფელი ნაწილებებისაგან შედგებოდეს, მათემატიკური რიცხვი კი ერთიანებისაგან შედგება. ისინი კი საგნებს რიცხვებად თვლიან. ყოველ შემთხვევაში, მათი თეორია სხეულებს რიცხვებისაგან შემდგარი იცნადება.

მაგრამ თუ აუცილებელია, რომ რიცხვი დამოუკიდებლად არსებობდეს, რომელიც ზემოთქმული გზით, მაგრამ სინამდვილეში არც ერთი ამ გზათაგანი არაა შესაძლებელი, მაშინ ცხადია, რომ რიცხვი არაა რაოდენობრივი ასეთი ბუნების, როგორცაც მაიწერს მას ისინი, ვინც მას დამოუკიდებელ არსებობას ანიჭებენ.

შემდეგ ყოველი ერთიანი შედეგად გაფანტულია დიდებისა და მცირეებისა, თუ ზოგი შედეგად — დიდისაგან, ზოგი კი — მცირეებისაგან? თუ ეს ასეა, მაშინ ყველა ერთიანი არ იქნება შემავალი ანუ ელემენტარული და არც ერთიანები იქნებიან მსგავსი, რადგან ზოგი მათგანი შეიცავს დიდ ერთიანებს, ზოგი კი პატარას. რომლებიც ერთმანეთისაგან დაპირისპირებულ შენებშია არიან.

შემდეგ, როგორც მდგომარეობაა დამოუკიდებელი სამიანში? კოთი ჰატეა მამა კენტი აწორედ ამოღო, რომ კატე-
ში დამოუკიდებელ ერთიანს შუაში ათავსებენ, მაგრამ თუ თე-
თელი ერთიანი იღვია და პატარისაგან შედგება, როგორღა იქ-
ნება ერთი ბუნებისა ორიანი შემდგარი ორივესაგან? ან რათ იქ-
ნება ია განსაზღვრული ერთიანაგან? გარდა ამისა, ოსს წინ
უწარებს ერთიანი, რომლის უარყოფა ორიანს ოსს წარმოშობს?
აუცილებელია, რომ ის იღვინ იღვია იყოს, რადგან ის წინ უსწრებს
იღვინს და მათზე აღდგება წარმოშობილი, მაგრამ რისგან არის ის
წარმოშობილი, თუ განუსაზღვრელი ორიანი ოსს წარმოშობს?

შემდეგ, აუცილებელია, რომ რიცხვები ის განსაზღვრული იყ-
ნენ ან განუსაზღვრელი. და რადგან ისინი რიცხვება დამოუკიდებ-
ლად თვლიან, მით უმეტეს, რიცხვები ის ასეთი უნდა იყვნენ და ის
ისეთი, რომ განუსაზღვრელი არ შეიძლება იყვნენ, ცხადია, რადგან
განუსაზღვრელი არ არის, არც ლუწი, ჩვეულებრივი რიცხვი კი
პირველთვის ან ლუწია, ან კენტი. ერთის მიმატება ლუწთან ან
წარმოშობს, ხოლო ორის მიმატება, რომელიც თავის მხრივ ერთის
გარმაგებება, სავსე ლუწს

შემდეგ, თუ კვლავ დავა აზრს რამეს იღვია, ხოლო რიცხვები
იღვები, მაშინ შეგრძნებადია და სხვა სახის მოვლენათა იღვები
განუსაზღვრელი რაოდენობის იქნებოდნენ. მაგრამ არც განხილული
შეხედულებებიდან ან არც ლოგიკური არ გამოდინარეობს ასეთი
იღვების არსებობა. თუ იღვია განსაზღვრულია, სავსედ განსაზღ-
რული? აპირია ანა მართა ამის თქმა, რომ ეს ასეა, არაგედ ამი-
საც, თუ რატომაც ასე.

თუ რიცხვები ასეთია, როგორც ზოგი ამბობს, მაშინ ყველაზე
ჩვეულოვანი რამე იღვები ამითურებოდნენ. მაგალითად, თუ
სამი არის დამოუკიდებელი ადამიანი, მაშინ რომელი რიცხვი
იქნებოდა დამოუკიდებელი ცხენი, რადგან დამოუკიდებელი რიც-
ხვები ათამდეა. ამიტომ აუცილებელია, რომ ის რომელიმე ამ
რიცხვთაგანი იყოს, რადგან სტანტინები და იღვები ერთი და
იგივე არიან, მაგრამ იღვების რიცხვი მაინც არ იქნებოდა საკმარისი,
რადგან ცხოველთა სახეები იღვებზე მეტი იქნებოდა. ამავე დროს
ცხადია, რომ თუ სამიანი არის ადამიანი თავისთავად, სხვა სამიან-
ებიც ასეთივე უნდა იყვნენ, რადგან ერთსა და იმავე რიცხვებში ასე-
ნი მსგავსნი არიან. ასე რომ, ადამიანები თავისთავად უსაზღვროდ
ბევრნი იქნებოდნენ, თუ თვითღელი სამიანი იღვია და თვითღელი
მთვანე ადამიანია. მაგრამ ეს რომ ასეც არ იყოს, ადამიანები
მაინც იარსებებდნენ, და თუ მეორე დღის ნაწილია, რომელიც

ერთსა და იმავე რიცხვებში ერთმანეთთან დაკავშირების უნარის
მქონე ერთიანებაგან შედგება, მაშინ თუ თავისთავად ორიანი
არის რამეს იღვია, ან „თვინისა“, ან „თვინისა“, მაშინ ადამიანი,
თუ ორიანი, ცხენის ნაწილი იქნებოდა. უსაზღვროა აგრეთვე,
რომ ათიანის იღვია არსებობდეს, მაგრამ არ იყოს თვითმეტყვე-
ლია. მომუდევრო რიცხვები ა შემდეგ არსებობს. და წარმოშობება
ზოგი იაეთი რამ, რომლის იღვია არ დაგვიფიქვია. რატომ არ უნდა
არსებობდეს მათი იღვია, რომელი იღვები მოქმედებენ არა
თანა, თანაზე უფრო მეტად რატომღაც და მის თათ. რ
მოღვეოდ მათი მოქმედება არა. რიცხვი ერთიანი
წარმოშობება, მეორე კი, მაგრამ ისინი ცდილობენ დაამტკიცონ,
რომ თათი არ არის თათი. რატომღაც ისინი უმეტეს
ბენ მეორეულ თვისებებს, როგორცია „სიცარიელე“, „ახალგაზრდა“,
„აქტიუ“ და სხვა ანდგავრის თით ფარგლებში. ამავე ნაწილს
საწყისებად თვლიან, მაგალითად, მოძრაობას, უძრავობას, სიცოცხ-
ლის არსებობას, მათი როგორღა იქნებოდა კენტი ზეთიან? გოთი
არსებობს და სხვა ანდგავრის თათი ფარგლებში. მაგრამ ნაწილი
პირველ ხანს, რომელიც განუყოფელია, შემდეგ ორიანს და ასე
შემდეგ ათამდე.

შემდეგ, თუ კვლავ დავა აზრს რამეს იღვია, ხოლო რიცხვები
იღვები, მაშინ შეგრძნებადია და სხვა სახის მოვლენათა იღვები
განუსაზღვრელი რაოდენობის იქნებოდნენ. მაგრამ არც განხილული
შეხედულებებიდან ან არც ლოგიკური არ გამოდინარეობს ასეთი
იღვების არსებობა. თუ იღვია განსაზღვრულია, სავსედ განსაზღ-
რული? აპირია ანა მართა ამის თქმა, რომ ეს ასეა, არაგედ ამი-
საც, თუ რატომაც ასე.

თუ რიცხვები ასეთია, როგორც ზოგი ამბობს, მაშინ ყველაზე
ჩვეულოვანი რამე იღვები ამითურებოდნენ. მაგალითად, თუ
სამი არის დამოუკიდებელი ადამიანი, მაშინ რომელი რიცხვი
იქნებოდა დამოუკიდებელი ცხენი, რადგან დამოუკიდებელი რიც-
ხვები ათამდეა. ამიტომ აუცილებელია, რომ ის რომელიმე ამ
რიცხვთაგანი იყოს, რადგან სტანტინები და იღვები ერთი და
იგივე არიან, მაგრამ იღვების რიცხვი მაინც არ იქნებოდა საკმარისი,
რადგან ცხოველთა სახეები იღვებზე მეტი იქნებოდა. ამავე დროს
ცხადია, რომ თუ სამიანი არის ადამიანი თავისთავად, სხვა სამიან-
ებიც ასეთივე უნდა იყვნენ, რადგან ერთსა და იმავე რიცხვებში ასე-
ნი მსგავსნი არიან. ასე რომ, ადამიანები თავისთავად უსაზღვროდ
ბევრნი იქნებოდნენ, თუ თვითღელი სამიანი იღვია და თვითღელი
მთვანე ადამიანია. მაგრამ ეს რომ ასეც არ იყოს, ადამიანები
მაინც იარსებებდნენ, და თუ მეორე დღის ნაწილია, რომელიც

ერთსა და იმავე რიცხვებში ერთმანეთთან დაკავშირების უნარის
მქონე ერთიანებაგან შედგება, მაშინ თუ თავისთავად ორიანი
არის რამეს იღვია, ან „თვინისა“, ან „თვინისა“, მაშინ ადამიანი,
თუ ორიანი, ცხენის ნაწილი იქნებოდა. უსაზღვროა აგრეთვე,
რომ ათიანის იღვია არსებობდეს, მაგრამ არ იყოს თვითმეტყვე-
ლია. მომუდევრო რიცხვები ა შემდეგ არსებობს. და წარმოშობება
ზოგი იაეთი რამ, რომლის იღვია არ დაგვიფიქვია. რატომ არ უნდა
არსებობდეს მათი იღვია, რომელი იღვები მოქმედებენ არა
თანა, თანაზე უფრო მეტად რატომღაც და მის თათ. რ
მოღვეოდ მათი მოქმედება არა. რიცხვი ერთიანი
წარმოშობება, მეორე კი, მაგრამ ისინი ცდილობენ დაამტკიცონ,
რომ თათი არ არის თათი. რატომღაც ისინი უმეტეს
ბენ მეორეულ თვისებებს, როგორცია „სიცარიელე“, „ახალგაზრდა“,
„აქტიუ“ და სხვა ანდგავრის თით ფარგლებში. ამავე ნაწილს
საწყისებად თვლიან, მაგალითად, მოძრაობას, უძრავობას, სიცოცხ-
ლის არსებობას, მათი როგორღა იქნებოდა კენტი ზეთიან? გოთი
არსებობს და სხვა ანდგავრის თათი ფარგლებში. მაგრამ ნაწილი
პირველ ხანს, რომელიც განუყოფელია, შემდეგ ორიანს და ასე
შემდეგ ათამდე.

წინ უსწრებს მას, თვითმული მთავანი კი ერთი ერთი კი ორივე შემთხვევაში ააწყის წარმოადგენს, მაგრამ ეს შეაძლებელია პირველ შემთხვევაში როგორც ფორმა და არსება, მეორე შემთხვევაში კი, როგორც ნაწილი და მატერია. როგორ არის თვითმული მთავანი ერთი? ერთი საწყისია სინამდვილეში, მეორე შესაძლებლობაში. თუ რიცხვი არის რაღაც ერთი და არა სხვადასხვა ერთი-ბინებიდან შემდგარი რაღაც გროვა, როგორც ისინი ამბობენ, მაშინ თვითმული რიცხვი კვმარტივად ერთია შესაძლებლობაში და არა სინამდვილეში. ამ შესაძლებლობაში მიზეზი კი ისაა, რომ ისინი ერთსა და იმავე დროს ზოგადის მიღებას ცდილობენ როგორც რიცხვებიდან, ისე ცნებებიდან და ამათვის იდგენენ ერთს, როგორც წერტილსა და საწყისს. ერთი ხომ წერტილია, მაგრამ არა გრძელუმი. ისევე როგორც ზოგამ მთავარცნემ უმცირესისაგან შეადგინა არსებული სავნები, ისევე ამით. ასე იქცა ერთი რიცხვების მატერიალ და იმავე დროს ორიანი წინამორბედი, იმავე დროს მის მომდევნო, როგორც, რაღაც ერთი მთლიანისა და ფორმისა. მაგრამ, რადგანაც ისინი ერთა ცნებებიდან შეიქმნა, ამიტომაც ისინი მას ნაწილად აცხადებდნენ. მაგრამ ყოველივე ამის შეთავაზება შეუძლებელია, თუ დამოუკიდებელი ერთი დაუწვევრებელია (მნიშვნელობა არა აქვს იმას, რომ ის საწყისია), ორიანი დანაწევრებადი, ერთიანი კი დაუწვევრებადი, მაშინ დამოუკიდებელი ერთი უადრესად მსგავსი იქნება ჩვეულებრივი ერთისა, და მაშინ თვისთავად ერთი უფრო მეტად ახლო ერთება ჩვეულებრივ ერთთან, ვიდრე ორიანი ამიტომაც თვითმული ერთიანი თვისთავად ორიანზე წინ იქნებოდა. თუმცა ისინი ამას არ ამბობენ, რადგან ორიანს წინამორბედი და თვლიან ამას გარდა, თუ ორიანი არის რაღაც დამოუკიდებელი ერთი, აივცე სამიც, ორივე ერთად კი ორი იქნება და მაშინ საიდან წარმოიშობება ეს უცანასკნელი ორიანი?

მთავი მიცხარი

აქმნელ იმაშიც მდგომარეობს, რომ თუ რიცხვებში არსებობს არა შენება, არამედ თანამდებობა, მაშინ ისეთი რიცხვები, როგორიცაა დამოუკიდებელი ერთიანი და სამიანი, რომლებსაც შუაში არა აქვთ ერთიანები, იქნებიან თუ არა დამოუკიდებელი ერთის შემდეგ? და ამ რიგში ჭერ ორიანი, თუ მასში შემავალი ნებისმიერი ერთიანები?

ასეთივე დამტკიცებანი ჩნდება აგრეთვე რიცხვის მომდევნო.

გვარებშიაც; ხაზებში, სიბრტყეებში და სხეულებში. ზოგანი მათ აწარმოებენ დიდისა და მცირეს სახეებიდან: გრძელისა და მოკლე-სიგან-სიგრძეს, ფართოსა და ვიწროსაგან სიბრტყეს, ღრმისა და არაღრმისაგან — სიგრძეს. სხვები კი ერთი საწყისიდან ახვანირად წარმოებენ აუთ მოვლენებს მაგრამ მათთანაც ათასობით შესახება-ობა და მონაცურა, რაც გონებას ეწინააღმდეგე კოთხანუთიან-სეუთავებელ შედეგებს ვიღებთ მ.შ., თუ ერთმანეთს არ ეთან-ნება ისეთი საწყისები, როგორიცაა ფართო და ვიწრო, გრძელი და მოკლე. და თუ ეს ასეა, მაშინ სიბრტყე ხაზი იქნება და სხეული სიბრტყე.

გადასამა, როგორ იოვლებდნენ კუთხეები, ფორმები და სხვა ამგვარი იგივე შედეგები გამომდინარეობს რიცხვები თვის-თაშობებიც აღიღო. თუ ატებები და რომელთაგან არაა წარმოებული აიღიღი, როგორც სწორისა და მოღუნულისაგან არაა მოღუნუ-არები და კლუვი. და სორილისაგან სხეული ამ თეორიის-გამომდინარე შედეგები სავითარა ამ თეორიისთვისაც, რომელიც იღებენ. გვაქვს თვლის. თუ რაღაც ზოგადი დამოუკიდებელ-ის ვივლით, მაშინ ცხოველში თვისთავად ცხოველი იქნება, თუ მისი თვისთავადი ცხოველი რომ დაუკიდებელი არ იყოს, არა-ვითარი დამტკიცება არ წარმოიშობოდა. მაგრამ თუ ოცხვი და ერთი დამოუკიდებელი, ოთვორც ამტკიცებენ ისინი ვიცე იღებენ-სეუთავებ, მაშინ ეს ადვილი გადასაჭრელი არაა. თუ საჭიროა „არა-ადვილი“ შეუძლებელის მნიშვნელობით ეცხმართო ასევე როდესაც ვინმე ორიანში და სავრთოდ, რიცხვში მოთხარებეს ერთს, ეს თავის-თავადი ერთია, თუ სხვა?

ზოგანი აიღიღეს მატერიალსაგან აწარმოებენ, სხვები კი წერტი-ლისაგან (წერტილი კი მათ ჰგონიან არა ერთი, არამედ ერთიანავა-რი) და მატერიიდან, რაც მათ რავლისმადგართა, მაგრამ სიბრტყე-ის არ არის. აქედან არანაკლები სიმწლეუბი გამომდინარეობს. თუ მატერია ერთი, მაშინ ერთი და იგივე იქნება ხაზი, სიბრტყე და სხეული, რადგან ერთი და იმავეაგან ერთი და იგივე წარმოიშობება თუ მატერია ბევრია და სხვადასხვა, მაშინ ხაზების, სიბრტყეების და სხეულების მატერია ახვანობაგა იქნებოდა და ისინი ერთმანეთის მიმღეუარი იქნებოდნენ თუ არა, იმავე შედეგს მივიღებდით, რადგან ეს სიბრტყეებში არ იქნებოდა ხაზი, ან ხაზი თვით სიბრტყე იქნებოდა

გარდა ამისა, როგორ იქნება ერთიან და სიბრავლისაგან შემდგარი რიცხვი? ამას აბიენ არ ეთხოვლთ. ისინი კი, რომლებიც ასე მსჯელობენ, იმავე სიმწლეუბს აწყდებიან, რასაც ისინი, რომლებიც

[illegible]

தமிழ் சமூகம்

[illegible]

შემდეგ თუ ისინი თვითნებურ არსებას ერთ-ერთს უწევენ, და
თუ მარცვლებიც აქვთა, მაშინ აქეთვე იქნება მათა შემადგენლო
ნაწილებიც მაკ. ლელო. ალგოლო ამ შემთხვევაში არ იქნება ერთზე
მეტე და არც სხვა ელემენტები იმავე მოძღვრების მიხედვით,
რომლითაც არც სხვა მარცვლები შეიძლება შეიარაღებულნი, არა-

მედ ყოველთვის სხვადასხვა უნდა იყენენ. თუ ეს ასეა, ელემენტების გარდა, სხვა არაფერი არ იარსებებდა. გარდა ამისა, ელემენტები შეუცნობელი იქნებოდნენ, რადგან ისინი ბუნებრივად ზომიდან და განსაზღვრებებიდან. სილოგოზს ვერ მივიღებთ, თუ ვიტყვით, რომ ამა და ამ სამუცხელს უთხრებს ჭამი ორ სურს უფროს, თუ ეს ასე არაა ყველა საჭიროებდა. ვერც მაშინ ვიტყვით, რომ ესა და ეს აღმანიან არის ცხელი, თუ ყველა აღმანი ცხელი არაა, თუ საწყისები ზოგადია, მაშინ ის მითავს შეუცნობელს, რომ ესა და ისა არაა, რომ ესა და ისა არაა. 1087.

[illegible][illegible]

ივეგივობრივსა და რიცხვით ერთს. ამითი საზომიც შეიძლება ყოფი-
ლიყო რიცხვი, ან სხვა რომელიმე კატეგორია

ხოლო ისინი, რომლებიც ერთს აცხადებენ არატოლად, ხოლო
ორიანს, შემდგარს დიდისა და მცირისაგან — განუსაზღვრელად,
უფრო მეტად შორდებიან წარმოდგენისა და შესაძლებელის ფარგ-
ლებს, რადგან ყოველივე ეს უფრო მეტად რიცხვებისა და სიდიდე-
ების მდგომარეობა და შემთხვევითი თვისებებია, ვიდრე სუბატრა-
ქტი, როგორც მეტი და ნაკლები რიცხვისათვის, დიდი და პატარა სი-
დიდისათვის, აგრეთვე ლუწი და კნტი, გლუვი და ხორკლიანი, სწო-
რი და მოღუნული.

ამ შეცდომის გარდა, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ მიმართების
წარმოდგენას ადრევე, სიმცირე და სხვა ამდგავარი, ხოლო მიმართ-
ებზე ყველა დანარჩენ კატეგორიებზე უფრო ნაკლებ არის ბუნება
და აუბატანცია და ის თვისებასა და რაოდენობას მოსდევს. რაოდ-
ენობისათვის მიმართება არის რაღაც მდგომარეობა, როგორც
ვთქვით და არა მატერია, რომელიც განსხვავდება, როგორც, საერ-
ოთ, რაოდენობისაგან, ისე მისი ნაწილებისა და ახეებისაგან.
არაფერი არ იქნებოდა დიდი და პატარა, მეტი და ნაკლები და
საერთოდ, მიმართება. რომ არ ყოფილიყო რაღაც სხვა, რომ-
ელიც არის მეტი და ნაკლები, დიდი და მცირე, ან მიმართება.
იმის საბუთი, რომ მიმართება არაა რაიმე არსებულ და სუბსტან-
ცია, არის ის, რომ ის არც წარმოიშობა, არც ისახება, არც მოძრაობს,
რაოდენობით არ მატულობს და არ კლებულობს, არ იცვლება თეო-
მატიკოდ, არ გადაადგილდება, არ იცვლება არც სუბსტანციალუ-
რად, არ იბადება, არ იბრუნება, ყოველივე ეს არ არსებობს მიმართები-
სათვის.

აგანი მოძრაობის გარეშე შეიძლება გაიზარდოს ან შემცირდეს,
1089B ე. ი. განიცადოს რაოდენობრივი ცვალებადობა. მაგრამ თუკილე-
ბელია, რომ მათ შესაძლებლობაში ჰქონდეს მატერიალ და
არსებაც ხოლო მიმართება არაა სუბატანცია არც შესაძლებლობაში,
არც აინამდვილში.

შესაბამაობა და უფრო მეტად შეუძლებელია, რომ სუბსტან-
ციის ელემენტად და მასზე ადრე არსებული მივიჩნიოთ არსებუ-
ბანცია, რადგან ყველა კატეგორია სუბსტანციის შემდეგია. ამას
გარდა, ელემენტი არ ითქმის იმზე, რის ელემენტებიც ის არის, ხო-
ლო მეტი და ნაკლები, როგორც ცალკეულად, ისე ერთად ითქმის
რაიხებზე, გრძელი და მოკლე — ხაზზე, ფართო და ვიწრო — სიბრ-
ტყვეზე. მაგრამ თუ არსებობს რაიმე სიდიდე, რომლისთვისაც, მაგა-
ლითადა, ორიანი ყოველთვისა „ცოტა“ (მაგრამ თუ ორიანი მისთვის
„ბევრია“, მაშინ „ცოტა“ ერთიანი უნდა ყოფილიყო), მას უნდა

ჰქონოდა „მეტე“, მაგალითად, ათიანი და თუ მისთვის არც ათიანია
„მეტე“, ასეთი უნდა ყოფილიყო ათისი, მაგრამ ამ შემთხვევაში
რიცხვი როგორად იქნებოდა შემდგარი ბევრისა და მცირეაგან,
თუ მასზე ან ორივე ითქმის, ან არც ერთი მათგანი. სინამდვილეში
ეს რიცხვზე მხოლოდ ერთ-ერთი მათგანი ითქმის.

თავი მეთხუთ

საერთოდ, განხილვის მოთხოვნას საკითხი იმის შესახებ, შეიძლე-
ბა, თუ არა მარადიული მოვლენები ელემენტებისაგან შედგებო-
ნენ? ისინი რომ ელემენტებს შეიცავდნენ, მატერიალური იქნე-
ბოდნენ, რადგან უკვე რთული შედგენილობა; საგანი ელემენტ-
ბისაგან შედგება. ამიტომ მარადიულია ი. თუ არა, ამ ელემენტ-
ბისაგან უნდა წარმოიშვას. რომელიც მათ შემადგენლობაში შედიან
ყოველი წარმოშობად კ შესაძლებლობიდან წარმოიშობა. რ.დ
გან შეუფლებილად არაფერი არ წარმოიშობა. შესაძლებელი კი
შეიძლება განხორციელდეს და შეიძლება არა. რიცხვი ან ნებისმი-
ერი მატერიალური საგანი, რამდენადაც მარადიული არ უნდა იყოს
ის, შეიძლება არ არსებობდეს ისევე, როგორც ის, რაც არსებობს
ერთი დღის ან ნებისმიერი რაოდენობის წლების განმავლობაში.
მაშინ ასეთივე იქნებოდა ის. რასაც არა აქვს საზღვარი დროში. მაგ-
რამ არც ეს იქნება მარადიული, თუ მარადიული არაა ის, რაც შეი-
ძლება არ არსებობდეს, როგორც უკვე ვთქვით ამის შესახებ სხვაგან
თუ რაც ახლა ვთქვით, საერთოდ, ჭეშმარიტია, რომ რეალურად არ
არსებობს. რადგან არა მარადიული სუბსტანცია, და ელემენტები კი
სუბსტანციის მატერია არიან, მაშინ მარადიული სუბსტანცია ელ-
ემენტებისაგან არ იქნება შემდგარი.

ზოგი მოაზროვნე განუახლებელ ორანა და ერთს ელემენ-
ტად თვლის, ხოლო არატოლს კი, მისგან გამოშლინად შეუსაბამო-
ბათა გამო, განიერად უარყოფს. ამ უქანასწერს ისინი თავილ-
ბის იცილებზე ამ სიმყვლეების გამო, რაც უთანასწოროს და მიმართების
ელემენტად ქცევას უკლებლად მოსდევს შედეგად. ამ შესუ-
ლებში აგან დამოუკიდებლად იმვე შედეგებამდე მიდიან აუცილ-
ბად, როგორც ისინი, რომლებიც ელემენტბად იქნენ უკლებლად
რიცხვებს, ისე ისინი, რომლებიც იღებენ მათემატიკურ რიცხვებს.
მრავალბა მიზნება და უპირველადი გოვლისა და ელემენტბა მით
ბურბა დაყენებამ გამოიწვია ან ელემენტბისაგან დაბრუნება მით
უქანით. რომ ყოველი არსებული ერთად და არსად იქცეოდა. თუ
არ გადაჭრინდენ და არ დასაყვდენენ პარმენიდის დებულებას იმის
შესახებ, რომ „ვერასოდეს ვერაფერ ვერ გაიზარებს თვალსაზ-“

მათგანი არაა ესა და ეს საგანი და ასეთი ბუნება? აჲ იგივე . !
ნელა, როგორც იმია გვლევია, თუ როგორ არსებობს არა ერთი, არამედ მრავალი სუბსტანცია სიმამდილოში? თუ საგანი და რაოდენობა ერთი და იგივე არაა, არ გქონებულა, თუ როგორ და რატომ არის არსებული მრავალი, არამედ თუ რატომ არაა სიმრავლე მრავალი, რადგან ყველა რიცხვი და ერთიანიც რაღაც უაღრესობაა, ვაძინატეს, თუ ეს არაა საზომი და რაოდენობის მიხედვით დღუნა გვარებელი. თუ სხვადასხვა რაოდენობა და ადამი. ვერ ვიტყვით, თუ იმგან არა წარმოშობილი რამეც საგანი და აიძრავლე. თუ ერთი და იგივეა, მაშინ აჲ მრავალი წინააღმდეგობა შეგხედება 1090ა
რიცხვები! შესწავლა დროა იბადება ეჭვი იმის შესახებ, თუ აიღან მეოღეთ რწმენა იმია, რომ იმინი არსებობენ? იღუებია მომხრეი რიცხვებს საგანთა მიწეზად აცხადებენ. თუ თვითელი რიცხვი რაღაც იღუა, მაშინ იღუა: როგორაა ახეუბია არაებობი: მიზენი? ის ხომ მათი სუბსტანცია ვინც ამ გზის მისდღეს, ზედგეს რა სიძნელეებს, რაც იღუებთ დაშვებს ახლეს თან, ამის გამო არ უშეგბს იღუალო რიცხვებს, არამედ მხოლოდ მათემატიკურა, მაგრამ, როგორც დავუჯრით მათ, რომ ადუთი რიცხვები არსებობენ და რა სარგებლობა მოაქვთ მათ მოგლუნებისათვის. ვინც ამით არსებობას იმტყიცებს, არაფერს არ ამბობს, იმის გარდა, რომ ისინი რაღაც დამოუკიდებელი არსებები არიან, მაგრამ არ ჩანს, რომ ისინი სიზნებუბი იყვნენ რიცხვებია შესახებ თქმული ყველა ღებულბა, როგორც უმჯე ვთქვით, ძალაში ჩნება შეგრიანბალი მოგლუნებისათვისაც.

მეოთხე მისახე

ისინი, რომლებიც იღუებს რიცხვებად თვლიან, თვითელ მათგანს, უსტაქციის გზით აუენებენ სიმრავლას გვერდით და ცდილობენ განსაზღვრონ, თუ რაა ის. მაგრამ რადგან ეს არც აუცილებელია და არც შეაძლებელი. ამიტომ არც ია უნდა ეთქვას, რომ რიცხვები არსებობენ. პითაგორელები კი ხედავდნენ რა, რომ რიცხვთა მრავალი თვისება ახსიათებთ გრიზობად ახეულბებს, აუენბა რიცხვებად აქუენდნენ, მაგრამ რიცხვებს არ თვლიდნენ აუენბიბან და დამოუკიდებლად, არამედ საგნად. რიცხვები-აგან წარმოშობილად რატომ? — ამიტომ, რომ რიცხვთა თვისებები ახსიათებს, როგორც მეტაქალურ პარაონია. ის ეიურ მოვლუნებსა და მრავალ სხვას. ისინი კი, რომლებიც მხოლოდ მათემატიკურ რიცხვებს უშეგბენ, ამ პიპოთეზიდან არაფერიათ დასკვნა არ გამოსავით, არამედ ამბობენ, რომ მათი შემეცნება შეუძლებელია.

ჩვენ კი ეს შესაძლებლად მიგვჩინია, როგორც აღრევე გქონით. ცხადია აგრეთვე ისიც, რომ მათემატიკური რიცხვები დამოუკიდებელნი არ არიან, რადგან დამოუკიდებელნი რომ ყოფილიყვნენ, მათი თვისებები სხეულებს აღარ ექნებოდათ.

პითაგორელებს ასეთი დანაშაული არ მიუფიქთ. მაგრამ რადგან ისინი რიცხვებისაგან ფიზიკურ სხეულებაა ჰქნინან, და იმისაგან, რასაც არა აქვს სიმომე, ან სიმძლუვე, სიმძიმისა და სიმსუბუქის მქონეს, ამ შემთხვევაში იმინი სხვა ცასა და სხეულბებზე ლაპარაკობენ და არა შეგრიანბაღზე. ხოლო ისინი, რომლებიც რიცხვებს დამოუკიდებლად თვლიან იმის გამო, რომ აქსიომებს არა აქვთ მნიშვნელობა შეგრიანბადი საგნებისათვის, ჰეშმარიტებას ამბობენ, ჩვენ სულს სიამოვნებს კიდელ ის, რომ რიცხვები დამოუკიდებლად არსებობდნენ. ასევე მათემატიკური სიდიდეების მიმართაც ცხადია, რომ მოწინააღმდეგენი სიწინააღმდეგო თვალსაზრისზე დგანან. ასეთი თვალსაზრისის მქონეთ ახლანან წამოტყრილი დამბრკოლებად იმის შესახებ, თუ რატომ ახსიათებთ მათი თვისებები შეგრიანბად საგნებს, როდესაც ისინი შეგრიანბად საგნებში არა-აიღუა არ არსებობენ, ადვილად უნდა გიდაჭარან.

არაინ იადუთი მოაზროვნენიც, რომლებიც ფიქრობენ, რომ წერტილი არის საზღვარი და კიდელ ხაზისა, ხაზი — სიბრტყისა, ამბრტყე — სხეულისა და რომ ეს ბუნება მათ აუცილებლად ახსიათებთ სა-მერია ამ თვალსაზრისის განხილვა. ხომ არაა ისიც ძალიან მერე-ვევი? რადგან სუბსტანციები კი არ არიან კიდელში, არამედ, უშირეესდ კოვლისა, საზღვრები. რახან სიამრტლს და საერთოდ, მომართობს რამეი აზღუარსი აქვს, მაშინ ისიც რაღაც საგანი და სუბსტანცია უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ეს უაზრობაა, რადგან ეს რომ ასე ყოფილიყო, მაშინ ყველა ისინი რამეი გარეყვული შეგრიანბადი საგნები იქნებოდნენ. მსკელობა კი სწორედ იმა ხეზობად, თუ რატომ არიან ისინი დამოუკიდებელნი.

ამის გარდა, გამოსავლევია, რომ ხომ არაა ძალიან მერყევი თვალსაზრისი, როგორც ყველა რიცხვების, ისე მათემატიკური რიცხვების შესახებ, რაც წინამორბედ მსკელობასთან არავითარ კავშირში არაა, რადგან რომ არ ყოფილიყო რიცხვები, სიდიდეები მაინც იარსებებდნენ, იმათთვის, რომლებიც მხოლოდ მათემატიკურ სიდიდეებს უშეგბდნენ. და ესენი რომ არ ყოფილიყვნენ, სულ და შეგრიანბადი ახეულბები მაინც იარსებებდნენ; მაგრამ არ ჩანს, რომ ბუნება იყოს მოვლენათა შემთხვევითი გროვა, როგორც რაღაც უფარგისი ტრაგედია. ხოლო ისინი, რომლებიც იღუებს უშეგბენ, მხედველობიდან რჩებთან ის, თუ რომელი იღუები არაებობენ, როგორც არსებობენ, ან როგორც უკავშირდებათ ისინი სუბსტანცი-

ებს? თუმცა სიდიდეება ისინი აწარმოებენ მატერიალად და რიც-
ვებიდან, ორიანიდან — ხიგრძეს, სამიანიდან — აბრტყეს, ოთხიანი-
დან — სტეულს და ასე შემდეგ, მაგრამ ამის მნიშვნელობა არა აქვს
მთავარია გაიარევა, თუ როგორ არსებობენ ისინი, ან რაა შევლია
საგნებს? სინამდვილეში ესენი ისევე, როგორც მათემატიკურ
რიცხვები, არანაირად არ შევლიან სუბსტანციებს. მათ შესაძ-
ლად რაიმე თვალსაზრისი შეიძლება გვეჩინდეს, თუ ვინმე არ ააშორ-
რავდება მათემატიკურ მოვლენებს და თავისებურ შეხედულებ-
ას გამოიშვებება. მით უმეტეს, რომ ძნელი არაა ნებისმიერ
პიროვნებას გადვლენა და განვითარება. ისინი კი, რომლებიც მათე-
მატიკური რიცხვები იღებდნენ გაოგნებულად იმწარმოებინ
სცდებიან პირველი რიცხვება აორზმებენ, მეორე კი რიცხვებს
დი იღებენ იგივედ. მაგრამ არ ამბობენ, და ვერც იტყვიან, თუ
როგორ არსებობა, ან რისგან წარმოსდგება მათემატიკური რიცხ-
ვები ისინი მათ ათავსებენ იდეალურად და გრძნობად მოვლენებში
შორის თუ იდელებში, მათი-აზრით, არის წარმოშობილი დიდიაა და
მცირესაგან, მაშინ აიღიდე ანა დიდისა და მცირესაგან იქნება
მაგრამ თუ სხვა ვინმე ჰკითხავს მათ, ისინი პაუზობენ, რომ ელე-
მენტები ბევრია. და თუ თავიდან მოვლენას ერთი ააწესის აქვს
მაშინ ყველა ამით აერთო ექნებათ ერთი. მაშინ აკვლევია, თ-
ამირავლუ როგორ არის ერთი. ამევე იტყა, მათი აზრით, შეუძლ-
ბელია, რომ რიცხვი წარმოშობილი იყო სხვანაირად, თუ
ერთისა და განუაზღვრელი ორიანისაგან. მაგრამ ყოველივე ეს
უაზრობაა და უწარმოებელია, როგორც თავის თავს, ისე ლოგიკის
ვგუდაფერის ეს პავეს სინამდვილეს რჩელ აიტყვა: გრავლო სიტყ-
ვისთეფი, როგორც აიტყა მონებისა, რომლებიც არაფერს ვინეგ
რულს არ ამბობენ. როგორც ჩანს, ის ელემენტები, როგორიცაა
დიდი და მცირე, იაე ყვირიან, თითქმის ყველა მიათრევენ
რადგან შეუძლებელია ვინმეს რიცხვები უწარმოებინა სხვანაირად
თუ არა ერთთა გაორმაგების გზით.

უაზრობაა აგრეთვე მარადიულობის დაქვემდებარება წარმო-
შობის პროცესისადმი. განსაკუთრებით კი ეს შეუძლებელია ერთი-
სათვის. არაფერი არაა საუყვანო იმამბე, უშეგენ თუ არა პითა-
გორელეი წარმოშობის. ცხადია, რომ ისინი ატყიცებენ, რა-
ერთი არის შედგენილი ან სიმრტყეებისაგან, ან ზედაპირისაგან, ან
თესლიაგან, ან იმისაგან, რის თქმად მათ უფირდით და რაც განუ-
საზღვრელს უაზრობებს, თუმცა შემთავრდული საზღვრებით
მაგრამ როდესაც მათ სურთ სამყაროს ბუნებრივ წარმოშობაზე ლა-
პარაცი, მართებდნენ იქნებოდა, შეგვესწავლა მათი შეხედულებანი.

ამჟამად კი მათთვის თავი დაგვეტევა, რადგან საწყისებს უძრავ
მოვლენებში ვეძებთ და ასეთი რიცხვების საწყისების კვლევა და-
გვირდებია.

თ ა ვ ი მ ე რ თ ხ ბ

არაფინ არ ლაპარაკობს კენტი რიცხვების წარმოშობაზე. ლაპ-
არაკობენ ლუწის წარმოშობაზე. ისინი პირველ ლუწს აწარმოებენ
არატოლიდან, მაგრამ გათანასწოებული დიდისა და მცირისაგან,
რომელნიც გათანაბრებამდე უტოლონი იყვნენ. ისინი რომ ყოველ-
თვის ტოლი ყოფილიყვნენ, წინასწარ არათანასწორნი ვერ იქნებოდ-
ნენ, რადგან მარადიულს წინ არაფერი არ უსწრებს. ამრიგად,
ცხადია, რომ არ შეიძლება იმის განვტრება, თუ რატომ უშეგებენ
ისინი რიცხვების წარმოშობას.

სიმძელე შეიძლება შეზღუდეს იმისად, ვინც გადაჭრა კითხვა
იმის შესახებ, თუ როგორ არსებობენ სიკეთისა და მშვენიერების
საწყისები და ელემენტები. ეს კითხვა ტყება იმას, რომ დამოუკი-
დებლად არსებული სიკეთე და უკეთესი ისეთია, რაც ჩვენ გვიჩ-
ოდაა გვეთქვა, თუ ისინი გვიან წარმოიშვნენ თეოლოგიის გარდა,
როგორც ჩანს, ამავე შეხედულების მატარებელი არაა ზოგადი
თამამდროვე მოაზროვნებიც, რომლებიც ამას კი არ ამბობენ, არა-
მედ არსებულის ბუნებას კვლევისას წინ წასულნი, ავლენენ სიკეთისა
და მშვენიერებას ბუნებას. ამას ისინი სხადიან სიბრტხილის გამო
კუშმარტი სიმძნელების წინაშე, რაც მათ მსჯელობას ისევე
მისდევს შედეგად, როგორც იმით მსჯელობას, რომლებიც ერთ
საწყისს უშეგებენ. სიმძელე იმაში კი არ მდგომარეობს, რომ ისინი
საწყისად სიკეთეს სიფლიან, არამედ იმაში, რომ ერთადერთ
საწყისად მიაჩნიათ რა ერთი, რიცხვს მისგან აწარმოებენ. ასევე
იქცევიან ჭელი პოეტები, რომლებიც მეფობასა და ბატონობას
აუთუნებენ არა პირველთ, როგორიცაა ლამე, ცა, ქაოსი და ოცენი,
არამედ ზეგის. ამათგან ზოგნი საწყისებს ცვალებადობის გამო
შემთხვევითად სთვლიან; ისინი არეულად მსჯელობენ და არა მითი-
ური ფორმით, როგორც მაგალითად, ფერეკიდე და ზოგიერთი
სხვა, რომლებიც პირველად წარმოშობილად საუკეთესოს სთვლიან
მაგები და მოგვინო ბრძენნი, მაგალითად, ემპედოკლე და ანაქსა-
გორა, პირველი მეფობობას აცხადებს ელემენტალ, მეორე კი
გონების, ხოლო ისინი, რომლებიც სუბსტანციას ეძრავად სთვლი-
ან, ამბობენ, რომ თავისთავადი ერთი არის თავისთავადი სიკეთე და
სუბსტანციალობას უფრო მტრად მას აუთუნებენ.

თუმცა ეს არ უნდა მომხდარიყო, რადგან შტრობა არ უპირისპირდება ნარევს.

მათ სრულებით არ განსაზღვრეს არც ის, თუ როგორ არის რიცხვები, როგორც აზღერები, სუბსტანციები და არსებათა აქყისები, ან წერტილები სიდიდეების საწყისები. მაგალითად, როგორც ევკლიდეს განსაზღვრა რიცხვები, მიაქვთვანა რა ერთი აღმომწერი მერვე ცხენს, სხეულები კი რიცხვები დაიყვანეს სამკუთხედ და ოთხკუთხედ ფორმებზე. ევკლიდეს კი კენჭები დაამსგავსა მცენარეთა ფორმებს. თუ მსგელობა არის რიცხვთა სიმრავლე, ასევე აღმომწერი და ყოველი სხვა დანარჩენი, მაშინ თვისებები, როგორიცაა თეთრი, ტბილი და თბილი, როგორღა იქნებოდნენ რიცხვები?

ცხადია, რომ რიცხვები არ არიან არც არსებები და არც ფორმები, რადგან არსება არის ნაწილთა მომართება, რიცხვი — მატერია, როგორც რიცხვების ან ნონჩხის რიცხვი არაა მთლიანად — ცეცხლის, ორი კი — შიშის. რიცხვი, როგორც არც უნდა იყოს ის, არის რაიმე რიცხვი, ან ცეცხლის, ან შიშის, ან ერთის, მაგრამ რა იმე სუბსტანცია არის მიმართება რამენაირი შერევის გამო. ის არაა რაიმე რიცხვი, არამედ სხეულებრივი, ან სხვა რაიმე ნარევი. რიცხობრივი მიმართება არც ზოგადი რიცხვებისა და არც ერთობილებისაგან შემდგარი რიცხვის მიზეზად ქცევაა საბოლოო, რადგან რიცხვი არაა არც მატერია, არც აზრი, არც საგნების სახე და არც მთლიანობა.

თეორემა 1

სიძნელე მდგომარეობს აგრეთვე იმაში, თუ როგორ წარმოიშობება კეთილდღეობა იმ ნარევისაგან, რომელიც რიცხვებშია გამოხატული, იქნება ის ადვილად თვალად თუ კენჭი რიცხვი. სრულბობა იცავს არაა უფრო მეტად სასარგებლო ის თაღუბანები, რომელსაც შეეძრევთ პროპორციით ან სხვა. უფრო მეტად საარგებლო იქნება, თუ მის გათვლების დროს არავითარ პროპორციას არ მოვლინავთ, ვიდრე რომ ის იყოს რიცხვში გამოხატული და იყოს შეუერეველი. გარდა ამისა, ის პროპორცია, რაც ნარევშია, არის რიცხვთა მიმართების შედეგი და არაა თვით რიცხვებში, მაგალითად, ორის სამთან მიმართების და არა ორი სამზე გამრავლები. უკვე იგი. იგივე გვარია უნდა ჰქონდეს გამრავლებებისა. ასე რომ, 1-ით უნდა გაიზომა $1 \times 2 \times 3$, ხოლო 4-ით — $4 \times 5 \times 6$. ასევე ყოველი $171a$ სხვა მაგრამ კი ილი არაა $2 \times 5 \times 2 \times 6$ და წესილი არაა. სამი

თუ აუცილებელია, რომ ყოველივე რიცხვს უკავშირდებოდეს,

აქედან აუცილებლად მივიღებთ მრავალ ანალოგიურ შედეგს და ერთი და იგივე რიცხვი შეიძლება აღმოჩნდეს, როგორც ამ, ისე ახვა საგნებში. ამრიგად, გარკვეულია, რომ რიცხვია მიზეზი და ამიტომ არსებობენ საგნები, თუ არა? მაგალითად, რაღაც რიცხვია შხის ტრიალი, ასევე მთვარე, ან თვითველი ცხოველის არსებობა და ზრდა? რა უშლის ხელს იმას, რომ რიცხვი ზოგან იყოს სამკუთხედი, ზოგან ოთხკუთხედი, ზოგან კუბი და ორმაგი? ამას ახადვარი არ უშლის ხელს და ამიტომ აუცილებელია ამ სფეროში ვიტრიალოთ. თუ ყოველივე რიცხვს უკავშირდება, მაშინ შესაძლებელია, რომ განსხვავებულ რიცხვებისაგან იყოს და თუ საგნებს შემთხვევით ერთი და იგივე რიცხვი უკავშირდება, ისინი ერთი და იგივე უნდა იყვნენ, როგორც მზე და მთვარე. მაგრამ რატომ უნდა იყვნენ იგივე? მაგალითად, სმოვან ბეგრათა რიცხვი შეიძლება, შეიძლება სიმა შეადგენს პარმონიას, შეიძლება თანავარსკვლავედ პლეიადას ვარსკვლავთა რიცხვი, შეიძლება წლისანი იცვლიან კიბულს (თუმცა მხოლოდ ზოგნი, ზოგნი კი არა), თუმცა წინააღმდეგ იმისთვის, რომ შეიძლება რიცხვებს აქვთ ასეთი ბუნება და ამიტომ უნდა იყოს შეიძლება ბელად-რიცხვი და თანავარსკვლავედ პლეიადას ვარსკვლავთა რიცხვი? თუ შევალდნი შეიძლება იმიტომ იყვნენ, რომ შეიძლება იყო კარი, ან სხვა რაიმე მიზეზის გამო?

ჩვენი აზრით, დიდი დათვის თანავარსკვლავედის ვარსკვლავთა რიცხვი თორმეტი, რიცხვი ფიქრობენ, რომ მებრეია და რადგან 7 და 2 პარმონიულად არიან ერთმანეთთან შეკავშირებული და მათი რიცხვი სამია, ამიტომ პარმონიის რიცხვიც სამია. იმათ სრულბობა არ აფიქრებთ ის, რომ პარმონიას ათსავიერი შეიძლება იყოს (მართლაც, შეიძლება 6-ს და 2-ს ერთი ნიშანი ჰქონდეთ). თუ შემოიმოტანილო ბეგრები ორმაგი არიან, ამას მიზეზი ისაა, რომ ადვილია სამი, სადაც თვითველი ამ ბეგრავანნი შეიძლება სიგმას დაუკავშირდეს. მხოლოდ ამის გამო არიან ისინი სამი და არა იმიტომ, რომ სიმთვინის რიცხვი სამია. სიმთვინის რიცხვი მრავალგვარია, მაგრამ აქ ეს შეუძლებელია. ეს მოაზროვნენ ისევე, როგორც პომპროსის ძეგლი მიმდევრები; მცირე მსგავსებას კი ხედავენ, მაგრამ ვერ აჩვენებენ დიდს. მაგალითად, სიმების ნაწილი არის 9, ნაწილი კი — 8, ზუტად ასევე ლეგსშიც 17 მარცვალა, მარჯვნივ — 9, მარცვნივ — 8. ასევე ახანშიც მანძილი 4-დან 4-მდე და სალაშქროში მანძილი ყველაზე დაბალი ნოტიდან ყველაზე მაღალმდე ეტოლება მთელი ცის პარმონიისა. ამის არც დანახვა, არც აღმოჩენა და არც შემჩენვა არაა ძველი, არც შედმივ და არც წარმავალ მოვლენებში. მაგრამ როგორც რიცხვების ნაწიები ბუნება, ისე მათი მოპარდაობი მხარე

მაქ სიტყვა „მოვლენა“ ჩვენს მიერ შეტანილია მხოლოდ ტექსტის წაკითხვის დროს.

5. Πάρις, Μολόωσις, Σοφιστής Κορινθίου Μεγαρέως.

ბ. შამაგაძის სახელობა

7. არისტოტელე იქვე გულისხმობს ზოგად ადამიანს, კონკრეტული ადამიანის არსებას, ადამიანობას.

8. პლატონი ხელოვნების მიზნად აცხადებდა სარგებლობას. არისტოტელე კი ბიძივეთ, როგორც ვხედავთ, უარყოფდა ხელოვნების პრაქტიკულ დანიშნულებას და მას თვითონადაც აცხადებდა, და სწორედ ეს მიჰყვანდა მას ხელოვნების უშიშროებაზე ცოდნის სხვა დარგებთან შედარებით.

10. კუბიტყის ზენიშვნის მიხედვით — იმ იდგომებში.

წიგნის მე-3-ა-7 თავები. ამ რეპროდუქციებზეა ჩამოკრებილი უთიკის V

[illegible]

တစ်ခုခုကို မိမိကုန်သည်

საქართველოს სსრ-ის საგარეო ურთიერთობათა მინისტრის განცხადებით, საბჭოთა კავშირის მიერ საქართველოს საზღვრების დარღვევა და მისი ტერიტორიის დაპყრობის მცდელობები, რომელიც დაკავშირებულია საქართველოს საზღვრების დარღვევასთან, არის დამაშინებელი. საქართველოს საგარეო ურთიერთობათა მინისტრის განცხადებით, საბჭოთა კავშირის მიერ საქართველოს საზღვრების დარღვევა და მისი ტერიტორიის დაპყრობის მცდელობები, რომელიც დაკავშირებულია საქართველოს საზღვრების დარღვევასთან, არის დამაშინებელი.

[illegible][illegible]

3. *τὰ μάλιστα καθόλου*, რაც ჩვენ ვაღმოვეჩინეთ სიტყვით „უზოგადესი“, ეფუძნება ვადმოქმედებულ „უზოგადესი საწყისი“, მაგრამ ტექსტში ამ ადგილას არტბან.

4. დედანში ძიებენ სიტყვა-სიტყვით „მომღერლები“. ძველ საბერძნეთში ღვთაებების მიხედვით იყვნენ ერთსა და იმავედ ღრთს და თავისი შემოქმედების

296

က ခ နှစ် ခု နှစ် ခု

მეოცნებებს ეყოთ აქვეანს, რადგანაც, სურათი მათი მხრებზეა. ამიტომ პირველად მიზნებზეა დაგვიანდა შესწავლა. მეოცნებე შეიძლება იყოს სუბტრეკერი, ან პირდაპირი სუბტრეკერი, მაშინ, ანუ სუბტრეკერი, ან, რა ვალო სადგან არსებობს. პირველ ფაქტორებს ეს ეფუძნება სწავლის სიღრმადი მიმართულების სტრატეგია სტაბილური თაღის წყაღი, ანალოგიურად ზეგნად, ჰერარქიული — ცენტრული, ეპიკურული, რთული ელემენტური, ანალოგიურად ზეგნად. მაგალითი მათი გამოყენებად აღიარა ის, თუ რა წარმოადგენს სუბტრეკერული მიმართულების, რაც მათი მიმართულების აუქსიუსისაა.

1. თუ **სტრუქტურული** სტრატეგია — ადგილი მიმართულების ცენტრად, მაგალითი და ნაწილი უზრუნველყოფს ცენტრში მიმართულების, რაც ამავდროულად სწავლის ადგილზე და ანალოგიურად სწავლის ადგილზე, ანალოგიურად ადგილზე.

2. **მკვლევარს**, ოქანე ცისა და შიშის შვილი, წყლის ღრუბრებთან გამგებელი.

3. **თქმის, ტყუილის, წყლის ღვთაებათა გამგებელი.**

4. **Σαύρα, სტეჟი, მთაფირი მღინარე მიწის ქვეშა სამეფოში.**

5. ქართვი, ჰაზონი, გერეკლეს თანამედროვე ფილოსოფოსი, რომელაც არისტოტელე აქ აკრიტიკებს, თავიანთ მოთფლმხედველობით მატერიალისტი იყო, იბრძოდა კმერთებზე რწმენის წინააღმდეგ.

დ. კუბიკის თარგმანის მიხედვით, აქ თანაქოს მთელი ბუნების უძრავობა მტკიცდება. ჩვენი აზრით, აქ ნაგულიანშეგია „ეროის“ ბუნებია უძრავობა.

တစ်ခုခုကို မိမိကတစ်ခု

ბარჰინდე სწავლ თუ დიდ სივარდის, მჭიდრო ქაქის ემეჰოლეკ-
მეგრობის დ მჭრობის. მეგრობ ამაქსავრია ჰეიბო ან იყენებდ მეგრობობის,
ჩოგოვრ სწავის. ემეჰოლეკუან ამ მეგრობობა ზშიად მართებდ და მჭრობა
აყვებოდ. ბარჰივლ ზა შირიბობა სწავილ დწირებობს. მუთონი თოზ
შეგრობილ სწავისჲ, თუდე იყენებდ ზათ ან ჰეიბო თოზს, ანამედ
თოვრ თოზ. ლევიკემ დ დოვოვრებოქ აჸაყიბებდ დასასტესეს სესე დ ცარ-
ბო, ზოლო მორბობის სავთის, სტების მავადე, ჟურადღებუდ დარკუ.

1. გოლევი და კუთარკი ამ ადგილის თარგმნაინ ისე, თითქმის ემპედოკლეს კიდევ
ორი სხვა საწყისი შეგოტანის. აინადვლეში ეი ექი ლაპარაკი მხოლოდ იმაზე,
რომ ემპედოკლემ მტრებსა აცეცა არა მარტო მოძრაობის, არამედ განსხვავებისა
და დამატებითი მუხის საწყობად.

ଆବୃତ୍ତି ବିକ୍ରୟ

ბორჯელად პიოტივერებად მოქცეულ. ხელა მთაბერტესა და წინ წაქაწეს ის. მათა ჩიბებუნა აჭივოს მთელა სამყაროსა ელმუნებუნად: რადგან ისინი რაიკებუნა სამყაროს მსხვეს მთელუნება ხედადუნენ. და თუ სადმე რაიკებუნად განსაზღვრულს ნახადუნენ, ცოდნადუნენ ისიც შეუთხისმართოს თავის სიტყვამათა. აღმკროს აროტორული კო სამყაროს ელმუნებუნად და მისი სიტყვას თუღლად, სულათ ელმუნებუნის სახით. თუმცა მათთან ელმუნებუნად და მისი სიტყვებუნა წყვილად იფუნენ რა განსაზღვრულად. მათ ელმე გარესსაზღვრულად. ესეისაგან და შეუზგედ კი ბარმუნელ სამყაროს საწყაზუნად ერთი თოღლუნენ. ბარმუნელ კი მთიანუნად რა ერთა არსებუნულად, არათის უაღრუნად.

1, 2. რის უაზრობაა, რაც მრავლობითი რიცხვით გენეტიკურია, ჩვენ გაუმოვრებით ტერმინით „მათემატიკური მეცნიერებანი“, წინააღმდეგ გოლგის

3. იგულისხმება, რომ ნაერთი მარტოვან და გაღაუშუწეგბდლან შედარებით გეთიწ წინამორბობასა

4. ნაუღლსმეგია ყველა ზემოდასახელებული მოზაროვნე. არისტოტელე აქოე და სანებოლო, მათელ მებტდენიზაქი¹ აგრატეებს თავის წინამორბედელ მოზარობის უფლებებლადობის გარე.

5. **და პარეი და რე თყანქერძი** ათვისებები და მდგომარეობანი². არისტოტელე მათ შორის განსხვავებას ზედადეა მებტ-ნაღლებ სიმეარბი. მას თვისებები გაცლებით შეიზად მინაგად მდგომარეობათთან შედარებით. მდგომარეობის გან-მარება და გამარება იქვეს შედგადეა გუადსადს თვისებებში.

6. **დას უპრ მდოთს მანქა დოი დას უდოთსად** ზოლცეცა და კნობიკეც ამ ად-გლსა თარგმნიან: არაუ მარდება, ის ტყაშმარდება კიდევ³. მაგრამ ასეთი თარგ-მნის შენობეგანა გუარკვეულია, თუ რა მინამა არისტოტელეს დავაშმარებასა და დშორების უნარის შქმინდ—თვისებები, თუ აუბნატეცები. მაშინ, როდესაც არისტოტელე გარკვეული ამბობს, რომ ასეთი უნარი მხოლოდ აუბნატენიათა შენობ-ლება ჰქონდეს, წინააღმდეგ თვისებებისა, რომელნიც არასოდეს არ აბიან დამოუ-კიდებელი და ყოველთვის აუბნატენიანან არიან⁴ დაკავშირებული. ამიტომ ეს ადგომი ჩვენ ავ გუდმარტევი⁵ შეგავშრება და დშორება მხოლოდ მათ შედო-ლიათ⁶. გ. ი. სუბსტანციებს და არა თვისებებს.

7. ანასკაოთი.

8. **დას ფუთიბტრავი** (სიტყვიან აქმბიც), ნიშნავს მუწენისმეტყველ და არა ფორმოლოგებს თინამდებროვე გაგებით

9. ციური მოვლენები და არა მისა დასტებელი მოვლენები, როგორც ამას ზოლცე თარგმნის (was jenseits des Seindes), წინა ფორმა მითითებს სწორედ იმზეს, რომ ავ მაქალბნე ეხება ატარიზმბელი მოვლენებს. სიტყვა **დას ბრავი** ნიშნავს იმას, რომ ავ საქმე ეხება არა არსებულ მისა და მდებარე მოვლენებთან, არამედ არსებულს. ერთ-ერთი სახეობათან, რომელიც მისა და მდებარეობს (**და დას მდებარე**) და არა სივრცის და დროის გარეშე.

10. მითაგორელების მებტ შერჩეული აქყვისებდან, გ. ი. რიცხვებიდან.

თ ა ვ ი მ ე ტ ა რ

აგრატეებს მოძღვრებას იღებენ ამ შეუაბამო შედეგების ჩვენებათ, რაც იღებები დამეებას, განსაზღვრებით მათი აანგბისაგან დაიცოებულ დამეებათ მოს-დეს; იღებენ მოძღვრების მომზრევერ გარკვევის თუ რაი ნიშნავს სიტყვა „აბო-არბი⁷“. სავარაო, რაი იღებება და საკნებას დამოკიდებულების სკოთი გუდმ-კეველი დარჩათ. აბანალენ სიმეარბიანან არის დავაშმარებული იდეა-რიცხე-ების დშეება. სავარაო, აბა სწორი უფედგად საწყისი ელემენტების ელცეა, რადგან ამ ელემენტებზე წინ არაფერი არ გუცოდნობებოდა. ასევე ყოველივეს შემსწავლელი მეცნიერების დშეებათ შემთხვევითა ანაფერი არ უნდ გეცოდნო-ლა, რადგან ამ მეცნიერებზე წინ არაფერი არ გეცოდნობებოდა, მაშინ, როდესაც შესწავლა იწყება ყოველივეს იბეგმეტა მალაიან ან ნაწილობრივი წინამწარი ცო-ნის საფუძველზე⁸.

1. დედამი შესატყვისი ზნა პირველი პირის მგალობლან რიცხში არის მოცემული, რაი იმას ნიშნავს, რომ იღებენ მოძღვრებას, რომელსაც არისტოტელე აგრატელსა, მისთვის გარეშე და უცხო კი არ იყო, არამედ მხოლოდელი და თი-თქმის მისივე. არისტოტელე „მებტდენიზაქი“ დწერის პებრბელში იღებენ მოძ-ღვრების მამდვარეი იყო. და აგრატეებს რა ამ მოძღვრებას, მიზნად ისახავდა მისი სუბტი მზარების დაძლევის.

300

2. **დას დაძღვრება** ზოლცე-თარგმნი და ეკუმოს-თარგმნი თარგმნილია უარყოფითი მსგალობების მნიშვნელობით. ეს თარგმნი არაა მკლარი, მაგრამ ავირბობს ად-ნინშელი ტერმინის მნიშვნის. არისტოტელე ავ გუდმოსკემა პლატონის იღებებზე მოძღვრებიდან გამომდინარე შედეგს უარყოფითი იღებები არააბობის შესახებ. ეს კი წინააღმდეგობა იყო იღებებზე მოძღვრებაში, რომელიც მხოლოდ დადები-თის მივლენებათ იღებები უნდა არ ეხებულყო. არისტოტელეს ეს. არგუმენტი გვაგზო-ნებს დიალოგ „პარმენიდესში“ პარმენიდეს მებტ წამოყენებულ არგუმენტს უარ-ყოფითი იღებები შესახებ, რაც ანებს სიკრებას და მისის ფობას მატონის მოძღვრებათ „პარმენიდესში“ პლატონის მზნაი და „მებტდენი ზოი“ არისტო-ტელეს მზნაი გრათი და იგვეცა, ამ კონტრადიქციამ გამოა ელსოა დაბნა⁹.

3. რა აბი ინტერპრეტაციით, ყველა შემთხვევითი არგუმენტი მოქმედის იმას, რომ არისტოტელეს გაგებით, პლატონის იღებები მხოლოდ ფორმალურ-ლო-გურკი პირიებები იყო და მათელ მოძღვრო მებტდენი პარმენიდეს არისტოტელეს გა-არგუმენტი, რაც მათელ მოძღვრო მებტდენი ავლეს არისტოტელეს მებტ პლატონის იღებების ონტოლოგიურ პრინციპებელ და არა მარტო ფორმალურ-ლო გაცურ პრინციპებელ გაგების.

4. ეს არგუმენტი უღრავად გავრცელებული იყო პლატონის აკადემიამ და გულისხმობდა, რომ მამვე პრინციპით, რა პრინციპად სავარაო იდეა მზავალია საგნისათვის, უნდა არსებულყო აგრეთვე, ერთი მხრივ, საგნათა და, მე-ორე მხრივ, იდეათა სავარაო იდეა და ეს პრინციპი დაუსრულებლად გრძელდო-ბოდა.

5. არისტოტელე ავ გუდმოსკემა იღებებზე მოძღვრების მომზრებათ ძირველ თეზისს, საიდანაც იბიანი ამოდიდნენ და რომლის მიხედვით, უნდა არსებულყო მხოლოდ სუბსტანციითი იღებები. მაგრამ ამ შედეგების მახედვით, რაც ამ მოძღვ-რებიდან გამომდინარეობდა, იტ-ოლებელ დებოდა მზავალი სხვა მოვლენის და არა მარტო სუბსტანციითი იღებების დამეება.

6. ნათქვამია მუუ-ამბი, ათათინამილდური შედეგები თეალაზარობით.

7. არისტოტელე ავ იძლევა იღებებზე მოძღვრების გაგნისათვის უღრავად მნიშვნელოვან თეალაზარობას, რომ იქნდა არსებობდნენ მხოლოდ აუბნატენიითი იღებები და თვით იდეებიც აუბნატენიებზე უნდა იყვნენ. ეს თეალაზარობი უღრავ-სად მნიშვნელოვანია როგორც მებტდენი სკოლის, ასევე პლატონის იდე პებტკატონის თეალაზარობის უარყოფელი; რომელიც მახედვით, პლატონის იდე-ებს მხოლოდ ლოგიკური პრინციპების ღრუბელზეა ჰქონდეს.

8. **გუადმარბევი** ზოლცე-თარგმნი გადმარბეულია ტერმინით „აბორბის“, რაც პლატონის იდეებს ფორმალურ პრინციპებად წარმოადგენდა. მაგრამ აქ ლა-პარება არა მარტო საგნების გადმარბეებზე მხოლოდ, არამედ იდეების მიხედვით მათი შემოქმედებაზე.

9. საულისმეგია ოკსეკტია მიადიდებოდა და სუნების წარმეებოდა, რაც არისტოტელეს აზრით, მათ შორის საგნების განსხვავებას არ ჰქმნის იმისათვის, რომ იდეები საგნათა მიხედვად მადვილოთ.

10. **დას მადმე** — მისაგები, ნიშნავს, როგორც ელსი, ასე უნდა-ჩველ დაუ-წინებებელ შემადგენელ ელემენტებს. ამ შემთხვევებში მას ეს უნდა-ჩველ მნიშ-ვნელობა აქვს.

11. **დას მადმე** ს ლეა ა-გვრა. როგორც „— თუ შეიძლება“, ანაო მ არც ესე აზრზე და არც მოძღვრო ტერმინი არ ამართლებს მათ ინტერპრეტაციას. მომდევნო ფრაზიდან იშკარად ჩანს, რომ ავ მსგელობა ეხება რიცხვებს, გ. ი. ობი-ექტებს და არა მათ შემსწავლელ მეცნიერებებს.

12. ნაგულისჩვევია ყველა სახის მოვლენები, მოუვლენები საერთოდ და არა მხოლოდ ცნებები, როგორც ცნებები ფიქრობა; წინამორბედ და მომდევნო ფრაზებზე წიგნ მკვლელობა წარმოებს საერთოდ მოვლენებზე და არა მხოლოდ ცნებებზე.

13. *ჟერს თუ არად* („მზებუნი შესახებ“). გილეს თარგმანში აიტყვა „მზებუნი“ თარგმნილია „აბადი“ (hier die Kraft), რაც შეუძლებელია და ცდამისა, რათა ანისტრუქტურის თავს მიახლოონ მზებუნი „აბადი“ ან „ენერგია“ გავსა.

14. იდეები, როგორც ბოლოდ საგნებია არსებები.

15. ჩვენს საზოგადოებაში არსებული საგნების არსებები

16. ანისტრუქტურის აზრით, მოძრაობის წარმოშობის მიზეზების შეაწილის გარეშე კვლევის ბუნების შესახებ აზრი ეყარება.

თ ა ვ ე მ ა თ ე

ყველა ზემოთქმული ფილოსოფიის ბუნდობიან მსჯელობის მიზეზებია შესაზება, რაც გამოწვეულია იმით, რომ ფილოსოფია ახალგაზრდა მეცნიერებებს და იმ ყოფნას დისაყის სტადიის. შერაბა ზემოთხსენებულ დამატოლებათა განხილვა სპინოზის მოსალოდნელ სიმწველით თიგად ისიცულებოდა.

წ ი ბ ნ ი მ ი მ რ ა

თ ა ვ ე ბ ა რ ე ვ ლ ი

ქვეშაობა ცნებები წყნობა ადვილი არაა. მას ვერ სწელება ერთი მოაზროვნე, არამედ ის მრავალი მოაზროვნის მოღვაწეობის ნაყოფია და ჯამი. ამიტომ პიტაგორეს მის მოთხოვნას რთობენ ისინი, რომლებმაც რაღაც მომენტზე ქვეშაობა ცნებების, ანუ ისინი, რომლებზეც მხოლოდ გავიგებთ მისი წყნობის უნარი. ფილოსოფია კი არის შეუწირვება ქვეშაობა ცნებების შესახებ, მაგრამ ქვეშაობა ცნებები არ ვეცოდნებით მიზეზების ცოდნის გარეშე. ქვეშაობა ცნებები კი არსებობს ნიშნავს, ამიტომ ვეცოდნება მტერ ქვეშაობა ცნებების შეწყვეტილ მარადიული მიზეზების, რომელნიც ყოველივე არსებობენ და არც სხვა მიზეზები აქვთ არსებობისათვის.

1. წინამორბედი, ე. ი. პიტაგორესი გრამი ცნებების ხელნაწერის და საწყისის და ბოლოსში მიეცემა ბასილეს რაოდენობის, არისტოტელის მიწოდების, მაგრამ რადგან ეს წიგნი სტრაბონი და შინაარსიდან ძალიან ჰგავს არისტოტელის „მეტაფიზიკას“, ამიტომ ის შეიტანეს ანაბატოტელის „მეტაფიზიკაში“, როგორც წაწილი. რისის აზრით კი, პიტაგორესი უფრო ფიჭია ან თერაქტული ფილოსოფიის შევადილი უნდა იყოს, ვიდრე „მეტაფიზიკა“ წაწილი. „მეტაფიზიკა“ კი უნდა იყუროდეს ამ წიგნიდან, რომელიც მან თავის გამოცემაში „ა მეორეს“ სახელწოდებით შეიტანა. ჩვენ კი მოთხვეულობისათვის არისტოტელის ტექსტში ორდინაციის გადვილები მინილი ის შეიერ ნიშნით შევტრეფი ჩვენს თარგმანში.

2. ცოდნის ბუნების შესახებ.

3. „რაღაც სიდიდესი“ ანისტრუქტურის ნაგულისჩვევი აქვს „არამედ ბელმისა“ სხეი ქვეშაობა ცნებებს“. საერთოდ, ანისტრუქტურის ამ შემოკლები გრამიშეული აქვს ულტრასად სანტრეფის მოზარება ქვეშაობა ცნებების დარღველობის“ შესახებ. იმის შესახებ, რომ სიმბოლო ინტენციის ქვეშაობა ცნებები არ მოთხოვება ევებს, არამედ თანმიმდევრულად, მრავალი მოაზროვნის მიერ მოპოვებული ქვეშაობა ცნებათა შეგახების საფუძველზე.

4. ე. ი. ქვეშაობა ცნებები წყნობა

5. ანისტრუქტურა აქ ემყარება თიგის შეხედულებას გინების და სილის შინაობის შესახებ, რომლის მიხედვითაც გინები აუღოს ერთ-ერთი ნაწილი. ეს შეხედულება საგნოდ დართოდ იყო გავრცელებული ყველა ანატონომიში, როგორც ანატოტელმა დროს, ისე მანამდე და მის შემდეგ.

6. ტრამი — უნებლიე პოეტად და მუსიკაი, წარმოშობით მიღებული, ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა ათენაში 446—357 წწ.

7. ცოტა რამაა ცნობილი თორენა შესახებ ის მიხსენებულია ანისტრუქტურის „ლრულებში“, პლუტარქის დიალოგში „შეუთავა შესახებ“ და ფერკრატის „ხორიონი“.

8. *რბ ძრავს*, საწყიანი. კუბიკაითარ თარგმნილია „მზებუნი“, მაგრამ ანისტრუქტურა არსებობს არსებობს რამდენითაც მზებუნი და საწყიანი. ტრესტიპი ადვილს ლაბარია საწყიანივე (*რბ ძრავს*) და არა მზებუნივე (*რბ ძრავს*).

9. ანუარადლება ის, რომ ანისტრუქტურა ქვეშაობა ცნებების საზომად მიიჩნევს საგნათა ინტოლოგიურ არსებობას და არა მათი არსებობის ან მოცულობის ჩვენს გინებში, რაც ბევრა აშბობს. მისი მატერიალისტური ტრენდები ანატონომიში.

თ ა ვ ე მ ა თ ე

მსჯელობაში მოგწერს ის, რასაც მიეჩნევი. ამიტომ ზოგს მისწონს მსჯელობის სიზუსტე, ზოგს მითა მათემატიკური ხასიათი, ზოგს კი მბატერული ზოგს სიზუსტე ამინესს, რადგან, მართლაც, სიზუსტეში არის რილიც ისეთი, რაც არ შეუძენია თიგის ცნებების. სპინოზა იმა დადგენა, თუ სად რომელი მეოთხე გამოდგება. ცხადია, რომ კვლევი მათემატიკური გზა არ გამოდგება ბუნებაში, საერთოდ, მატერიალურ მოვლენებში. ამიტომ სპინოზა იმა დადგენა, თუ რა არის ბუნება, რათა მისთვის შესაძლებელი შეიქნეს გამოგნახობა. სპინოზა ატრეფი იმის დადგენა, ერთი, თუ რამდენიმე მეცნიერება სწავლობს ბუნებასა და საწყისებს.

1. ანისტრუქტურა აქ უარყოფს მიზეზთა დუსტრუქტულობას და სპინოზი მბანია რაღაც საწყისი მიზეზი დაწევა. ის ხაზს უდევს მის მიერ აღმოგნელობა კანონზომიერების სიყვარულით ხასიათის და ატრეფი მის ყველა გარეგნულ (*რბ ძრავს*) და *რბ ძრავს*). მის სასაძლო უნდა თიგის, რომ ის ლოგიკის ინტოლოგიურს არ ამოცნებდა და არ უმინიპარებდა, პირაქით, პირველი ყოველივეს მეორისაგან გამოჰყავდა. ამა ადსტრუქტურის მის მიერ აქ მოტრენილი მბაგელობა მიზეზთა უსასრულობის შესახებ: ეს შეუძლებელია მინიშნული ყერ მატერიალ, მედგე მოძრაობა, მიზნის და ბოლის, ლოგიკური თვალსაზრისით.

2. *რბ ძრავს* ისმოური თამაშობები. შევტრეფიანი, რომელნიც იმართობდნენ პოტიდის ისმოური ტრამიანი, შუა ზღვრულში, ორ წელწელში ერთობა. 3. *რბ ძრავს* — ოლიმპიური თამაშობები, რომლებიც მბარებოდნენ თიბ წელწელში გრამილ 776 წლიდან 394 წლამდე ჰერის წალადრეცხამდე, ქალაქ ოლიმპიაში, ზეცს ოლიმპიური პატრეცხამდე.

4. კუბიკი „პირველი წყნობა“ ცნება (*რბ ძრავს*) უმატებს „მეტერიალურს“, რაც დღემდე არაა და არც იგულისხმება. შესაძლებელია მინ ეს ჩანარო რიის გაგნების შედეგად რათაღა სპინოზი, რომელიც ასევე ატევი, დარბმის

ასევე ერთი შეცნირება სწავლობს იმასაც, რაც ერთს უპირისპირდება, ერთს უარს
ყოფას და მის ნაცლს. რადგან ყოველთვის საბოლოო ვაშში, ერთსა და მრავალ
ზე, ანუ ერთსა და სხვზე დაიფუძნება, ამიტომ მისი შესწავლა ფილოსოფიისას საბ
ზეა. ყველა სხვა დარჩენი შეკრებებში კი უკლებლივ, როცა იყვლება თეოფი
და მის თვისებებში კი არ ითვალისწინებენ. რაც უნდა დიდდებოდეს და სოფის
ტყისა, ისინი ატარებენ ფილოსოფიის ნილას, მაგრამ წარმოადგენენ არა ნამდვი
არამედ მოჩვენებთ სიბრძნეს.

თ ა ვ ი მ ე ს ა მ ე

შეცნირება, რომელიც სწავლობს არსებულს, როგორც არსებულს, სწავლობს
იმ აქსიომებსაც, რომლებიც სხვა ფილოსოფიისაგან განსხვავდებიან. ეს ის აქსი
ომებია, რომლებიც შეკრამის თეზისაზეა დაყრდნობით. აქვე უნდა იქნას
შეკრამისი არაბი, ანუ ის, რომელიც არსებობს, დაბოლოს, რომელიც არა
არაა წინააღმდეგობა არც ერთს. მიმართულია შეკრამისა. არაბი
ბიან ჰერაკლიტელები, რომელნიც იმას შეაქადებდნენ მოჩვენებს.

თ ა ვ ი მ ე გ თ ა მ ე

ვეფხვთა მტაცება არ შეიძლება. მაშადაც, უნდა არსებობდნენ რაღაც
დებულებები, რომელთაც მტაცება არ უსაბუთოდია, წინააღმდეგ შემთხვევაში
დასაბუთებია პარკისა დაურჩევებელი იქნებოდა. ამათ ვარდა, აზროვნება რომ
შეაძლებდეს ფისს, სავითრო, რომ ყოველ მარეულობს და ცნებას რომ ვარკვეული
აზრი ჰქონდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ერთმანეთის გაგება შეუძლებელი იქნე
ბოდა. მაშასადამე, შეუძლებელია, რომ ერთი და იგივე ნიშნადეს საგნა არსებ
ობასა და მის არარსებობას. აქედან, მაქედან ან მტაცება და უსაბუთოდ
არ შეიძლება, რადგან მაშინ არც კუპმარობა იარსებობს და არც შეიძლება. საგ
ნები ერთმანეთისაგან არ იქნებიან განსხვავდებიან, არამედ ყოველდღიურ ერთი
იქნებოდა და არც კიბოთი და ერთმანეთის აზრის გაგება იქნებოდა შესაძლებელი,
ამიტომ, აუცილებელია არსებობდეს რაღაც მტაცება და იგივეობა.

1. აქ არსებობს მტაცება ჰერაკლიტის მიმდევრებსა და სოფისტებს გულისხმობს.
2. არისტოტელესთვის მიუღებელია მტაცების უსაბუთობა და მისთვის
საზღვრის დადება მოთხოვს.
3. აქ არისტოტელე ერთმანეთისაგან ამაყვებს ჩვეულებრივ დასაბუთებას
არაპირდაპირისაგან. არაპირდაპირ დასაბუთებისას სავითრო მიმართულია დე
ბულების უარყოფა მაშინ განიჭნებარე შედეგებში შედეგებში ჩვენებით.
4. არისტოტელე მოთხოვს როგორც ცნებათა შენახვის, ისე საერთოდ, მტაც
ლობის შენახვის გარკვეულობას.
5. ძუთიერე მთავრს, ჭეჭ მთავრს ნიშნავს, როგორც საგნის ანსების, ისე მის
ცნებას, თ. ი. ის არ ნიშნავს მხოლოდ ცნებას, როგორც თარგმნის ხოლმე, ჩვეულებ
რივად, ანალოგიურ გამოთქმებს გოლვე.
6. ძველ სიბერძენებში ნიშნავდა გულს ან იარსებას ილენებთ.
7. ძველ სიბერძენებში ნიშნავდა გულს, ანუ მტაცებას კუპმარობას და არა მტაც
ლობის სწავლას, როგორც თარგმნის გოლვე და კიბოთი, რადგან არისტოტელე
კარგად არჩევს ერთმანეთისაგან მტაცების სწავლას და კუპმარობას.

8. მიუღივს მტაცებას მიმართულია სოფისტების წინააღმდეგ, რომლებიც
ეკატენენ ერთს მიმართულია აქსიომებისაგან დებულებათა გამოთქმის შესა
ძლებლობას, და აყალიბებს ლოგიკათა უარყოფად მნიშვნელობას იგივე აზ
რებს.

თ ა ვ ი მ ე გ თ ა მ ე

პარატატობის მოძღვრება, რომელიც ერთს მიმართულია წინააღმდეგობის
უქმებს, წარმოადგენს შეგარებებს და ცერკებებს, სადაც არაფერია არაა მტაცება და
ეკატენენ ერთს მიმართულია, იყოფა სხვა სოფისტებისა და სოფისტებისა მოძღვრ
ება, რომლის მიხედვით, ყოველდღიურ მოძღვრებას და მდინარეს ეთხვევა ეს ერთი
ხველა. ამ მოსაზრებათა სწავლადივედ აქვით იმის დამტკიცება, რომ ცალკე
ლობის იქნა არსებობს რაღაც უცვლელი უნება. აგრეთვე, რომ ყველა შეგარება
ა არაა შეცნირება და მის უმეტეს, რომ შეუძლებელია, ყველა შეცნირება
და აზრი კუპმარობა, ამ მდინარე იყოფა წინააღმდეგობის შეიძლება არსებობდნენ,
მაგრამ ამა ერთი, არამედ სხვადასხვა მიმართულია.

1. იფულისმება ჰერაკლიტესა მიმდევრებს.
2. მტაცება, არისტოტელესთან არაა დაზუსტებული თუ რომელი
იქნებოდა ნაგულისხმევი. უნებოთ ეს აზრებს მის ალგებრ იქნებოდა.
3. განხილული მოძღვრების წინააღმდეგ არისტოტელე ფუნება შემდეგ მოაზ
რებებს: 1. წინააღმდეგობა შეიძლება არსებობდეს სხვადასხვა მიმართებაში, 2.
შეაძლებლობია, 3. ყოველგვარ ცვლადობაშია და მოძრავია იქნა უნდა და
ბუნებრივად უცვლელი არსებობს.
4. არ ფუნდამენტალური მოძღვრება, იყოფა თარგმნის ანს წარმო
განად (თუ იფუნდამენტალური), მაგრამ ეს ტერმინი არ ნიშნავს მხოლოდ
წარმოდგენას მოცემულს. ან უფრო ფართო ცნება და გულისხმობს ყოველგვარ
რაც წარმოდგენს იფუნდამენტალურ გარსამართაზე მოძღვრებას შედეგად.
5. არისტოტელეს აზრით, იქნა ცალკეობა არაა განიჭნება კუპმარობე
ბის ატრატორიად. თუკი არისტოტელე არ შეჩერებულა ამაზე და მისი
მოკლე კუპმარობის კრიტიკაზე ჩვენი შეხედულება იმის მიხედვითაა შე
დარება აუცილებლობის აღიარებამდე.
6. მტაცება სკოლაში და გოლვეთა თარგმნისი როგორც უცნობია.
ამ ტერმინს, ჩვენი აზრით, უფრო ზუსტად გადმოცემის ატყვა და ფართო
7. აქ არისტოტელე ატრატორებს ჰერაკლიტის მიმდევრების და სოფისტების
ფილოსოფიის შეგარებებსა და აზროვნების იგივეობა და ყოველი შეგარებებს
კუპმარობის შესახებ, რაც, მიუხედავად, შედეგში დემოკრიტს და ემპედოკლეს
განხილავს.
8. ძველ სიბერძენებში ნიშნავს სიტყვას ნიშნავს იმის დგენას, რის და
ერთი შეუძლებელია.
9. იყოფა სკოლაში, დგენას ეს იყოფა მტაცების ამაღმეწმარობება ნაგულისხმე
ვია.
10. მნიშვნელოვანია.
11. კუპმარობა მოვლენების.
12. ეს არის იფუნდამენტალური, ჰერაკლეს ღრის ათენი აგებული შენობა მესო
ლოფი შეგარებებისათვის, შედეგში კი მის სხვა მხარეს სოფის ფუნებდნენ.
13. იფულისმება. რომ ეს შეუძლებელია ერთი და იმავე ღრის, ერთი და
იმავე მიმართებაში.

14. არსტოტელე აქ გადმოგვცემს თავის მატერიალისტურ თვალსაზრისს იმის შესახებ, რომ შეგრძნებებს წინ უსწრებენ და მათგან დამოუკიდებლად სებობენ მათი გამომწვევი საგნები.

თავი მეექვსე

ზემოთბრანოლ შეხედულებებით, ყოველზე იქცევი მიმართებად და დამოუკიდებლად, განსაოთხრებით უბიჭვრელად დამოუკიდებლად, ანუ რაა. ამიტომ აუცილებელია ღებნა რადიკალური უმეტრატის დამტყვება და ერთი მიმართულებით სწავნადმდგომი დებულებების შესაძლებლობის უარყოფა.

თავი მეშვიდე

ქვეშარტება ნიშნავს არაბულის არაბულად და არაბულის არაბულად ლიდ ღიარებას წინააღმდეგ შემთხვევაში სცაბუ გვექნება ირ ერთმანეთისაში დაბილი ზიარებულ მაქლამათა შორის ერთ-ერთი ქვეშარტება. ცვალბათა ზიარებებს შუალედ ადებურების, გვლირ, მტარმ მექლობაშიც რომ ფილელი რადიკალური უმეტრატის დამტყვება და მტარმ შორის — ნილთფილთა, მამინ პრეციესი დიუსრულდელი იქნებოდა.

თავი მერვე

წინააღმდეგობა არაბულად და არაბულად ლიდ ღიარებას წინააღმდეგ შემთხვევაში სცაბუ გვექნება ირ ერთმანეთისაში დაბილი ზიარებულ მაქლამათა შორის ერთ-ერთი ქვეშარტება. ცვალბათა ზიარებებს შუალედ ადებურების, გვლირ, მტარმ მექლობაშიც რომ ფილელი რადიკალური უმეტრატის დამტყვება და მტარმ შორის — ნილთფილთა, მამინ პრეციესი დიუსრულდელი იქნებოდა.

წინააღმდეგობა

თავი პირველი

წინააღმდეგობა არაბულად და არაბულად ლიდ ღიარებას წინააღმდეგ შემთხვევაში სცაბუ გვექნება ირ ერთმანეთისაში დაბილი ზიარებულ მაქლამათა შორის ერთ-ერთი ქვეშარტება. ცვალბათა ზიარებებს შუალედ ადებურების, გვლირ, მტარმ მექლობაშიც რომ ფილელი რადიკალური უმეტრატის დამტყვება და მტარმ შორის — ნილთფილთა, მამინ პრეციესი დიუსრულდელი იქნებოდა.

თავი მეორე

წინააღმდეგობა არაბულად და არაბულად ლიდ ღიარებას წინააღმდეგ შემთხვევაში სცაბუ გვექნება ირ ერთმანეთისაში დაბილი ზიარებულ მაქლამათა შორის ერთ-ერთი ქვეშარტება. ცვალბათა ზიარებებს შუალედ ადებურების, გვლირ, მტარმ მექლობაშიც რომ ფილელი რადიკალური უმეტრატის დამტყვება და მტარმ შორის — ნილთფილთა, მამინ პრეციესი დიუსრულდელი იქნებოდა.

1. აქ იმპერიაში იგულისხმება, როგორც კავშირი, ისე აგნა, რომელიც ღიარებისა და მატერიალიზმს შეემატა. კუბიკი მათ მატერიალურ კავშირად, ჩვენ ეს ტერმინი გავსავსებთ „შემატებული საგნით“.

2. არსტოტელე აქაც არცაა ზოგადი და კერძო მიმართების აკიოხის და ამ შემთხვევაში მას ზოგადი კონკრეტული წინამორბედი მიაჩნია.

3. რა იმპერია და რა იმპერია, პირველი საგნითა არსებითი და მეორე შემთხვევათა ნიშნის მნიშვნელობით. ისინი აქაც, როგორც ყველგან, ერთმანეთს უბრუნებენ და მატერიალურად მატერიალურად ამაყარებენ.

4. არსებითი და შემთხვევითი ნიშნის ცნებები

თავი მესამე

ელემენტები ილია ყველა საგნის უპირატესოდ შემადგენელი ნაწილი, რომელიც შემადგენელ ნაწილებად აღარ აღიწერება. ყველა საგანი იმდენი იმდენი სახის ელემენტებზე, რომელსაც იგი განიცდის. ელემენტები არა ყველაზე მარტივი, პირველი, დამატებითი ნაწილი, რომელიც შედის ან ყველა, ან უმრავლესი საგნების შემადგენლობაში

თავი მეოთხე

„ბუნება“ იწოდება, როგორც წინამორბედი, ისე შემადგენელი ელემენტები, აგრეთვე იმ საგნის არაბული, რომელიც მომართვის საწყისი თავის თავში აქვს. ბუნება არის პირველი მატერიალური და ღირსეული. სუბსტანციის კი ბუნება გილტანიათი მნიშვნელობით ეწოდება

1. ფინიქსი აქაც, როგორც „წინამორბედი“, ისე „წინააღმდეგობა“.
2. აქ ყველგან ნაგულისხმია ილია.
3. ღირსეული და მატერიალური.

თავი მეხუთე

„აქტიულობა“ არის დამატებითი მიზეზი, რომლითაც გარეგანი საგნის არაბულობა შეიძლება. „აქტიულობა“ იმდენი, ან ძალა, რაც ხელს გვიძლევს მისწრაფებას ან განზრახვის ისტორიაში მოვლენაში, აგრეთვე იმ, რასაც არ შეუძლია სხვაგვარად იარსებოს. აქტიულობა გარეგანი საგნის დამატებითი, რომელიც არ შეიძლება სხვაგვარად იქნას წარმოებული. ყველაზე მთავარი აქტიულობა მატერიალური მოვლენა, რომელიც არ შეუძლია მრავალჯერ იყოს და რომელიც აქტიულობა იმდენი, ან ბუნების აქტიულობა.

1. აქტიულობა, გვიან, კონკრეტული საგნის აქტიულობა.
2. აქტიულობა, გვიან, კონკრეტული საგნის აქტიულობა.
3. აქტიულობა, გვიან, კონკრეტული საგნის აქტიულობა.

4. აქტიულობა, გვიან, კონკრეტული საგნის აქტიულობა.
5. აქტიულობა, გვიან, კონკრეტული საგნის აქტიულობა.
6. აქტიულობა, გვიან, კონკრეტული საგნის აქტიულობა.

თავი მეექვსე

„ერთი“ არის თავისთავადი და შემთხვევითი. შემთხვევითი „ერთი“ შემთხვევითი ნიშნით, თავისთავადი ერთი უწყვეტია ან ბუნებად, ან ხელეწილად. უწყვეტი

ცია უფრო მეტად შეგრძნებად მიუღწევს შორის არის საივებელი. კვლევის მე-
თოფაა შორის ყველაზე უფრო შიალდება მყოფი, რომელიც მომართება ერთი-
თვის ცნობილიდან და ნაგულ ცნობილიდან საყოველთაოდ ცნობილის და კარგად
ცნობილს. თუმცა საესენტი დამამყიდვებელი არც ეს მეთოდი შეიძლება
ფიქს.

1. არაბატონელ აქ გადმოსცემს თვითა ცნობილ მოძღვრების მისი შესახებ,
რომ არსებობს ორი საწინაა: ფორმა და მატერია. საგნები კი მათ ერთიანობა წარ-
მოადგენენ და ამ საწყისიდან არაან წარმოებული. ფორმა წესი უსწრებს
როგორც მატერია, იგი ამას, რაც ფორმისა და მატერია შეერთებთ არის
წარმოშობილი, გ. ი. ატანა.

თ ა ვ ი მ ე ო თ ბ ე

საგნის არსება არის ის, რასაც წარმოადგენს საგნი თავისთავად. არსება არის
რაც პირველად, რაც სხვაზე არ ობიექტი. ცნება და განსაზღვრება გამოხატავს
მხოლოდ არსებას და პირველ რიგში სუბსტანციის არსებას. თუმცა იგი შეიძლება
პქონდით ახვა კატეგორიასაც, მაგრამ არა ბარდაპირი, არამედ გლადტანითი მნიშ-
ვნელობით.

1. არაბატონელ აქ გამოთქვამს წინამორბედ თავში გამოტყვეულის საწინა-
აღმდეგო შეზღუდვებს, რადგან თუ იმ სუბსტანციად აღიარებულ იყო მხოლოდ
შეგრძნებადი მოვლენები, აქ ზოგადი ცნება.

2. სიმარტივეში იგულისხმება ზოგადობა, გ. ი. რაც უფრო ზოგადია ცნება,
მით ნაკლები ნიშნების შემცველია ის და მით უფრო ზუსტია. ამრიგად, სიზუსტე
მატულობს ზოგადობათა ერთად.

3. Περὶ ἁπλότητος კუბიკითაიან გა ტერმინი თარგმნილია „თვითუფლო საგ-
ნის“ მნიშვნელობით, ჩვენ კი ის გდმოვლეთ „არსებობის სხვა სახეებით“ და მართ-
ლად, აქედან დაწყებული მძევალობა გზება უფრო მეტად არაბუნობის სხვა კატეგო-
რიებს, ვიდრე სუბსტანციებს.

4. ტყაყყად პომონიშები, მოვლენები, რომლებსაც საერთო აქვთ მხო-
ლოდ სახელი, სიტყვა და არა შინაარსი.

5. იგულისხმება ნიშნების მიმართება-დაკლებით ცნებების მოცულობა გდფა-
რთვება-შემედირდების ცნობილი ლოგიკური ოპერაციით.

თ ა ვ ი მ ე ბ უ თ ე

საგნის შემთხვევითი თვისებები შეიცვლება დამორდეს საგნს, არსებითი კი
არა. არსებას გამოხატავს ყოველთვის ერთი ცნება, თვისებები კი სპორიებს ახალ
ცნებებს დამატება, რადგან ყოველი ახალი სხვა ახალ ცნებაში და ტერმინი
მოთხოვს. სხვ არის გვირა სახლობით ნიშნითან ერთად.

თ ა ვ ი მ ე ტ ე ს ე

საგნი და მისი არსება ერთი და იგივეა, მაგრამ ერთი და იგივე არაა საგნი და მისი
შემთხვევითი თვისება. არსება რომ საგნისგან დამოუკიდებელი ყოფილიყო, მაშინ
საგნი შეცვლილი იქნებოდა, გარდა ამისა წარმოშობილია „ესავე აღმანი“,
ანუ პროცესის დაუსრულებლობა. საგნია და მისი არსების იგივეობა განსაკუთრე-
ბით აუცილებელია ყოველგვარ საგნებში, სადაც საგნისა და არსების ცნებად
იგივეობა აქვთ.

1. აქ ყოთება ეხება შემთხვევითი ნიშნის არსებასთან და შერე შემთხვევითი
ნიშნთან მიმართებას. შემთხვევითი ნიშანი რომ არსებასთან იგივეობა-
რი ყოფილიყო, მაშინ „აღმანი“ და „ეთერი აღმანი“ იგივე იქნებოდა, შერე
მხრივ, ერთი და იგივე იქნებოდა „ეთერი აღმანი“ და „განათლებული აღმანი“,
რაც ახსურდა, მაშასადამე, არაბა და შემთხვევითი თვისებები იგივეობა-
რი არა, როგორც არა იგივეობა-რი ორი შემთხვევითი თვისება.

2. არაბატონელ, მართლაც, პირდაპირ არ ამბობს, მაგრამ სინამდვილეში
იქ ეტრებს პლატონის დებულებას საგნისა და მისი არსების არაბეგვითი შე-
სახება.

3. იდგის, ანუ საგნის არსებას საგნისაგან დამოუკიდებელ არსებობის შემთხვე-
ვაში იდგა აღარ იქნება იგივეობა-რი საგნთან.

4. არაბატონელ განაგრძობს კრიტიკის პლატონის დებულებას იდგების
საგნისაგან დამოუკიდებელი არსებობის შესახებ. და საგნების არსებობა იდგ-
ების გარეშე მას სრულად შესაძლებელად მაინა.

5. არაბატონელ იცავს აზრს საგნისა და მისი არსების იგივეობის შესახებ.
უფრო ადრე კი უარყოფდა საგნისა და მისი შემთხვევითი თვისებები იგივეობის
შესაძლებლობას.

6. არაბატონელმა საგნისა და მისი არსების იგივეობის დებულებას დღემდე
დებულება საგნისა და მისი არსების გამოშატეცელი ცნების იგივეობის შესახებ.

7. აქ წამოყენებულია არაბატონელის ცნობილი არაბუნებრივი „შეაბრ აღმანი“
შესახება, რომლია მიხედვით, თუ ორთაი და მისი არსება სხვადასხვაა, და სხვა
მათი ცნება, მაშინ სპორიებს გარდა რაღაც მესამე, რომელიც გაეროიანება მათ.
შემდეგ კიდევ რაღაც მეოთხე, მესამისა და პირველ ორთა გამაერთიანებელ და
ა. შ. უსასრულოდ.

თ ა ვ ი მ ე შ ე ო დ ე

წარმოშობა სამგვირაი ბუნებრივი, ხელნერვი, შემთხვევითი. იმ მატერიალს,
რისგანაც არის წარმოქმნილი საგნი, პირდაპირ კი არ ვახსენებთ, არამედ წარ-
მოვლით სახელი. მაგალითად, ქანდაკებაზე არ ვამბობთ „ქი“, არამედ „ქეისა“
ხელნერვიად წარმოქმნილ საგნებს უსწრებს ფორმა, ხოლო ბუნებრივად წარმო-
შობილი—მატერია. მაგალითად, სახლს წინ უსწრებს სახლის ფორმა, რომელიც ორ-
სგნობის მშენებელია თავში. სახლის მშენებლობა იწყება ამ ფორმის პოლიანად გა-
ზრდების შემდეგ. ამრიგად, იუცილებელია, რომ ყოველ წარმოშობილ მოვლენას
უსწრებდეს მისი რიგე წარმო.

1. ἰσότης καὶ ἰσότης-ს ჰქვს როგორც „შემთხვევითის“, ისე „თავისთავადისა“
წინამეწლობა. ეს ტერმინი ჩვენ არ ვიარგნით, როგორც „თავისთავადისა“, რად-
გან „ქეითი“ „შემთხვევითი“ გადმოცემულია ტერმინით ძაბ τῆς ἰσότητος.

2. აქ ყველაზე ნაგულსახვევია წარმოშობა იმ ფორმების, ანუ იდგებიან, რომელ-
იც აღმანის სულში არაბუნობა და რომელიც შემდეგ ზოგიც დგება. წარმოშობა
ყოველთვის ზოგიც დგება რიგშიან რიგში წარმოქმნილებით და იქცევა რიგში-
ბუნებრივი საგნების წარმოშობა ხდება მატერიალად ბუნებრივად საგნების წარმო-
ქმნილებით. საგნები, რომლებიც შეიცავენ მატერიალს, შეიძლება არსებობდნენ და
შეიქმნებოდა არა. ყოველი საგნი წარმოშობის იმედ ახის საგნს. მაგალითად, აღა-
მანი აღმანის ბაღებს.

3. ἡ ἀπείροτος გადმოვითი სიტყვით „ზომიერება“, რაც ეუბოცის დარგ-
ნისი აქვს სიტყვით πρᾶσιματριον. ჩვენი ზრთი, ἡ ἀπείροτος უნდა

ნინწადდეს ძველი ბერძნებისათვის ჭარბად ცნობილ „ზომიერებას“, ე. ი. ფორმულას „არაფერი უზომოდ“, რაც ადამიანებს მოუწოდებდა ყოველივეს ზომიერად და გონიერად გამოყენებისაკენ, და რაც ჭანჭანულობასა და კეთილდღეობას სმეწინდარი უფო პირიქით, ზომას გადაცილება, მათი აზრით, ოღუპავდა ადამიანს.

ਸ ੦ ੩ ੦ ੩ ੩ ੬ ੬ ੩

[illegible]

1. ანისტორეტიანე ღმრთივე წარმომადგენელთა პრაქტიკის დადგენილებების წესად იყავა და მან ახსენა, ვინც ფიქრის და მ. ჯუგოას ახსოვდა, რაც მან მიაღწიოდა და წარმოუქმნებდა მიაჩნდა.
2. გ. ი. არ წარმოუყვება ფიქრსა და მატერია, არამედ მხოლოდ მათგან შედგენილი მთელი.
3. კითხვა ეგება იმა, რომ შეიძლება, თუ არა, რომ კონკრეტული საგნებისა და დამოუკიდებელი სხვა კონკრეტული დამოუკიდებელი საგნების, გ. ი. სივრცის არსებობა, ნაგებ უარყოფითი პაუზა გაცემული.
4. ქველ დაწვრილად შეიძლება და უარყოფითი მთელი საგნებისაგან დამოუკიდებელი არსებობა.
5. ავტორების პლატონის მოთხოვნები იდგებოდა და ამიტომ, რომ ისინი, როგორც დამოუკიდებელი, არ არიან საგნების წარმომადგენელ მხოლოდ, ამიტომ ისინი საგნებისგან უნდა არსებობდნენ.

மே ௧௩ ௧௯௭௭

ყოფილ საგანგებო კანცლარს, წარმომადგენელს, შეგვიძლია, ავიდინათ ბაღებს დაფინანსება. ზეგონად არა წარმოგვიდგენს დროს იც ვერაფერ უნდა გავაკეთოთ კონკრეტულ ჯგუფს, სახლის დანახვას, სახლის დანახვას მუშაველთა თვითონ უნდა შევქმნათ კონკრეტული სახლი, მაგნიტოფონი, ანუ გავაუმჯობესოთ, ან უნდა ვიყოთ უფრო მეტი, ვიდრე არსებული თანხა. წარმოგვიდგენს არა რომელიმე კატეგორია, არ გორავს და მაგნიტოფონი, რამდენიმე ჯგუფს, არა ანაზღაურებს, არამედ კონკრეტულ ადამიანს. მისთან, არა თუ ვიცხადებთ ჩაღწევაში, არამედ კონკრეტული თემაზე, არ ჩაღწევაში.

საგანი უნდა დასახელდეს იქნას თორნიოა და ირამ მატეოიში მიხედვით, შავალთადა, სოკრატეს ჰანდაყუბაზე შეიძლება ითქვას, რომ ეს აოკრატეა, მაგრამ ვერ ვიტყვით რომ ეს ზეა.

က ဖ ခု ဂ မိ ဌ ဗ တ ဌ

ცნება ზოგჯერ შეიცავს ნაწილთა ცნებას, ზოგჯერ კი არა. მაგალითად, წერს ცნება ან შეიცავსთავი იზრანცეთბიუ ცნება, მაოკილი კი შეიცავს, ოღვიან განი ზანიბაღვრება ფორმით და ცნებაში მხოლოდ ფორმის ნაწილები შეიძლება

იქნას მოქმედი აწირები ამიტომ არ მივცა წრის ნაწილები, რაგორც მატერიალურ ნაწილები, წრის ცენტში, მატიკის ნაწილები კი მოხდა. ჩაღვან ადგის მატერიალურ ნაწილებს დამოუკიდებელ ბიზნეს ფორმისაგან, ამიტომ ფორმის ნაწილები წინ უსწრებდნენ მთლიან ცენტრს, მატერიალური კი მის მსგავსად. რაგვან ნაწილების ცენტა დამოუკიდებელი მფლობელები, ამიტომ მთელის, რაგორც ბიზნეს-ფორმის ცენტა უსწრებ ნაწილებსაჲს. არის გამოწვევა, ზოგი მატერიალური ნაწილი შეიძლება შევიდეს ცენტის შემცველი ფორმისაჲს, თუ ეს არის ბიზნეს-შემადგენლობითი, ზოლი ზოგი ფორმალური ნაწილი კი არ მოხდება მას-ში, თუ ია მატერიალური უბალებზეა დაყუი მონაწილეობით. საგნის დამლა მია შარ-ბოძა უფროსი, ამიტომ ია სავნები, რომლებიც ელემენტად იდგან და მატერიალური, ესპობაშია, ამიტომ ია ზიზიბით, არ იშლებიან არამატერიალური მოვლენები. უფრო-დროს მონაწილეობა იცემა საგნის ფორმის, რაგვან ფორმა იგივე საგნითა და საგნის ადრია.

1. მთავრადვე იმისა, რომ არსებობდა ერთიანი დიპლომატიური პოლიტიკა მაგერების სტრეგიაში და მოკლევადიანი თარიღების, ფორმისა მაგეროებისა და აკანთის შედარებით ზოგიერთ პირველად და ქვეყნის ფეოდალს. მის ჩაბრუნებას, ეს ცნებას ნაწილებად მიიჩნევა, უნდა იქნებოდეს მაგერების ნაწილებების, რომლებიც ცნებაში არ შედიან.
2. თუ ის ნაწილი სავანია, ე. ი. შემდგარი ფორმისა და მაგერებისა, მაშინ მისი ცნება რთული, ანუ უმარტივესი იქნება.
3. არსებობდა, ერთი მხრივ, აგრეთვე ფორმისა და ცნების პირველადი პასაჟი და სოციალისტების, მაგერების შედეგებით, მათგან აკანთის რაობის ადამიანთა მათხრობის ახლები. ზოგიერთი რამდენიმე ყველა და უმარტივესი ცნობილი განთავსებულიყო პლატონის დედონების, ან სკოლისათვის იგივე მისი გეგმების გეგმ დარჩა, აღიარა და მთელი სავანის და მაგერის ადამიანების, განსაკუთრებით ფორმისა და სივსების.

[illegible]

კონკრეტული საგნის ცნება მშობნ თქვენა ძალევი, როდესაც მატერიასა და ფორმის საწარმოზე გარყვება. მატერია, ესაა ნაწილი, რომელსა, ხან ე.ი. ნივთებიდან ამისა, მატერია არსაღული ანაა ნაწილი ასრება. არსაღული ნაწილზე, რომ მათა მატერიატორ მთლიენისა, რაოდენ აგებანა არსებებზე, გარეთ გმთხრო, ანა ამარბებზეა სტემა, რაოდენ გუზებშია, თუ აგებანა გარეთ გმთხრო ანა სება რაოდენი გუზებშია კონკრეტული სტემაზე. სწორაგებ. აგებანა გარეთ გმთხრო სტრატეგისა ასრებანის აკეთებანა გმთხრო ან არსაღული გმთხრო სტემაზე. პირველი აგებანა სტრატეგისა, გ. ი. თუ აგებანა, რომელი აგებანა სტემაზე, თქმისა და არს სტემაში ასრებანისა. ასრება გეგეა აგებანა.

1. ფეოდალური მატერიალის და ფერმათაგან წყვედრით აგები, 2. სავნა აგრარული წესისგან გამოსწორდეს ახალდასახე მატერიალის, როგორც წინ სბილდნობს, ქვეან ან ხუთ, მაგრამ ან მათგან ყურად არჩება. 3. ი. სავნის მატერიალური მხარე სავნის წარმოცულობა და წყვილი და მისი წარმოცულობის აგება არ წყვედრს აკაბინდება, ფორმის წარმოცულობით იკაბობა აგება, რადგან ფორმა სავნის აგრარული.
3. არსებობს აქ მზნადა იაბახე პოთაფორელთა მომდევნის კრიტიკისა. 4. ფორმულა დავადა. 5. ნაფელასმეფია თეატრეტის ამხანაფი და თანარეობი, სერატეა წრის წევრისა.

6. არისტოტელეს მხედველობაში აქვს პოთაეგრესიზმი მიმდგრები, რომლის მიხედვით, შეგრძნებები მოვლენიანობაზე დამოკიდებულია, არაფრზემდე მთავარი მოვლენები და პლატონის მიმდგრები, რომელი მხედვით, საგნები, ვარდ, ირსებობენ იდენტობა. ამ მიმდგრებობა შესაბამის არისტოტელე კლასიკურ მხედვით.

თ ა გ ი მ ე თ ო რ მ ე ტ ე

არისტოტელე განიხილავს განსაზღვრების აკრძალვას. ლინკინა რა, რომ ის ეხება არაფრს. დიკრინი აკრძალვას, განსაზღვრავს მიმდგრები გეგრაფიკა სხვაობათა დიკრინი. ვარდ, ნეგრებიდან, ერთი, ზოლი მსთან დაკავშირებულია სხვაობათა დიკრინი. ვარდ, რადგან ვარდ, უკვესილება არა მარტო სხვაობა, არამედ ამათა ახლები, დასე მანამ, სანამ არ მივალწოდეთ დიკრინი სხვა, რომელიც არსება და ფორმა.

თ ა გ ი მ ე ტ ო რ მ ე ტ ე

კლავი განიხილავს ზოგადი და კონკრეტული ურთიერთობის საკითხი. ურთიერთობის ზოგადი კონკრეტულიდან დამოკიდებული არაფრს, აგრეთვე ზოგადი კონკრეტულიდან. ამ მიზნით დასახელებულია მთი შორის განსაზღვრება ზოლი ნიშნებითა:

- ა. ყოველი საგანი აქვს თავისი არაფრა, ზოგადი კი საერთოა ბევრათა.
- ბ. სუბსტანცია არ ითქმის სხვაზე, ზოგადი კი ყოველივე სხვაზე ითქმის.
- გ. სუბსტანცია ბირეულია, ზოგადი კი დამოკიდებული კონკრეტული საგან-აგან და მის შემდეგ არაფრს.

ზოგადის სუბსტანციულობის დამკვირვებელი შემიხედვით ვიღებ შედეგად შეუსაბამო შედეგებს:

ა. ერთ კონკრეტულ საგანში იარსებებს რამდენიმე კონკრეტული აგანი, რაც შეუძლებელია, რადგან ორი რეალურად არსებული აგანი გერასოდეს ვერ შექმნის ერთ საგანს.

ბ. ვიღებ ბროქსისა დაუსრულებლობას, ანუ მესამე დიამანტი. ზოგადი რომ ყველას არაფრა ყოველივე, მისი სუბსტანციულობის შემთხვევაში კლავი მათთან გაერთიანდებოდა და ზოგადი აგნოაგან დამოკიდებულ მხეხვად რომ მივედო, მაშინ არა-სუბსტანცია და თვისება სუბსტანციაზე დიდრ იქნებოდა, რაც დიკრინი და შეუძლებელია.

გ. მაგრამ თუ სუბსტანცია არა ზოგადი და არც საგანი შედეგა რეალური უბატონოა აგნი, მაშინ კლავი სუბსტანცია მარტო იქნება და არც ერთ სუბსტანციას არ ექნება ცნება. მაშ კლავი აკლავს, თუ რა ზოგადი და რასა აქვს ცნება და განსაზღვრება.

თ ა გ ი მ ე თ ო რ მ ე ტ ე

არისტოტელე განიხილავს იმ შეუძლებლობას შედეგების ჩვენებას, რაც გამოდის ნარეობის ზოგადის დამოკიდებულება არსებობის დამკვირვებელს:

ა. თუ რა აგნია არსება, ის მათგან დამოკიდებულია ვერ იქნება და თუ მათგან დამოკიდებულია, მაშინ დამოკიდებული იქნება მისი შემადგენელი ნარეობები.

ბ. თუ ის ერთმანეთს სწინააღმდეგო თვისებებში მიწაწოდება, მაშინ ერთ-სა და იმავე საგანს ერთდროულად აწინააღმდეგო თვისებები ექნება, რაც არისტოტელეს, საერთოდ, დაუშვებელია მიანი.

გ. უარსობა იღებს მინაწილობა სწინააღმდეგო თვისებებში შეგრძეობა, ან შეხებით.

დ. თუ რა ვიღებ კონკრეტულ შემთხვევაში არის სხვა, მაშინ იმათი რიცხვი, რომელიც არსებაზე აქვს იდენტობა, განუსაზღვრელი იქნება. განუსაზღვრელი იქნება ცხოველი თანათავად.

ე. კონკრეტული საგნები შედეგად იქნებოდნენ იდენტობაზე, რაც მის შემდეგ დიკრინი. ყოველივე ამის საფუძველზე დასკვნით, რომ იდენტობა არ უნდა არსებობდნენ იმ სახით, რაგორც უნებუნ მთი იდენტობა მიმდგრების მომხრე.

თ ა გ ი მ ე თ ო რ მ ე ტ ე

ცნება მარადიულია, ისობა მთელი, გ. ა. აგანი, რომელიც შემადგენლობაში შედის მარტო. ამავე მიზეზით არ არსებობს კონკრეტული აგნის განსაზღვრება, რაც ცნება, რაც კლავი და არც მტკიცება, არამედ მხოლოდ შეხედულება. არ შეიძლება არც იდენტობა განსაზღვრება იმავე მიზეზით, სახელობით, იმიტომ, რომ იმ იდენტობის მომხრეობა არა, ისევე კონკრეტულია, რაგორც ცალკე აღებული საგანია.

თ ა გ ი მ ე თ ო რ მ ე ტ ე

სუბსტანციულობა არ არის ცხოველია ნიშნებით, ან ელემენტებით, რომლებიც არსებობენ მხოლოდ შესაძლებლობაში და არა რეალურად. ზოგადი, რომელიც ახსიათებს ხეებს და ბევრში მხოლოდ, დამოკიდებულია არ არსებობს. ამავე კი ერთობათა არა დამახასიათებელი. ირსება არა არც იდენტობა, რომელიც სხვა არა არის რა, თუ არა შეგრძნებები მოვლენები, რომლებიც დაუშვებელია ატყვია ათავის თივად.

თ ა გ ი მ ე თ ო რ მ ე ტ ე

არისტოტელე ახეხვებს კლავის სწორ მეთოდს არაფრისაგან. სწორი კლავის უნდა განსაზღვრის საგნის მიზეზი და არა რა, რომ ეს საგანი არის ეს საგანი და არა სხვა რამ. საგნის მიზეზის ძიება კი საგნის არსებობის კლავი ნიშნით, რომელიც ეხებით არა საგნის შემადგენელი ელემენტების, არამედ მის მიზეზს, თუ რადგან ეხებით არა საგნის შემადგენელი ელემენტებისა და საგანი და არა სხვა რამ. რადგან აგანი არა შემადგენელი ელემენტების მექანიკური წამი, არამედ კიდევ რაღაც სხვა და ეს სხვა არის სწორედ აგნის არსება. სწორი კლავის შემთხვევაში გააერთიანება აგრეთვე საგნის მიზანი და მათთან ელემენტი.

1. მათთან ნიშნით, რაგორც, საერთოდ, განათლებულს, ისე მუსიკათმცოდნის. კლავი მას თარგმნის „მუსიკოსად“. მაგრამ ჩვენი აზრით, უფრო მიზანშეწონილია ამ სიტყვის განათლებულად გადმოვიტანო. არისტოტელე იგი სწორად იხსენიებდა ზოგად სიტყვას და ცხადია, ამ ეპოქაში გულისხმობდა სიტყვას განათლებას, საერთოდ, და არა მის მუსიკალურ განათლებას მხოლოდ.

თავი პირელი

სუბტანტებად უნდა მიჩნეულ იქნას გრძნობადი საგნები: მცენარეები, ცხოველები; მუნიერები ელემენტები: მზე, წყალი, ცეცხლი, ცი და მისი ნაწილები. თუმცა ზოგიერთი აზრით, აუბტანტებია ფრთხილ ელემენტი და მათემატიკური მოვლენები. თუ არსება სუბტანტია, რომელიც ცნება არის განსაზღვრება, მაშინ უნდა დადგენილი იქნას ცნება და განსაზღვრების ნაწილების მიმართება არსების ნაწილებთან; სახელმწიფო, არის იმის გამოხატულება იფრთხილად, თუ არა.

გრძნობადი საგნები შედგებიან მატერიაში და ფორმისაგან. მატერია მხოლოდ შესაძლებლობაა ანო თუ იმ ორგანული საგნებისა, აქვს ფორმა და მოუძღვრება; იმ მხოლოდ ორგანული საგნი, რომელიც აქვს მათემატიკური განსაზღვრების პროცესი. მაგრამ ყოველ ცვალებად საგანს აქვს თავისი უცვლელი ნაწილი სუბტანტის და ფორმის სახით.

1. მ მცენარეულ ნივთს, როგორც ცი, ისე საშრობი. კუბიკის საკითხი მაშინამ სიტყვის თარგმანი „ამერიკული“ ჩვენი აზრით, აქ უფრო ცი და მათი ნაწილები განსაზღვრება წინადადებაში „მთავარი“ ტერმინიდან გეგმებიდან; რადგან ამის წინ ჩამოვლილი ნაწილები საშრობი სუბტანტები არიან.

2. იმ მცენარეულ ნივთს, რომელიც აქვს სახეობადი და ელემენტური. ამ კონტრასტში იმ სახეობა ნივთს და გვართან ეკუთვნის სახეობა.

3. ფორმა, როგორც კონკრეტული საგნი, მხოლოდ აზროვნებაში დამოუკიდებელი, ე. ი. არსებობს აქვს ლიბერაციონს ამ ნაწილებს; აფანის, მის მატერიაში და ფორმის.

თავი მეორე

აქირობა იმის გარკვევა, თუ რას წარმოადგენს გრძნობადი სუბტანტია. მისებია დამოკიდებული თვალსაზრისით, რომელიც სხეული ადამიანის მთელ სუბტანტია — მატერიაში, ასახეობდა ნაწილების ფორმის, მდებარეობით და წესით. ამას უნდა დაემატოს განსაზღვრება დროში თანამდებობის მახასიათებელი (ადგილი და საუბრე); მეგრანდელი თეოლოგებით განსაზღვრება (მცირე, რბილი და სხვა), ამ თეოლოგთა ბარაბორები განსაზღვრება (მათი მტრ-ნაცლებობა, სამხარაო-წინააღმდეგობა და სხვ.). ყოველი საგნი შესაძლებლობაში არის მატერია, მაგალითად, სახლი შესაძლებლობაში არის ელემენტი, ხე და სხვ. საგნი რაღაცდროს ფორმისა და ფორმის, ელემენტის, რაღაცდროს ფორმისა და ფორმის, განსაზღვრება იქნება, როგორც ფორმის, ისე მატერიაში. მხოლოდ ნაწილები განსაზღვრება ეს მატერიის განსაზღვრება.

თავი მესამე

უნდა გვარკვევს საკითხი იმის შესახებ, რომ ცნება მხოლოდ ფორმის გამოხატულებაა თუ მათი აზრით, რომელიც ცნება დამოკიდებულია, აქვს სახეობა და სახეობის არსება ემათხება ერთმანეთს, ხოლო დამოკიდებული და დამოკიდებული არსება ეს არის არსებობის ელემენტი ამ საკითხს აქვს დიდი ტრეპი.

საგანი არაა მხოლოდ სინთეზი იმ ელემენტებისა, რომელთაგანაც ის შედგება, მაგალითად, „ადამინი“ არის იმის მატერიალური და „არადინი“, არამედ კონტრასტი.

დღე სხვა რაღაც და იმ სხვა რაღაც არის მათი არსება და ფორმა, რომელიც მათი-დღეული, თუმცა დამოუკიდებელი არაა, არამედ თვით კონკრეტული საგნისა და არსების. საგნი არ განსაზღვრება, განსაზღვრება მათი არსება. არსება მხოლოდ ფორმა ეს არაა, არამედ არსებობა მატერიაშიან ერთად და მათთან ეკუთვნის. მისი არსებასთან მტრ-ნაცლებობა, რადგან მისთვის არის ეს გამოკლება; ან მიმდებარე მის სხეულ გარდაქმნის ნიშნად.

1. სუბტანტები არსებულ ორანში არსებობს ნაგულისხმევი აქვს ზარი, სუბტანტები არსებულ ერთიანში — წარტილი. ზარი იმით განსაზღვრება ორანში, რომ სუბტანტში მისი განსაზღვრება შესაძლებელია ორი მიმართულებით.

2. არსებობს მატერია, საგნი არაა მისი შესაძლებელი ელემენტების მეშვენიერად გარდა, არამედ ელემენტი სხვა რაღაც, რაც აფანის არსება. არსება მატერიაში არის დამოკიდებული, მაგრამ არამატერიალური.

3. არსებობს უარყოფითი მატერიალური საგნითა და დამოუკიდებელი არსებობის, მაგრამ ასეთ მოვლენებში ის ეფენდა თვით საგნისა და მათი არსების სახით.

4. არსებობს ამტკიცების ფორმის მატერიალულობის, წინააღმდეგ კონკრეტული საგნის წარმადილობის.

5. კუბიკი, გავებით, არსებობს ერთიანში ანტიოთენის თვალსაზრისით საგნთან არსების, ანუ ზოგადის განსაზღვრების შესახებ. ჩვენი აზრით, შედრებულა არსებობს გავითარება ეს თვალსაზრისით. სინამდვილეში აქ ლიბერაცია საგნისა, როგორც კონკრეტული, განსაზღვრებაში და ანტიოთენის ამ თვალსაზრისით არსებობს ერთიანში.

თავი მეოთხე

ყოველივე წარმოშობა ელემენტებისაგან, რომელნიც ამ საგნის მატერია წარმოადგენს. ერთი და იმავე მატერიალური შეიძლება წარმოშობა სხვადასხვა საგან, თუ სხვადასხვა მიმართულებით მივხედავ, ანა პირველი, ერთი და იგივე საგნი მივხედავ სხვადასხვა მატერიალური ოლინდ ამ შემთხვევაში მიმართულებული მივხედავ და ხელისაგან სხვადასხვა უნდა იქნას. საგნი წარმოშობა მივხედავ შეიძლება ოლინდ მიმართულებული, მატერიალური და ფორმის სახით. ფორმალური მივხედავ არის საგნის არსება და მზიანად. თუ მატერიალური საგნები სუბტანტები არ არიან, მატერია არა აქვს და აუბტანტია რაღაც მათი მათივე არსება ასრულებს.

1. არსებობს საგნები აფანის სამ მივხედავ: მატერიალური, ფორმალური და მიმართულებული. ამ უკანასკნელი გულისხმობს ხელისაგან, როგორც შემოქმედს, ფორმისა და ზოგადი რაიმე კონკრეტული მოვლენისა, მაგალითად, თვალსა.

2. დამოკიდებული მივხედავს არსებობს ელემენტი მიმართულებით ანტიოთენის ფორმალური მივხედავ, ანუ ფორმა.

თავი მეხუთე

ზოგი მოვლენა არსებობს და არც არსებობს წარმოშობა და მოსაზრება გარეშე. აქილი ფორმები, წარმოშობა-მომავალი პროცესი ექვემდებარება მხოლოდ მატერიალურად მოვლენებს. დამატებითი მოვლენები, რომლებიც ერთმანეთსაგან წარმოშობისა და ერთმანეთსაგან გადიან, ერთმანეთსაგან შეაფასებლობა წარმოადგენს და მოსაზრების შემდეგ უზარუნდებია მივხედავ მატერიაში, სადაც აქვს მოვლენა იმეგნა.

1. არსებობის და არარსებობის უნარი წარმოშობა-მოსპობის გარეშე ახასიათებთ ფარმალურ მოვლენებს, ფორმებს, წერტილებს. ფორმა შეიძლება იყოს, ან არ იყოს საგანში ისე, რომ ამ მოსპობა და არ წარმოშობის ის მარადიულია, თუ ეს ყოველთვის არ არის მოცემული ამა თუ იმ საგანში, თუნდაც ამ საგნის წარმავლობის და მატერიალობის გამო.

2. არისტოტელე აქ ეკუთვნის წერტილების, როგორც გეომეტრიული სიდიდეების, რეალურ არსებობას და არა საერთოდ, წერტილების არსებობას. „მეტაფიზიკის“ სხვა ადგილს. ის გამოთქვამდა გეგმა სხვა გეომეტრიულ სიდიდეებს რეალურ არსებობაზე.

3. გოლცეს ინტერპრეტაციით, მატერია არა აქვთ იმ საგნებს, რომლებიც ერთ-მანეთს უპირისპირდებიან და ერთმანეთში გადადიან. მაშინ როდესაც ამ ადგილას არისტოტელე ამის საწინააღმდეგო მოსაზრებას გამოთქვამს სწორედ ასეთ საგანთან მატერია არსებობის შესახებ.

4. არისტოტელესთან ცვალებადობა მატერიის დამახასიათებელი ნიშანია, ამიტომ უარყოფს ის ცვალებადობის არსებობას იქ, სადაც მატერია არაა, რადგან ფორმა, წინააღმდეგ მატერიას, უცვლელია.

5. არისტოტელე აქ უნდა გამოვავლინოთ პოთენციალის და ორფაქტუალ სულის ლიდვის თეორიის, რამდენი მხედველ, მგერძელ ცოდნებიდან ენეგებიან და პირიქით. ეს თეორია უდრავდა გავრცელებულ იყო ძველ ანტიკურება და აღმოსავლეთის ტექნეზებში სპარსეთში, იზლეთში, ბაბილონიასა და სხვაგან აქვეყნა, რომ თვით არისტოტელე უზარებდა ამ თეორიას. მის ეს თეორია მოაქვს მხოლოდ იმის სააღუსტრაციოდ, თუ როგორ წარმოიშობება დაპირისპირებული მოვლენება ერთმანეთისაგან.

თ ა ვ ი მ ე ჯ ე კ ს ე

კოვალემა რაც ნაწილობრივად შედგება, ერთია ან წესებით, ან წესოებებით, ან სხვაგვარად. ნაწილებიდან შემდგარ საგანია გამომდინარეობს მიზეზი შეიძლება გაირკვეს ფორმისა და მატერიის, შესაძლებლობისა და სინამდვილის კატეგორიების გარკვევის გზით. შესაძლებლობიდან სინამდვილეში გადასვლა ქდება შემოქმედი მიზეზით, თუ მას გააჩნდება, ან შეგარნებადი მატერია აქვს. იქ, სადაც ასეთი მატერია არაა, ერთიანობის მიზეზი არსება და იმა მისი ზიარება ერთიანობის და არსებობის გვართან, მით უმეტეს, რომ ამ თეორიის მომხრენი ევარსნიან, თუ რის სწავას გამოთქმა „ზიარება“. საგანია ერთიანობის მიზეზი აქვს ნილი დარჩათ არა მარტო იდგება მომხრეთ, არამედ ლეიფორმისა და მის მიმდევრების.

წ ი ბ ნ ე მ ე მ ა რ დ

თ ა ვ ი მ პ ი რ ე ლ ი

მას შეუძლია, რაც განიხილუ ოქნა სუბსტანცია, სპირია სხვა კატეგორიების განხილვა და შესაძლებლობია და სინამდვილის, აგრეთვე უნარის სხვადასხვა მნიშვნელობების დადგენა. უნარი იმის გნებით ცვალებადობის საწყისი სეგანში, არამდენადღე თვითაა სხვა. ისა აგრეთვე უტყდისენ ცვალებადობის უტარზობას, ყოველივე ეს კი მოქმედების უნარის ნიშანს. რამეკლემ მოქმედებია უნარს ამ უნარის უქონლობა უპირისპირდება. ამ უნარის უქონლობასაც მრავალი მნიშვნე-

ლობა აქვს 1. ესაა ბუნებრივი უნარია არჩენება, მთლიანად, ან ნაწილობრვ, 2. იმ უნარის არჩენება, რომელიც უნდა ჰქონდეს საგნის, 3. ბუნებრივი უნარია იძულებითი არჩენება.

1. თქ სილამ უნდა ჰქონდეს კუბიკაციითან ასეა თარგმნილი. ПОСНТ ЛН ОНН ИЗВЕСТНУЮ ГЕОМЕТРИЧЕСКУЮ ФОРМУ, ЯЛИ НЕ ПОСНТ, ჩვენს თარგმანში კი ასეთა: „არამედ გარკვეული სახით არსებობა, ან არარსებობა“.

თ ა ვ ი მ ე ლ რ ე

არისტოტელე ეზიარებს თავიან მრავალი წინამორბედი მოაზროვნის თვალსაზრის იმის შესახებ, რომ განსჯი და აზროვნება, ისევე როგორც სხვა ფსიქიური უნარი, დაკავშირებულია აუღან და მის თვრებთან წარმოადგენს. გამსახთან დაკავშირებულ უნარს შეუძლია ერთმანეთის საწინააღმდეგო შედეგების გამოწვევა. მაშინ, როდესაც უნარი, რომელიც არ უკავშირდება მას, მხოლოდ ერთ-გვაროვან შედეგს იწვევს. მაგალითად, შედეგთან იწვევს როგორც წინამართლობას, ან ადამიანობას, ეს ზომ განსასთან დაკავშირებულ ხელსწრება და უნარია, ხოლო სთითო მხოლოდ გაბიბობას განაპირობებს. კარგი მოქმედების უნარია არის სავითოდ მოქმედების უნარიც და არა პირიქით.

1. თ უბრ თსრთივ თუ თრთუ თბ სრთისთ ებ ადგლი კუბიკაციი გალმეკი-შული აქვს ასე: „в самом деле бытие, противоположное <данному>, это—отсутствие <данного бытия> в основном смысле этого слова“ ჰეგნთან ეს კი ადგლი ასე გამოიყურება: „არჩენება (თ უბრ თსრთივ) არის წინააღმდეგობის პირველი სახე“ (თ თრთუ თთ სრთისთ)

2. არისტოტელე იქვე ეთიარება თავის ცნობად დებულებას წინააღმდეგო-ბათა ერთ მიმართებაში არსებობის შეუძლებლობა შესახებ.

თ ა ვ ი მ ე ს ა მ ე

არისტოტელე აკრიტიკებს მეგარელობა შეხედულებას იმთა შესახებ, რომ ადამიანს უნარია არა აქვს, თუ არ შეუძლია და აქვს. მაშინ, თუ მოქმედებს არისტოტელე უარყოფის მეგარელობა შეხედულებას მისგან გამომდინარე მრავალი შეუძლია შედეგების ჩვენება. მაგალითად, ამ შეხედულებიდან გამომდინარეობს, რომ თუ მოქმედების სასლ არ აქვს, მაშინ არც აქვს უნარი უნდა ჰქონდეს და პირიქით. ეს შედეგები იგივეა, რაც პიროტაგორა თვალსაზრისიდან გამომდინარე, რომ საგნის შეხედება არა აქვს, თუ მის ენივე არ შეიგარნობს. მეგარელობა თვალსაზრისის მიხედვით, ერთი და იგივე ადამიანი ერთი და იმავე დღის განმავლობაში რამოდენიმეჯერ უნდა იყო ბრმა და არც იყოს. ეს შეუძლებელი მათს თვალსაზრისში არის შედეგი შესაძლებლობისა და სინამდვილის გაიგევა-ბისა.

1. თბ უბრ ბბ თბ ყბ სრბყმსთვ ფბსრწვთვ, დბს უბრ ბსთვ, კუბიკის მიხედვით: „только не уничтожением <созданного искусством> об'екта, — он ведь существует вечно“. ჩვენ ეს ადგლი აც ვთარგმნეთ: „საგანი რომ ამრიგად არ მოსპობილიყო, ის მუდმივო იქნებოდა“. და ამ თარგმნა უტარი მიზანშეწონილად გვიჩანია, რადგან დღემდე სავითა სავითა მოსპობის სხვადასხვა ფორმებზეა ლაპარაკი. მით უმეტეს, რომ შეუძლებელია არისტოტელეს ხელთაგონარ სავტების მარადიულობა ემტაცებია.

3. ჩვენთვის ნიშნავს, როგორც მოქმედებას, ისე სინამდდელოდ.

3. *ἡ ἐνέργεια* ნიშნავს, როგორც მოქმედებას, ისე სინამდვილაც.

შეაძლებელია არ ვაშვავს იმას, რომ ეს საერთოდ არ იარსებებდა. თუმცა, მაგალითად, შეიძლება, რა იყოცაბა, რა გაზარდეს, რა უნდა ჰქონდეს შევქცევა, რა, რაიმეაღად თანადგომს არ შეუძლებს განხორციელება. იმითაც, საჭიროა განხორციელებული შეაძლებლობის აკრთოდ შეუძლებელსაგან განსხვავება. მაგალითად თვალსაზრისით, რა შეუძლებელია ათადგომ ათაა. აქრთა ანაა ატყრე, რა სურათია და შეუძლებელია ატყრე.

უნარია შეამდეგ ააგეგმოს ჩატარების თანდაყოლილი უნარია, ცარიზმის შედეგად
დაკარგული განაწილება, ვას. დაბალი და ხ. უნარი აკრძალავს მოქ
მედს. მოქმედობა კოეფიციენტ. ახერ. შექმნილია ადგილობრივი, ადგილობრივი
სხვა წარმოქმნილი მოქმედება კოეფიციენტით, წარმოქმნილი ადგილობრივი, მოქმედება
დღეს კოეფიციენტით ადგილობრივი ადგილობრივი, მოქმედება, მოქმედება უნარია
ადგილობრივი მოქმედების ნიშნად. წარმოქმნილი მოქმედების მოქმედება, მოქმედება

1. «საქართველო» კავშირი დადგენილია ძირითადად, ერთპირად, მხოლოდ დროის, მიმართებით, მოქმედებითა და თანქმედების გარეშე, სხვა განსაზღვრებით დასაშვებია.

2 „პირველში“ ხველგან ნაგულისხმევია „განსჯით“ მოქმედნი, რომელნიც ყოველთვის შემოქმედნი არიან.

3. თუ მოქმედება გონივრულია, შეეძლება შეიქმნას მოქმედების უსაფრთხო პირობები მოქმედების დაწყებამდე, მოქმედების დასრულებისას და მოქმედების განხორციელებისას. მოქმედების დასრულებისას უსაფრთხო პირობების შექმნის მიზნით უნდა იქნას გათვალისწინებული მოქმედების შედეგების განხილვა და მოქმედების განხორციელებისას უსაფრთხო პირობების შექმნის მიზნით უნდა იქნას გათვალისწინებული მოქმედების შედეგების განხილვა.

შესაძლებლობა მრავალი მნიშვნელობა აქვს. ის ნიშნავს მოზარდობას ან ძაბვით შეადგენს, ან რაღაცას გულის, ზეგონ, კარგად, აგზას, სიძლიერეს ან აქვს. რაც უფრო გაცილებით ახსოვს, უფრო მეტი აქვს, ან შეიძლება მისი ბუნების, რაღაცს სივრცით, დასრულებული ან წარმოდგენის მიხედვით ან თვითმხედვით და სხვა თანამართლება ან შედეგად, რამდენიმე სხვა გარემოებას ან სხვა გარემოებას, აგრეთვე დაუსრულებელი აზრით ან მსოფლიო შესაძლებლობის წარმოდგენას.

1. მიმოვივლინებდეთ ივრის სხეულზე გარკვეული ფორმისათვის გარკვეული პიკტოგრაფიული ნიშნების გამოყენებას. პიკტოგრაფიაში მისი განხილვისას შეაფასებოდა მხედრობის, იგივე პერსონის გამოხატულება შეიძლება ამოკრიტიკებული იქნას ხელში შეტანილი, და ახლა მატერიალურ, მაშ, ამ შემთხვევაში მატერიალურ ფორმისა და მოკლე პიკტოგრაფიაში.

2. რწ მათყაყი ინდუქციური მეთოდი, კონკრეტულიაგან ზოგადი ცნ-
ბებისაყენ მავლულობის მეთოდი.

3. განუსაზღვრელი ბრძანების მხოლოდ წარმოდგენაში, გონებაში. ასე რომ, დაყოფის დაუსრულებლობა ბრძანოტელეაზივია შეესაბამებოდა მხოლოდ წარმოდგენაში.

[illegible]

1. შესაძლებლობის დაფინანსებებით აბრტოტებულ ავალიზებას თავის თვალს
ზრისა შეუძლებელის არაბრტოტის შესახებ, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში გრ
დობიერ შესაძლებელი იქნებოდა.

2. ადგილი თვალსაზრისით იმის შესახებ, რომ არსებობს შეაძლებლობა და აქტიურობა ცილებლობაში, იზიარებენ ადრეულად, როგორც ეს მოკლედ ნახეთ, რომლებსაც წარუშინებია და არსებობს მიზეზი აქვე თავის თავში, იცა ამ მოვლენებზე, რომლებსაც აქვე თავი მიზეზი არა აქვთ შეიძლება, არამედ რაღაც გარეგანი იძულება უნდა იქნას აქაურობა.

3. არსებობს მსგავსი, როგორც თითქმის ყველა სხვა ბერძენი მოაზროვნე, საზღვარს უდებს წარმოშობის პოეტური დაუსრულებლობისა და მის პირველ მატერიალურ და მარადიულ, წარმოუქმნელი და წარუვლელ ფორმად იწყება.

4. განსხვავდება აივანსა და მატერის შორის იმით, მდგომარეობის, რომ საგნო ყოველთვის განსაზღვრულია, ვ. ი. გარკვეული ფენებების შემცველი, მატერია ზოგჯერ.

5. თვისებების მრავალფეროვან ჭაბჭაში არის კიდური წვერი, რომელიც არ
ფრის თვისება არაა და რომლის თვისებაც ყოველივე სხვა, და ეს კიდური წვერ
ამ შემთხვევაში „აღმავანი“, არის აუბატანცია.

სიამდვილი წინ უსწრებს შესაძლებლობა, როგორც ლუდვიგი, იპო
აქვით, რადგან შეადგენს საფუძვლად სისამდვილ წარმომადგენელს რეალურად შეადგ
უფასოდ ზემოქმედებით. ამა გარდა, იმისათვის უსწრებს რეალურად შეადგ
ლობის, რომ წარსლისათვის მოვლით, რაზე სწავლი ამა შედგება, ამა თეს
ა სხვა მიზეზს ყველაფერს წინააღმდეგ არსებობს ამავე, როგორც განადგურება არ
მოვლის რაღაც ნაწილს რჩება. რაღაბა წინ უსწრებს შესაძლებლობა არ
შეიძინოს თვალსაზრისით. მაგალითად, მაგალით უსწრებს ბავშვს და დედის თეს
მიზნის თვალსაზრისით, რადგან შესაძლებლობა არსებობს შინაგანად, თეს
ელი უფრო მეტი არააღივლი, ყველა შესაძლებლობა დროს თვალსაზრისით

კი ერთი რეალობა უსწრებლად შეიძლება და ასეა მარადიული მამოძრავებელად, რომელიც არასოდეს არაა შესაძლებლობა, ანაშენდ ყოველთვის რეალობაა. მარადიულია მოძრაობა. მარადიულად მოძრაობა მოვლენების მოძრაობაა ერთგვარადაა, განიხილეთ კი წინააღმდეგობაშია ხასიათისა.

1. „მოძრაობის საწყისი თავისთავად გეგმა“ ისე უნდა იქნას გეგმებული, რომ თუ წარმოშობა ბუნებრივი ხასიათი აქვს, საგანი წარმოშობის თავისთავად გეგმის საგნისა და არასოდეს სხვა გეგმისა.

2. „მოძრაობის საწყისი სხვაში“ საგანში მოძრაობის ისეთი საწყისის არსებობას ნიშნავს, რომელიც მათთან იგივედარობაში არ არის.

„მოძრაობის საწყისი, რამდენადღე თვითონაა სხვა“ უნდა ნიშნავდეს მოძრაობის საწყისის არსებობას მოძრაობა საგანში, მაგრამ ისეთი არსებობის, რომ ამ საწყისით გამოწვეული შედეგები არ გახდეს ამ შედეგის გამოწვევა მოძრაობის მიხედვით.

3. შესაძლებლობის წარმოადგენს არა მარტო თვითმხრეველ მატერია, არა მერ ყოველი კონკრეტული საგანი, რომელიც მისგან წარმოშობილ მოვლენათა შესაძლებლობის წარმოადგენს. ამ აზრით, რეალობა და რეალურად არსებული საგანი წინ უსწრებდა მისგან სხვა საგნის წარმოშობა შესაძლებლობას.

4. არსებობის უარყოფითი აზრისაგან წარმოშობის და ადრევეს ახალ თვალსაზრისს იმის შესახებ, რომ წარმოშობის რაიმე ნაწილი უნდა არსებობდეს წინასწარ, სანამ საგანი მთლიანად წარმოიშობილია. ბოლო რაც ისეთია, არ უნდა ისაზრდეს მთლიანად, არამედ მისი რაღაც ნაწილი უნდა რჩებოდეს. მაგალითად, თესლი, რომელიც არსებობს მატერიის წარმოშობამდე, არის ნაწილი მომავალში წარმოშობილ მცენარეში. თვით ამ თესლის წარმოშობამდეც არსებობს რაღაც მისი ნაწილი და ასე შედეგებით ამ პირველ მამოძრავებელს, ამ პირველ მატერიას. ამ უკანააღრესს დაშვება კი აუცილებელია მოძრაობისა და წარმოშობის უსასრულოდ და თვითნებ ახალადობად.

5. არსებობის მუდმივად იმისა, რომ იმისთვის პლატონის იდეების საკითხში, მინც უწყვეტს მარადიულ მოვლენებს, რომელიც არასოდეს არა იხსნება შეუძლებლობაში, რაგან შეუძლებლობაში მისი არსებობა მისი არა მარადიულობის მომსწრეველი იქნებოდა. მაგრამ ამ შედეგება დაბადის კითხვა, რომ რაგვარად შეიძლება მარადიული იყოს პირველი მატერია, რომელიც ყოველთვის მხოლოდ შესაძლებლობის სახით არსებობს იქნება მისი მარადიულობის მისი მარადიულობა შესაძლებლობაში ყოფნით გამოიხატება.

6. იდეალისმება, მოძრაობის სიძველისა და წინააღმდეგობის მიხედვით.

თ ა ვ ი მ ე ტ რ ე

მედიუმილია წინააღმდეგობა ერთდროულად და ერთს მიმართებაში არსებობს. ეს დასაშვებია მხოლოდ შესაძლებლობაში. მაგალითად, ერთი და იგივე იდეალულობისა და განმარტებითა უნარის მქონე, რეალურად არსებული სიყვითლესა მისი შესაძლებლობას, ხოლო შესაძლებლობაში არსებული ბოროტება — მისი სინამდვილეში არსებობის. ბოროტება ახალია თვით წარმავალ საგნებს და არა მარადიული. იდეალია რეალურად არსებული მოვლენათა შემცენება, მაგრამ ძველია შემცენება შესაძლებლობაში არსებული, რაგან აზრებულა რეალურად არსებული უნარია და ამიტომაც შეიძლება მხოლოდ ისინი, რომელნიც მოქმედებენ,

თ ა ვ ი მ ე ტ ე

კემპარტება და სიერე არის საგანთა დაცემებისა და დაცულების შედეგი. სახელობრ, ის, ვინც დაცემების დაცემების დაცემად აცხადებს და დაცემების დაცემების დაცემად, კემპარტების ამბობს და პირიქით, სიერება, ვინც წინააღმდეგება სინამდვილეს. იმ მოვლენებში, რომელნიც ყოველთვის დაცემების დაცემად, ან დაცულებული არიან, ერთი და იგივე აზრის ან ყოველთვის კემპარტის ან ყოველთვის სიერის. ხოლო იმ, სადღე საგნები არის როგორც დაცემების დაცემად, ისე დაცულებული, აზრის შეიძლება იყოს კემპარტება და სიერება. მარტო საგნებში ისევე, როგორც არსებებში, შეიძლება შეიძლება და თუ შეიძლება, მხოლოდ შემთხვევით. აქ კემპარტება ნიშნავს ამ მარტოვანი არსებობის მოზრტებას, შეიძლება კი მათი არსებობა, ანუ არსებობს.

1. როგორც ამ, ისე წინამართლები შეკვლების მიხედვით, კემპარტების კრეტორმა მართულია ნაზრების შედარება სინამდვილესთან, რაც არის კრეტორის შემცენების თვითონაში ძლიერად რეალისტური ნაკლის არსებობაზე მეტყველებს.

2. იდელებისმიება ერთელი, ანუ შედეგისი საგნები

3. საგნებისმიება არა რიცხვით ერთი, არამედ მოვლენა, რომელიც რიცხობით ერთი.

წ ი ბ ნ ი მ მ ა თ ი

თ ა ვ ი პ ი რ ე ლ ი

ერთის პირველი მნიშვნელობა ბუნებით დაუშვულია და მარტოვანი. მისი შემდეგი მნიშვნელობა. უწყვეტი, მთელი და კონკრეტული საგანი. უწყვეტი ისაა, რომელსაც აქვს ან ერთი და უწყვეტი მოძრაობა, ან ერთი ცნება, ან ერთი სხვა, ანდა რომელიც უწყვეტია რიცხობრივად. ერთი არის ამავე დროს ზომა, რომელიც რაოდენობის შეიცვლით. ის არის როგორც აგრძელების, ისე სიღრმის, სიმაღლისა და სიწარმის საზომი. ის საზომი იმით, რომ მარტოვანი, მის ვერც გამოვლენაში რაიმეს და ვერც მიუღებლობა. საზომი ყოველთვის იმავე გეგმისა, რომელიც გეგმისაში გეგმისაში. საზომად კი აღებულია გეგმის ვერცხვით უპირისპირი, დაუყოფელი რაოდენობის ან თვისობრივობის, უკუაღმართობის.

1. ჭეჭილია ფურტი, სიგრძის ზომა, უდრის 0,305 მეტრს.

2. თქმისა, სიღრმის, სიგრძის საზომი, უდრის 500 ფურტი. II საუკუნეში ჩვენი წელთაღრიცხვამდე ის ცნებები 148 მეტრია, თლიმართა სიღრმის უდრის 184, 97 მეტრს.

3. თქმისა ტალანტი, მისი სიღრმე იცვლებოდა, ყველაზე მაგრებულთა იყო სოლონის ტალანტი. ია უდრის 26,2 კგ-ს.

4. მიმართება ან გამოვლენა

5. დიხე, მუთავით ტონის მეოთხედი

6. საზომა არა რაღაც გაცემებული ზოგადი, არამედ კონკრეტული ერთეული, რომელიც ექვემდებარება შეგარტებას.

7. დ მწეხე, საზომა ძველ სამეგრეთში, ეტრება 46 სმ-ს.

თ ა ვ ი მ ე ტ რ ე

უნდა დავადინოთ, თუ რა არის არსება და ბუნება, შეიძლება თუ არა, რომ ის საგნებთან დამოუკიდებელი იყოს, ანდა ერთი წარმოადგენდეს არსებებას არ შეიძლება საგნებთან დამოუკიდებელი იყოს, ან ერთთან იგივედარობა.

მართალია, საგანთა არსება რიცხვებშია გამოხატული, მაგრამ რიცხვი არასოდეს არის ადგენილი არაბები, არამედ საგანთა არსების მხოლოდ რიმეზიონე მხარე.

2. არსებულის ბუნება საგულისხმევი. მამასადიშე, არაა საცმარისი, ამტკიცებს არსიტრეტულს. იმის თქმა, რომ არაბებული ერთია, რადგან იმით მისი მუცნება არ დადგომდება.

2. არაბებული რომ მულოდია ყოფილიყო, იმპოზს არსიტრეტულს, ის რიცხვიც იქნებოდა, მაგრამ მიაი არსება მუთაყლური მათათაი იქნებოდა და არა რიცხობრივი.

3. «ერთი» მოვლენების ერთ-ერთი მხარეა და არა მათი არსება.

თ ა ვ ი მ ე ს ა მ ე

ერთი არაა დაუმუღელა, იფიგეობრივი, მზგახი, ტოლი. სიმრავლე კი დასაშლელს, ან დაშლად, არაბული, და აქვე განიხილეთა აგრეთვე «იფიგეობა — არაიფიგეობის», «მზგაყება — განახავებინა», «ტოლობა-ტოლობის» ცნებები. «იფიგე» — წმნავა საგნა თავის თეთან იფიგეობას, ან ტოლობას, არსებით ერთს, სახით ერთს, ან იმას, სადაც მზგაყება განსხვავებას კარბობს.

თ ა ვ ი მ ე ლ თ ხ ე

დაარსებული განსხვავება არაა დაბირისპირება. დაბირისპირების პირველი სახეა ქონება — ნაღდი. ნაღდი ნიშნავს იმას, რომ საგნის ან სრულებით არა აქვს ის, რაც უნდა ჰქონდეს, ან არა აქვს მამში, როცა უნდა ჰქონდეს. დაბირისპირებული ცელოების კიდრე წყერბს წარმოადგენენ.

თ ა ვ ი მ ე ს უ თ ე

წინააღმდეგობის არაბებობა შეუძლებელია ერთი მხარეთაში რადგან წინააღმდეგობა არის დაბოლოებული განსხვავება, ის არაფერია შუა ან იმყოფება არამედ სხვა იმყოფება მია შუა. ყოველი კათხე წინააღმდეგობის რომელიმე მხარეს ეხება და პასუხში ერთ-ერთი მხარეა პასუხი. ე. ი. საგანი ან ტოლსა, ან არატოლს, წესაში გამოირცხულია

თ ა ვ ი მ ე ე ე ა ე

საჭიროა გაიარეს ერთისა და მრავალს დაშიყიდებულება. თუ სიმრავლეს ატობინის მათთან აქვს და ერთით იზომება, ის ერთს ისე უპირისპირდება, როცა რიცხვებში აზრობი და გააზრობი. ამ შემთხვევაში დაბირისპირება არის კონკრეტულ მოვლენება შორის. თუმცა ყოველად ის, რაც ერთია, რიცხვი არაა.

თ ა ვ ი მ ე მ ე ი ე

მოპირდაპირე მხარეებს შორის არაბული შუალედი საფუხერებიც დაბირაობირებულიან წარმოსდგება. დაბირისპირებულ მხარეებს შუა შუიდი მოუღნა თავდაპირველად შუალედი საფუხერად გარდაქმნება, სანამ წინააღმდეგობა რომელიმე მხარეს მიმდევდება. წინააღმდეგობის აღფიგეობა აქვს მხოლოდ ერთ და იმავე გვარის ფარგლებში. სადაც წინააღმდეგობაა, იქ შუალედი ააფუხურებელიც იმავე წინააღმდეგობითავე შედგებიან. თვით მოპირდაპირე მხარეებიც კი არ წარმოსდგებიან ერთიმანეთისგან.

თ ა ვ ი მ ე რ ე ე

სხვადასხვა სახის საგნები ერთი და იმავე გვარის ფარგლებში არიან. მავალითად ცნეულობა ერთნაირად ახასიათებს, როგორც ადამიანს, ისე ცხენს. წინააღმდეგობა არაა ერთი და იმავე გვარის ფარგლებში არსებული სასწორი განსხვავება. ერთსა და იმავე გვარის ფარგლებში შემავალი ახლები არიან მამართებში იმავე გვარის ახლებთან და არა სხვა გვარის სახეებთან. ერთი და იმავე სახის ახლები არ უპირისპირდებიან ერთმანეთს.

1. დებულება იმის შესახებ, რომ წინააღმდეგობის არსებობა ერთა მამართებში შეუძლებელია, ამიტომც რიცხვში მამართა სოფისტებისა და პერაგლიტების შეხედულების უარსაყოფად.

მოწინააღმდეგე მხარეებს შორის მომავალი საგნა, ანამ წინააღმდეგობის მეორე მხარეს მიიღეს, ეს მეორე მხარე არ არსებობს, ზოლს რიცხვსაც მიიღეს მა, მაშინ აღარ არსებობს პირველი მხარე.

2. ძალიან ბრან ნიშნავს დაუმუღელს მაგრამ აქ ნაგულისხმევი არა ფიქრად, არამედ ლოგიკურად დაუმუღელ, კერძოდ, გვარის უკანასკნელი სახე, რომელიც მეტად აღარ დაიმუღნია.

3. «ბუნებაში» ნაგულისხმევი ლოგიკური გვარ-სახეობრივი მამართება, რაც მისთვის სინამდვილეში არსებული გვარ-სახეობრივი მამართების ანარეკლი იყო.

თ ა ვ ი მ ე ე ს რ ე

სახეობრივი განსხვავება არის განსხვავება ერთი გვარის ფარგლებში. ის დაკავშირებულია ცნებასთან და არა მატერიალთან ამიტომ თვითი და შერი აღმომჩინარ ჰქმნია ახლებთან ახლებთან, ამოღნობა იმყოფილი და ზოგჯერ კი ჰქმნია, რადგან იაინი ერთმანეთსთან განსხვავდებიან ცნებით და არა მატერიალთ. უფრო სწორად რომ ვთქვათ, საგანთა შორის არსებული ახლებრივი განსხვავება არის არსებითი განსხვავება და არა შემთხვევითი, მატერიალური, რადგან მატერიალთან დაკავშირებული განსხვავება შემთხვევითი განსხვავებაა

თ ა ვ ი მ ე ე თ ე

მოცუდები და უცუდები საგნები განიკუთვნებიან სხვადასხვა გვარს და არა სხვადასხვა სახეს. რადგან ეს არსებითი და არა შემთხვევითი თვისებებია იდებები და საგნებიც აგრეთვე გვართ უნდა იფიგნ განსხვავებულ და არა სახით. და ამიტომც ცხადია, რომ იაინი ერთმანეთსაგან უფრო მეტად განსხვავდებიან, ვიდრე სახით განსხვავდებიან.

წ ი ბ ნ ი მ ი თ ა რ თ ე მ ბ ი

თ ა ვ ი პ ი რ ე ლ ი

სიმრავლე სწავლობს საწყისებს, მაგრამ განსარკვევია, რომ ასეთი შეცდომებია ერთი, თუ ბევრი გაოდა ამია, სწავლობს ის შეცდომებად საგნებსაც და მათგან დაბირილად იოებულ მოვლენებათ თუ იო? ამათთან დაკავშირებით იბადება იოება იო. შესხება, რომ არაბობებს, თუ იოა შეცდომითაგან დამოკიდებული იდებები, რომ მათამდევრობი პოვლებები, და იოაველი მეცხოება აწავლობს მათ? ათბრწე არ ეხება, რაც დღეებს არც მათგანბრეტურ მოვლენებს. მისი შესწავლის იოიბეტ უფრო მეტად ზოგადია ასეთი კი გვარები არიან.

335

ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ

[illegible]

1. ბირატრულ ვოვლ კონკრეტულ ფორმას მიეწერს წარმო-
შობის და მოსიძიების უნარს, გარდა პირველი ფორმისა და მატერიალის, რომელიც
მარადიული ვფუტრათი, ან უნდა იყვნენ სწორი რაისა და ექსტრე, რომელნიც
აქედან დადგომი ედრუ წევრში ეონკრეტულ საგან, გვლიც ხმოვნ და ათა პირვე-
ლი ფორმისა და მატერიალს.

2. «საწყისი სტადია» გულისხმობს არა თავისი თავის, არამედ სხვის წარმოშობის მიზეზს. ეს მიზეზი არცხობს იმ «სხვა საფაზს», რომლის წარმოშობის მიზეზიცაა ეს არის.

3. ნაგულისხმევია კონკრეტულ საგანში ირცელებული მატერია.

5. თორბა ზოგადი რამდენიმე წლის განმავლობაში.

ა.ა. ფიროსი ნიკაშვილი, რომელიც მცენიერებას ჰყვნიდა, წარუშლიდა. ამ ფორმებს იპარტოვებდა უბრალოებებს ყოვერეტული. ანუ ბუნებრივი საგნები, ფორამებს, რომლებიც წამოვალინა აირან. ამგვარად, იოსებობა ორგვარი ფორმა ბუნებრივი ვი, მოკმული ყინვრეტული საგნების ერთად და ბელაღენურაჲ, აი, ებული შეკო ნიერებაში, რომელიც ბამამატერიალურადა.

ბ. გონება დაკავშირებული სულთან, ანუ იგივე სული.

အ ဝ ဌ ဝ မိ ဌ က ဟ ဝ ဌ

ბი შეიძლება გველავერს ერთი და იგივე მიზეზი ჰქონდეს. მართალია, მან
ზეზა და ყველა ვხვდებით ფრანსს. მის წავლს და მატარებს მათთან ისინი ყოველ
კონკრეტულ შემთხვევაში სხვადასხვა მიზეზით აიკრძალებოდა მაგრამ ფრ. უმჯრავს
მართალია, მაგრამ და შემერბება მიზეზი რატომც ვარჯიხს მიზეზი. უმჯრავს
ტყევი და მანუგები არ შეიძლება იყოს ანთი, ანუ ტყეში და მძიმარაში. მინერბ-
ბები სანება. ბუნებრივი სანებები წარმოშობა, სხვადასხვა სანება. კი ღირსი
რება

1. არისტოტელე უარყოფს აზრს (ვიქტორ), როგორც ელემენტს, რადგან ამ შემთხვევაში ყოველზე აზრად იქცეოდა.

2. აბრ-ტრატულ აზრზე მტკიცედ უარყოფს მიმართებას და სესხბრუნვის, როგორც ელემენტის, ულწურვას. ელწურვა არაა იმისგან დამოკიდებული, რამდენადაა უბ-ტრაცია იტირთ, არამედ ულწურვები უბ-ტრაციისა და ამავე დროს იფიქრება იმ აკანისა, რომელიც ელწურვებს უბ-ტრაციისა და უმჯავვერეა ერთადგება. სამი საგანი იწვევება უმჯავვერეობა, რაც არაა ტრატულ-ელწურვების მიზანი. მიმართების, ულწურვების გამოცხადების შემთხვევაში ეს ყოველთვის მიმართებადი იქნება. ამ შემთხვევაში სწორად უბ-ტრაცია უწინ-ვიგებებისა, სამი ელწურვებისა ეს იყო.

338

၈၀၃၀ ၁၅၆၅၈၀

[illegible]

1. ზოგადი საწყისობის უარყოფით არისტოტელე მკითხველს მღატირს.

சென்னை 25

[illegible]

1. ბრისტოლტელე უარყოფს სუბსტანციის, როგორც სპეციის, რადგან მისი ყოველივე წარმავალად იქნებოდა. ბრისტოლტელე კი უარყოფს ყოველივე წარმავალად იქნებოდა.

అంకం మొదల

სიგი მოკლენა შედგენს მონათბის, ზოგიერთი ამა, მდებარე მონათბი ყოველ
მონათბარს, აუტელურად, როგორც მონათბი მონათბარებელს, ისე უნდა არე-
სებოდეს. უნდა იქნას მონათბარებელი ან უნდა იქნას, მაღალი, ადგილი ამაშივე,
უძველესი, აქიან ამაშივე გზებზე მონათბარებელს ან ამაშივე ამაშივე, აქიან ამაშივე,
წყობის ამაშივე, ამაშივე, როგორც გზებზე მონათბარებელს ან ამაშივე ამაშივე, ამაშივე,
ბუნდები წყობაში. მონათბარებელი თავი ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე,
არის ამაშივე გზით და ამაშივე. როგორც მონათბარებელი ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე,
მის ამაშივე ამაშივე ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე,
ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე, ამაშივე,

იუცილებელა კი იქვე სამი მინიშნულობა: 1. ის, რის გარეშე არაა კეთილდღეობა, 2. იძულება და 3. მარტივად არსებული.

ਸਾਹਿਬਾਨਾ ਸਿੰਘਾਨਾ

[illegible]

ამიტომ ერთია მისი მამოძრავებელი. ლეიზმა ისეთივეა, როგორც უძრავი მამოძრავებელი: მარბილელი, უძრავი, თავის თავის მამოძრავებელი.

1. *ἡ δὲ Ἀπορίη* აფროდიტა, პლანეტა ვენერა. 2. *ἡ Ἐρμῆς* მერკურსი, პლანეტა მერკურსი.

3. *ἡ Κρόνος* კრონოსი, პლანეტა სატურნი

თ ა ე რ მ ე ბ რ ე

მოვლენათა შორის ყველაზე პატვისკვამია გონება; ამიტომ ის უნდა მოიპარებოდეს ყველაზე პატვისკვამი და ფიქთებრივს გონება ასეთი არ იქნებოდა, მხოლოდ უნარი რომ ყოფილიყო, არც იმ შემთხვევაში ცვალებადი რომ ყოფილიყო, რადგან მათი, როგორც ყველაზე უკეთესის, ცვალებადობა მამართლად იქნებოდა გუჟარებისსკენ. რადგან ყველაზე პატვისკვამი არის აზრი, ამიტომ გონება თავის თავს უნდა აზროვნებდეს და მისი ეს ობიექტი უნდა იყოს მარტივი და იდეალური.

თ ა ე რ მ ე ა თ ე

საერთო გლავწესდა ყოთზე იმის შესახებ, რომ სამყაროს სიწყისი და სიკეთე არსებობს სამყაროსაგან დამოუკიდებლად, თუ მასწავლებს, თუ ორიენტირდეს ამასთან დაკავშირებით განხილულია სხვადასხვა თეორიები. ა სამყაროს სიწყისი წინააღმდეგობა, ბ სიწყისი მატერია, გ ემპირიკული თეორია შეგობობობა აწყობობობა, ანექსაგორას თეორია — გონების აწყობობაზე, დ თეორიები იდეები ა და რიტუების აწყობობის შესახებ. მოცემულია ამ თეორიების გორტყა. ამ მოსახრებოთა ნაყვლად არისტოტელემ აყენებს თეორიის უძრავი მამოძრავებელს სიწყისობის შესახებ.

1. არისტოტელეს აზრით, უფლავ და მოცლავ მოვლენებს არ შეიძლება ერთი სიწყისი ჰქონდეს, რადგან წამის შთაგან გამოიმდინარე შედგავიც ერთნაირი იქნებოდა, ამ მხოლოდ შედეგადი და ან უკლავიც.

2. წარმავალი და წარუვლავი მოვლენებისათვის ერთი და იფივე სიწყისი არ უნდა დაეშვათ.

წ ი ბ ნ ი მ ი ც ა მ ი მ ბ ტ

თ ა გ რ პ ა რ ე ლ ი

საყოთი უგეგმებდალი სუბსტანციის შესახებ განხილული ბუნებისმეტყველური ხასიათის წიგნებში. აქ უნდა განვიხილოთ საყოთი იმის შესახებ, არც ებობნენ, თუ არა შეგარებულად აგებნიან აგან დამოუკიდებელი სხვა მოვლენები, როგორც ამტკიცებენ ზოგიერთი მათემატიკური მოვლენებისა და იდეების არსებობის. შესახებ თუ არც ებობნენ, როგორც არსებობენ, თითო შეგარებულად აგებნიან, თუ მათგან დამოუკიდებლად თუ სხვადასხვაგვარადა.

თ ა ე რ მ ე ო რ ე

თუ მათემატიკური სიდიდეები სუბსტანციები, ისინი გვარ იარსებებდნენ შეგარებულად სხეულებში, რადგან მათგან ერთი იდეალის ორი სხეული იქნებოდა მო-

თავისებულო. გარდა ამისა, თუ წერტილი დაუყოფელია, მაშინ დაუყოფელი იქნებოდნენ სხვა მათემატიკური სიდიდეებიც ან შეგარებულად აგებულები, რაც დაუშვებელია. გარდა ამისა, შედეგად მიუღებელი წერტილების, სხეულისა და სიბრტყეებისა უაზრო დავარდნებს. ამოკლავ, აგრეთვე, უაზრობა მათემატიკური და გეომეტრიული მოვლენების დამოუკიდებელი არსებობისა დაშვება. გარდა ამისა, შეუზღუდავად, რომ იათი უსწარბენდნენ შეგარებულად სხეულებს, როდესაც სინამდვილეში მათ მოსადევნენ. მათემატიკური სიდიდეები შეიძლება შეგარებულად იქნა აიონი ცნებით, მაგრამ ცნებით ადრე არ სინამდვილეში სუბსტანციულად ადრე ყოფნის სუბსტანციულად ადრე ის, რაც სხვებს უსწრებია არსებობით, ლოგიკურად კი ის არის ადრე, რომლის ცნება სხვა ცნებებისაგან არის მიღებული.

1. მათემატიკური სიდიდეები.

თ ა ე რ მ ე ს ა მ ე

მათემატიკის, ისევე როგორც გეომეტრიის და სავარაუდო, მეცნიერებათა ობიექტი არ შეიძლება მოვლენათა შემთხვევითი თვისებები იყოს. მეცნიერების ობიექტი ზოგადია და რაც უფრო ზოგადია ის, მით უფრო ზუსტად შეიძლება განიხილოს. ზოგადი კი დამოუკიდებელი არაა, თუქცა მათი უკეთესი განხილვა შეიძლება იმ შემთხვევაში, თუ მას დამოუკიდებლად ჩავთვლით.

აქედან ისინი, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ თითქმის მათემატიკური მეცნიერებათა არ სწავლობდნენ მშვენიერებას და სიკეთეს. მათი შესწავლის ობიექტი პარაბოლია და წესრიგი, ანავე დროს მშვენიერება.

1. წრეში ტრიალი, არისტოტელეს აზრით, ყველაზე უფრო მარტივი მოძრაობაა.

2. ისეთი ნახაზები, რომლებსაც არა აქვთ ერთი ფუტის სიგრძე, მაგრამ გეომეტრიკური იდეის მას გერთი ფუტის სიგრძისადაა. მიუხედავად ამისა ის არ სკდება, რადგან სწორია ის წრისამდებრივი, საიდანაც ამოდის.

თ ა ე რ მ ე ო თ ბ ე

იდეებზე მოძღვრების მომხრეები ამ მოძღვრებამდე მივიდნენ, ამისუფნად პერპლექსი ცნებების დამოუკიდებლობის მოძრაობის შესახებ. ამიტომ ისინი იძულებული იყვნენ ეძებნათ რაღაც ზოგადი, უძრავი და უცვლელი, შეგარებულის გვერდით. ასეთი პირველად სოკრატემ აღმოაჩინა, მაგრამ მას ზოგადი საყენებლისაგან იგი გამოეყოფა. იდეების მოძღვრების მომხრეები კი ეს გამოეყოფა, რაჟაქ შედეგად მრავალი შეუსაბამოა მოყვია. განხილულია ეს შეუსაბამოები.

1. იგულისხმება სოკრატე.

2. არისტოტელე სოკრატის უპირისპირებს პლატონს, რომელმაც წინააღმდეგ სოკრატეს, ზოგადი აგებნა დამოწრა.

3. *μετὰ φύσιν* — მომართულობა, ზოგადი, ანუ საგნების დაყვანობა იდეებთან იმ სავარაუდო წყალობით, რაც მათ იდეებთან აქვთ.

4. ნაეტკოსმეფია მიწერილი და იდეალური საშფირო, პლატონის მოძღვრების მიხედვით.

თ ა ე რ მ ე ბ უ თ ე

გარტყლებზე იდეებზე მოძღვრების კრიტიკა. აქ წამოყენებული ყველა არგუმენტი იყვარება იმის, რომ იდეები არ შეიძლება საგნებისაგან დამოუკიდებლად იყვნენ. ამიტომაც იდეები არ არიან საგნების არც მოძრაობის, არც ცვალებადობის, არც არსებობის მიხედვით, არც გვეგმარებთან არც მათს შემეცნებაში. აქვე წამოყენებულია ის შეუსაბამოები, რაც მათ დამეგებას მოსდევს შედეგად.

თ ა ვ ი მ ე ტ ე მ ს ე

განხილული თეორიები, რომელია მიგრაციები, რიცხვები საგნთა საწყისებია გადამყვანების მოთხოვნა კითხვა იმის შესახებ, არიან თუ არა რიცხვები საგნებისაგან დამოუკიდებელი, აგრეთვე კითხვა იმის შესახებ, რომ ყველა რიცხვი უკავშირდება ერთმანეთს, თუ ზოგი უკავშირდება და ზოგი კი არა, თუ არც ერთი არ უკავშირდება. აქედან დისკუსიები პირველი ორი გზა, შესაძლებელია არა, ზოგის აზრით, რიცხვები იდეალურია აბრან, ზოგისთვის, მათემატიკის, ისინი სილღვინია, მაგრამ ისინი არ პასუხობენ იმაზე, თუ როგორია ეს შესაძლებელი. განხილულია საკითხი იმის შესახებ, რომ რიცხვები საგნებში არიან, თუ მათგან დამოუკიდებელი, აგრეთვე არსებობენ მხოლოდ მათემატიკური, თუ იდეალური რიცხვებიც.

1. ფრთხილად წაიკითხეთ-საიტები, არიან თუ არა "ნაშრომი დამოუკიდებელი საგნის მნიშვნელობით."
2. მისი არსებობა რიცხვად ყოფნა.

თ ა ვ ი მ ე ტ ე მ ს ე

უნდა გადამყვანს საკითხი იმის შესახებ, რომ ერთმანეთს ყველა ერთიანი უკავშირდება, თუ არა? თუ უკავშირდება ყველა, როგორ? ერთმანეთს უკავშირდება მხოლოდ ერთსა და იმავე რიცხვის შემადგენლობაში შემავალი ერთიანები, თუ აგრეთვე სხვადასხვა რიცხვის შემადგენლობაში შემავალი? თუ ყველა უკავშირდება ერთმანეთს, მაშინ იარსებებდა მხოლოდ მათემატიკური რიცხვი, მაგრამ თუ ერთმანეთს არ უკავშირდება ყველა, მაშინ არ იარსებებდა მათემატიკური რიცხვი და არც რიცხვები წარმოიშობოდნენ ერთისა და განუსაზღვრელი ორიანისაგან. აბრანელის სინტაქსი დაეყვანებოდა სხვადასხვა რიცხვში შემავალი ერთიანების განსხვავების დამყვანს. საერთოდ, უზარმაზარ, ერთიანების შრომის რაივე განსხვავების დამყვანს, რადგან სინტაქსიკური ისინი ერთმანეთისაგან არაფრით არ განსხვავდებიან და არც იდეები რიცხვები არიან.

თ ა ვ ი მ ე ტ ე მ ს ე

მრავალი შეესაბამება მოსდევს შემდეგად რიცხვებში თვისობრივი განსხვავების დამყვანს, აბრანელის სადოქტრინო, რომ მათ თვისობრივი სხვაობა არ უნდა ჰქონდეთ. რიცხვები არც საწყისები უნდა იყვნენ. თუ მათემატიკური რიცხვი იგივე იდეალური რიცხვია, მაშინ ისინი მათემატიკური რიცხვია, რადგან რიცხვები ერთმანეთს ეკლარ დაუკავშირდებიან, იდეების რიცხვი განუსაზღვრელი იქნებოდა, განუსაზღვრელი კი არ არსებობს. მით უმეტეს, რომ ამ თვისობის მომხრეები რიცხვების ამაში თვლიან განსაზღვრულად და მაშინადაც, იდეა-რიცხვები საცხარისი არ იქნებიან. ამ მოხრევენი ძირითადი შედეგია მდგომარეობის იმაში, რომ ისინი რიცხვებს საგნთან დამოუკიდებელ თვლიან. მართალია, პათეგორელები არ აზრობენ რიცხვებს საგნებს, მაგრამ არ არიან სწორნი, როდესაც რიცხვებს ათავსებენ საგნებთან.

1. კუბიკის აზრით, არისტოტელე მთავე-ში იღებენ გულისხმობს, მაგრამ ჩვენი აზრით, აქ მიუერთი მოვლენებია ნაშრომისაგან, რომელიც ის წმინდა აღწერადა ამ ტერმინით.
2. აქ ნახვამულია ნაშრომში "მათემატიკური რიცხვი" მის განსხვავებულ იდეალური რიცხვისაგან.

3. არისტოტელის აქ მხედველობაში აქვს კესნიონიან თვალსაზრისი.
4. ნაშრომისაგან ლიტერატურა და დემოკრიტიკა, რომლებმაც საშუალო უმცირესი ატომებისაგან აწარმოვეს.
5. არისტოტელე ასევეცხვებს ერთმანეთისაგან თვისობრივი ერთს, ან საწყის ერთს ჩვეულებრივი ერთისაგან.

თ ა ვ ი მ ე ტ ე მ ს ე

გარკვეული იმ შეესაბამება შედეგთა განილვა, რაც რიცხვების, სიდიდეების და იდეების საგნთან დაცულების და მათ საწყისებზე ტყეპის მოსდევს შედეგად ამ სინტაქსიკური მხოლოდ ერთი გამოსავლია, ისინი არ უნდა დისკუსიონს სავსეებს და არც საწყისებზე იქნებოდნენ.

თ ა ვ ი მ ე ტ ე მ ს ე

საწყისები არ შეიძლება სუბსტანციები იყვნენ, რადგან მაშინ საგნთა რიცხვი იმდენი იქნებოდა, რამდენიც საწყისია. საგნები კი შეუძლებელი იქნებოდნენ, რადგან შეცნობა შეიძლება მხოლოდ ზოგადობისა. მაგრამ თუ საწყისები ზოგადი, მაშინ ზოგადი იქნებოდა მათგან წარმოიშობოდა, სუბსტანციებზე იდრე არასუბსტანციის იარსებებდა და აღარც დამოუკიდებელი იქნებოდა რამე.

წ ი ბ ნ ი მ ი ტ ი მ ს ე მ ა დ

თ ა ვ ი მ ა რ ე მ ს ე

წინააღმდეგობა არ შეიძლება იყოს ყოველივე საწყისი, რადგან საწყისი არ შეიძლება წინ რაიმე უსრულებელი. წინააღმდეგობის კი წინ უსრულებს სუბსტანციის, რომლის თვისებასაც ის წარმოადგენს. მიუხედავად ამისა, იყვნენ მოახლოვდნენ, რომლებიც ყოველივე საწყისად წინააღმდეგობას აცხადებდნენ, არც ზოგადი შეიძლება იყოს საწყისი, რადგან არც ისაა სუბსტანცია, და არც მამარობა შეიძლება იყოს საწყისი, რადგან ის თვისების მდგომარეობაა და არა სუბსტანცია.

1. დიქტოლო, სიგარის სიზომი ჰეულ საბერძნეთში=19,3 მმ.
2. არისტოტელე ყოველგვარ კატეგორიას და ასტრაქიკაზე წმინდა აფრებს სუბსტანციას, რაც მის მატერიალურ ტენდენციებზე მატყველებს.

თ ა ვ ი მ ე ტ ე მ ს ე

საჭიროა გარკვევი საკითხი იმის შესახებ, რომ შეიძლება თუ არა მარადიული მოვლენები ელემენტებისაგან შედგებოდნენ. ისინი რომ ელემენტებისაგან შედგებოდნენ, მარადიული გვიღარ იქნებოდნენ, რადგან ყოველივე იმისგან წარმოიშობება, რისგანაც არის შედგენილი.

კვლევის მოთხოვნა საკითხი არარსებულის შესახებაც, რადგან, როგორც ცნობილია, ზოგიერთი არარსებულისა და არსებულისაგან აწარმოებს საკითხი სიმარადის. მრავალი სიმარადისაგან აბრან თან აგრეთვე საგნთა სიმარადის აბსანს იდეებისა და რიცხვებით.

თ ა ე ი მ ე ს ა მ ე

საგანთა სიმრავლის მიზეზად პითაგორელები თვლიდნენ რიცხვებს, თუშკა ისინი მათ საგნებისაგან დამოუკიდებლად არ აღუბადებდნენ. ზოგი მთავროვნე რიცხვებს დამოუკიდებლად თვლის. ამიტომ საჭიროა გაირკვეს საკითხი იმის შესახებ, თუ როგორია არიან რიცხვები, ან გეომეტრიული სიდიდეები და რა დახმარებას უწმევს ისინი შეგარძნებლად საგნებს. მათ უმეტესს, რომ ამ თეორიის მომხრეებს აზრა აქვთ გარკვეული საკითხი იდეებისა და რიცხვების სიმრავლის წარმოშობის შესახებ.

თ ა ე ი მ ე ო თ ზ ე

მრავალი სიმრავლეებია დაცემორებული რიცხვების წარმოშობის საკითხთან, აგრეთვე იმასთან, როდესაც საწყისად თვლიან სიკეთეს ან შვენიერებასა და ერთს.

თ ა ე ი მ ე ხ უ თ ე

საწყისად არც სიკეთის ჩათვლა შეიძლება, არც რიცხვებისა, მაგრამ ამ შემთხვევაში გადაუწყვეტელი რჩება კითხვა იმის შესახებ, თუ რა არის სიმრავლის მიზეზი და საწყისი.

თ ა ე ი მ ე ე ქ ე ს ე

რიცხვები ბრ შეიძლება საწყისი იყვნენ, რადგან ისინი დამოუკიდებლად არ არსებობენ და მათი დამოუკიდებელი არსებობის დაშვება მრავალ შეუსაბამო შედეგს იწვევს.

1. ბლეადა, თანეარსკვლევიდა.
2. თებე, ჭალაჭია ძველ საბერძნეთში.

სარჩამვი

წინასიტყვაობა	5
წიგნი პირველი	25
წიგნი მეორე	52
წიგნი მესამე	57
წიგნი მეოთხე	76
წიგნი მეხუთე	99
წიგნი მეექვსე	130
წიგნი მეშვიდე	137
წიგნი მერვე	169
წიგნი მეცხრე	179
წიგნი მეათე	195
წიგნი მეორთმეტე	212
წიგნი მეთორმეტე	236
წიგნი მეცამეტე	254
წიგნი მეოთხმეტე	280
შენიშვნები	295

გამომცემლობის რედაქტორი ნ. ფაველენიშვილი
მხატვარი ნ. ლაფანი
მხატვრული რედაქტორი ნ. ოსკანიი
ტექნიკური რედაქტორი გ. გუგუნიძე
კორექტორი ე. ტრიპოლსკაია

ბელწერითი დასაბეჭდად 12/XII-64 წ.
ქაღალდის ზომა 60×90/16 ნახევრი
თაბები 21,75. სააღრ.-საგამომც. თაბები 19,22.
ტირაჟი 3 000. შვ.პ. № 919.
ფასი 1 მარ. 58 კპ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი, შარვაშიშვილის ქ. 5.

სტამბა № 1, თბილისი, ორბელიძის ქ. № 50.
Типография № 1, Тбилиси, ул. Ораджоникдзе № 50.

АРИСТОТЕЛЬ
МЕТАФИЗИКА
(На грузинском языке)

Издательство
„Саბოთა საქართველო“
Тбилиси, Марджанишвили, 5
1964

